

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Матеріали наукової конференції
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(22 – 24 квітня 2015 р.)

Випуск 15



Слов'янськ – 2015

Пошуки і знахідки: матеріали наукової конференції ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (квітень 2015) / [За заг. ред. Т. А. Євтухової]. – Слов'янськ, 2015. – Вип. 15. – 170 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Євтухова Т. А.** – завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін ДВНЗ «ДДПУ», кандидат педагогічних наук, доцент (головний редактор)
- Сарієнко В. К.** – кандидат педагогічних наук, доцент (заступник головного редактора) (ДВНЗ «ДДПУ»)
- Коротяєв Б. І.** – доктор педагогічних наук, професор (ДВНЗ «ДДПУ»)
- Дичко В. В.** – доктор біологічних наук, професор (ДВНЗ «ДДПУ»)
- Солодухова О. Г.** – доктор психологічних наук, професор (ДВНЗ «ДДПУ»)
- Липа В. О.** – кандидат педагогічних наук, доцент (ДВНЗ «ДДПУ»)
- Цибулько Г. Я.** – кандидат педагогічних наук, доцент (ДВНЗ «ДДПУ»)
- Курінна С. М.** – кандидат педагогічних наук, доцент (ДВНЗ «ДДПУ»)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- Стешенко В. В.** – доктор педагогічних наук, професор (Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка);
- Цветкова Г. Г.** – кандидат педагогічних наук, доцент (ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»).

У збірнику матеріалів щорічної науково-практичної конференції ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» представлено результати досліджень студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів ВНЗ і педагогів навчальних закладів, що висвітлюють актуальну проблематику сучасної педагогічної науки.

Призначено для науковців, викладачів, студентів педагогічних навчальних закладів, практичних працівників системи освіти.

Друкується за ухвалою вченої ради Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 8 від «09» квітня 2015 р.)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Аматьєва О., канд. пед. наук,
доцент кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Павленко І., студентка магістратури факультету
дошкільної освіти та практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Проблема розвитку самостійності дітей дошкільного віку залишається однією із найскладніших у сучасній педагогіці і психології. Вивчення досліджень проблеми самостійності дозволяють виявити різні її аспекти. А. Ковальов, А. Ларін, І. Молнар, З. Пономарьова, А. Смирнов, Ю. Сокольников та ін. розглядають самостійність як складну якість особистості, що пронизує поведінку, ставлення людини до оточуючих і самої себе. Ці дослідники вважають, що особистість із яскраво вираженою самостійністю відрізняє уміння орієнтуватися в навколишньому середовищі, бачити своє місце в різних життєвих ситуаціях, усвідомлювати потреби свої та інших людей, інтереси суспільства в цілому і з урахуванням їх обирати цілі своєї діяльності. Поведінка самостійної особистості завжди обґрунтована, вона не залежить від випадкових впливів.

Науковці, визнаючи самостійність стрижневою якістю особистості (Л. Кувіка, В. Сиркіна та ін.), розглядають прояви її у процесах мислення, волі. Так, З. Пономарьова бачить прояв самостійності в потребі й умінні самостійно мислити, висловлювати свою точку зору, відмінну від інших. На думку В. Сиркіної, самостійність проявляється у вирішенні життєвих, розумових і практичних завдань. Ю. Дмитрієва бачить прояв самостійності в умілому використанні знань для вирішення на основі вольового зусилля поставлених життям завдань. Л. Піменова розглядає самостійність як рису характеру.

Ці та інші дослідники самостійність представляють як складне і багатогранне поняття. Ми дотримуємося розуміння самостійності як якості особистості, тісно пов'язаного з її розвитком у цілому. При цьому спираємося на положення Л. Божович про те, що не можна довільно відсікати досліджуване явище (процес, властивість, якість) від особистості в цілому. Необхідно постійно мати на увазі те, яку функцію досліджуване психологічне явище виконує у складній системі взаємодії людини з оточуючою його дійсністю.

Дослідники вважають, що оволодіння конкретною діяльністю веде до розвитку стійкої вираженості самостійності. Тому, чим у більшій кількості видів діяльності проявляється самостійність дитини, тим більше сформованим стає ця якість особистості.

Ще в 1940 р. видатний психолог С. Рубінштейн запропонував класифікувати людську діяльність із точки зору трьох її основних видів – гри, навчання та праці. На його думку кожен із цих видів визначає певну стадію розвитку людини, причому кожний наступний етап не скасовує попередній, і нова та попередня форми діяльності немов співіснують,

К. Кузовкова вважає самостійність суспільно корисною якістю особистості і розглядає її у спільній діяльності. Автор вбачає шляхи підвищення рівня самостійності старших дошкільників у навчанні способами взаємодії один з одним, формуванні позитивного усвідомленого ставлення до проявів самостійності однолітків. «Спочатку, – зазначає К. Кузовкова, – самостійність проявляється як індивідуальна якість в індивідуальній діяльності. Для цього дитині необхідно мати певні знання, уміння та навички, внутрішній настрій, який характеризується наявністю вольового зусилля, почуттів У спільній діяльності ці ознаки самостійності проявляються трохи інакше, тому що тут необхідно поділитися задумом із товаришем, запросити його для участі в загальній справі, домовитися, порадитися і т.і.» [2, с. 30].

Основний шлях освоєння способів дій – цілеспрямоване навчання на заняттях: «Якщо навчання відрізняється розвивальним характером, якщо діти засвоюють на заняттях способи самостійних дій, то можна розраховувати, що вони перенесуть набуте в інші умови» [3, с. 21].

У дослідженнях М. Крулехт, Н. Крилової, В. Логінової доведено, що засвоєння системних знань про явища соціальної дійсності, про зміст і структуру трудової діяльності в єдності з навчанням умінням виконувати трудові дії значно підвищує самостійність дітей у їхній власній трудовій діяльності. Тобто праця є найважливішою сферою самореалізації особистості. Чим менше у людини самостійності у праці, тим більше вона схильна і в інших сферах життєдіяльності орієнтуватися на зовнішні авторитети, вважати навколишній світ ворожим і загрозливим. А якості, що формуються у праці, проявляються і в побуті.

Люди вище цінують самостійність і власних дітей і відповідно їх виховують. Існує і зворотний зв'язок: інтелектуальна активність, гнучкість і самостійність особистості підвищують рівень її вимог до змісту і умов своєї праці.

Беручи до уваги вищезазначене щодо значення діяльності у розвитку самостійності дошкільнят, ми орієнтуємося на такі типи діяльності (причому враховуємо, що ефективність одного типу є необхідною умовою ефективності подальшого):

1. Діяльність, що формує розвиток дитини протягом першого року життя – діяльність міжлюдської взаємодії, діяльність міжособистісних контактів.

2. Провідним типом діяльності (приблизно в період від року до трьох) є предметно-маніпулятивна діяльність.

У цей час інтерес дитини до іграшки стає більш вираженим, дитина переходить від чистого міжособистісного спілкування до свого роду первинної співпраці, у якій елементи і епізоди контакту переплітаються з предметним взаємодією.

3. До провідного типу діяльності відноситься ігрова діяльність. За допомогою гри дитина глибше орієнтується в основних життєвих проявах людей, у соціальних відносинах і функціях; за допомогою гри виробляється первинна, наївна орієнтація у матеріальному середовищі – у характері предметів, їх структуру та призначення. Гра дозволяє дитині пізнавати саму себе, перевірити, що вона вже вміє, що вміють інші.

4. Наступний провідний тип діяльності – навчальна діяльність або навчання. Навчання, як провідний тип діяльності, характеризується тим, що веде

до формування основ теоретичного мислення дитини, на яких потім будується все подальше навчання і весь когнітивний розвиток людини. Будь-яка діяльність повинна носити пізнавальний характер, в іншому випадку вона стає безглуздою. Це особливо важливо мати на увазі під час формування самостійності.

У дослідженнях психологів найбільш виразно прослідковується диференціація двох видів самостійності:

1) пізнавальна самостійність (тобто, поняття розумової самостійності і самостійності мислення);

2) самостійність особистості як більш загальна інтегральна якість.

Якщо уважно простежити за процесом діяльності, то ми побачимо, як по-різному протікає він у різних дітей, які несподіванки підстерігають їх. Ці несподіванки обумовлені багатьма факторами: станом здоров'я, темпераментом, особливостями пам'яті, мислення, рівнем знань, діями педагога. Рухомий і вразливий дитині-сангвініку зазвичай важко зосередитися і працювати самостійно тривалий час. Діяльність дитини-холерика відрізняється глибиною, упертістю і напруженістю, а самостійність її проявляється в готовності досягти мети, у критичності розуму, у прагненні бути лідером. Гальмо в роботі таких дітей – завищена самооцінка, упертість і самолюбство. Труднощі дитини-меланхоліка пов'язані зазвичай з його замкнутістю, недовірою, песимізмом. Він обережний у пошуковій діяльності, коливається в прийнятті рішень. Але до самостійної роботи такі діти ставляться серйозно і, захоплюючись, можуть її успішно виконати. Діти-флегматики – добродійні, але малорухливі і в мислительних актах, і в практичних діях. Якщо ними допускається найменша помилка, вони легко відмовляються від обраного шляху і починають знову.

Зазначені психологічні особливості слід мати на увазі під час формування самостійності.

Найчастіше, говорячи про самостійність дошкільників, мають на увазі одну сторону самостійності – задоволення ними своїх власних потреб, пов'язаних із умиванням, їжею, одяганням, роздяганням. Зрозуміло, усе це входить до поняття самостійності. Але це зовнішня самостійність, бо таку самостійність може проявити дитина, навіть не маючи елементарних понять самостійності. А тому слід мати на увазі, що зовнішню форму самостійності повинна супроводжувати внутрішня сторона. Вона і наповнює «зовнішню» самостійність відповідним змістом.

Самостійність дошкільників проявляється в їхній активності, постійній готовності до дії, у прагненні виконати своїми силами вимоги дорослого, задовольнити власні (можливо не вповні сформовані потреби). Дитина здатна знаходити для себе невеликі справи і доводити їх до кінця.

Хоча період від народження до вступу до школи є, за визнанням фахівців, віком найбільш стрімкого фізичного і психічного розвитку людини, першопочатком формування фізичних і психічних якостей особистості, необхідних людині протягом усього подальшого життя, особливістю цього періоду, що відрізняє його від інших наступних етапів розвитку, є те, що він забезпечує саме загальний розвиток, що служить фундаментом для набуття надалі будь-яких спеціальних знань і навичок і засвоєння різних видів діяльності.

У перші сім років дитина проживає три основних періоди свого розвитку, кожен із яких характеризується певним кроком назустріч загальнолюдським цінностям і новим можливостям пізнавати, перетворювати і емоційно освоювати світ. Ці періоди життя обмежені один від одного колом можливих досягнень у психічному розвитку, кожен попередній створює умови для подальшого, і вони не можуть бути штучно «переставлені» у часі.

Період дитинства – перший рік життя дитини – до його кінця дитина орієнтується в елементарних властивостях навколишнього середовища, починає уловлювати значення окремих звернених до нього слів, виділяє найбільш близьких людей, з'являються перші ознаки користування однією річчю для оволодіння іншою – зародження наочно-дієвого мислення. Формується почуття довіри до світу, що є опорою позитивного ставлення до людей, до діяльності, до самого себе в подальшому житті.

У період раннього дитинства – від року до трьох років – дитині відкривається можливість побачити світ у його стійких постійних зв'язках, де кожна річ щось означає, для чогось призначена. Дитина освоює своє ім'я, формує уявлення про «траєкторії» власного «Я», – все те, що дитина відносить до себе, про що може сказати «моє». Розвиваються предметне сприйняття і наочно-дієве мислення. На основі оволодіння мовою з'являються задатки управління власною поведінкою.

У дошкільному дитинстві – від 3 до 6 років – складається потенціал для подальшого пізнавального, вольового та емоційного розвитку дітей. Формуються основи символічної функції свідомості, розвиваються сенсорні та інтелектуальні здібності. До кінця періоду дитина починає ставити себе на місце іншої людини: дивитися на події із позицій інших і розуміти мотиви їхніх дій, самостійно будувати образ майбутнього результату продуктивної дії.

Дитину дошкільного віку характеризують прояви уваги, турботи і допомоги іншому в особистій або спільній справі за власним бажанням. Численні прояви самостійності супроводжуються переживанням почуттів радості і задоволення від самостійної діяльності. Причому на різних вікових ступенях кількість таких проявів і головне – їхній якісний зміст – неоднорідні.

Самостійність є однією із вольових якостей особистості. Людина, яка не відрізняється вольовими якостями (тим більше дитина), зазвичай губиться у скрутних становищах на її шляху. Вольова людина не повинна володіти такою якістю як сугестивність, за наявності якої люди занадто легко відмовляються від своєї думки, цілком підкоряючись іншим. Якщо сугестивність спонукає людину здійснювати вчинки, котрі не відповідають її намірам і переконанням, то негативізм штовхає її на нерозумні дії наперекір іншим.

Разом з тим, діяти самостійно – не означає не підпорядковувати свої вчинки думкам і волі колективу. Самостійне виконання дій допомагає виробленню впевненості у своїх силах, яка є важливою вольовою рисою людини.

У формуванні самостійності велику роль відіграє спілкування з дорослими і однолітками. Психологи в практиці дошкільного виховання виділяють два основних типи (або моделі) спілкування дорослого з дитиною, хоча насправді зустрічаються і різноманітні проміжні варіанти.

Перша модель: мета – озброїти дітей знаннями, вміннями і навичками, прищепити слухняність. Способи спілкування – настанови, роз'яснення,

заборона, вимоги, погрози, покарання і т. д.. Тактика – диктат і опіка; позиція педагога – реалізувати програму. Ця модель легко укладається і її результати – взаємне відчуження дорослих і дітей, переважання реактивності над активністю. Діти в цьому випадку втрачають ініціативу і самостійність.

У практику дошкільного виховання рекомендується впровадити іншу модель виховання, яка на відміну від першої сприяє розвитку самостійності. Її суть – вихователь у спілкуванні з дітьми дотримується положення «не поруч і не над, а разом». Її мета: сприяти становленню дитини як особистості. Це передбачає вирішення таких завдань: забезпечити відчуття психологічної захищеності – довіри дитини до світу, радість існування (психологічне здоров'я), розвиток індивідуальності дитини. Вихователь не підганяє розвиток кожної дитини до заздалегідь відомих канонів, а попереджає виникнення можливих тупиків особистісного розвитку дітей. Знання, уміння та навички розглядаються не як мета, а як засіб повноцінного розвитку особистості. Способи спілкування – розуміння, визнання і прийняття особистості дитини. Тактика спілкування – співробітництво.

Важливою є проблема встановлення рівнів самостійності. До цієї проблеми підходять по-різному. Одні педагоги, психологи вважають, що в основу визначення рівнів самостійності слід покласти рівень знань, і у зв'язку з цим виділяють три рівні самостійності: копіювальний, репродуктивний і творчий. Але враховуючи, що самостійність – це творчість, різнобічна діяльність, доцільно визначити наступні критерії самостійності (за Л. Жаровою):

1) ступінь сформованості знань і умінь (глибина, комплектність, гнучкість, взаємозв'язок у процесі здійснення, перенесення);

2) зміст і стійкість мотивації (прояв ситуативних або стійких мотивів, комплекс мотивів, зв'язок з життєвими планами дітей);

3) ставлення дітей до навчальної діяльності, її моральні основи (прояв інтелектуальної та практичної ініціативи, активності, відповідальності, самоконтролю, взаємоконтролю, співпраці) [1].

Дані психолого-педагогічних досліджень проблеми розвитку самостійності дітей дошкільного віку можуть слугувати підґрунтям для створення її моделі у практиці діяльності вихователя.

Література:

1. Жарова Л. В. Учить самостоятельности / Л. В. Жарова. – М.: Просвещение, 1993. – 203 с.
2. Кузовкова К. П. Формирование самостоятельности у детей старшего дошкольного возраста в условиях совместной деятельности: Авто-реф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 1971. – 18 с.
3. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Пидкасистый. – М., 1980. – 239 с.
4. Подласый И. Как побуждать к учению и самовоспитанию / И. Подласый // Народное образование. – 1993. – № 9. – С. 15 – 18.
5. Долинна О. Праця як засіб формування предметно-практичної компетенції дітей / О. Долинна, О. Низковська // Дошкільне виховання. – 2012. – № 9. – С. 22 – 27.

ПРОБЛЕМА СФОРМОВАНOSTI МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

*Базильчук Т., магістрантка факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
Дьоміна В., канд. пед. наук,
старший викладач кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Глобалізація сучасного інформаційного світу спричинила утвердження медіакультури практично в усіх галузях людського життя – виробництві, суспільній сфері, освіті, комунікації, мистецтві.

Особливого значення залучення особистості до медіакультури набувають у студентському віці в контексті підготовки молоді до взаємодії зі складним інформаційним світом, вільного входження особистості в полікультурний простір. Ці процеси важливі для професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, оскільки саме вчитель є представником сучасної культури в соціумі молодшого школяра. Від рівня інформаційно-комунікативних знань та вмінь учителя початкових класів залежить рівень розвитку медіакультури його вихованців.

Основні вимоги до майбутніх педагогічних кадрів знайшли відображення в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, у яких наголошується про необхідність підвищення вимог до професійних та особистісних якостей сучасного вчителя, створення культурно-освітнього середовища, яке забезпечить саморозвиток майбутніх педагогів.

Актуальність розробки проблеми сформованості медіа-грамотності майбутніх учителів початкових класів є невідкладним завданням вищих освітніх закладів на шляху євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи медіаосвіти досліджують В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Кульчинська О. Федоров. Автори у своїй роботі представили основні погляди на терміни «медіаосвіта» та «медіаграмотність», а також зробили ґрунтовний аналіз основних моделей медіаосвіти та медіаграмотності та їх втілення у світі [6]. Розвиток медіадидактики аналізує Г. Онкович, особливості медіаосвіти у вищій школі з'ясовують Ю. Казаков [3], Т. Козак, В. Дивак [5]. Теорію та практику освіти в контексті безпечного використання інноваційних технологій аналізують Л. Астахова, Т. Волкова, П. Ломаско, О. Спирін, та ін.

Як зазначається у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» [1, 2], Концепції впровадження медіа освіти в Україні [4], підготовка фахівців до їхньої професійної діяльності в умовах розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можлива за умов оснащення освітніх закладів електронними засобами навчання. Важливим завданням вищої освіти є підготовка випускників до успішного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Метою статті є дослідження сформованості медіа-грамотності майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Розробка педагогічних умов застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутнього учителя початкових класів передбачає вивчення реальної практики взаємозв'язку сучасної студентської молоді та медіакультури. У ході роботи ми вивчали ставлення майбутніх учителів початкових класів до засобів масової комунікації, визначали їх рівень сформованості медіа грамотності.

Аналіз експериментальних даних суттєво допоміг у вивченні проблеми сформованості медіаграмотності майбутніх учителів початкових класів, оскільки великого значення набуває підготовка молоді до спілкування з медіа. Анкетування проводилось серед студентів ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», факультету підготовки вчителів початкових класів. Опитування було спрямоване на з'ясування мотивів й частоту контактів з медіатекстами, знанням термінології та історії медіакультури.

За результатами анкетування абсолютна більшість респондентів мають наміри використовувати у майбутній професійній діяльності засоби масової комунікації. Щодо конкретних ЗМК відповіді розподілено так: преса – 87%; телебачення – 61%; кіно – 58%; радіо – 15%.

Щодо інших ЗМК, які планують використовувати майбутні учителі початкових класів, то найчастіше називався Інтернет (35%). При цьому 65% опитуваних передбачають використовувати відразу декілька ЗМК.

На одне із запитань «Що Ви передбачаєте обрати як предмет аналізу повідомлень ЗМК?» відповіді розподілено так: фактичний та життєвий матеріал – 65%; проблематика програм та моральні цінності – по 42%; форма подання матеріалу – 11, 5%.

Але за даними опитування жоден студент не вбачає необхідності у вивченні ЗМК як самостійного об'єкту.

Особливу увагу було приділено теоретичним знанням майбутніх учителів початкових класів у галузі ЗМК. За результатами опитування зафіксовано середній та низький рівень теоретичних знань у медіагалузі. Зазначимо, що ці знання складаються зі стихійно-побутових уявлень студентів про засоби масової комунікації. Провідним джерелом таких уявлень виступає щоденне споживання інформації завдяки різноманітним каналам масової комунікації (насамперед, телебачення, Інтернет).

У процесі опитування переважна більшість учасників виказала бажання використовувати ЗМК у роботі із учнями, однак, практично всі вони не мають уявлення про те, яким чином це можна здійснювати. Слід наголосити, що студенти пропонують обговорювати з учнями художні телефільми, журнальні та телевізійні матеріали, що зацікавили б молодших школярів.

На думку більшості опитуваних, ЗМК повинні виконувати тільки розважальну функцію. Респонденти зазначили наявність великої кількості недостовірної та необ'єктивної інформації, що транслюється ЗМК, особливо телебаченням та Інтернетом.

У ході роботи нами було здійснення аналіз рівня сформованості медіа грамотності (за Ю. Казаковим), визначено їх змістовне наповнення [3].

Високий рівень розвитку медіаграмотності визначається головним сутністю медіатексту: аналізом, порівнянням, оцінкою цінності медіатексту,

реферування, узагальненням, дедукцією, індукція, синтезом.

Для середнього властивий комплекс жанрових, тематичних, емоційних, гедоністичних, інтелектуальних, психологічних, творчих, етичних, естетичних мотивів.

Для низького рівня розвитку медіаграмотності характерна: слабка пам'ять, тематична залежність, відсутність проникливості, невпевненість у собі, нерозуміння багатозначності медіатекстів, неточність у сприйнятті медіаповідомлення внаслідок високої імпульсивності у прийнятті рішень.

Під час аналізу контактів студентів із медіатекстами, слід звернути увагу на амбівалентність даного показника. Високий рівень контактів майбутніх учителів з медіа не позначає високого рівня медіаграмотності в цілому. Проте, низький рівень контакту з медіа може, на думку О. Федорова, не лише позначати «прагнення швидко уникнути повідомлень, що являють складність, звузити контакти з медіа текстами до мінімальної кількості, щоб захищати себе від необхідності витратити додаткові розумові зусилля» [7, с. 28], але й підвищену вибірковість індивіда.

Висновки. Інформаційний показник сформованості медіаграмотності студентів співвідноситься із загальними вимогами щодо інформаційно-комунікативного забезпечення професійної підготовки майбутнього вчителя, який має знати галузі сучасних засобів масової комунікації, їх структуру, походження та тенденції розвитку, психологічні особливості впливу медіа на свідомість людини, специфіку зв'язку медіапростору та суспільства та ін.

Результати анкетування свідчать, що саме студенти є найбільш активними споживачами медіаінформації. Але ця аудиторія практично не здатна відчутти маніпулятивні прийоми медіа, або внаслідок відсутності інформації про цю специфіку сучасних ЗМК, чи не сформованості навичок критичного мислення щодо повідомлень ЗМК.

Перспективи подальшого дослідження. Така ситуація актуалізує питання організації цілеспрямованої медіаосвіти саме у ВНЗ. Майбутні педагог практично не готові використовувати медіа у власній професійній діяльності.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://crl.dsmu.edu.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=50;
2. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>;
3. Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів / Ю. А. Казаков. Автореф. ... канд. педаг. наук за спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Луганськ, 2007. – 21 с.;
4. Концепція впровадження медіа освіти в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm;
5. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (м. Харків, 25 – 27 жовтня 2013 року) / За заг. ред. канд. пед. наук Л. Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2013. – 268 с.;
6. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Іванова Т., Волошенюк О., Кульчинська Л., Мірошниченко Ю. – 2-ге вид., стер. – К.: АУП, ЦВП, 2012. – 58 с.;

7. Федоров А. В. Медиаобразование будущих педагогов / А. В. Фёдоров. Моногр. – Таганрог: Кучма, 2005. – 314 с.

УДК 378.147.016:004

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «СХОДИНКИ ДО ІНФОРМАТИКИ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі інформатизації освіти увага науковців зосереджується на якості фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. Учені зазначають, що професійну підготовку необхідно спрямувати на формування майбутнього фахівця з творчим науково-педагогічним мисленням, з певною системою знань, умінь і навичок, особистісних і професійних якостей, здатного створити умови для забезпечення готовності дитини до життя в інформаційному суспільстві, яке має розв'язуватися починаючи з перших днів навчання в школі [1].

Організація навчально-виховного процесу початкової школи за новими програмами відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти актуалізувала проблему модернізації процесу підготовки майбутніх учителів на основі концептуального вдосконалення і корегування змісту системи професійної підготовки студентів та спричинила оновлення змісту існуючих програм і введення нових курсів для забезпечення готовності фахівців до реалізації нових навчальних програм у початковій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах широкого використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) у навчальному процесі початкової ланки освіти значно зростають вимоги до професійної підготовки вчителя. Окрім базових знань, потрібних для здійснення педагогічної діяльності в початковій школі, учителю необхідно оволодіти основами роботи з сучасним комп'ютером, уміти застосовувати ІКТ та можливості мережі Internet для досягнення визначених у програмах початкової школи навчально-виховних цілей, засвоїти нові організаційні форми залучення молодших школярів до навчальної діяльності.

Аналіз теоретичних досліджень, науково-методичної літератури, досвіду розробки навчальних програм, педагогічних програмних засобів та використання їх у навчальному процесі засвідчує, що вчені значну увагу приділяють: результатам науково-методичних досліджень, пов'язаних з пропедевтикою інформатики в навчанні молодших школярів (В. Буцик, А. Кузнецова, І. Овчиннікова та ін.), методиці впровадження ІКТ у навчально-виховний процес (В. Бикова, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, О. Співаковський та ін.), пропедевтиці інформатики та особливостям впровадження ІКТ у навчально-виховний процес початкової школи (І. Ветрова, С. Гунько, М. Левшин, Т. Проценко, Ф. Ривкінд, І. Смирнова, О. Шиман та ін.).

Незважаючи на значне число теоретичних праць щодо використання ІКТ у навчально-виховному процесі початкової школи, варто констатувати: досліджень із проблеми підготовки майбутніх фахівців до реалізації нових

навчальних програм, зокрема викладання нового предмету в початковій школі «Сходинки до інформатики», явно недостатньо.

Мета статті полягає у визначенні педагогічних умов організації фахової підготовки майбутніх учителів щодо реалізації змісту викладання курсу «Сходинки до інформатики» та обґрунтуванні доцільності викладання спецкурсу «Інноваційні підходи до вивчення галузі «Технології «Сходинки до інформатики» як засобу розв'язання проблеми забезпечення ІКТ-компетентності всіх учасників навчального процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіку формування ІКТ-компетентності молодших школярів відображено в пропедевтичному курсі «Сходинки до інформатики». Однією з важливих складових курсу є інтегративні навчальні проекти. У програмі зазначено, що при виконанні проектів відбувається закріплення, поглиблення та активне засвоєння матеріалів курсу «Сходинки до інформатики». Указано, що учні мають здійснювати вибір із запропонованих життєвих ситуацій (тем), придумувати свою тематику життєвих ситуацій; планувати та коригувати план дослідження; виявляти готовність відкрито висловлювати та відстоювати свої думки; учитись слухати та чути партнера, із повагою визнавати право кожного на власну точку зору; навчитись презентувати результат індивідуального чи колективного дослідження.

Організація проектної діяльності молодших школярів вимагає від учителя як власних умінь щодо ефективного використання ІКТ у проектній діяльності, так і знання методики їх застосування в початковій школі.

Акцентуючи увагу на зазначеній вище проблемі, ми вбачаємо, що її розв'язання залежить від підвищення ефективності процесу інформаційно-методичної підготовки майбутніх учителів на засадах застосування спеціальних педагогічних методів і технологій, зокрема веб-квестів.

У контексті нашого дослідження впровадження технології веб-квест у процесі підготовки майбутніх учителів до організації проектної діяльності молодших школярів ґрунтується на реалізації діяльнісного підходу.

Використання веб-квестів «Специфіка організації проектної діяльності в початковій школі», «Готовність молодших школярів до проектної діяльності з використанням ІКТ», «Педагогічні умови організації проектної діяльності в початковій школі», участь студентів у підготовці і проведенні дитячих конференцій «Комп'ютер і МИ» сприяло формуванню в майбутніх учителів теоретичних основ забезпечення готовності молодших школярів до проектної діяльності та набуття практичних умінь, досвіду їх застосування в практичній діяльності, бажання кваліфіковано й ефективно здійснювати зазначений процес в умовах інформатизації початкової освіти.

Детально зупинимось на характеристиці основних аспектів змістового наповнення навчального курсу.

Програма навчальної дисципліни «Технології вивчення інформатики в початковій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 0101 Педагогічна освіта, спеціальності 6.01010201 «Початкова освіта».

Відповідно до Типових навчальних планів початкової школи, затверджених наказом Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України від 10.06.2011 р. № 572, із другого класу реалізація освітньої галузі «Технології»

здійснюватиметься через вивчення двох навчальних предметів: «Трудового навчання» і «Сходинок до інформатики».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інноваційні педагогічні технології у процесі реалізації мети і завдань освітньої галузі «Технології» засобами навчального предмету «Сходинок до інформатики». Міждисциплінарні зв'язки: педагогіка, психологія, педагогічні технології у початковій школі, методика викладання інформатики в початковій школі, інформаційні технології у професійній діяльності вчителя початкових класів.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Інноваційні педагогічні технології у методиці викладання навчального предмету «Сходинок до інформатики», як складової освітньої галузі «Технології» в початковій школі.

2. Використання інноваційних педагогічних технологій у процесі викладання навчального предмету «Сходинок до інформатики».

Метою викладання навчальної дисципліни «Інноваційні підходи до вивчення галузі «Технології «Сходинок до інформатики» є формування готовності майбутніх учителів початкових класів до використання інноваційних педагогічних технологій у процесі реалізації мети і завдань освітньої галузі «Технології» засобами викладання навчального предмету «Сходинок до інформатики».

Основними завданнями вивчення зазначеної дисципліни є озброєння студентів знаннями та уміннями використовувати інноваційні педагогічні технології, необхідні для професійного розв'язання навчально-виховних завдань, що виникають у процесі викладання навчального предмету «Сходинок до інформатики» в початковій школі, відповідно до потреб сучасної освіти, нормативних документів ВНЗ, Державного стандарту початкової загальної освіти.

Програма «Сходинок до інформатики» спрямована на реалізацію мети і завдань освітньої галузі «Технології», визначених у Державному стандарті початкової загальної освіти, та враховує рекомендації ЮНЕСКО «Інформатика в початковій освіті».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати: нормативні документи в галузі початкової освіти, зміст Державного стандарту початкової загальної освіти, положення, що регламентують вивчення навчального предмету «Сходинок до інформатики», базові знання в галузі інформатики, методики викладання інформатики в початковій школі, методику організації уроків інформатики на засадах використання інноваційних педагогічних технологій, основи методики створення дидактичних матеріалів для використання в процесі викладання пропедевтичного курсу «Сходинок до інформатики» на засадах використання інноваційних педагогічних технологій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні вміти добирати і використовувати педагогічно доцільні інноваційні технології навчання в процесі викладання пропедевтичного курсу інформатики в початковій школі, проектувати уроки інформатики на засадах використання інноваційних педагогічних технологій, проводити порівняльний аналіз ефективності використання різних навчальних технологій у процесі викладання пропедевтичного курсу інформатики в початковій школі, самовизначатися щодо

них, створювати дидактичні матеріали для використання в процесі викладання пропедевтичного курсу «Сходінки до інформатики».

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати аналізу теоретичних досліджень, досвід практичної педагогічної діяльності дозволили нам виявити педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх учителів до реалізації нових навчальних програм у початковій школі: єдність теоретичної та практичної складових процесу підготовки майбутніх учителів до зазначеної діяльності, використання веб-квест технології як засобу активізації самостійної роботи студентів у процесі їх підготовки до реалізації нових навчальних програм у початковій школі при вивченні різних дисциплін навчального плану, активне застосування в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на обґрунтування організаційно-педагогічної моделі процесу формування готовності майбутніх учителів до реалізації змісту сучасних навчальних програм, зокрема викладання в початковій школі курсу «Сходінки до інформатики».

Література:

1. Кивлюк О. Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі / О. Кивлюк // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 69 – 72.
2. Програма «Сходінки до інформатики». Навчальні програми для загальноосвітніх навч.закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 329 с. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/05_shod_informatuka.pdf
3. Співаковський О. В. Інформаційні технології у реалізації компонентно-орієнтованого навчання // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2003. – № 6. – С. 21 – 23.
4. Шапошнікова І. Практична підготовка вчителя початкової школи: проблеми і перспективи [Текст] / І. Шапошнікова // Школа першого ступеня: теорія і практика / Переяслав-Хмельн. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельн., 2002. – Вип. 2. – С. 123 – 133.

УДК 373.3.091.313:004

ПРОЕКТНІ ЗАДАЧІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ВИКОРИСТАННЯ ІКТ

*Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Бондаренко А., учитель
Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Пріоритетом інформатизації початкової освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), спрямованих на удосконалення навчально-виховного процесу, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

У новому Державному стандарті початкової загальної освіти передбачено ознайомлення дітей із основами комп'ютерної грамотності, формування готовності до технологічної діяльності в практичних ситуаціях, у процесі

розробки міні-проектів, проектної діяльності, що віднесено до освітньої галузі «Технології». Упровадження ІКТ у початковій школі актуалізувало проблему формування готовності молодших школярів до проектної діяльності. Тому у змісті навчальних програм початкової освіти вагоме місце відводиться організації проектної діяльності молодших школярів [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему організації проектної діяльності в початковій школі представлено низкою досліджень, (Е. Бічерова, Н. Іванова, М. Лебедева, Н. Матяш, П. Маслов, О. Онопрієнко, І. Павлова, Н. Пахомова, С. Тур та ін.), автори яких стверджують, що віковий діапазон упровадження проектної діяльності в шкільній освіті не обмежений, а молодший шкільний вік є початковим етапом входження в проектну діяльність, що закладає фундамент подальшого оволодіння нею [2; 3; 4].

Аналіз низки літературних джерел із зазначеної нами проблеми показав, що в них акцентовано увагу на категоріальному аспекті методу проектів, а також на особливостях його застосування в початковій школі. Водночас досліджень, у яких обґрунтовується актуальність входження молодших школярів у проектну діяльність, що закладає фундамент подальшого оволодіння нею, явно недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Усі етапи організації проектної діяльності молодших школярів мають свою специфіку. Звідси впливає актуальність проблеми: урахування вікових психологічних особливостей учнів потребує психолого-педагогічного супроводу зазначеного процесу, особливо в забезпеченні готовності молодших школярів до проектної діяльності на засадах використання ІКТ. Очевидною є і практична потреба з'ясувати специфіку формування готовності молодших школярів до проектної діяльності засобами цілеспрямованого застосування проектних задач на засадах використання ІКТ.

Мета статті – обґрунтувати необхідність застосування проектних задач як засобу формування готовності молодших школярів до проектної діяльності на засадах використання ІКТ

Виклад основного матеріалу дослідження. Зосереджуючись на зазначеній проблемі, вважаємо необхідним спочатку розглянути зміст ключових понять: «готовність учнів до проектної діяльності з використанням ІКТ», «проектні задачі».

У науково-педагогічному обігу часто синонімічно вживаються терміни «готовність», «підготовка», а також існують певні розбіжності щодо тлумачення позначених ними понять. Готовність як результат процесу підготовки учнів до проектної діяльності з використанням ІКТ, на наш погляд, повинна визначатися тією базою, якою володіє молодший школяр у галузі проектної діяльності та розумітися як спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність, що має загальну мету, погоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату діяльності та формування сукупності таких компетенцій, як: пізнавальні, інформаційно-технологічні, особистісні, компетенції з роботи в співпраці і компетенції з вирішення проблеми [4].

У визначенні сутності поняття «проектні задачі» ми поділяємо думку О. Воронцова та розуміємо такі задачі, як набір вправ, що цілеспрямовано стимулює систему дитячих дій, спрямованих на отримання результату («продукту»), що ще ніколи не існував у практиці дитини, і в ході вирішення

якого відбувається якісна самозміна групи дітей. Проектні задачі принципово носять груповий характер. Спираючись на результати досліджень, нами виокремлені відмінності: для вирішення проектної задачі школярам пропонуються усі необхідні засоби і матеріали у вигляді набору (чи системи) вправ і потрібних для їхнього виконання даних.

Застосування проектних задач як засобу формування готовності молодших школярів до проектної діяльності на засадах використання ІКТ сприяє формуванню таких універсальних навчальних дій: рефлексії (бачити проблему, аналізувати зроблене – чому вийшло, чому не вийшло, бачити труднощі, помилки), цілепокладання (ставити й утримувати цілі), планування (складати план своєї діяльності), моделювання (представляти спосіб дії у вигляді схеми, моделі, вирізняючи головне), виявлення ініціативи за пошуку способу (способів) вирішення задачі, вступ у комунікацію (взаємодіяти при вирішенні задачі, відстоювати свою позицію, приймати або аргументовано відхиляти точки зору інших).

Зазначимо, що проектні задачі можуть вирішуватися на різних етапах входження в проектну діяльність: перший етап – забезпечення готовності до проектної діяльності з метою актуалізації опорних знань, способів дій і постановки предметних задач; другий – створення умов для оволодіння способами парної та групової взаємодії; третій етап – створення умов для комфортної та ефективної роботи учнів, залучення їх до співпраці з метою: надання декількох посилань на бажані Інтернет-ресурси, які зададуть інтонацію, акценти пошуку шляхів розв'язання проектної задачі, наведення декількох культурних зразків, які слугуватимуть орієнтиром для порівняння та можуть показувати спектр думок з проблеми, розробки бланку з чітким формулюванням критеріїв оцінювання, контролю процесу пошуку і обробки інформації.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати аналізу сутності проектних задач як засобу формування готовності молодших школярів до проектної діяльності на засадах використання ІКТ дозволяють зробити висновок про те, що вони дозволяють підтримати дитячу індивідуальність, застосовувати різні шляхи вирішення проблеми, допомагають скластися навчальному співтовариству, сприяють опануванню культурних способів взаємодії, можливості їхнього використання в процесі роботи над проектом.

Література:

1. Воронцов А. Б. Проектные задачи в начальной школе: пособие для учителя / [А. Б. Воронцов, В. М. Заславский, С. В. Егоркина]; под ред. А. Б. Воронцова. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 2011. – 176 с.
2. Коршунова О. В. Використання опорних схем та організація розробки міні-проектів на уроках інформатики в початковій школі / О. В. Коршунова // Інформатика та інформаційні технології у навчальних закладах. – 2013. – № 4. – С. 29 – 32.
3. Онопрієнко О. В. Метод проектів: традиції та перспективи / О. В. Онопрієнко // Теорія та методика вивчення природничо-математичних і технічних дисциплін : зб. наук.-метод. праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2005. – Вип. 8.
4. Павлова И. М. Формирование готовности младших школьников к проектной деятельности с использованием компьютерных технологий: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / И. М. Павлова – М., 2001. – 277 с.

5. Програма «Сходинки до інформатики». Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 329 с. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/05_shod_informatuka.pdf

УДК 37.091.212.7:004

ВЗАЄМОДІЯ У ФОРМУВАННІ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Краснощєва О., директор
Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток інформаційного суспільства вимагає нових концептуальних підходів в освіті, упровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес школи.

Співпраця науковців і практиків в умовах інформатизації освіти сприяє упровадженню інновацій у школі, створює підґрунтя для взаємодії у постійному зростанні професійної та науково-методичної компетентності всіх учасників навчально-виховного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчив, що дослідження різних аспектів взаємодії є однією із важливих проблем педагогічної теорії і практики. Взаємодія у широкому розумінні слова – філософська категорія, що охоплює процеси впливу об'єктів (або суб'єктів) один на одного, їхню взаємну зумовленість, взаємний зв'язок як на рівні соціальних явищ суспільства в цілому, так і на рівні функціонування його окремих груп та індивідів.

Сутність взаємодії найчастіше визначається поняттям «відносини». Ми поділяємо наукові підходи А. Бойко [2], вважаємо, поняття «взаємодія» тотожним поняттю «відносини». При цьому маємо на увазі ті відносини науковців, учителів, учнів і батьків, які спеціально формуються.

У «Педагогічному енциклопедичному словнику» зазначається, що педагогічна взаємодія передбачає «процес, що відбувається між педагогом та тим, кого виховують, у ході навчально-виховної роботи, спрямований на розвиток особистості научуваного. В основі педагогічної взаємодії лежить співробітництво, що є початком нового соціального життя людини. Педагогічна взаємодія може розглядатися як процес індивідуальний (між вихователем і вихованцем), соціально-психологічний (взаємодія у колективі) і як інтегральний (об'єднуючи різні виховні впливи у конкретному суспільстві). Взаємодія стає педагогічною, коли дорослі (педагоги, батьки) виступають у ролі наставників. Педагогічна взаємодія припускає рівність відносин» [1].

Результати аналізу теоретичних досліджень засвідчують, що категорія педагогічної взаємодії найчастіше розглядається з точки зору суб'єкт-суб'єктного характеру (І. Бех, А. Бойко, В. Паламарчук, С. Подмазін, Н. Якиманська та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В умовах інформатизації освіти нагальною потребою, за нашим переконанням, постає проблема координації діяльності її складових, зокрема взаємодії ВНЗ, школи та сім'ї, спрямованої на нові вимоги, окреслені в Державному стандарті початкової загальної освіти.

На нашу думку, розкриття сутності ідеї педагогічної взаємодії учасників навчального процесу в умовах інформатизації освіти дозволить визначити ефективні форми взаємодії у процесі формування успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій

Метою даної статті є визначення сутності взаємодії у формуванні успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси гуманізації та інформатизації освіти передбачають, насамперед, суб'єктний розвиток і саморозвиток особистості вчителя, готового на професійному рівні брати участь у навчально-виховному процесі, реалізовувати на практиці сучасні педагогічні технології, проявляти творчість у всіх сферах своєї діяльності.

У вересні 2012 року на базі Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3 був відкритий науково-методичний майданчик з проблеми «Формування успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій».

Співпраця педагогічного колективу Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ст. №3 з Творчим об'єднанням «Університет Розвитку», яке працює при кафедрі природничо-математичних дисциплін (завідувач кафедри кандидат педагогічних наук Т. А. Євтухова), спрямована на вирішення зазначеної проблеми і сприяє вирішенню наступних завдань: упровадження нових педагогічних технологій (інформаційних, проектних), вивчення професійних інтересів вчителів, вдосконалення педагогічної майстерності, проектування уроків на засадах використання нових інформаційних технологій (НІТ).

Для вчених і педагогів, які працюють в інноваційному режимі, важливе значення має вивчення теоретичних основ створення цілісного навчально-виховного процесу на засадах використання НІТ, педагогічного досвіду як джерела інноваційної діяльності.

У рамках діяльності науково-методичного майданчика створено сприятливі умови для реалізації основних напрямів методичної роботи: ознайомлення і вивчення нормативних документів МОН України, надання допомоги педагогам у підвищенні їхньої професійної майстерності, органічне поєднання професійних знань із практичними вміннями і навичками, пошук оптимальних шляхів підвищення ефективності уроків, поліпшення роботи з обдарованими дітьми, вивчення і впровадження НІТ у навчально-виховний процес. Значну увагу приділено вдосконаленню професійної компетентності вчителів, що полягає у засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні власного досвіду шляхом цілеспрямованої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення педагогів як особистостей, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб школи.

Побудова стосунків науковців і практиків на засадах співробітництва та конструктивної взаємодії безпосередньо впливає на якість та продуктивність професійної діяльності вчителів, сприяє гармонізації взаємин у педагогічному процесі. У готовності вчителя до формування успішної особистості школяра

шляхом використання НІТ важливу роль відіграють такі види взаємодії суб'єктів навчального процесу: міжособистісна взаємодія – взаємозв'язки, взаємовпливи, взаємовідносини у процесі спілкування та спільна діяльність на різних рівнях взаємодії: вчитель-учень, учень-учень тощо, комунікативна взаємодія – взаємний обмін інформацією за допомогою вербальних та невербальних засобів спілкування.

Використання суб'єкт-суб'єктних відносин надає навчальному процесу особистісної форми. Формування успішної особистості школяра ми розглядаємо як основну мету навчально-виховного процесу, а навчання і виховання – як засоби її досягнення, яке буде найвірогіднішим, якщо учень виступатиме рівноправним учасником навчально-виховного процесу.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, результати аналізу сутності навчальної взаємодії на засадах використання НІТ дозволяють зробити висновок про те, що перспективними з погляду гуманістичної парадигми освіти вважаються підходи, які змінюють статус учня, дають можливість сформулювати успішну особистість школяра.

Література:

1. Бим-Бад Б. М. Учительский диалог как диалог [Електронний ресурс] / Бим-Бад Борис Михайлович. Официальный сайт. – Режим доступа: http://www.bimbad.ru/biblioteka/article_full.php?aid=947&binn_rubrik_pl_articles=176
2. Бойко А. М. Виховуючі суб'єкт-суб'єктні відносини і нова парадигма виховання А. М. Бойко // Зб. наук. праць ПДПУ ім. В. Г Короленка. Серія «Педагогічні науки». – Вип. 2 (3). – Полтава, 2001. – С. 6 – 15.
3. Співаковський О. В. Інформаційні технології в реалізації компонентно-орієнтованого навчання // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2003. – № 6. – С. 21 – 23.

УДК 373.2.016:398.21

РОБОТА З КАЗКОЮ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОПЕДЕВТИКИ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Супрунова С., учитель
Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах пропедевтика шкільного навчання стає обов'язковою, оскільки має забезпечити рівні стартові можливості на початковому ступені загальної освіти для всіх дітей – і тих, хто відвідував дошкільні заклади, і тих, хто не був охоплений дошкільною освітою.

Сутність інноваційних процесів у пропедевтиці початкового навчання полягає у пошуку таких форм і методів педагогічного впливу, які б повною мірою сприяли створенню рівних стартових можливостей кожної дитини, забезпеченню наступності, реалізації її права на всебічний розвиток, забезпечували б виявлення здібностей і потенційних можливостей особистості [3].

Відповідно до умов сьогодення одним із пріоритетних напрямів пропедевтики початкового навчання є пошук шляхів оновлення змісту й удосконалення технології організації навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності, забезпечення наступності в розвитку дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні положення пропедевтики початкового навчання сформульовані в працях учених (Ш. Амоношвілі, Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, О. Венгер, Л. Виготський, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, В. Давидов, О. Дусавицький, Д. Ельконін, Л. Занков, О. Кононко, К. Крутій, В. Кудрявцев, С. Кулачківська, С. Ладивір, М. Машовець, Т. Поніманська, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Усова, Г. Цукерман та ін.).

Наступність між дошкільною і початковою ланкою – одна з умов безперервної освіти дитини і розуміється як двобічний процес, коли зберігається самоцінність дошкільного дитинства і створюються передумови для успішного формування навчальної діяльності першокласників [1].

Спираючись на результатами досліджень сучасних науковців, Г. Назаренко виділяє три етапи реалізації ідеї наступності в навчанні дошкільників та молодших школярів: 1 етап – забезпечення готовності дошкільників до навчання в школі; 2 етап – створення умов для найшвидшої адаптації дітей до шкільних умов; 3 етап – розвиток учнів початкової школи на основі надбань дошкільного дитинства із застосуванням педагогічних технологій дошкільної освіти [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Пропедевтика шкільного навчання має на меті вирішення складного комплексного завдання: збалансувати, гармонійно поєднати формування у дітей загальної (фізичної, психологічної, соціальної) готовності до навчання, з одного боку, із забезпеченням спеціальної готовності до шкільного навчання (формування підґрунтя навчальної діяльності, набуття знань і вмінь, що забезпечать успішність засвоєння основ наук у ході здобуття загальної середньої освіти тощо) – з іншого. Значну роль у вирішенні зазначеної проблеми відіграють організаційні форми пропедевтики початкового навчання.

Натомість за межами проведених досліджень залишилися питання цілеспрямованого застосування технології навчання і виховання казкою у процесі пропедевтики початкового навчання

Мета статті – розглянути особливості організаційних форм пропедевтики початкового навчання, обґрунтувати переваги застосування технології навчання і виховання казкою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пропедевтика початкового навчання забезпечується в процесі занять, навчально-ігрової діяльності в освітньо-розвивальному середовищі, створеному у приміщенні школи.

Заняття – форма пропедевтичного навчання, за якої педагог, працюючи з групою дітей у встановлений режимом час, організовує і спрямовує навчально-пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Ефективній організації пропедевтичного навчання сприяє технологія навчання і виховання казкою.

Народна казка та її педагогічні можливості стали предметом уваги українських педагогів та методистів (Н. Бібко, Р. Бузова, С. Дорошенко, Н. Ігнатенко та ін.). Істотна особливість казки полягає у тому, що в ній

повчальність виражена не нав'язливо, не прямолінійно. Дітей приваблює захоплююча фабула, намальовані образи, дотепні характеристики.

Важливою рисою казкового епосу є яскраво виражена дидактична спрямованість казок. Аналіз казок збуджує дітей до формулювання оціночних суджень. Це важливо для розвитку мислення, підґрунтя навчальної діяльності майбутніх школярів. Як свідчить практика, у ході проведення занять діти дають різні оцінки вчинкам одних і тих самих казкових героїв [1].

Говорячи про сприймання казки дітьми, варто вказати на те, що малюки свідомо сприймають умовність казки, а тому чітко відрізняють фантазію від реальності. До фантазії вони ставляться як до гри. Фантазування у них має ігрове значення. Таким же воно залишається в молодшому шкільному віці.

Дуже подобається дітям творчі завдання над казкою: придумати за початком продовження казки, придумати казку за опорними словами або поміняти характери головних героїв, наприклад, у казці про Попелюшку її мачуха дуже добра жінка, яка всіх любить, усіма опікується.

Написані казки можна інсценізувати, драматизувати, зробити до них ілюстрації. Треба дати дітям свободу творити, щоб вони використали всю свою фантазію.

Вигадування казок викликає у дітей великий інтерес, дає можливість задовольнити потребу в творчості, гарантує успіх кожному. Для того щоб стимулювати розвиток творчого мислення дітей, створюються зовнішні ігрові умови та формуються необхідні мисленнєві операції за допомогою спеціальних вправ. В іграх мозок дитини може створювати нові ідеї, конструкції, об'єкти, продукти, які вдосконалюють уже досягнуте, реконструюють його або конструюють щось нове.

Отже, важливими компонентами технології навчання і виховання казкою є: читання казок та створення малюнків (ілюстрацій) за їхнім змістом; казка і театр: використання різних видів театру для обігрування казки; гра-драматизація за сюжетом казки; створення казки власноруч.

Аналіз досвіду пропедевтики початкового навчання засвідчує, що технологію навчання і виховання казкою доцільно застосовувати в ході всіх основних типів занять: засвоєння нових знань, закріплення і систематизації досвіду, комплексні, інтегровані, «Я»-заняття.

Застосування технології навчання і виховання казкою на занятті засвоєння дітьми нових знань передбачає: актуалізацію життєвого досвіду і корекцію опорних знань дітей; мотивацію навчально-ігрової діяльності; сприйняття і первинне осмислення ними нового матеріалу, збагачення, уточнення знань про предмети і явища світу; осмислення причинно-наслідкових зв'язків; узагальнення та систематизацію знань, застосування знань в ігровій діяльності, рефлексію діяльності.

Технологія навчання і виховання казкою на занятті закріплення і систематизації досвіду (організованого і стихійного) дітей передбачає: осмислення сприйнятого і формування найпростіших узагальнень.

Комплексне заняття з використанням технології навчання і виховання казкою об'єднує невеликі ретельно продумані етапи, кожен з якого спрямований на вирішення певного дидактичного завдання: уточнення життєвого досвіду дитини, її знань, отримання нових знань у процесі практичної пошукової

діяльності, закріплення, систематизацію і використання набутих знань, умінь і навичок в ігровій діяльності, рефлексію діяльності.

Застосування технології навчання і виховання казкою у ході інтегрованого заняття об'єднує усі етапи єдиною спільною темою, яка розглядається з точки зору лінгвістики, математики, музики тощо в різних видах діяльності (гра, зображувальна та мовленнєва творчість, театральна діяльність та ін.). Особливість його в тому, що тут поєднуються блоки знань із різних напрямів підготовки, підпорядковані одній темі. Цей підхід сприяє інформаційному збагаченню сприймання, мислення і почуттів дітей за рахунок залучення цікавого матеріалу казок, що дає змогу з різних сторін пізнати явище, поняття, досягти цілісності знань.

Тому дуже важливо чітко визначити головну мету даного інтегрованого заняття, те, як воно сприятиме цілісності навчально-виховного процесу, формуванню знань на якісно новому рівні. Ми поділяємо думку О. Савченко та вважаємо, що метою інтегрованих занять є створення передумов для різнобічного розгляду дітьми певного об'єкта, поняття, явища, формування системного мислення, збудження уяви, позитивного емоційного ставлення до пізнання.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, народна казка справляє значний вплив на особистість дитини. Казки доречно використовувати в пропедевтиці початкового навчання, тому що казковий епос має велике значення у формуванні особистості дитини і в її подальшому розвитку, а також служить джерелом залучення до національно-культурних традицій українського народу.

Застосування технології навчання і виховання казкою передбачає:

- гнучке поєднання програми ДНЗ із різними типами розвивальних шкільних програм;
- спрямованість на розвиток творчих здібностей дошкільників у різних видах діяльності (гра, вільне спілкування, зображувальна та мовленнєва творчість, театральна діяльність та ін.);
- різнобічне врахування психологічних особливостей переходу дитини з дошкільного віку в молодший шкільний вік;
- педагогічне співробітництво всіх учасників процесу пропедевтики початкового навчання: дітей, учителів початкових класів, батьків.

Використання в процесі пропедевтики технології навчання і виховання казкою створює умови для формування інтересу дітей до шкільного життя, навчального спілкування та формування необхідних передумов підґрунтя навчальної діяльності, зокрема умінь:

- свідомо підкоряти свої дії правилу, що узагальнено визначає спосіб дії;
- орієнтуватися на задану систему вимог;
- уважно слухати того, хто говорить, і точно виконувати завдання, запропоновані в усній формі;
- самостійно виконувати необхідне завдання за наочним зразком.

Перспективи подальших досліджень проблеми реалізації ідеї наступності у процесі підготовки дітей до шкільного навчання пов'язані, на нашу думку, із вирішенням низки окреслених питань, зокрема – чіткого визначення сутності соціального та особистісного значення забезпечення готовності дитини до

навчання в школі та розробкою науково обґрунтованого методичного супроводу пропедевтики шкільного навчання.

Література:

1. Козоріз С. О. Нестандартні форми роботи над казкою / С. О. Козоріз // Початкове навчання та виховання. – 2004. – № 11. – С. 4 – 11.
2. Назаренко Г. І. Організаційно-педагогічні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. 13.00.09. Автореф. дис. канд. пед. наук. – Харків, 2002. – С. 24.
3. Федорович Л. О. Підготовка дітей до школи в умовах навчально-виховного комплексу. Дис. канд. пед. наук. – Полтава, 2003. – 204 с.
4. Шик Л. А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / Л. А. Шик – ВГ «Основа», 2012. – 240 с.

УДК 371.487

**ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

*Борисенко Л. Л., викладач
ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського
національного університету імені Тараса Шевченка»*

Сучасну освіту визначають як одну з провідних у системі професійних цінностей, усвідомленні кожною людиною потреби у підтримці та зміцненні здоров'я та формування здоров'язбереження. Вивчення проблем здоров'я дітей у наш час набуває особливої актуальності. Про це свідчить статистика стану здоров'я школярів, яка сьогодні є досить невтішною. Із різних причин кількість хворих дітей у нашій державі зростає. Велику роль в цьому відіграє соціально-економічна перебудова суспільства, незадовільні умови життя частини населення, що знижує компенсаторно-приспосувальні можливості дитячого організму та його опірності до дії різних шкідливих факторів, а також несприятлива екологічна ситуація.

Питання збереження і зміцнення здоров'я учнів піднімаються в дослідженнях з різних областей наукового знання. Наповнити зміст освіти питаннями здоров'я пропонують Н. П. Абаскалова, Л. Н. Качан, В. В. Колбанов, Л. Г. Татарникова ; проблему здоров'язбереження учнів у процесі освіти досліджують Р. І. Айзман, Г. К. Зайцев, В. В. Ілюценків, В. В. Колбанов; шляхи збереження та зміцнення здоров'я учнів через використання в процесі утворення здоров'язберігаючих технологій розкривають Т. В. Ахутіна, В. І. Ковалько, М. К. Смирнов; підходи до організації цілісного педагогічного процесу як основи формування, збереження, становлення здоров'я учнів розробляють М. М. Безрукіх, Н. В. Богдан, Е. М. Казін, В. Н. Касаткін; валеологічні аспекти збереження та зміцнення здоров'я учнів різного віку в процесі освіти розглядають І. І. Брехман, Г. К. Зайцев, В. Ф. Неретін, І. Л. Орехова, Н. А. Рибачук.

Сучасні наукові дослідження характеризуються зростанням інтересу до теоретичного обґрунтування і практичної підготовки педагогів до здоров'яспрямованої діяльності [1, с. 66]. Проте аналіз літератури засвідчив, що питання здоров'яспрямованої діяльності педагогів не набуло достатньої розробки.

Окрім зазначених вище причин незадовільного стану здоров'я дітей, у медико-психолого-педагогічних дослідженнях звертається увага на «шкільні» фактори ризику, які негативно впливають на здоров'я дітей. Сьогодні школа висуває значні вимоги до дитини, які нерідко не відповідають її фізіологічним можливостям. У результаті цього збільшується емоційне нервово-психічне навантаження на центральну нервову систему, спостерігається зниження фізичної активності дітей, порушення режиму їхньої праці та відпочинку.

Усе це переконує у важливості здоров'яспрямованої діяльності навчальних закладів, необхідності запровадження спеціальних заходів для збереження і зміцнення здоров'я школярів. Провідна роль у реалізації цього важливого завдання належить педагогам.

На жаль, на сучасному етапі ще недостатньо реалізується проблема спрямованості освіти на збереження здоров'я дітей, формування їх здорового способу життя. У якійсь мірі до цієї роботи готуються вчителі біології, фізичної культури, психології, соціології. Цього явно недостатньо. У зв'язку із зростанням впливу телебачення та засобів масової інформації на підростаюче покоління впливають далеко не кращі зразки соціальної поведінки. Реклама спиртних напоїв, тютюну, що пропагується в зарубіжних фільмах, музиці, концепція насильства і антисоціальної поведінки руйнівні діють на молодих людей. Пропагується ідеал біологічного здоров'я – швидко зростаючий, фізично витривалий і сильний громадянин, придатний для інтенсивної і відносно короткострокової експлуатації і переважно в колі завдань воєнного часу. Звідси і культивування критеріїв здоров'я з першочерговим орієнтацією на фізичну дієздатність і м'язову силу, а також усіх видів спортивної підготовки.

У країні не існує послідовної та безперервної системи «навчання здоров'ю» і його збереженню. На різних етапах вікового розвитку людина отримує інформацію про це в сім'ї, у школі і, нарешті, у лікарні. Інформація уривчаста, випадкова, не носить системного характеру, найчастіше досить суперечлива. Звідси проблема розробки таких здоров'язберігаючих технологій, які в процесі викладання фізичної культури могли озброїти зростаючу людину методологією здоров'я та засобами його формування.

В основу здоров'язбережувального навчально-виховного процесу покладено компетентнісний підхід як системоутворюючий фактор розвитку особистісних якостей учнів та формування позитивного ставлення до здоров'я людини.

Здоров'язбережувальні технології створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці учнів у школі та вирішують завдання раціональної організації виховного процесу, відповідності навчального та фізичного навантаження можливостям дитини. Мета всіх здоров'язбережувальних освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, уміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати такі знання у повсякденному житті.

Здоров'язбережувальна робота в школі повинна будуватися за такими напрямками:

- проведення діагностики й корекції фізичного та психічного розвитку учнів;
- сприяння розвитку структури учнівського самоврядування з питань збереження та зміцнення здоров'я;

- формування особистості лідерів;
- залучення учнів до участі у громадських організаціях та ініціативах, пропаганда здорового способу життя;
- удосконалення форм фізичного виховання та підвищення рухової активності учнів;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань збереження та зміцнення здоров'я учнів.

Упровадження здоров'язберігаючих технологій потребує від учителя, по-перше, не допускати перевантаження учнів, визначаючи оптимальний обсяг навчальної інформації і способи її надання, урахувати інтелектуальні та фізіологічні особливості учнів, індивідуальні мовні особливості кожного учня. Намагатися планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми. Здоров'язберігаючі технології передбачають: зміну видів діяльності, чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності; групової й парної форм роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, вчать вмінню поважати думки інших, висловлювати власні думки, правилам спілкування; проведення ігор та ігрових ситуацій, нестандартних уроків, інтегрованих уроків.

Велике значення для попередження втоми набуває чітка організація навчальної праці. На уроках, де більша частина навчальної діяльності пов'язана з класною дошкою, дуже важливо, щоб до початку уроку було зроблено необхідні записи на дошці: завдання для усного рахунку, опитування, можливо, план роботи на уроці. Знаючи весь план уроку, які знання, уміння, навички необхідно набути, який обсяг роботи виконати, учень може обрати ступінь складності завдання, розподілити свою роботу на свій погляд, що формує учня як суб'єкта навчальної діяльності.

Ми вважаємо, що необхідно проводити роботу з профілактики стресів. Хороші результати дає робота в парах, групах як на місцях так і біля дошки, де ведений, більш «слабкий» учень відчуває підтримку товариша.

Ставлення учнів до свого здоров'я, за думкою більшості спеціалістів, є основою здоров'язбереження, адже через мотивацію цього ставлення можна здійснити ціннісно-орієнтовану діяльність дітей зі збереження та зміцнення власного здоров'я [3].

Для всебічної реалізації зазначеної проблеми невід'ємною частиною роботи є взаємодія з батьками, громадськістю щодо валеологічного виховання учнів.

Досконале володіння даними про стан здоров'я учнів одночасно з валеологічною освітою та організацією практичної діяльності учнів, пов'язаної з оволодінням навичками здорового способу життя, допомагає вчителю постійно корегувати та покращувати стан здоров'я школярів.

Використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності майбутніх педагогів має актуальне значення. Подальша систематизація педагогічного досвіду щодо підготовки студентів педагогічних коледжів до використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності, класифікація розробок та укладання на цих засадах технологій, які сприятимуть розвитку педагогічної інноватики із застосування оздоровчих технологій у навчальний процес.

Література:

1. Бабенко В. Л. Досвід роботи школи по впровадженню програми «Молодь за здоров'я» // Безпека життєдіяльності. – 2005. – № 7. – С. 66 – 67.
2. Лозинський В. Техніки збереження здоров'я / В. Лозинський. – К. : Главник, 2008. – 160 с.
3. Маджуга А. Г. Здоровьесберегающие образовательные технологии и формирование валеологической культуры личности / А. Г. Маджуга // Alma mater. – 2005. – № 2. – М.: Изд-во РУДН. – С. 59 – 60.
4. Язловецька О. В, Язловецький В. С. Учням про здоров'я. – Кіровоград, РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – 212 с.

УДК 377.8-371.3

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

*Брюховецька О.А., Демченко П.Є., викладачі загальнотехнічних
дисциплін ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»*

Постановка проблеми. Одним із найбільш важливих завдань, що стоять перед системою освіти, є забезпечення доступності та якості освітнього процесу, підсумком якого повинно бути формування конкурентоспроможного фахівця. Така мета не може бути досягнута без широкого впровадження, без опори на сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Тому сучасний педагог повинен виступати не тільки в ролі носія знань, а й в ролі організатора навчально-пізнавальної, навчально-пошукової, проектної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). ІКТ активно застосовуються для передачі інформації та забезпечення взаємодії викладача й учня в сучасних системах відкритої та дистанційної освіти. Оскільки основна мета освітньої галузі «Технологія» полягає у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, то майбутній учитель трудового навчання повинен не тільки володіти знаннями в сфері ІКТ, але й бути фахівцем щодо їхнього застосування у своїй професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі багато праць присвячено новітнім інформаційно-комунікаційним технологіям. Зокрема, у роботах Ю. Казакова, Л. Шевченко розкрито педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Окремі аспекти використання інформаційних технологій у проектно-технологічній діяльності досліджувались в працях О. Коберника, Р. Гуревича, Г. Терещука та ін. Окрім того, на сьогодні набуто певний практичний досвід використання мультимедіа, який свідчить про невпинний інтерес педагогів-практиків до пошуку шляхів ефективного використання мультимедіа ІКТ.

Мета статті полягає у визначенні пріоритетності застосування інноваційно-комунікаційних технологій в умовах освітнього простору коледжу,

демонстрація практичного використання можливостей електронних посібників у процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Інформатизація – це складний соціальний процес, пов'язаний із значними змінами в способі життя населення. Він вимагає серйозних зусиль на багатьох напрямках, включаючи ліквідацію комп'ютерної безграмотності, формування культури використання нових інформаційних технологій тощо. Тому в умовах активного проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у систему освіти і накопичення освітніх ресурсів у мережі Інтернет, актуальним стає завдання переосмислення теорії організації навчального процесу, управління освітою, передачі систематизованих знань, навичок і умінь від одного покоління до іншого, створення нових методів і технологій навчання. Перехід до інформаційного суспільства примушує замислитись про готовність випускників вищих навчальних закладів до життя і до роботи в суспільстві XXI століття [1, с.18]. Ураховуючи те, що вже сьогодні швидкість перетворення технологій виробництва почала випереджати темпи зміни поколінь, виявляється необхідним не тільки вдосконалення і додаткова підготовка, але й неодноразове освоєння нового виду діяльності протягом трудового життя. У цих умовах інформатизація означає зміну всієї освітньої системи з її орієнтацією на нову інформаційну культуру. Освоєння нової інформаційної культури може в значній мірі реалізовуватися за рахунок впровадження в навчальний процес, управління освітою і в повсякденне життя перспективних інформаційно-комунікаційних технологій.

Перш за все, слід звернути особливу увагу на проблему забезпечення сфери освіти теорією і методикою як розробки, так і ефективного застосування нових засобів інформаційних технологій [4, с. 435]. В основу формування інформаційної культури нового суспільства має бути покладена ідея комп'ютерної підтримки кожної навчальної дисципліни, що вивчається, не підмінюючи це вивченням єдиного курсу інформатики. Використання інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців повинно дозволити зробити комп'ютер природним знаряддям праці у будь-якій предметній галузі діяльності майбутнього фахівця.

Методично нові інформаційні технології в освіті мають пропрацювати з орієнтацією на конкретне застосування. Частина технологій може підтримувати навчальний процес (лекційні і практичні заняття), інші технології здатні ефективно підтримати розробку нових підручників і навчальних посібників. Інформаційні технології допоможуть також ефективно організувати проведення експериментальних дослідницьких робіт. Особливої значущості інформаційні технології набувають у самостійній роботі студентів. На основі мультимедіа технологій з'являється можливість створювати підручники, навчальні посібники та інші методичні матеріали на машинному носіїві, які є текстовим викладом матеріалу з великою кількістю ілюстрацій та можуть бути встановлені на сервері й передані через мережу. При обмеженій кількості матеріалу такий підручник може бути реалізований у прямому доступі користувача до сервера. На основі базових розробляються прикладні інформаційні технології за галузями застосування, що дозволяють отримувати конкретні продукти відповідного призначення у вигляді засобів, систем, середовищ [2, с.103].

Удосконалення інструментальних засобів освіти повинні бути орієнтованими на прискорене освоєння матеріалу й придбання стійких навичок,

а також переслідувати цілі індивідуального навчання. Сюди можна віднести перспективні програмні оболонки для розробки електронних підручників і методичних матеріалів, програмні й апаратні засоби створення комп'ютерних навчальних систем, засоби технології розробки мультимедіа продуктів, геоінформаційних систем тощо. Зокрема електронний підручник повинен бути адаптованим до навчального процесу. Тобто дозволяти враховувати особливості конкретного навчального закладу, конкретної спеціальності, конкретного студента. Для цього необхідно відповідне авторське середовище. Таке середовище, наприклад, забезпечує уведення додаткових матеріалів до теоретичного блоку посібника, дозволяє поповнювати задачник, готувати методичні посібники з предмету.

Дотримуючись основних вимог до створення комп'ютерної навчальної програми, нами укладено електронний посібник з предмету «Теорія і методика трудового навчання» для студентів спеціальності «Технологічна освіта». У посібнику систематизовано та узагальнено як теоретичний, так і практичний матеріал. Перелік тем для вивчення теоретичного матеріалу відображає весь зміст навчальної дисципліни. Підсумком вивчення дисципліни є самоконтроль, який студент може здійснити за допомогою спеціалізованої програми тестування. Наявність у посібнику відеоматеріалів дає можливість студентам на високому рівні підготуватися до проведення пробних уроків у школі.

Висновки. Використання електронного посібника з теорії і методики трудового навчання дало можливість кожному студенту незалежно від рівня підготовки активно брати участь у процесі навчання, індивідуалізувати свій процес навчання, здійснювати самоконтроль, бути не пасивним спостерігачем, а активно здобувати знання і оцінювати свої можливості. Студенти почали отримувати задоволення від самого процесу навчання, незалежно від зовнішніх мотиваційних чинників.

Отже, як показав аналіз, більшість студентів уже на ранніх стадіях навчання прекрасно усвідомлюють необхідність застосування комп'ютера у своїй професійній діяльності. Ефект пізнання посилюється, якщо навчальні завдання, які вирішуються в рамках інформаційних технологій навчання, пов'язані з практичною діяльністю майбутнього фахівця або представляють інтерес в його навчальній роботі.

Перспективи подальших досліджень. Упровадження й використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів має стати предметом спеціальних досліджень, у процесі яких розглядаються проблеми формування єдиного інформаційного середовища освіти зі створенням баз даних за напрямками і спеціальностями підготовки, які б включали методичні документи, енциклопедії, довідники, підручники і навчальні посібники, а також додаткові засоби, що підтримують навчальний процес.

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. — С. 17.
2. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навч.- метод. посібник / За заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. — Умань: СПД Жовтий, 2008. — С. 103.
3. Машбиць Ю. І. Основи нових інформаційних технологій навчання : [посібник для вчителів] / Ю. І. Машбиць. — К. : Вища школа, 1997. — 278 с.

4. Олійник В. В. Впровадження нових освітніх технологій у закладах післядипломної педагогічної освіти / В. В. Олійник. // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: зб. наук. праць / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків: НТУ «ХПІ», 2007. – С. 432 – 438.

УДК 371

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ – ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИКИ

*Вдович О., викладач музичних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського
національного університету імені Тараса Шевченка»*

На сучасному етапі розвитку суспільства існує загальна суспільна потреба в активізації творчого потенціалу особистості. У сучасному світі людині необхідно уміти по-творчому міркувати, приймати нестандартні – креативні рішення, що потребує пошуку нових шляхів її формування.

Нині в навчальних закладах України все більше уваги приділяється пошукам перспективних підходів до гуманізації освіти, стимулювання та розвитку пізнавальної і творчої активності особистості.

Серед багатьох предметів, що вивчаються у загальноосвітній школі, значний виховний і творчий потенціал має мистецтво з притаманним йому впливом на свідомість особистості, на інтелектуальну й емоційну сферу, на моральне і, навіть, фізичне здоров'я людини. Мистецтво – це своєрідний камертон цивілізації, універсальний спосіб, здатний синтезувати істину, добро й красу, допомагає людині глибше пізнавати себе, свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення, формує людину-творця [3, с. 4].

Більшість науковців і практиків, серед яких Л. П. Аристова, Л. І. Божович, О. Я. Савченко, дотримуються думки, що успішне навчання можливе тільки при домінуванні позитивних емоцій до процесу пізнання. Саме цьому в значній мірі і сприяють уроки музичного мистецтва. Аналіз психолого-педагогічних досліджень останніх років засвідчує, що в сучасній дидактиці вже надбана система способів активізації музично-творчої діяльності. Але ця проблема недостатньо теоретично і практично опрацьована.

Метою даної статі є висвітлення шляхів активізації творчої діяльності учнів на уроках музики в початковій школі.

Існує велика кількість визначень поняття творчості. Педагогічний досвід переконує у необхідності багатоаспектного підходу до визначення творчості: творчість – це і процес, і продукт діяльності, і особистісна якість, і середа, яка створює умови для розвитку творчих здібностей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем творчого розвитку дає можливість сформулювати його визначення: «творчий розвиток» – це динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення спектру здібностей (пізнавальні, інтелектуальні, спеціальні: художні, літературні, математичні тощо) та особистісних якостей (емоційність, уява, фантазія, тощо), які проявляються і збагачуються у практиці різних видів діяльності, результати якої характеризуються новизною та оригінальністю.

Здібності – це індивідуальні особливості людини, від яких залежить успішність виконання певних видів діяльності. Потенціал у широкому розумінні

тракується як засоби, запаси, джерела, які є у наявності, а також засоби, які можуть бути мобілізовані, приведені у дію, використані для досягнення мети. Творчий потенціал уявляє собою складне, інтегроване поняття, яке включає в себе знання, уміння, навички, здібності та прагнення особистості перетворити оточуючий світ в різних сферах діяльності.

За своєю природою діти дуже допитливі, прагнуть навчатися. Але у школі часто навчання сходиться до запам'ятовування та відтворення стандартних прийомів, типових засобів рішення завдань. Це знижує інтерес до навчання. Діти можуть поступово втратити здібність до творчості, хоча кожна дитина талановита і має свої здібності. Для того, щоб діти могли виявити свої дарування, нам, дорослим, потрібно уміло ними керувати. Тому завдання вчителя полягає не тільки у тому, щоб дати учням якомога більш глибокі знання з предмету, але й розвинути творчі здібності, активізувати творчий потенціал кожної дитини (до фантазування, імпровізації, виконавської діяльності), що сприяє підвищенню пізнавального інтересу до предмету, рівня інтелектуального розвитку, самостійного мислення, зацікавленості до виконання завдань пошукового характеру, формуванню таких рис характеру, як допитливість, впевненість у собі.

Гармонійність виховання, як відомо, важлива для дітей різного віку. Але ніхто не потребує її так, як молодші школярі. Це пояснюється тим, що художні враження залишаються в їхній пам'яті надовго, іноді на все життя.

Особливості творчого розвитку молодших школярів залежать від багатьох чинників: вікових і психологічних особливостей дитини, багатства її життєвого досвіду, уміння зосереджуватися на завданні, планувати свою роботу, від характеру взаємин з учителем й однокласниками. Якщо активізувати ці чинники, то дитина найповніше включається в творчу діяльність, оскільки «кожна дитина в потенціалі – творець різних, зокрема й естетичних цінностей: будуючи будиночки, вона проявляє свою архітектурну творчість, ліплячи і малюючи – вона – скульптор і живописець, нарешті, вона має дуже великий потяг до хороводу, пісні, танцю і драматизації» [1, с. 120].

Урок музики – це урок творчості, на якому дається можливість кожній дитині розвивати уяву, фантазію, мислення, формувати естетичний смак. Творчість на уроках музики може виявлятися у різних видах діяльності школярів на уроці. Так, у музичному сприйманні – як надзвичайна спостережливість, уміння підмітити незвичайне, неповторне, простежити динаміку розвитку музичних образів; при оцінюванні – у багатстві уявлень, незвичайності асоціацій, прагненні до самостійної оцінки, оригінальних обґрунтувань; у процесі виконавської діяльності: хоровому, сольному співі, грі на музичних інструментах, музичних іграх, рухах під музику – як потреба у власній інтерпретації мелодій; у власне творчій діяльності учнів – як створення ними музичних образів на основі засвоєних знань.

Урок музики потребує атмосфери креативності. Важливо розуміти, що чим менше даних у тих, хто навчається, тим більш творчим повинен бути урок. Тому педагогу необхідно шукати різноманітні шляхи та прийоми підтримки творчих інтересів учнів у будь-якій діяльності. Активізація творчої діяльності потребує нових підходів до наповнення уроку музики, використання нестандартних уроків: урок музичних подорожей, урок творчих звітів, урок-конкурс, урок-казка, урок-вікторина (із застосуванням знань з тем, наприклад, «Музичні

кольори», «Жанри музики» тощо), урок-концерт («Чайковський – дітям»), сюжетно-рольові уроки («Подорож у дивовижний світ українських музичних інструментів», «У країну Пісні чарівної», «Музична мандрівка по екологічній стежині»). Одним із магістральних засобів підвищення творчої активності учнів інтегровані уроки музичного мистецтва, на яких діти не тільки ведуть діалог з композиторами, поетами, артистами, «героями» музичних творів, але й вчать розуміти естетичні цінності музичного мистецтва. У творчості важлива орієнтація на відкритий пошук замість безпроблемного засвоєння готових знань. Музична діяльність на уроці повинна слугувати джерелом несподіваних емоцій. Емоційного забарвлення уроку може додати використання музики, репродукцій картин, телепередач, читання віршів та інші засоби, що сприяють естетичному розвитку учнів [2, с. 125].

Активізації творчого потенціалу на уроках музичного мистецтва сприяє доцільне використання широкого арсеналу методів інтерактивного навчання, за допомогою яких вчитель може не тільки швидко і якісно перевірити знання дітей («Вірю – не вірю», «Музичне доміно», «Ланцюжок», «М'яч з термінами», «Знавці мистецтва», «Виправ помилку»), але й цікаво розпочати нову тему («Таємниці країни Музики»); використовуючи гру, підвести підсумок уроку («Музичне змагання»). Із метою стимулювання виконавської виразності, артистичності має сенс використати такі прийоми: поділити клас на «акторів» і «критиків» («актори» співають, а «критики» оцінюють виконання), провести змагання («Хто краще виконає пісню? Учні якого ряду?»), організувати в кабінеті музики виставку кращих малюнків кожного учня до прослуханої музики, використовувати на уроках музики сюжетно-рольові, проблемно-моделюючі ігри та міжпредметні зв'язки; створювати «ситуації успіху».

Для реалізації творчого потенціалу та виховання естетичного смаку учнів, необхідно з раннього шкільного віку застосовувати в навчальному процесі сучасні інформаційно-комунікативні технології, які дозволяють по-новому використовувати на уроках музики текстову, звукову, графічну, відеоінформацію, тобто збагачують методичні можливості уроку музики.

Залучання учнів до сумісної роботи з учителем щодо створення низки мультимедійних проектів (серед них «Дитячий світ, наповнений музикою», «Палітра музичних образів «Великої зоологічної фантазії», «Твір, який стоїть над часом» та ін.), які розробляються в рамках навчального предмету «Музика» і в рамках програми зі слухання у ЗОШ, сприяють підвищенню пізнавальної активності, розвитку умінь орієнтуватися в інформаційному просторі і самостійно конструювати свої знання на уроках музики. Ефективним засобом стимулювання творчої активності учнів на уроках музики є також складання та розв'язання головоломок, кросвордів, вікторин та мультимедійні ігри контролюючого характеру («Перевір себе», «Острів музичних знань», «Упізнай рухи під музику» тощо).

Отже, особливість педагогіки мистецтва в тому, що творчості навчити не можна. Можна лише створити умови для пробудження, активізації в учнів творчих імпульсів. Музика, талант, фантазія поєднуються у єдиний потік, який несе з собою невичерпні можливості розвитку творчості. Педагог повинен вести себе так, ніби весь клас складається з потенційних творців. Головне для вчителя повинно бути те, що діти забирають з собою після заняття музикою,—це

відчуття радості, задоволення від власної творчості. Від власного подолання з'являється віра у свої сили, виховується цілісна творча особистість.

Література:

1. Бодалев А. А. Психология личности / А. А. Бодалев. – М.: Изд-во МГУ. – 1988. – С. 120.
2. Єрохіна А. М. Принципи побудови творчих занять з музики в початкових класах: / А. М. Єрохіна // Збірник наукових праць. – Педагогічні науки.– Випуск 20.– Частина 1. – Херсон: Айлант, 2001. – С. 124 – 132.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – № 29. – С. 4 – 6.

УДК 373.3.015.3:159.955

**ОСНОВНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ДОКАЗОВОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

*Вірченко В., студентка 3 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Сарієнко В., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Важливим показником здатності виконувати різноманітну розумову діяльність зі знайомим та новим матеріалом є уміння міркувати, доводити.

Численні дослідження В. С. Мухіної показали, що саме в початковій школі закладаються основи доказового мислення. У молодших школярів ще не сформувались навички неправильного вживання логічних форм, тому запобігти цьому явищу шляхом цілеспрямованого навчання значно простіше і ефективніше, ніж переучувати в старшому віці [1].

Розвиток умінь доказово міркувати тісно пов'язаний із формуванням аргументованої, чіткої, лаконічної мови учнів, оскільки практика переконує, що школярі легше і швидше засвоюють не те, що чують, про що читають, навіть бачать, а те, що самі вимовляють [1]. У цьому зв'язку не можна не послатися на думку видатного педагога минулого І. Песталоцці, який стверджував, що засобами розвитку розумових сил особистості є здатність до спостереження, мовлення й мислення, які розглядаються у єдності. Говорячи про навички логічного мислення, І. Песталоцці підкреслював, що школа повинна доводити до такого рівня, щоб вихованці вміли точно відзначати все, що знаходиться в іншому безпосередньому оточенні і могли правильно висловити те, що вони спостерігають [2].

Визначаючи виняткову можливість розвитку творчого мислення учнів і вважаючи математику найперспективнішим у цьому плані предметом, зосередимо увагу на формуванні у молодших школярів елементів логічного мислення, зокрема вміння доказово міркувати.

Доказове мислення – найбільш складний вид мислення, формування якого визначається не тільки необхідністю засвоєння шкільної програми, але й вимогами самого життя.

Доведення – це прийом розумової діяльності, який складається з обґрунтування певного положення шляхом приведення суджень, вірність яких

незаперечна. Воно є складною розумовою дією, у якій об'єднується аналіз, абстрагування, відокремлення істотного, зіставлення, синтез [3].

Молодшим школярам властиві такі види доведень, як спирання на беззаперечність (учитель сказав), доведення через приклад або перевірку.

У формуванні доведень в учнів ми виокремлюємо два аспекти навчання. Один пов'язаний з загальним розвитком учня: у процесі навчання необхідно розвивати розумові процеси та операції, учити дитину вирізняти істотні ознаки та відрізняти їх від неістотних, формувати різні відношення між предметами та явищами, розвивати емоційно-вольові якості. Інший аспект пов'язаний з оволодінням школярами під керівництвом вчителя структурою різного виду доведень, із поступовим засвоєнням логічного ходу думки при доведенні, конструювання доведення визначеної форми [4].

Процес навчання доведенням відбувається з перших днів дитини в школі. Якщо вчитель на уроках систематично вимагає від школярів доведень, то в них поступово формується прагнення, а пізніше й потреба доводити та обґрунтовувати ті або інші положення. І хоча навчання доведенню – процес довгий, такий, що виходить за межі початкового навчання, починати та проводити його необхідно з 1 класу. Місце доведення, як і інших прийомів мислення, у навчальному процесі різне. Доведення може використовуватись на різних етапах засвоєння знань, застосовуватись у діяльності вчителя або учнів. Усе це залежить від мети уроку, вікових особливостей учнів, особливостей матеріалу.

У навчанні молодших школярів доведення може використовуватись з такою метою:

- для актуалізації одиничного, конкретного;
- для встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Наприклад, із метою активізації пізнавальної діяльності на всіх етапах засвоєння широко використовуються алгоритми та опорні схеми. Опорні схеми у вигляді таблиць, креслень, крейдових малюнків зароджуються на очах учнів у процесі вивчення теми.

Перша схема речення була зображена так: | _ _ _ .

Схема створювалась у ході розбору речення. На таблиці був зображений зразок аналізу опорної схеми: «У реченні три слова. Слова в реченні пишуться окремо. Перше слово в реченні пишеться з великої літери. У кінці речення ставиться крапка». Схема виступала як опора думок, суджень та доведень учня, практичної діяльності. У міру накопичення знань про речення ускладнювалась й схема. Діти дізнались, що імена людей та прізвиська тварин пишуться з великої літери, а також про те, що речення можуть бути різними за інтонацією: питальні, розповідні, спонукальні. Усі ці нові знання фіксувались в опорній схемі.

Використання геометричних малюнків у початковому курсі математики створює сприятливі передумови для розвитку як конкретного, так і абстрактного мислення школярів. Графічні моделі виступають дидактичною опорою для розвитку вміння міркувати. Геометрія допомагає замінити запам'ятовування розумінням.

Щоб сформувати в учнів елементи операційного мислення, доцільно давати їм найпростіші вправи на складання алгоритмів (переліку послідовних дій для виконання завдання) та на виконання дій за готовими алгоритмами.

Алгоритми оточують нас скрізь. Розкриймо книгу для приготування страв. Тут кожен рецепт – перелік послідовності дій (алгоритм), які треба виконати, щоб приготувати ту чи іншу страву.

Завдання.

Знайди значення виду:

$$76 - 49 + 63 : 7$$

Указівка. Запропонуймо учням записати план обчислення прикладу за діями або ж цей план (алгоритм) запишемо тільки на дошці, а учні за ним самостійно виконують обчислення.

1. $63 : 7 = \square$
2. $76 - 49 = \triangle$
3. $\triangle + \square = O$

O – відповідь.

Особливістю завдань на доведення в початкових класах є те, що вони повинні бути тісно пов'язані з текстом задачі або спиратись на наочність, ускладнюватись у міру накопичення знань та способів практичної діяльності.

Важлива роль при навчанні доведенням відводиться словесному малюванню та ілюструванню. Усний малюнок створюється учнями на основі використання мовного матеріалу авторського тексту. Наприклад, на уроці українського читання в 3 класі до тексту «Їхала зима» створюються наступні малюнки:

1. Ліс. Їде Зима кіньми в білих санях.
2. Зустрічає Зима вітрів.
3. Перестріла Зиму річка.
4. Діти дуже зраділи приїзду Зими.

Створені з опорою на текст образи відіграють важливу роль в осмисленні змісту, допомагають глибше зрозуміти прочитане.

Учителям відомо, якими бувають недосконалими в логічному відношенні відповіді деяких учнів. Дітям треба допомогти усвідомити недоліки та навчити виражати свої думки логічно, послідовно, доказово.

Систематична праця вчителя з навчання дітей доведенню поступово виробляє у них прагнення та потребу проникнути в суть предметів та явищ, які необхідно вивчати. Потреба доведення, яке самостійно знайшов учень, спонукає його пройти всі етапи виділення істотних та неістотних ознак та зробити доказове узагальнення з опорою на істотні ознаки. У цьому проявляється значення доведень для розвитку логічного мислення молодших школярів.

Отже, доведення – це складна розумова дія, в якій об'єднується аналіз, абстрагування, відокремлення істотного, зіставлення, синтез.

Треба вчити дітей фіксувати в мовленні мету, умови, засоби та результат дії. Пояснення повинно бути чітким, продуманим, аргументованим. Ця здібність і буде основою доказового мислення, до якого повинна прагнути сама дитина. У неї з часом виробиться вміння доказово міркувати не лише в спеціально створених умовах (на уроках), а й в повсякденному житті, де необхідно вміти відстояти свою точку зору, переконати інших людей або просто знайти рішення складної життєвої проблеми.

Література:

1. Мухина В. С. Возрастная психология. Феноменология развития / В. С. Мухина. – М.: Академия, 2011. – 656 с.

2. Карнацевич Л. С. Учить мыслить / Л. С. Карнацевич. – К.: Вища школа. – 1992. – 86 с.
3. Крутецкий В.А. Психология математических способностей школьников / В. А. Крутецкий. – М. – 1968. – 432 с.
4. Митник О.Я. Математична логіка як навчальний предмет // Поч. школа / О. Я. Митник. – 1997. – № 11. – С. 17 – 20.

УДК 06(082.2)

ПРИНЦИП НАГЛЯДНОГО ОБУЧЕНИЯ

*Гайворонцева Ю., Сенченко А., студенты
1 курса факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

Наглядность, появилась вместе с возникновением человеческого общества, вместе с потребностью передачи информации об отсутствующем на данный момент предмете или явлениях. Об этом говорят дошедшие до нас наскальные рисунки. Наглядное обучение возникло, вместе с первыми школами [2].

Впервые теоретическое обоснование наглядному принципу обучения было дано чешским педагогом Я. А. Коменским, который выдвинул требование учить людей познавать сами вещи, а не только чужие свидетельства о них.

В России великий педагог и «учитель русских учителей» К. Д. Ушинский дал глубокое психологическое обоснование наглядности обучения и наглядным пособиям в целом: «Наглядные пособия являются средством для активизации мыслительной деятельности и формирования чувственного образа. Именно чувственный образ, сформированный на основе наглядного пособия, является главным в обучении, а не само наглядное пособие» [5].

Принцип наглядности, единство конкретного и абстрактного, рационального и эмоционального, репродуктивного и продуктивного как выражение комплексного подхода [3].

Наглядность – принцип, восходящий к определенным фундаментальным отношениям, гносеологически связывающим человека и тот мир, в котором он живет, человека и людей, с которыми он общается. Как принцип, она нуждается в специальной инструментовке, позволяющей «обнаружиться» объективным законам, в соответствии с которыми процесс познания становится эффективным [2].

Принцип наглядности вытекает из сущности процесса восприятия, осмысления и обобщения учащимися изучаемого материала. Он означает, что в обучении необходимо, следуя логике процесса усвоения знаний, на каждом этапе обучения найти его исходное начало в фактах и наблюдениях единичного или в аксиомах, научных понятиях и теориях, после чего определить закономерный переход от восприятия единичного, конкретного предмета к общему, абстрактному или, наоборот, от общего, абстрактного к единичному, конкретному.

Говоря о значении принципа наглядности и о его роли в процессе учебного познания, дидактика утверждает, что наглядность является исходным моментом обучения главным образом в младших классах. По мере движения учащихся к старшим классам учитель постепенно должен находить в обучении историко-индуктивный путь пополнения знаний: постановка проблемы, история ее решения и современное состояние, затем практические или лабораторные работы. Здесь наглядность получает свою реализацию дважды: как иллюстрация истории открытия и как способ раскрытия современного решения проблемы.

Однако исторический подход занимает много времени и не всегда необходим. Поэтому исходным началом могут быть теоретические положения, аксиомы, системы понятий, усвоенные учащимися на предшествующих этапах обучения. В этом случае наглядность используется лишь для иллюстрации усвоенных учащимися знаний в процессе их применения к решению задач. По характеру отражения окружающей действительности различают следующие виды наглядности:

- натуральная (естественная) наглядность, представляющая собой реальные предметы или процессы (объекты и явления, раздаточный материал и др.);
- изобразительная наглядность (фотографии, художественные картины, рисунки, учебные картины и др.) применяется, когда показ натурального предмета затруднен, а созерцание конкретного образа необходимо;
- символическая наглядность (чертежи, графики, схемы, таблицы, диаграммы) по существу является своеобразным языком, а потому должна специально изучаться, чтобы стать понятной.

Различные виды наглядности выполняют различные функции. Одни содействуют оживлению представлений (картины, предметы жизни), другие являются опорой для отвлеченного мышления.

Наглядность применяется и как средство познания нового, и для иллюстрации мысли, и для развития наблюдательности, и для лучшего запоминания материала. Средства наглядности используются на всех этапах процесса обучения: при объяснении нового материала учителем, при закреплении знаний, формировании умений и навыков, при выполнении домашних заданий, при контроле усвоения учебного материала.

Наглядные пособия могут способствовать выполнению учебной задачи, усвоению знаний, быть нейтральными к процессу усвоения или тормозить понимание теоретических сведений и формирование умений [5].

Применение наглядных пособий в обучении подчинено ряду правил:

- ориентировать учащихся на всестороннее восприятие предмета с помощью разных органов чувств;
- обращать внимание учащихся на самые важные, существенные признаки предмета;
- показать предмет (по возможности) в его развитии; предоставить учащимся возможность проявлять максимум активности и самостоятельности при рассмотрении наглядных пособий;
- использовать средств наглядности ровно столько, сколько это нужно, не допускать перегрузки обучения наглядными пособиями, не превращать наглядность в самоцель.

Следовательно, умелое применение средств наглядности в обучении всецело находится в руках учителя. Учитель в каждом отдельном случае должен самостоятельно решать, когда и в какой мере надо применять наглядность в процессе обучения, ибо от этого в определенной степени зависит качество знаний учащихся.

Принцип наглядности, по выражению Я. А. Коменского, является "*золотым правилом дидактики*". Он требует сочетания наглядности и мысленных действий, наглядности и слова. Вредным является как недостаточное, так и избыточное применение средств наглядности. Их недостаток приводит к формальным знаниям, а избыток может затормозить развитие логического мышления, пространственного представления и воображения. Встречаются примеры нетрадиционного применения принципа наглядности.

Литература:

1. Азарова Л. В. Проблема наглядности в естественнонаучном образовании // Сборник трудов конференции «Современное естественнонаучное образование: достижения и инновации» / Л. В. Азарова, Т. В., Голикова, Г. С. Егорова . – 2013. – № 9. – С. 88 – 90.
2. Айтбаева Н. Ж. Наглядность в активизации познавательной деятельности учащихся // Успехи современного естествознания / Н. Ж. Айтбаева, Д. Рахымбек, А. А. Юнусов, А. А. Юнусова. – 2013. – № 10. – С. 240 – 243.
3. Винеvская А. В. Педагогика: словарь-справочник коррекционного педагога / авт.-сост. А. В. Винеvская; под ред. М. А. Пуйловой. – Ростов н/Д: Феникс, 2013. – 267 с.
4. Воронкова В. В. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В. В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
5. Мастеркова Д. В. Принцип наглядности как основополагающий принцип обучения геометрии в начальной школе//Журнал «Герценовские чтения. Начальное образование». – 2010. – № 1. – С. 140 – 143.

УДК 373.3.091.2:004.77

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВЕБ-КВЕСТ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Головненко К., студентка 2 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Кравцова К., студентка 2 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. В умовах формування інформаційного суспільства виникає необхідність підготовки особистості, яка орієнтується в інформаційних потоках, самостійно вчиться, проявляє ініціативу, бере на себе відповідальність і приймає рішення у нестандартних ситуаціях.

Основною цінністю стає не стільки засвоєння суми знань, скільки створення умов для формування ключових компетентностей особистості.

Одним із перспективних напрямів формування інформаційних і комунікаційних компетентностей, самостійності, активізації пізнавальної самоосвітньої діяльності молодших школярів, є технологія веб-квестів (Web Quest). Quest у перекладі з англійської – ціленаправлений пошук, який може бути пов'язаний з пригодою, грою).

Для визначення умов ефективності застосування веб-квест технології із метою активізації пізнавальної самостійної діяльності молодших школярів необхідним було узагальнення результатів останніх досліджень і публікацій із указаної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі інформатизації освіти метод навчальних проєктів, зокрема веб-квестів, знайшов широке поширення здебільшого за рахунок того, що він дозволяє органічно інтегрувати знання учнів з різних галузей у процесі розв'язання однієї проблеми, надає можливості застосувати отримані знання на практиці, генеруючи нові ідеї [1; 3; 4].

Проєктна технологія досить ґрунтовно висвітлена у педагогічній і науково-методичній літературі. Основні теоретичні положення проєктного навчання розглядаються у працях А. Алексюка, В. Гузєєва, І. Єрмакова, Н. Матяш, Н. Пахомової, О. Пехоти, Є. Полат, С. Сисоєвої та інших.

Учені активно розробляють питання використання веб-квестів у навчальному процесі (Я. Биховський, М. Кадемія, І. Коровець, Є. Напалкова, С. Напалков, В. Шмід та ін.). Значну увагу приділено визначенню понять «веб-квест технологія», «веб-квест», видів «веб-квесту».

Освітній веб-квест – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого потрібні ресурси Інтернет. Веб-квести являють собою міні-проєкти, засновані на пошуку інформації у мережі Інтернет. Це конструктивний підхід до навчання.

Освітній веб-квест – це сайт в Інтернеті, із яким працюють учні, виконуючи те чи інше навчальне завдання. Вони охоплюють окрему проблему, навчальний предмет, тему, але можуть бути і міжпредметними.

Веб-квест у педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернет [3; 5].

Веб-квест поєднує у собі ідеї проєктного методу та ігрових технологій у середовищі WWW засобами веб-технологій.

Розрізняють два типи веб-квестів: короточасні (мета: поглиблення знань та їх інтеграція, розраховані на одне-три заняття) і довгострокові (мета: поглиблення і вдосконалення знань учнів, розраховані на тривалий час-на семестр чи на цілий рік).

Особливістю освітніх веб-квестів є те, що частина чи вся інформація для самостійної чи групової роботи учнів міститься на різних веб-сайтах. Окрім того, результатом роботи з веб-квестом являється публікація робіт учнів у вигляді веб-сторінок і веб-сайтів. Також матеріали можуть бути представлені у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, мультфільму і т.д. [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Процес інформатизації освіти актуалізував проблему організації ефективності самостійної діяльності учнів початкових класів. Окремі

аспекти самоосвіти в умовах інформатизації суспільства розглянуті в працях О. Алексюка, А. Андрєєва, Є. Ганіна, В. Козакова, Ю. Насонової, Н. Ничкало, С. Сисоевої, О. Шукліної, С. Яшанова та інших. Усі зазначені вище науковці розглядають різні аспекти самостійної діяльності. Натомість психолого-педагогічні умови застосування веб-квест технології із метою активізації пізнавальної самостійної діяльності молодших школярів в умовах інформатизації освіти ще малодосліджені.

Мета статті – розглянути веб-квест як інноваційну комп'ютерну технологію, визначити психолого-педагогічні умови її застосування в початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно з новим Державним стандартом початкової загальної освіти, який був ухвалений кабінетом Міністрів України № 462 від 20.04.11 року, застосування ІКТ стає однією із ланок загальної дидактичної системи навчально-виховного процесу початкової освіти.

Умови ефективного використання ІКТ у молодшому шкільному віці, проблеми їх впливу на емоційну, вольову, моральну сферу дітей є актуальним предметом сучасних психолого-педагогічних досліджень [2; 4].

Сьогодні школа перебуває у процесі пошуку оптимальних форм і методів навчання. Формування нових моделей навчальної діяльності, із широким використанням інформаційних і телекомунікативних технологій є головним компонентом модернізації навчання.

Результати аналізу сучасних досліджень засвідчують, що ефективність застосування веб-квест технології у навчанні молодших школярів із метою активізації пізнавальної самостійної діяльності молодших школярів можлива за наявності відповідних умов. Зосередимо увагу на виокремленні таких умов.

Аналізуючи психолого-педагогічні умови застосування веб-квест технології у початковій школі, ми, спираючись на ідеї Ю. Бабанського [7], зробили спробу охарактеризувати компоненти навчального процесу, що організований із застосуванням веб-квест технології:

- цільовий компонент полягає у постановці мети та конкретних завдань вивчення даного навчального матеріалу за допомогою веб-квестів, визначенні необхідності їх застосування для даного предмету;
- стимулювально-мотиваційний компонент полягає у створенні таких умов під час вивчення даного предмету із застосуванням веб-квестів, мультимедійних ресурсів, які спонукають суб'єктів навчання до активної самостійної навчально-пізнавальної діяльності, формують у них позитивну мотивацію до даного виду навчання;
- змістовий компонент охоплює знання, уміння, навички і здібності, якими має оволодіти суб'єкт навчання в процесі роботи з веб-квестом;
- операційно-діяльнісний компонент відображає методику застосування веб-квестів;
- контрольно-регулювальний компонент полягає у контролі за якістю та кількістю набутих знань суб'єктами навчання з Інтернет джерел із метою підвищення ефективності процесу навчання;
- оціночно-результативний компонент характеризує форми й вимоги до підсумкового контролю суб'єктів навчання в процесі набуття знань із

застосуванням веб-квестів, виявлення причин неуспішності та відповідну корекцію щодо їх усунення.

Характеристика компонентів навчального процесу дала змогу визначити психолого-педагогічні умови застосування веб-квест технології, а саме:

- створення навчально-інформаційного середовища, програмно-методичного забезпечення для ефективної реалізації веб-квестів у початковій школі;
- формування позитивної мотивації до участі молодших школярів у веб-квестах, як засобу активізації їх пізнавальної самостійної діяльності;
- сприяння усвідомленню ролі кожного учасника веб-квесту;
- розподіл їхніх обов'язків для пошуку і обробки інформації із метою досягнення максимальної ефективності;
- залучення учнів до ігрового сюжету – подорожі з випробуваннями;
- оволодіння способами самостійної діяльності.

Отже, під психолого-педагогічними умовами ми розуміємо навчально-інформаційне середовище, що створюється завдяки спеціальній системі навчальних заходів і сприяє активізації пізнавальної самостійної діяльності молодших школярів, підвищенню якості навчання учнів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Активізацію пізнавальної самостійної діяльності молодших школярів ми розуміємо як інтегральний компонент, який передбачає наявність у молодшого школяра знань, умінь, навичок, що сприяють постійному вдосконаленню інформаційної компетентності, розвитку здібностей до подальшої самоосвітньої діяльності.

Розширення самостійної діяльності молодших школярів у процесі навчання на засадах упровадження веб-квест технології сприяє формуванню уміння використовувати інформаційний простір мережі Інтернет для активізації пізнавальної самостійної діяльності.

Перспективи подальших наукових пошуків пов'язані з вивченням і вдосконаленням науково-методичного забезпечення процесу активізації пізнавальної самостійної діяльності на засадах впровадження веб-квест технології.

Література:

1. Быховский Я. С. Образовательные квест-проекты // Материалы международной конференции «Информационные технологии в образовании. ИТО – 99» [Електронний ресурс] / Я. С. Быховский. – Режим доступу : <http://ito.bitpro.ru/1999>.
2. Горвиц Ю. М. и др. Новые информационные технологии в дошкольном образовании / Ю. М. Горвиц, А. А. Чайнова, Н. Н. Поддъяков. – М.: Линка-Пресс, 1998. – 328 с.
3. Кадемія М. Ю. Інноваційні технології навчання: словник-глосарій : [навчальний посібник для студентів, викладачів] / М. Ю. Кадемія, Л. С. Євсюкова, Т. В.Ткаченко. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2011. – С. 34.
4. Кивлюк О. Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі / О.Кивлюк // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 69 – 72.
5. Кононець Н. В. Технологія вебквест у контексті ресурсно-орієнтованого навчання студентів [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2013/Pedagogica/5_123956.doc.

6. Николаева Н. В. Образовательные веб-квесты как метод и средство развития навыков информационной деятельности учащихся / Николаева Н. В. // Вопросы Интернет-образования. – 2002. – № 7 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://vio.fio.ru_07.
7. Педагогика: Учеб. пособие для студентов пед. институтов / Ю. К. Бабанский, В. А. Слостенин, Н. А. Сорокин и др. / Под. ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 479 с.

УДК № 373.035.6

СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ІНТЕРКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

*Голота В., викладач суспільних дисциплін, соціальний педагог
Відокремлений підрозділ «Лисичанський педагогічний
коледж Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка», м. Лисичанськ*

*Пивоварова Г., викладач суспільних дисциплін, психолог
Відокремлений підрозділ «Лисичанський педагогічний
коледж Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка», м. Лисичанськ*

У сучасну епоху глобалізації створюються нові ціннісні орієнтири, формуючи полікультурний соціум, визначається структура політичних, соціальних, культурних відносин, що суттєво впливають і на освітні процеси. У зв'язку з цим значно актуалізуються проблема реформування вищої освіти, викликана інтеграційними явищами, які пов'язані з Болонським процесом. Створюється зовсім новий глобалізований, багатоетнічний та інтеркультурний освітній простір, у якому молода людина ідентифікує себе по відношенню до соціальних вимірів сучасності. І це простежується в просторі освіти, який отримує сьогодні новий дискурс – пошук нової соціальної ідентичності молоді в освітньому просторі. У зв'язку з цим постає ряд питань, на який потрібно знайти відповіді, по-перше, як вийти на вирішення проблеми самоактуалізування та самореалізування, по-друге, як не загубити свою ідентичність і не розчинити її у полікультурному суспільстві, по-третє, як сформуванати інтеркультурну освіту.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю адаптації вищої освіти до динамічних змін у сучасному мультикультурному, глобалізованому світі.

Дослідженням проблеми соціально – культурної ідентичності займалися такі відомі вчені, як Г. Фреге, М. Хайдеггер, Е. Еверіт, Ю. Хабермас, М.М. Бахтін та багато інших науковців. Різноманітні аспекти «полікультурної освіти» досліджувались такими науковцями як О. Гаганова, М. Красовицький, Л. Супрунова, Є. Ковальчук; «мультикультурної освіти» – П. Макларен, Г. Палаткіна, П. Фрейре; «інтеркультурної освіти і вихованням» – Г. Ауернхаймер, П. Дойє та інші. Але це коло проблем і по сьогодні є малодослідженим, воно потребує особливої уваги з боку освітян.

Молодь – це потенційний шар суспільства, який має, з однієї сторони, долучатися до ціннісних надбань науково-культурної картини світу і соціалізуватися за допомогою неї, із іншої сторони, саме студентська молодь. Сучасні освітні трансформації відбуваються в умовах переходу людства до інформаційного суспільства – суспільства знань. У ХХІ ст. людина опинилася

на межі, перетині певної множини культурних світів, у сприйнятті себе як «Іншого» людина вбачає позитивний момент. Постає проблема пошуку нового типу соціально-культурної ідентичності індивіда, який відповідав би змінам у сучасному соціокультурному просторі, зберігаючи свою соціальну сутність, але набуваючи свого індивідуального «Я».

Сутність культурної ідентичності за А. П. Садохіним це – «свідоме прийняття людиною культурних норм, ...ціннісних уподобань і мови, розуміння свого «Я» з точки зору тих характеристик, що притаманні даному суспільству, ототожнення себе з культурними взірцями саме цього суспільства» [3].

Соціальна ідентичність – усвідомлення приналежності до груп/спільнот, яке висловлюється в термінах «Ми»/«Вони» та застосовується в апеляціях до минулого.

І саме зараз усе важче молодій людині не загубити свою ідентичність у сучасному освітньому полікультурному просторі. Як вирішити цю проблему? Перш за все потрібно з'ясувати роль вищої освіти в сучасному світі. Сьогодні вища освіта постає консолідуючим соціальним інститутом, який дозволяє здійснювати втілення мети та передачу базових цінностей розвитку суспільства. Мова йде про формування так званого «інформаційного суспільства», яке розуміється не тільки як етап технологічного розвитку, а як нова стадія духовного розвитку людства.

Пришло усвідомлення того, що культура та освіта є найефективнішими чинниками, які здатні не тільки відродити, але і самоідентифікувати націю.

По-друге, потрібно проаналізувати сучасну європейську вищу освіту і сформулювати інтеркультурну освіту в Україні. Для цього потрібно чітко розрізняти полікультурну й інтеркультурну освіту.

У процесі виховання студентів науковцями виділяється таке поняття, як «полікультурне виховання», критеріями якого виділяють: толерантність (розвиненість, відкритість, альтруїзм); інтеркультурна компетенція (здатність особистості здійснювати інтеркультурну комунікацію – адекватне взаєморозуміння представників різних культур, досягати взаєморозуміння в ситуаціях міжкультурного спілкування); критичне мислення (розвиненість полікультурної свідомості); мотивація прагнення особистості до самостійного набування гуманітарних знань і використання їх у власній життєдіяльності.

Принцип інтеркультурності, який є одним з основних принципів громадянської освіти передбачає інтегрованість української національної культури у контекст загальнодержавних, європейських і світових цінностей, у загальнолюдську культуру.

Важливо пам'ятати про те, що інтеркультурна освіта – порівняно нова концепція, яка буде трансформуватися для того, щоб відповідати потребам суспільства, що постійно змінюється. Інтеркультурна освіта – це складний процес реформування вищої освіти, основною метою якого є переосмислення існуючих недоліків та запобігання дискримінаційних процесів в освітній практиці.

По-третє, створення нової системи цінностей і етичних відносин між викладачем і студентом. Отже, освіта стає пріоритетною формою соціальної комунікації, за умов якої створюється культурний простір, у якому формуються відносини між «Я – ТИ» на засадах взаємоповаги і взаєморозуміння[2].

У європейських країнах молодь у навчальному закладі навчають жити, бути особистістю, патріотом своєї батьківщини, організатором ділового життя, що набагато важче, ніж навчати знати і вміти виживати. Система освіти в Україні до недавнього часу була зорієнтована на передачу знань, але, слід зазначити, що вже сьогодні освітні технології ґрунтуються на розвивально-виховних засадах. Під час освітнього процесу передбачається використання активних форм навчання: діалогу, ділових ігор, дебатів, дискусій, тренінгів, онлайн-конференцій тощо. Саме ці форми навчання, які засновані на діалозі, зіставленні різних точок зору, покликані сприяти формуванню поважного відношення до думки «Іншого», сприйняттю різнодумства всередині колективу як позитивного чинника, а становлення нової форми діалогу «викладач – студент», у якому викладач не тільки передає свій досвід, знання, але й допомагає молодій людині у формуванні соціально-культурної ідентичності, яка покликана сприяти розвитку духовного потенціалу суспільства. Адже саме молодь, як зазначалось раніше, є специфічним соціальним акумулятором тих трансформацій, які відбуваються в глибинах суспільного життя.

І останнім завданням сучасної вищої освіти повинно стати виховання світоглядної культури на принципі визнання мультикультурності. Національний характер освіти, принцип гуманізму і демократії повинні змушувати українську педагогіку формувати повагу до іншої людини як до самої себе, що важливо у відносинах між студентами; встановлювати толерантний взаємозв'язок і взаємообмін між суб'єктами навчально-виховного процесу, етнічними культурами і загальнолюдськими цінностями; утверджувати розуміння необхідності соціального партнерства національної і загальнолюдської культури. Але у цьому аспекті найбільшою загрозою є ментальна несумісність як окремих людей, так і цілих соціальних груп. Подолання несумісності індивідів (соціальної несхожості) – це справа, що вирішується на рівні виховання індивідуальної культури, що базується, насамперед, на впровадженні ідей поваги до кожного індивіда як самоцінності. Головним завданням інтеркультурної вищої освіти стає формування вміння молоді у полікультурному середовищі бачити в «Іншому» подібність і відмінність та сприймати таке відкриття відмінності як «відкриття зв'язку, а не перепони» (за влучним висловлюванням К. Леві-Строс). Особливе значення в процесі навчання набуває збереження балансу між рідною та іншою культурами, не протиставляючи їх, а встановлюючи зв'язок. Саме міжкультурні зв'язки і є джерелом збагачення освітньо-виховного процесу, основною метою якого є формування особистості на принципах взаємоповаги в умовах полікультурності.

Підсумовуючи все сказане вище, слід зазначити, що кінцевим результатом роботи освітніх закладів має стати людина з почуттям національної і власної гідності, з потребою пізнавати світ, себе, мати сенс власного життя, особистість з високим інтелектом і широким світоглядом, умінням реалізувати себе у майбутньому, умінням адаптуватися до змін і існувати в полікультурному просторі. Особистість, яка не тільки не загубила себе в множині культурних світів, а сформувала свою неповторну соціально-культурну ідентичність. Але створення умов для самоактуалізації особистості можливе тільки в рамках нової моделі освіти України, яка формуватиметься на принципах мультикультурності, інтеркультурності та гуманізму.

Література:

1. Боришевський М. Й. Моральна саморегуляція поведінки особистості: понятійний апарат / М. Й. Боришевський. – К., 1993. – 24 с.
2. Бубер М. Я и Ты / М. Я. Бубер // Квинтэссенция: Филос. альманах. – М.: Наука, 1991. – 300 с.
3. Ильинский И. М. Образовательная революция / И. М. Ильинский // Высшее образование для XXI века. Заседание Русского интеллектуального клуба. – М., 2003. – С. 44 – 68.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. Н. Проколієнко. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.

УДК 379:372

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

*Григоренко Г., канд. пед. наук, старший викладач кафедри методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Григоренко Д., студентка IV курсу факультету фізичного виховання
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

У статті надано теоретичне обґрунтування особистісно-орієнтованого підходу у навчанні в процесі фахової підготовки вчителів фізичного виховання на засадах нової парадигми освіти.

Ключові слова: «нова парадигма освіти», «особистісно-орієнтоване навчання», «особистісна орієнтація в підготовці вчителя фізичного виховання», «особистісно-орієнтована фахова освіта».

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реформування національної системи освіти передбачає модернізацію, удосконалення, оптимізацію, технологізацію та корінну перебудову системи професійно-педагогічної підготовки вчителів нової фахової формації, які були б здатні до реалізації фундаментальних педагогічних принципів гуманізації, демократизації, особистісно-орієнтованого підходу до виховання особистості [1; 2; 5; 6; 8].

У науково-освітньому середовищі України сформована нова парадигма освіти, положення якої вимагають від сучасних вчителів загальноосвітньої школи, викладачів вищої педагогічної школи, фахівців управління національною системою освіти і науки нового типу фахового мислення, інноваційних стратегій реалізації освітньо-виховних функцій у суспільстві [6; 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нова парадигма освіти, за аргументованим твердженням К. Баханова, І. Беха, О. Шиян, ґрунтується на орієнтації навчально-виховних чинників на особистість учня, студента та інших учасників освітньо-виховних процесів у різних ланках освітнього простору України, визнання кожного із них рівноправним суб'єктом навчально-виховної взаємодії [1; 2; 8]. Сутність поняття «нова парадигма освіти» ми розглядаємо, як вихідну концептуальну схему розв'язання сучасних педагогічних проблем удосконалення, модернізації, оптимізації та в цілому реформування освіти України [3; 4].

Згідно з новою парадигмою освіти, дидактичні принципи розглядаються у невід'ємному структурно-функціональному зв'язку із загальнопедагогічними і спрямовані на персоніфікований розвиток суб'єкта освітньо-виховного середовища школи, вищого навчального закладу [1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 9].

У своїх дослідженнях Р. Сопівник визначає, що *студент, як об'єкт навчально-виховного процесу* – це особа, якій через цілеспрямовану практичну діяльність викладача передаються знання, уміння і навички необхідні для професійного становлення. *Студент, як суб'єкт навчально-виховного процесу* виступає носієм предметно-практичної діяльності, який під координуючим впливом викладача-вихователя через самоосвітню діяльність не лише здобуває

У структурі означеної проблеми такі відомі вчені, як К. Баханов, І. Бех, В. Григоренко, С. Омельченко, І. Якиманська, визначають низку фундаментальних особистісно-формуючих принципів, які дають змогу вирішити поставлені перед учасниками навчально-виховного процесу завдання. До них належать принципи гуманізації, демократизації, духовності, культурологічності, діалогізації, партнеродомінантності, розвивального характеру навчання, ціннісного ставлення суб'єкта навчання до освітнього процесу [1; 2; 3; 7; 8].

Ураховуючи запит на висококваліфікованих спеціалістів для освітньої галузі та у відповідності до комплексної теми науково-дослідницької роботи кафедри методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», що входить до складу системи професійно-педагогічної підготовки вчителів фізичного виховання загальноосвітньої школи та позашкільних спортивних закладів, ми означили **мету нашого дослідження:** теоретично обґрунтувати засади особистісно-орієнтованого навчання в структурі фахової підготовки вчителів фізичного виховання. Методологічною основою нашого дослідження став системно-структурний підхід до вирішення поставленої проблеми. У процесі дослідження ми використовували такі методи: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У викладеному аспекті дослідження вважаємо за доцільне викласти сутність поняття «особистісно орієнтоване навчання», яке є базовим у процесі професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури згідно з вимогами нової парадигми освіти України. У сутності дефініції цього поняття ми солідарні з науковими поглядами К. Баханова, І. Бега, І. Якиманської, які розглядають зміст цього педагогічного явища, як організацію навчання на основі глибокої поваги до особистості учнів, студентів, урахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до них як до свідомого та особистісно-відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії, яка усвідомлює свою унікальність, гідність, партнеродомінантність, обдарованість, конкурентоздатність, позитивні стратегії на майбутнє навчально-виховної та фахової діяльності, поважає оточуючих людей [1; 2; 9]. Основними ознаками особистісно-орієнтованого навчання як фахової підготовки майбутнього вчителя, за нашими дослідженнями та переконаннями, є:

- *формування у суб'єктів навчально-виховного процесу знань, навичок, умінь, особистісна оцінка яких буде актуалізувати опорні знання, перетворення особистісного життєвого та навчально-виховного досвіду в аспекті виховання*

ціннісних духовних та світоглядних орієнтацій майбутнього вчителя фізичної культури;

- *узгодження наукового змісту знань загальноосвітнього, професійно орієнтованого та фахового циклів дисциплін, що вивчаються, з реаліями та досвідом учнів, студентів, особливо в умовах активної педагогічної практики;*

- *діагностичне та акмеологічно інтерпретоване визначення у суб'єктів педагогічного процесу освітньо-виховних можливостей, професійно орієнтованих здібностей, фахового обдарування та навчальних, виховних, професійно-педагогічних досягнень як у учнів, так і у студентів педагогічних університетів, як основи професійно-педагогічної підготовки;*

- *надання учасникам навчально-виховного процесу можливостей та стимулювання креативного виконання завдань у системі педагогічної діагностики, педагогічного моніторингу освітньо-виховних досягнень, як професійно-педагогічні здібності, на основі педагогічних технологій «Реверс», «АНТЕЙ», «Фаховий мотив», «модуль»;*

- *діахронне врахування персоніфікованих можливостей суб'єкта навчання, виховання, фахової підготовки шляхом контролю, самоконтролю, самооцінки і оцінки показників інтелектуального, психомоторного, фахового, розвитку особистості, її здатності до самоорганізації, самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти, фахової самореалізації;*

- *систематичне оцінювання та самооцінювання суб'єктами освітньо-виховного процесу та професійно-педагогічної підготовки не тільки результатів своєї діяльності, а й всієї педагогічної системи у досягненні цілей навчання, виховання, фахової підготовки майбутніх педагогів у галузі фізичної культури.*

Сутність поняття «особистісно орієнтоване навчання» дозволяє визначити зміст такого поняття, як «особистісна орієнтація в фаховій підготовці вчителя фізичного виховання». Поняття «особистісна орієнтація у фаховій підготовці вчителя фізичного виховання» ми розглядаємо, як дидактичну систему організації професійно-педагогічної підготовки, спрямованої на цільовий розвиток у студентів ціннісних орієнтацій, самостійності, самоактуалізації, духовності, ініціативи та пізнавально-виховної самореалізації, які є індивідуалізованими складовими у процесі формування їх педагогічної майстерності.

Особистісна орієнтація фахової підготовки вчителя фізичного виховання, викладача-тренера, педагога-реабілітолога, менеджера фізкультурно-оздоровчих послуг, як морфологічна основа, входить до змісту поняття «особистісно орієнтована фахова освіта», яке ми розуміємо, як вищу фахову освіту, що забезпечує формування і саморозвиток особистості студентів з урахуванням їх індивідуальних, когнітивних, аксіологічних, праксіологічних, духовних, психомоторних та мотиваційно-потребнісних особливостей у підготовці спеціалістів в галузі фізичної культури в різних ланках системи національної освіти.

Ураховуючи зміст викладених понять впливає, що в особистісно орієнтованій системі професійно-педагогічної підготовки студентів форми організації навчально-виховного процесу структуруються, як «особистісно орієнтоване заняття» з циклу фахових дисциплін навчального плану. У контексті нашої роботи це поняття ми розглядали, як педагогічну систему, що структурується на засадах суб'єкт ↔ суб'єктної взаємодії студентів і викладача,

яка забезпечує оптимальне виховання та розвиток: а) фахових ціннісних орієнтацій у студентів; б) формування професійно-педагогічних здібностей фахівця в галузі фізичної культури; в) використання та збагачення життєвого досвіду студентів з подальшою його трансформацією в педагогічну майстерність; г) надання студентам прав вибору варіантів поведінки, оцінок, висновків у різних запропонованих або реальних педагогічних ситуаціях фахової підготовки; д) реалізація творчих можливостей студентів на основі співтворчості, мотивації успіху, фахової ідентифікації, ціннісного ставлення до майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Викладені ознаки особистісно-орієнтованого підходу до професійно-педагогічної підготовки фахівців у галузі фізичної культури свідчать про те, що його реалізація в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету забезпечує оптимальні організаційно-педагогічні умови становлення педагога з системними акмеологічними показниками формування їх педагогічної майстерності. Наш висновок базується на результатах теоретико-методологічного дослідження цієї проблеми та фундаментальному узагальненні І. Беха, який аргументовано довів, що «основними психологічними умовами, які забезпечують професійне становлення педагога, є продуктивне подолання внутрішнього дискомфорту (в процесі фахової підготовки та професійно-педагогічної діяльності) в роботі. В основі таких ситуацій лежить невизначеність (некомпетентність, відсутність досвіду) в мотиваційній (небажання діяти), смисловій (втрата чи відсутність перспективи) сферах, а також, нездатність до вибору способів діяльності, внутрішня конфліктність в ситуаціях дискомфорту, неготовності до самозміни, професійного самовдосконалення й саморозвитку» [2, с. 77], які є духовними, інтелектуальними, аксіологічними, праксіологічними та мотиваційно-потребнісними акмеологічними чинниками формування особистості вчителя фізичної культури, викладача-тренера, педагога-реабілітатора.

Формування у майбутніх педагогів у галузі фізичної культури (у різних ланках системи національної освіти) педагогічної майстерності потрібно розглядати, як цілісний і керований процес, що включає наступні її структурно-функціональні складові: а) когнітивні, пізнавально-духовні компоненти; б) аксіологічні і праксіологічні компоненти; в) мотиваційно-потребнісні компоненти, які дають змогу досягти означеної мети у фаховій підготовці.

Немає сумніву в тому, що особистісно орієнтована фахова підготовка вчителя фізичного виховання, викладача-тренера, педагога-реабілітолога, менеджера фізкультурно-оздоровчих послуг є основною організаційно-педагогічною та акмеологічною умовою ефективного технологічно структурованого формування у студентів індивідуальної педагогічної майстерності.

У цьому аспекті нашої роботи ми повністю солідарні з науковими поглядами І. Беха, який стверджує, що «основним механізмом забезпечення психологічної якості педагога виступає особистісна синтезуюча рефлексія, яка видозмінює всю шкалу цінностей особистості і створює систему нових, життєвих орієнтирів» [2, с. 89]. Розвиток цих орієнтирів наближає майбутнього педагога до особистісно-соціальних стандартів його майстерності.

Узагальнюючи наведені аргументи можемо визначити актуальні ціннісні орієнтації наступного типу:

- загальнолюдські ціннісні орієнтації включають: працьовитість, допитливість, наполегливість, індивідуальний ідеал здоров'я, чуйність, співпереживання, інтерес до поєднання духовного і фізичного розвитку тощо;

- спеціально-фахові ціннісні орієнтації передбачають формування у студентів професійно-педагогічного інтересу до фахової підготовки: морально-ціннісна орієнтація на здоровий спосіб життя та виховання культури здоров'я; науковий світогляд у сфері фізичної культури; комплексний розвиток інтелектуального, духовного, економічного, патріотичного компонентів особистості; інтерес та дієвість у сфері самопізнання сутності своєї індивідуальності, своїх фізичних та морально-вольових можливостей; інтерес до поширення знань, навичок і умінь у сфері фізичної культури, здорового способу життя, культури здоров'я особистості.

Теоретико-методологічна достовірність нашого узагальнення підкріплюється науковими висновками І. Беха, який стверджує, що «суттєву роль в процесі формування професіоналізму відіграє ціннісно-сміслова сфера професіонала. Це пояснюється тим, що професіональна діяльність належить до числа основних засобів побудови власного життєвого шляху. Та побудова такого шляху буде успішною тільки тоді, коли професіональна діяльність набуває особистісного відтінку, тобто здатна відображати і втілювати через себе особистість» [2, с. 26].

Викладені фахово-ціннісні параметри професійно-педагогічної підготовки майбутніх спеціалістів у галузі фізичної культури в різних ланках системи національної освіти свідчать про те, що вчителю фізичного виховання, викладачу-тренеру, педагогу-реабілітологу, менеджеру фізкультурно-оздоровчих послуг повинні бути притаманні ознаки індивідуалізованого рівня педагогічної культури. Це твердження особливого значення набирає в аспекті суспільного розуміння місії фахівців фізичної культури, які покликані створювати та удосконалювати в країні соціокультурну ситуацію ціннісно-духовного ставлення до психосоматичного здоров'я людини, її здоровому способу життя, культури здоров'я особистості.

Висновки з даного дослідження Отже, викладені ознаки особистісно-орієнтованої освіти, фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури свідчать про те що, освітньо-виховні цілі, які визначені Національною доктриною розвитку освіти в Україні в XXI столітті можуть бути досягнуті на основі інтенсивної технологізації процесів навчання, виховання, розробку та впровадження особистісно-орієнтованих педагогічних технологій фахової підготовки педагогічних працівників.

Подальшу нашу наукову роботу вбачаємо в теоретичному та методологічному обґрунтуванні та впровадженні особистісно-орієнтованих педагогічних технологій фахової підготовки студентів у системі інклюзивної освіти .

Література:

1. Баханов К. Організація особистісно-орієнтованого навчання. – Вид. група Основа. – 2008. – 159 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У2. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: Теоретико-технологічні засади: Наук. видання. – К. : Лебідь, 2003. – С. 26 – 89.
3. Григоренко В. Г. Інноваційні організаційно-педагогічні умови функціонування інтерактивних виховних технологій особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я / В. Г. Григоренко. – Гуманізація

- навчально-виховного процесу: збірник наукових праць [За ред. проф. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – Вип. LV. – Ч. III. – С. 196 – 207.
4. Григоренко Г. В. Атрибутована реалізація інтерактивних соціально-педагогічних технологій : У кн. Педагогічні технології формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я / Г. В. Григоренко // За ред. В. Г. Григоренко, С. О. Омельченко. – Слов'янськ: Вид-во ДДПУ, 2010. – С. 58 – 98.
 5. Сопівник Р. В. [Зростання ролі студентів у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів України: історич. Автореф. дис.канд. іст. наук.](http://www.allbest.ru/) – http : // www.allbest.ru/
 6. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003. – 296 с.
 7. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків: Монографія / С. О. Омельченко. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 352 с.
 8. Шиян О. І. Державна освітня політика з питань здорового способу життя молоді: монографія / Олена Шиян; Нац. акад. держ.упр. при Президентові України. – Л., 2010. – 295 с.
 9. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000. – 176 с.

УДК 373.3.016:51:004

ВИКОРИСТАННЯ СПАДЩИНИ М. МОНТЕССОРІ У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

*Грушевська І., завідувач лабораторії фахової
компетентності педагога дошкільної освіти,
викладач дисциплін дошкільного циклу
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
ЛНУ імені Тараса Шевченка»,
Сидоренко Н., викладач дисциплін дошкільного
циклу ВП «Лисичанський педагогічний
коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка»*

Постановка проблеми. Сучасна освіта за своїм змістом формами і методами постійно змінюється, реагує як на нові зміни в педагогічній науці, так і використовує прогресивні ідеї минулого.

В історії педагогіки існує лише кілька реальних шкіл, які пережили їх авторів. У цьому почесному ряду й італійський педагог-гуманіст Марія Монтессорі, центром психолого-педагогічної системи якої є дитина, а головними характеристиками – особистісно-орієнтована мета (сприяння виявленню нових законів життя дитини), творчо продуктивний зміст навчання, свобода у вихованні. На думку М. Монтессорі, дорослий залежить від дитини настільки ж, наскільки дитина залежить від нього. Сьогодні Україна крокує шляхом демократичних перетворень, а демократія – це вміння цінувати себе та поважати інших. Тому використання педагогічної спадщини М. Монтессорі може допомогти вихованню та розвитку дітей дошкільного віку, обидва ці процеси необхідно розпочинати якомога раніше тому, що розумові здібності дитини закладаються з перших років її життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливість альтернативних підходів до організації навчання та виховання дітей зацікавлює та активізує

людей причетних до цієї справи, саме такою альтернативною є, зокрема, «спадщина Марії Монтесорі», глибоко філософська психологічна, гуманістична. Вже маємо в Україні послідовників і пропагандистів ідей видатного спостерігача світу дитинства. Щоправда, погляди на її використання різні. Так, деякі науковці вбачають сенс у впровадженні цілісної системи, тобто у зміні способу мислення й життєвої філософії, у відтворенні характерних умов, за яких ця система функціонувала.

Формування мети статті. Розглянувши вклад видатного педагога у розвиток суспільного дошкільного виховання та завдання й теоретичні засади виховної системи М. Монтесорі, з'ясувати можливість використання її спадщини у дошкільних закладах України на початку XXI століття.

Результати дослідження. Чим же ідеї М. Монтесорі так полонили світ? Гуманізмом і демократичністю. М. Монтесорі у своїй педагогічній діяльності виходить з фізіології дітей, а стрижнем її практичного методу стають:

- свобода у вихованні (яка передбачає перед усім незалежність дитини);
- розвиток індивідуальності (поряд з умінням жити у суспільстві);
- визнання зовнішніх відчуттів основою вищих рівнів людського життя, що вимагає їх виховання в ранньому дитинстві.

М. Монтесорі не закликає прискорювати розвиток дітей, проте не радить і втрачати моменту відкрити перед дитиною зменшену безпечну модель світу, де малюк самостійно знайде потрібне йому саме тут і саме зараз. Завдання дорослого – підібрати те, що допомагає дітям розвиватися: до чого можна доторкнутися, потримати у руках, побачити чи відчутти відмінності. Спочатку діти займаються здебільшого сенсорикою з практичного життя – різного роду переливання води, пересипання піску та дрібних предметів, миття рук, посуду, прання, прасування, застібання гудзиків, «блискавок», кнопок, соціальні навички і фізичні вправи тощо. Основною метою... є розвиток дрібної і великої моторики, координації рухів, самостійності, звикання до виконання безлічі дрібних операцій у певній послідовності [1].

Коли вчитель діє вірно і батьки йому не заважають, у дитини виникає внутрішня потреба опанувати та пізнавати довколишній світ. Інтерес – це перше, що М. Монтесорі виокремлює у своїй педагогіці. Друге – індивідуальний підхід. Третє – свобода вибору. Утім Монтесорі не лише обґрунтовує метод індивідуального виховання, а й розкриває закономірності вміння жити у суспільстві – «згуртування в соціальне ціле».

Система практичної педагогіки М. Монтесорі заснована на методі індивідуального спостереження за дитиною і полягає у створенні для неї педагогічного підготовленого середовища, яке має живити індивідуальний розвиток дитини, задовольняти потребу в саморозвитку і розкривати для дорослих можливості дитини (вона ж завдяки власній внутрішній потребі у пізнанні сама знає, чого має навчатися у певний час). Важливим компонентом такого середовища є дидактичний матеріал, розроблений з метою розвитку фізичних і психічних функцій дитини: інтелекту, волі, уваги, творчості, навчання письма та елементарної математики. Дорослий може не робити щось за дитину, а лише допомагати їй діяти самостійно. «Допоможи мені зробити це самому» – один із провідних принципів педагогіки М. Монтесорі. І головною умовою при цьому є свобода і самостійність, оскільки несамостійна людина не може бути вільною.

Для забезпечення свободи і самостійності життєвий простір дитини поділяють на зони. Зона практичного життя (має особливе значення для дітей віком 2,5 – 3,5 роки) – тут розташовані ті самі застібки та гудзики, про які йшлося вище, і малюк вчиться слідувати за собою. Зона сенсорного розвитку дозволяє навчитися розрізняти висоту, довжину, вагу, колір, шум, запах, форму різноманітних предметів, текстури та поверхні. Зона математичного розвитку має все необхідне для того, щоб дитина могла навчитися додавання, віднімання, множення та ділення, засвоїла порядковий ряд та інші, необхідні для навчання в школі, базові математичні знання. У зоні мовного розвитку малюк отримує можливість розширити свій словниковий запас, познайомитися з літерами, навчитися складати слова з пересувного алфавіту. У зоні космічного виховання дитина пізнає основи ботаніки, зоології, анатомії, географії та інших природничих дисциплін (перелік зон за джерелом [2]).

М. Монтесорі вважала, що порядок, лад органічний для дитини, але вона не завжди вміє сама його організувати. Дорослий може створити умови, за яких лад є простим та природнім. Дитині ж пропонується лише одне чітке правило: «Взяв, попрацював, поклади на місце».

Отже, головна задача дорослого – допомогти дітям навчитися зосереджуватися на цікавій для них роботі. У цій справі учитель проходить три етапи. Перший – підготовка привабливого для малюка і зручного для його роботи середовища. Воно має бути «естетичним, привабливим, наближеним до домашнього; це не тільки навчальний клас, а місце, у якому дитина живе, про яке піклується...; низькі, відриті, доступні рівню дитини певного віку меблі», середовище також «має забезпечувати дитині свободу вибору, свободу руху, свободу спілкування тощо; ...кожна зона має бути укомплектована Монтесорі-матеріалами, які мають бути естетичними, привабливими, доступними, організованими певним чином; середовище не повинне бути статичним; розвивати дитину, що росте, може тільки середовище, яке відповідає її потребам на певному етапі розвитку» [3].

Другий етап – руйнування тієї діяльності окремих дітей, що заважає просуванню та розвитку решти. При цьому вчитель показує пустуну, що його люблять навіть таким непосидючим та нестерпним, і невтомно допомагає малюку знайти те, що зацікавить його та допоможе сконцентруватися на роботі. Енергія дитини перерозподіляється до конструктивної діяльності, спрямованої на розвиток. На третьому етапі учителю важливіше за все не заважати малюку, не порушувати його пошуки та його роботу.

М. Монтесорі помітила також, що діти навчають інших дітей краще.

Із цього приводу може видатися цікавим свідчення В. Кушнарьова (м. Кіровоград) – батька прийомної сім'ї, у якій з семи дітей (рідних і прийомних) четверо виявилися приблизно однакового віку – від 3,5 до 5 років. Коли батьки збирали дітей, щоб вивчити з ними віршика чи пісеньку, навчити буквам тощо, цікавість виявляла лише Катя, решта намагалася за будь-яких умов уникнути занять. Проте за два дні потому всі четверо демонстрували однакові знання та вміння. Яким чином дівчинці, якій на той час не було й п'яти років, удавалося зацікавити решту братиків і сестричок для батьків почасти загадка, але вони охоче скористалися з цього дару дитини.

Виходячи з властивості дітей навчати один одного та з того, що період дошкільного дитинства, на думку М. Монтесорі, – найсприятливіший час для

повноцінного розвитку під впливом навчання і виховання, педагог поєднала в своїх групах здорових дітей та дітей з обмеженими можливостями. Монтессорі-терапія, яка, знаходиться на перетині педагогіки та медицини, не замінює інший медичний вплив, але у ряді випадків дає неочікуваний результат. Сенс цієї методики у тому, щоб знайти точки зростання, які не вражені хворобою, і з них починати сходження до розвитку.

Як зазначає президент Всеукраїнської асоціації Монтессорі-вчителів Б. Жебровський, «експериментальна педагогіка Марії Монтессорі дозволяє у теорії і практиці поєднати новітні досягнення психології, медицини, фізіології, антропології, а нині ще й біоенергетики» [4]. Усе, що відбувається у Всесвіті, вважає М. Монтессорі, обумовлене космічним планом Творця. Маленька дитина – «найчистіший» носій задуму Творця. Отже, головне завдання дорослих – не руйнувати своїм втручанням цей задум.

Висновки:

– експериментальна педагогіка Марії Монтессорі дозволяє у теорії і практиці поєднати новітні досягнення психології, медицини та фізіології, і в умовах реформи освіти в Україні має бути щонайменше затребуваною, хоча й передбачає глибоку наукову експертизу всіх педагогічних інновацій та кардинальні зміни в підготовці вчителів, бо Монтессорі-навчання – це стиль життя.

– центром педагогічної системи Монтессорі є дитина. Ця теза є абсолютно сучасною.

– одним із принципів методу Монтессорі є принцип індивідуального навчання.

– свобода, дисципліна, самостійність, яку пропагувала М. Монтессорі, – визначальні принципи навчання і виховання у сьогоднішній українській школі, де вони набувають нового забарвлення. Учителя, хоча і дуже важко, все ж відмовляються від методів авторитарної педагогіки на користь співпраці та партнерству з учнями.

– не зважаючи на економічну кризу, в Україні вдалося зберегти відносно широку систему дошкільних закладів. Відповідно до останніх законів про освіту ДНЗ визнані першою ланкою в її системі, завдяки чому значно зріс інтерес вчених і практиків до проблем раннього розвитку дитини. І серед авторів, до спадщини яких усе частіше звертаються дослідники, – Марія Монтессорі.

Усе це лише невелика частина питань, де можна простежити тотожність цілей реформування сучасної освіти України й основних положень наукової системи Марії Монтессорі.

Перспективи подальших розробок. У подальшому планується проведення студентами спеціальності «Дошкільна освіта» серії занять за технологією Монтессорі.

Література:

1. Монтессорі-терапія. – <http://www.dcp.org.ua/print/parents/reabil/monte.html>.
2. Монтессорі – Вулик ідей. – <http://www.smartkids.com.ua/index.php?pageid=10>.
3. Пам'ятка для батьків «Як відрізнити справжню Монтессорі-групу від несправжньої» – Монтессорі в Україні. – <http://ukr-montessori.com.ua/section.php?name=Pamiatka%20dlai%20batkiv&lang=ua>.
4. Жебровський Б.М. Чому освітянська громада України обирає Монтессорі? – <http://ukr->

УДК 37.034

**ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ
ПОЧУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Гуцало О., викладач загальної філології
ВП «Лисичанський педагогічний коледж»
Севастьянова О., викладач загальної філології
ВП «Лисичанський педагогічний коледж»
Крилова М., викладач математичних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж»*

Становлення особистості студента на сучасному етапі відбувається в екстремальних умовах, детермінованих кардинальними змінами політичної, економічної, соціальної, соціокультурної систем України та потребує особливої уваги до формування духовної сфери випускника вищої школи. Сьогодні, як ніколи, вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості. Тому одним із пріоритетних напрямів реформування вищої школи, визначених у державних документах («Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.», «Національна доктрина розвитку освіти», Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян») поставлено завдання виховання нової формації фахівців як свідомих громадян, націлених на гуманізацію сучасного суспільства, патріотів, здатних сприяти демократичному розвитку держави, відродження духовної сутності освіти. Одним із напрямів на шляху гуманізації суспільства є цілеспрямована підготовка майбутніх педагогів на принципах гуманізму, поваги до інших і самоповаги, доброзичливості та милосердя, толерантності й неупередженого ставлення до тих, хто потребує допомоги, вимогливості до себе, динамічності та соціальної активності засобами волонтерської діяльності, тобто добровільної щиросердної допомоги, що надається людиною або групою людей, суспільству в цілому або окремим людям без очікування отримання прибутку, оплати чи кар'єрного зростання (І. Айнутдинова, О. Акімова, О. Безпалько, Л. Вандишева, Н. Заверико, І. Зверева, Г. Лактіонова, Р. Лінч, Т. Лях, С. Маккарлі, Є. Матерна, Л. Міщик, І. Мигович, С. Пальчевський, В. Пестрикова, В. Петрович, Ю. Поліщук, Л. Питка, А. Рижанова, М. Тименко). Усвідомлення майбутніми педагогами місця і ролі волонтерської роботи як способу надання допомоги людям (пропаганда здорового способу життя та профілактика негативних явищ; підтримка зв'язку з соціальними службами міста та області; пошук партнерів та спонсорів благодійних проєктів; налагодження зв'язків з громадськістю; залучення до соціально-вагомої роботи: ігротеки в інтернатних закладах, проведення клубів спілкування молоді з функціональними обмеженнями, надання допомоги багатодітним родинам, проведення соціальних акцій та заходів, спрямованих на надання допомоги вразливим, соціально незахищеним людям) - це усвідомлення необхідності власної діяльності та розвиває почуття обов'язку, особистої відповідальності за справу.

Ми розглядаємо волонтерство як можливість виховання професійних якостей, які сприяють особистісного та духовного розвитку майбутніх вчителів та має стати тим фундаментом формування світогляду студентської молоді, на якому вибудовуються фахові знання та виховується професійна відповідальність. Студент повинен уміти передбачати результати та наслідки своєї діяльності, повинен пройти шлях від простого виконавця певних дій до активної, ініціативної особистості. Саме тоді, коли індивід стає активною особистістю, настає усвідомлення відповідальності за свої дії, перш за все, перед самим собою. Виховання професійної відповідальності у студентів є одним із важливих завдань вищої педагогічної школи, адже відсутність почуття обов'язку і відповідальності навіть при наявності певних педагогічних здібностей є перешкодою до вершин професійної майстерності вчителя. Важливе місце в цьому процесі належить педагогічному коледжу як першій ланці виховання особистості майбутнього вчителя. Саме на цьому етапі здійснюється рання професіоналізація особистості, яка відіграє важливу роль у вихованні її професійної відповідальності. Одне з важливих місць у системі виховання професійної відповідальності майбутнього педагога належить волонтерській діяльності.

Результати попередніх досліджень в означеному напрямі дають змогу стверджувати, що включення в організацію виховного процесу волонтерської діяльності необхідно для виховання у студентів педагогічних коледжів почуття відповідальності, оскільки рівень її розвитку відображає реальне ставлення особистості до тих об'єктів, заради яких розгортається її діяльність (Д. Алферовим, З. Артеменко, Т. Веретено, Т. Завадською, Н. Зубалієм, О. Кривов'язом, К. Муздибаєвим, М. Новотною, В. Пискуном, І. Поспеловою, О. Санніковою, В. Савченко, Ю. Сокольніковим, Л. Тереховою, Ю. Юровою). Ця властивість характеризує особистість як таку, що дотримується у власній поведінці загально визнаних соціальних норм, виконує свої обов'язки, готова звітувати за свої дії перед суспільством і собою. Установлено, що відповідальність входить до наукового обігу багатьох галузей знань: філософії (К. Абульханова-Славская, Ф. Аквінський, М. Бахтін, Е. Левінаса, Ф. Ніцше, В. Роменець, Е. Фромм, К. Юнг), соціології (Т. Адорно, Дж. Ротгер), етики (А. Гусейнова, М. Вебер), права (Л. Білецька, О. Плахотний, І. Семякін, Н. Фокіна, Р. Хачатурова), психології (Б. Ананьєв, М. Боришевський, А. Брушлинський, Є. Завадською, Н. Зубалієм, Г. Костюк, О. Кривов'язом, О. Леонтєв, А. Маслоу, К. Муздибаєв, М. Новотна, Е. Нойман, Ф. Перлз, В. Пискун, Д. Поспелова, К. Роджерс, М. Савчин, О. Саннікова, М. Савчин, Т. Титаренко) та педагогіки (Д. Алферов, З. Артеменко, В. Бех, Г. Ващенко, Т. Веретено, А. Маркова, М. Сметанський, В. Савченко, Ю. Сокольніков, Л. Терехова, Ю. Юрова). Її предметне поле не залишається незмінним, що суттєво ускладнює визначення змісту і структури цього поняття.

У психологічних дослідженнях спостерігається перехід від розуміння відповідальності як зовнішнього механізму контролю за діями особистості до трактування її як форми самоконтролю. Педагогічна теорія і практика тривалий час використовувала поняття «відповідальність» у контексті розуміння суб'єктом (індивідом, колективом, соціальною групою і т. ін.) свого обов'язку і права вибирати й реалізувати за будь-яких умов (конкретної ситуації)

оптимальний варіант поведінки і діяльності, зважаючи на потреби прогресивного розвитку суспільства.

Проблема відповідальності є актуальною темою багатьох досліджень, в яких її формування і становлення розглядається і в площині загальнолюдських цінностей, і як професійно-ціннісної якості. Увага дослідників проблеми відповідальності зосереджувалася, зокрема, на вивченні її структурних складових (С. Баранова, М. Савчин, Л. Татомир), критеріїв та показників (К. Абульханова-Славська, Л. Дементій, О. Патинок, Г. Татаурова), специфіки становлення у різних видах діяльності (С. Анісімова, Б. Волков, О. Патинюк, А. Яковлева, А. Юринец).

Із позиції педагогіки відповідальність розуміють як здатність особистості контролювати свою діяльність згідно з прийнятими в суспільстві чи колективі соціальними, моральними та правовими нормами, або як здатність особистості розуміти відповідальність своїх дій передбачуваним результатом [2]. У психології відповідальність трактується як схильність людини поводити себе відповідно до інтересів інших людей, дотримуватись певних рольових обов'язків, зумовлена її ціннісними орієнтирами.

Відповідальності не можна навчити, нею не можна оволодіти лише шляхом засвоєння тих чи інших правил і значень. Людина стає відповідальною у реальних життєвих ситуаціях та обставинах, які несуть у собі моральний конфлікт – суперечності різних смислових рівнів. Це передбачає включення механізмів смислотворення у процесі взяття на себе обов'язку. У рамках соціально вагової роботи волонтерський загін «Милосердя» Лисичанського педагогічного коледжу ЛНУ імені Тараса Шевченка з великою відповідальністю і турботою щороку у літній період працює над вихованням дітей у дитячих оздоровчих таборах; налагоджена робота з притулком для сиріт (організовані навчальні розвивальні заняття для дітей-сиріт, благодійну акцію зі збору іграшок та одягу для дітей-сиріт, проведені творчі зустрічі під назвою «Казка про Святого Миколая», «Діти – це наше майбутнє», реалізація студентських прагнень щодо здійснення гуманного ставлення до людей, бере участь у всеукраїнських та місцевих акціях («Від серця до серця», «День боротьби з тютюнопалінням», «Ні – безпритульним!», «Милосердя», «Щастя на крилах»); підтримує тісний контакт зі спілкою «Червоний хрест». Студенти коледжу надають адресну допомогу, що дає змогу реалізувати активність волонтерів у реальному соціумі. У рамках підтримки зв'язку з соціальними службами міста зі щирою турботою Волонтерський загін коледжу займається і вирішенням проблем міського рівня, а саме, підтримкою зв'язку з інвалідним товариством «Джерело» і всебічною допомогою інвалідам міста. На рахунку загону «Милосердя» чимало добрих справ: підготовка присадибних ділянок, ремонт квартир, прибирання подвір'я і житлових приміщень.

Члени волонтерського загону не лишаються байдужими і до екологічних проблем міста, у співпраці з комунальними службами міста волонтери коледжу проводять благодійні екологічні акції «Обеліск», «Посади дерево», метою яких є озеленіння територій та догляд за чистотою навколишнього середовища.

Отже, виховання відповідальності під час волонтерської діяльності є найважливішим елементом взаємозв'язку особи та суспільства, здійснює функцію регуляції поведінки індивіда відповідно до вимог суспільства.

Література:

1. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. – К.: Вища шк., 1982. – 204 с.
2. Чистовська І. П. Формування відповідальної поведінки студентів вищих навчальних закладів засобами педагогічної технології / І. П. Чистовська // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – № 3. – С. 36 – 38.

УДК 316.613.434-053.4:316.614.5

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ МОДЕЛІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Демченко М., асистент кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
Дудник О., студентка 5 курсу факультету
дошкільної освіти і практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

У статті визначено сутність понять «агресія», «агресивність». Розглянуто причини прояву дитячої агресивності, проаналізовані форми та види агресії. Виокремлено чинники, що впливають на появу агресивності. Визначено роль сім'ї у формуванні агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку

Ключові слова: агресія, агресивність, неагресивна агресивність та ворожнеча, деструктивність, агресивна поведінка: соціалізована та несоціалізована.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Слово «агресія» (aggression) походить від слова adgradі (де ad – на, gradus – крок), що у буквальному значенні означає «рухатися на», «наступати». Найближчими словами-родичами цього поняття є «прогрес» (рух уперед, розвиток) і «регрес» (рух назад). У первісному змісті «бути агресивним» означало щось на кшталт «рухатися в напрямку мети без зволікання, без страху й сумніву».

У психологічному словнику зазначається, що агресія – мотиваційна поведінка, акт, що може часто завдавати шкоди об'єктам атаки-нападу або ж фізичний збиток іншим індивідам, що викликає в них депресію, психологічний дискомфорт, напруженість, страх, стан пригніченості тощо.

Дослідник агресивної поведінки Л. Берковіц звернув увагу на те, що одна з головних проблем у визначенні агресії полягає в тому, що в англійській мові цей термін має на увазі велику розмаїтість дій.

Незважаючи на значні розбіжності, щодо визначення агресії, багато фахівців в області соціальних наук у цей час схиляються до наступного визначення – агресія – це будь-яка форма поведінки, націленої на образу й заподіяння шкоди іншій живій істоті, що не бажає подібного обігу.

Із цього визначення бачимо, що агресію варто розглядати, скоріше, як модель поведінки, а не як емоцію, мотив або установку. Агресія розвертається як у стані цілковитої холоднокривності, так і надзвичайно емоційному порушенні [7].

Аналіз останніх досліджень. Перш за все необхідно розрізнити поняття

«агресія» та «агресивність».

Агресія – це мотивована деструктивна поведінка, що суперечить нормам і правилам існування людей у суспільстві, яка завдає шкоди об'єктам нападу (живим та неживим), наносить фізичний та моральний збиток людям або викликає в них психологічний дискомфорт.

Агресивність – це властивість особистості, що виражається в готовності до агресії [3].

Основними причинами прояву дитячої агресивності є:

- бажання привернути до себе увагу однолітків;
- бажання отримати бажаний результат;
- бажання бути головним;
- захист, помста;
- бажання принизити іншого з метою підкреслити свої переваги.

На думку Г. Паренса, у дітей, як і у дорослих, існує *дві форми прояву агресії*: недеструктивна агресивність та ворожнеча деструктивність. Перша – механізм задоволення бажань, досягнення цілей та здатності до адаптації. Вона спонукає дитину до конкуренції в оточуючому світі, захисту своїх прав та інтересів і слугує для розвитку пізнання та здатності покластися на себе.

Друга – не просто злобна та ворожнеча поведінка, але й бажання причинити біль, отримати задоволення від цього. Результатом такої поведінки зазвичай бувають конфлікти, становлення особистості як риси особистості та зниження адаптивних можливостей дитини [4].

І. Фурманов ділить агресивну поведінку на дві форми: соціалізована та несоціалізована.

Соціалізована. Діти зазвичай використовують агресію для привертання уваги, дуже яскраво виражають свої агресивні емоції (кричать, розкидають речі). Така поведінка спрямована на отримання емоційного відгуку від інших або відображає прагнення до контактів з однолітками. Привернувши увагу оточуючих, вони заспокоюються та припиняють свої дії зухвалі дії. У цих дітей агресивні акти короткочасні, обумовлені обставинами та не відрізняються жорстокістю. Агресія мимовільна, ворожнечі дії швидко змінюються дружелюбними, а напади на однолітків – готовністю співробітничати з ними. Діти зазвичай використовують фізичну агресію (пряму або непряму), вчинки відрізняються ситуативністю. Такі діти мають невисокий статус у групі однолітків – їх не помічають, уникають.

Несоціалізована. Особистісними рисами таких дітей є висока тривожність, емоційна напруга, схильність до збудження та імпульсивній поведінці. Зовнішньо це проявляється частіше за все прямою вербальною та фізичною агресією. Ці діти не намагаються шукати співробітництва з однолітками, часто самі не можуть пояснити причини своїх вчинків. Агресивними діями вони або просто розряджають емоційну напругу, або отримують задоволення від заподіяння неприємностей іншим [1].

Е. Фромм виділяє два види агресії – доброякісна та злаякісна. Перша з'являється в момент небезпеки та носить захисний характер. Як тільки небезпека зникає, вщухає і дана форма агресії. Злаякісна агресія представляє собою деструктивність, жорстокість; буває спонтанною та пов'язана зі структурою особистості [6].

А. Басс та А. Даркі виділяють такі види агресії:

- фізична агресія – використання фізичної сили проти інших;
- непряма агресія – використання непрямим шляхом спрямованих проти інших людей пліток, жартів та прояв не спрямованих спалахів ярості (крик, тупотіння ногами тощо);
- вербальна агресія – вираження негативних почуттів як через форму (крик, визк), так через зміст словесних відповідей (погрози) [2].

Формулювання мети статті. Визначити роль сім'ї у формуванні агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу статті. Виділяють безліч чинників, що впливають на появу агресивності, але головними є:

- стиль виховання в сім'ї (гіперопіка та гіпоопіка);
- повсюдна демонстрація сцен насильства;
- нестабільні соціально-економічні умови;
- індивідуальні особливості дитини;
- соціально-культурний статус родини тощо.

Можна з великою упевненістю припускати, що вирішальне значення в становленні агресивної поведінки дитини відіграють родинне середовище та виховання. Характер емоційних відносин, форми поведінки дитини, що схвалюються, відсутність меж дозволеного, типові реакції на ті або інші вчинки і дії – ось ті параметри, які необхідно з'ясувати в процесі роботи з агресивною дитиною. Якщо батьки дитини поводяться агресивно (вербально, фізично), застосовують фізичні покарання або не перешкоджають проявам агресії у дитини, то, напевно, ці прояви будуть регулярними і стануть постійною рисою характеру дитини [3].

Велике значення в плані становлення агресивної поведінки дитини в сім'ї та поза нею, а також характеру взаємовідносин з оточуючими оказують такі фактори сімейного виховання (Р. Берон, Д. Річардсон):

- реакція батьків на поведінку дитини, яка їх не задовольняє;
- характер відносин між батьками та дітьми в цілому;
- рівень сімейної гармонії або дисгармонії;
- характер відносин з рідними братами та сестрами.

Також важливим є фактор повної чи неповної родини. Установлено, що якщо у дітей погані відносини з одним чи обома батьками, діти відчують байдужість до своїх почуттів, а також відсутність необхідної підтримки та зацікавленості їх життям, то з великою імовірністю вони будуть поводити себе агресивно по відношенню до своїх батьків.

Вивчення залежності між агресивною поведінкою дітей та характером покарань, а також контролем батьками поведінки своїх дітей показало, що жорстокі покарання пов'язані з високим рівнем агресивності у дітей [5].

Бреслав Г. у своїх роботах проаналізував варіанти виховання агресивності.

Перший варіант: надмірно попередливі батьки. Постійно домагаючись необхідного результату за допомогою агресії, дитина виробляє стереотип агресивної поведінки. Якщо батьки не виконують бажання дитини, вона починає кричати, тупотіти ногами та проявляти інші форми вербальної, та, ймовірно, фізичної агресії. Така поведінка спочатку формується вдома, а потім вона переноситься в суспільну середу – дошкільний заклад, ігровий майданчик тощо. Стереотип агресивної поведінки у такої дитини переростає у властивість особистості, і це приносить багато неприємностей як дитині, так і оточуючим.

Другий варіант: батьки емоційно відкидають дитину, відносяться до неї зневажливо або негативно. Це породжує страх, який тягне за собою агресію [1].

Агресивна поведінка – це своєрідний крик про допомогу, про увагу до свого внутрішнього світу, в якому накопичилося багато руйнівних емоцій, з якими самостійно дитина справитися не може.

Сім'ї агресивних дітей мають свої особливості. Аналіз особливостей сімей агресивних дітей проводився на основі дослідження впливу виховання та сімейних відносин на агресивну поведінку дітей:

1. У сім'ях агресивних дітей зруйновані емоційні відносини між батьками та дітьми. Батьки відчувають скоріше ворожнечі почуття по відношенню один до одного; не розділяють цінності та інтереси один одного.

2. Батьки часто демонструють моделі агресивної поведінки, а також заохочують в поведінці своїх дітей агресивні тенденції.

3. Матері агресивних дітей не вимогливі до своїх дітей, часто байдужі по відношенню до їхньої соціальної успішності. Діти не мають чітких обов'язків по дому.

4. У батьків агресивних дітей моделі виховання та власної поведінки часто суперечать. Як правило, дуже жорстокий батько та попустительська мати. У результаті в дитини формується модель опозиційної поведінки, яка переноситься на оточуючий світ.

5. Основні виховні засоби, які використовують батьки агресивних дітей: фізичні покарання, погрози, відсутність заохочень, часті ізоляції дітей, свідоме обмеження любові та турботи у випадку провини.

Причому самі батьки ніколи не відчувають почуття провини при використанні того чи іншого методу покарання.

6. Батьки агресивних дітей не намагаються розібратися в причинах деструктивної поведінки своїх дітей, залишаючись байдужими до їхнього емоційного світу [5].

Література:

1. Бреслав Г. Э. Психологическая коррекция детской и подростковой агрессивности : Учебное пособие для специалистов и дилетантов / Г. Э. Бреслав. – СПб. : Речь, 2007.
2. Колосова С. Л. Детская агрессия / С. Л. Колосова. – СПб. : Питер, 2004.
3. Марінушкіна О. Є. Порадник практичного психолога / О. Є. Марінушкіна, Ю. О. Замазій. – Х. : Вид. група «Основа», 2007.
4. Паренс Г. Агрессия наших детей / Г. Паренс. – М., 1997.
5. Смирнова Т.П. Психологическая коррекция агрессивного поведения детей / Т.П. Смирнова. – Ростов н/Д : «Феникс», 2003.
6. Фромм Э. Анатомия детской деструктивности / Э. Фромм. – М., 1994.
7. Хомич А. В. Психология девиантного поведения : учебное пособие / А.В. Хомич. – Ростов н/Д., 2006.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В НЕПОВНІЙ СІМ'Ї:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ**

*Доброва М., студентка 2 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Євтухова Т., завідувач кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Проблема сім'ї як першого виховного інституту має першорядне значення для сучасного суспільства. У сім'ї дитина перебуває протягом значної частини свого життя, і по тривалості свого впливу на особистість жоден з інших інститутів виховання не може зрівнятися з сім'єю. Це перший і основний інститут соціалізації дитини. У сім'ї формуються основи особистості дитини. Натомість статистика останніх десятиріч свідчить про зростання кількості неповних сімей. За останні роки різко збільшилось число дітей, які виховуються в таких сім'ях. Неповна сім'я – це гостра проблема сучасного суспільства. Життя й умови виховання дитини в неповній сім'ї мають явну специфіку й істотно відрізняються від життя дитини в повній сім'ї. Ці умови життя дитини відбиваються на особливостях її особистісного розвитку, її емоційному самопочутті, самооцінці, відношенні до інших людей.

В Україні проживає 2,3 млн. неповних сімей. Неповною називається така сім'я, яка складається з одного з батьків з одним або декількома неповнолітніми дітьми. Як правило, таке стається здебільшого через розлучення батьків. Причинами розлучень, почасти, стають матеріальні проблеми, подружня зрада, пияцтво та ін. [6].

Проблема сімейного виховання завжди була в колі наукових інтересів таких видатних педагогів, як К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Серед сучасних педагогів питаннями сім'ї, сімейного виховання, проблемами неповних сімей опікуються М. Буянов, І. Дементьєва, О. Максимович, В. Постовий та ін. Ці науковці розглядають неповну сім'ю як особливий світ, де існують своєрідні особливості формування індивіда.

Існування неповних сімей обумовлюється здебільшого наступними причинами: смертю чоловіка або жінки; відносно широко розповсюдженою позашлюбною народжуваністю; розпадом шлюбів. У зв'язку із цим розрізняють такі різновиди неповних сімей: осиротіла, позашлюбна, розведена, яка розпалася.

Залежно від того, хто з батьків займається вихованням дитини, виділяють: материнські й батьківські неповні сім'ї. Залежно від наявності членів родини, виділяють такі типи сімей:

Осиротіла неповна сім'я – утворюється в результаті смерті одного з батьків.

Неповна розведена сім'я – сім'я, у якій батьки з певної причини не забажали або не змогли жити разом.

Позашлюбна сім'я (самотня мати) також має свої особливості. У силу якихось обставин жінка приймає рішення мати дитину не одружуючись.

Реалізація функцій родини в умовах виховання дітей у неповній сім'ї має такі особливості:

а) утруднена економічна підтримка неповнолітніх членів сім'ї, адже часто неповна сім'я – малозабезпечена або нужденна; середній матеріальний прибуток у неповній сім'ї нижчий, ніж у повній. Матеріальні складнощі можуть призвести до порушення фізичного здоров'я дітей із неповної сім'ї у силу неповноцінного харчування, відсутності необхідного одягу та взуття й викликати труднощі у відновленні їхнього здоров'я та лікування;

б) зниження можливості реалізації репродуктивної функції. Не задовольняється потреба батьків у дітях, дітей – у братах і сестрах;

в) відсутність у неповній родині емоційно-психологічного тла, що створює повноцінні подружні й батьківські відносини;

е) порушення емоційного зв'язку з відсутнім батьком, нереалізованість потреби в ньому;

ж) порушення процесу формування психологічної основи дитини в силу ускладнення розвитку уявлень про культуру спілкування між поколіннями [1].

Особливості сучасної неповної сім'ї багато в чому обумовлені змінами в співвідношенні тих або інших функцій, їх перегрупуванням і визначаються своєрідністю укладу життя, відносин, властивих кожній конкретній сім'ї. Так, неповна сім'я має досить специфічні умови життєдіяльності, відрізняється своєрідними умовами виховання й соціалізації дітей.

Провідна роль сім'ї у процесі соціалізації дитини, як було зауважено вище, незаперечна, тому що родина визначає фізичний, розумовий і емоційний розвиток особистості, відіграє визначальну роль у формуванні психологічної основи дитини, має велике значення в оволодінні людиною соціальними нормами й фундаментальними ціннісними орієнтаціями, виконує функцію соціально-психологічної підтримки й захисту своїх членів від негативного впливу навколишнього світу. Виховні можливості неповної сім'ї обмежені: ускладнюється контроль і нагляд за дітьми, відсутність одного із батьків позбавляє дітей можливості знайомитись із різними варіантами сімейних відносин і спричиняє однобічний характер психічного розвитку.

Залежно від того, хто з батьків займається вихованням дитини, виділяють материнські та батьківські неповні сім'ї. Тому існує певна різниця у вихованні дитини в таких сім'ях.

Розгорнута констатація терміну «материнська неповна сім'я» позначає більш широку категорію матерів, що виховують дітей у сім'ях без батька, у тому числі розведених і вдових. Більша частина таких сімей виникає через ухід батька. Тому жінки своє розчарування стосовно колишнього чоловіка іноді несвідомо проєктують на дитину. У ряді випадків мати прагне заповнити недолік батьківської турботи, оточуючи дитину надмірним пещенням й опікою. У материнських неповних сім'ях хлопчики не бачать прикладу чоловічої поведінки, що заважає формуванню у процесі їхньої соціалізації прикладу рольової функції чоловіка, батька. Хлопчик не має можливості на найближчому прикладі спостерігати особливості чоловічої поведінки й мимоволі переймає жіночі риси. Психічний розвиток дівчинки в неповній сім'ї також відрізняється суперечливістю. Поведінка незаміжньої матері в сім'ї багато в чому обумовлена відсутністю батька [5].

Серед населення існує думка, що батько, який виховує дитину без матері, це рідке явище. Неповна батьківська сім'я – не традиційна модель сім'ї, тому весь уклад життя, включаючи звички суспільного сприйняття, не пристосовані до нього. Однією з основних причин виникнення неповної батьківської сім'ї є смерть жінки. Іноді причиною виникнення самотнього батьківства є розлучення чоловіка й жінки, або результат судового рішення про позбавлення або обмеження рідної матері дитини батьківських прав.

Найбільші проблеми з вихованням дітей, як правило, виникають у неповних сім'ях, що утворилися в результаті розлучення. Тут свій україн негативний вплив робить як сам факт розлучення, так і конфліктна ситуація, що йому передувала. Негативний вплив розлучення на адаптацію дітей проявляється не тільки в рамках міжособистісної взаємодії із батьками, але й поширюється на інші сфери життєдіяльності. Переважна більшість соціальних характеристик дітей, що переживають розлучення, свідчить, на жаль, про негативний характер його наслідків на розвиток особистості дитини [4; 7].

Отже, для сучасного суспільства проблема сім'ї як першого виховного й соціального інституту має першорядне значення. Через сім'ю людству передається відтворення, збереження і передання культури та досвіду молодшому поколінню. Виховний вплив батьків на дитину дуже стійкий і залишається на все життя. Проблему неповних сімей вирішувати необхідно на державному рівні, в органах місцевої адміністрації, привертаючи увагу всієї громадськості. Також не має стояти осторонь школа, тому педагоги, працюючи з такими родинами, з'ясовують усі труднощі, намагаються, наскільки можна, надати допомогу і підтримку. Особливе місце у роботі відводиться контактам із батьками. Різноманітні форми взаємозв'язку з батьками допомагають педагогові проводити реабілітаційну роботу з дитиною та членами родини. Можна стверджувати, що для нормального розвитку людини будь-якого віку необхідні постійні, що будуються на позитивній емоційній основі, відкриті і довірчі взаємини з оточуючими людьми. Для дітей – це взаємини з батьками, учителями, однолітками. Оскільки тільки з їхньою допомогою дитина може успішно вирішити внутрішні проблеми, що хвилюють її на шляху складного життя.

Література:

1. Буянов М. Ребенок из неблагополучной семьи. Записки детского психиатра / М. Буянов. – М.: Просвещение, 1998. – С. 233 – 247.
2. Дементьева И. Ф. Негативные факторы воспитания детей в неполной семье / И. Ф. Дементьева // Социологические исследования. – 2001. – № 11. – С. 108 – 113.
3. Макаренко А. С. Книга для родителей: Лекции о воспитании детей / А. С. Макаренко. – М.: Правда, 1986. – С. 448.
4. Постовий В. Г. Тенденції і пріоритети виховання дітей в сучасній сім'ї : монографія / В. Г. Постовий. – К. : Інститут проблем виховання АПН України, 2006. – С. 190.
5. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. – К.: Твори в 5-ти томах. – Радянська школа, 1978.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік [Електронний ресурс] / за ред. О. Г. Осауленко. – Режим доступу: <http://library.oseu.edu.ua/docs/StatSchorichnyk>

РОЛЬ СПОРТИВНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

*Дубова О., воспитатель ДУЗ № 8
«Орленок», г. Славянск*

Медики признают, что здоровье детей в последнее время катастрофически ухудшилось. Среди многообразных факторов, влияющих на состояние здоровья и работоспособность растущего организма, немаловажную роль играет двигательная активность. Это естественная потребность в движении, удовлетворение которой является важнейшим условием всестороннего развития и воспитания ребёнка [1].

Цель нашего исследования заключается в теоретическом обосновании и экспериментальной проверке влияния физкультурных праздников и развлечений на формирование здорового образа жизни детей дошкольного возраста.

Для решения поставленной цели были использованы следующие методы исследований: теоретические, эмпирические, статистические.

Совершенствование физической активности и двигательной самостоятельности осуществляется путем организации различных форм работы по физическому воспитанию школьников, которые способствуют функциональному совершенствованию детского организма, повышению его работоспособности, делают его стойким и выносливым, обладающим высокими защитными способностями к неблагоприятным факторам внешней среды, т.е. создают условия для того, чтобы дети росли здоровыми. Этому способствуют физкультурные занятия, и подвижные игры, и физкультурные паузы, физкультурные развлечения и праздники. Каждая из этих форм выступает самостоятельно, и вместе с тем все они тесно связаны между собой, дополняют друг друга и составляют единую систему мероприятий, дающих возможность судить об усвоении детьми учебного материала и об умении его использовать.

Эти формы работы нацелены не на оттачивание техники выполнения тех или иных упражнений, а на воспитание положительных эмоций, высокую двигательную активность, свободное и непринужденное взаимопонимание и на гармоничное развитие детей [3].

Насыщенные динамикой двигательного содержания они являются радостным событием в детской жизни. У детей праздники пробуждают интерес к творчеству, воспитывают умение жить в коллективе, содействуют накоплению опыта общественного поведения, проявлению инициативы и самостоятельности. Массовость, красочность, положительные эмоции, доступность восприятия всего происходящего детям нужны как витамины.

Воспитательное, познавательное, эстетическое воздействие такого рода мероприятий на ребенка очень велико, поэтому очень важно не допускать формализма и однообразия при их проведении. Необходимо продумывать художественные элементы праздника и тщательно отбирать музыкальный репертуар, стихи и, безусловно, игры. Без них ни один праздник не станет по-настоящему веселым, ярким, интересным.

В контрольной группе занятия по физической культуре проводились согласно программе, в экспериментальной группе проводилось больше физкультурных развлечений и тематических физкультурных праздников.

При подготовке физкультурных праздников и развлечений мы учитывали некоторые общие требования:

- у праздника всегда должно быть название, т.е. он должен быть посвящен какому-либо событию;
- при проведении праздников необходимо учитывать время года, условия и место проведения;
- необходимо продумывать музыкальное сопровождение;
- следует предусматривать рациональную одежду детей в зависимости от места проведения и сезона;
- при определении тематики и содержания мероприятия следует также учитывать национальные традиции;
- необходимо предусматривать такое чередование материала, которое позволяет обеспечить оптимальную физическую и эмоциональную нагрузку, адекватную возрастным возможностям и уровню подготовленности детей;
- также рекомендуется заранее продумать формы поощрения.

Физкультурные праздники отличаются от физкультурных развлечений:

- частотой проведения (3 – 4 раза в год);
- продолжительностью (от 40 – 50 мин. до 50 – 60 мин.);
- необходимостью специальной подготовки (разработка сценария, оформление места проведения);
- привлечением большого числа сотрудников дошкольного учреждения к их подготовке и проведению;
- наличием зрителей;
- возможно привлечение родителей в качестве участников, судей, зрителей.

Тематика праздников разнообразна и может быть как идентичной теме развлечений, так и отличаться от них, быть посвященной значимым событиям и знаменательным датам. Мы проводили спортивные праздники ко Дню города Славянска «Славянск – спортивный», посвященные Олимпийским играм «Мы – будущие олимпийцы», дружной семье «Мама, папа, я – спортивная семья», спортивной истории «Древняя Спарта».

Спортивные праздники мы квалифицировали по следующим принципам:

- по доминирующей задаче;
- по двигательному содержанию;
- по методам проведения праздников;
- по месту проведения;
- по составу детей.

Физкультурное развлечение – одна из форм активного отдыха детей. Регулярное проведение физкультурных развлечений позволяет реализовать естественную потребность ребенка в движении, восполнить дефицит двигательной активности.

Содержание развлечения – это знакомые детям физические упражнения, но проводимые в игровой форме, в виде веселых забав, аттракционов, что создает положительный эмоциональный фон, оказывающий благоприятное воздействие на организм ребенка. На физкультурных развлечениях

закрепляются двигательные умения и навыки детей, развиваются их двигательные способности [2].

Физкультурное развлечение проводилось 1–2 раза в месяц. Мы проводили его в дни, когда нет физкультурных занятий, в каникулярное время.

Физкультурные развлечения проводились как на воздухе, так и в помещении. Их продолжительность колеблется от 20 до 40 минут. Не следует затягивать развлечение, так как физическое и эмоциональное переутомление отрицательно сказывается на здоровье детей.

При проведении физкультурного развлечения необходимо развивать у детей умение творчески использовать свой двигательный опыт в условиях эмоционального общения со сверстниками, приучать проявлять инициативу в разнообразных видах деятельности.

Важно чередовать в течение года разные виды физкультурных развлечений (сюжетное, интегрированное, игры-эстафеты, двигательный ералаш, выбор детьми заданий по интересам и т. д.)

Мы проводили спортивные праздники и развлечения, используя все методические приёмы, применяя все вышечисленные принципы.

В начале и в конце исследований мы определяли уровень форсированности представлений детей старшего дошкольного возраста о здоровом образе жизни и получили следующие результаты (табл.1)

Таблица 1.

Динамика уровня форсированности представлений детей старшего дошкольного возраста о здоровом образе жизни

Уровни представлений детей старшего дошкольного возраста	Контрольная группа				Экспериментальная группа			
	Начало исслед.		Конец исслед.		Начало исслед.		Конец исслед.	
	Абс. число	%	Абс. число	%	Абс. число	%	Абс. число	%
Высокий	3	13,04	11	47,82	4	15,38	14	53,84
Средний	12	52,17	8	34,78	15	57,69	10	38,46
Низкий	8	34,78	4	17,39	7	26,92	2	7,69

Мы видим, что, как в контрольной, так и в экспериментальной группе уровень представлений детей старшего дошкольного возраста о здоровом образе жизни позитивный. Но в экспериментальной группе показатели явно выше.

Перспективы дальнейших исследований будут направлены на выявление повышения двигательной активности посредством различных форм физической культуры.

Литература:

1. Безруких М. М. Здоровьесберегающая среда и факторы, препятствующие ее созданию / Безруких М. М. // Дошкільна освіта. – 2013. – № 4 (38). – С. 70 – 79.
2. Базарний В. Володимир Базарний про здоров'язбережувальну педагогіку / Базарний В // Дошкільна освіта. – 2013. – № 3 (41). – С. 40 – 46.
3. Сценарии спортивных праздников и мероприятий для детей 3 – 7 лет / авт.-сост. Е. И. Подольская. – Волгоград: Учитель, 2009. – 128 с.

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ З КОМП'ЮТЕРНОЮ ПІДТРИМКОЮ

*Дьоміна В., канд. пед. наук,
старший викладач кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
Лелека Т., студентка 5 курсу
фізико-математичного факультету
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Сучасні процеси систематизації знань сприяють: поліпшенню засвоєння нового матеріалу; навчають упорядкувати свої знання, використовувати їх на практиці; інтенсивному розвитку теоретичної свідомості і мислення, основними компонентами якого є змістові абстракції, узагальнення, аналіз, рефлексія. Головною метою систематизації знань є усвідомлення, збереження в пам'яті, подальше використання у навчанні та майбутній професії здобуті знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Вивчення дидактичних особливостей систематизації та узагальнення знань старшокласників спиралося на дослідження навчальної діяльності, закономірностей їх організації. Роботи Ю. Бабанського, В. Лозової, В. Оніщука тощо, допомогли визначити основу аналізу зазначеної проблеми, їх мотиваційних характеристик, методів і засобів організації систематизації та узагальнення.

При розробці теоретичних і методичних аспектів проблеми важливе значення мали дослідження В. Бузько, Ф. Зарецького, Н. Зверева, які присвячені організації процесу навчання фізики, оскільки систематизація та узагальнення є важливою складовою частиною цього процесу.

Цікавими для вивчення нашої проблеми є роботи, які досліджували систематизацію та узагальнення знань старшокласників і формування відповідних розумових прийомів у предметному аспекті. Зокрема, це роботи Я. Грудьонова, В. Іржавцевої, З. Слєпкань, Л. Федченко тощо.

Питання систематизації та узагальнення знань старшокласників у процесі вивчення фізики з комп'ютерною підтримкою є вкрай актуальним, оскільки пов'язано з підвищенням якості освіти.

Метою статті є вивчення проблеми узагальнення та систематизації знань у процесі вивчення фізики з комп'ютерною підтримкою.

Виклад основного матеріалу. Основними завданнями під час вивчення фізики є формування в учнів міцних і дієвих знань, основ предмета та їх практичних застосувань, розуміння методів природничо-наукового пізнання тощо. Один із шляхів вирішення цих завдань – організація спеціальної роботи з узагальнення та систематизації знань.

Під систематизацією розуміють розумову діяльність, у процесі якої досліджувані об'єкти організовуються в певну систему на основі вибраного принципу. За допомогою її здійснюються такі розумові операції, як аналіз і синтез, порівняння і класифікація, у ході яких учні виділяють схожість і

відмінність між об'єктами і явищами, групують їх відповідно до обраних ознак, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки та сутнісні відносини між ними. Засвоюючи інформацію з даного предмету, учні пізнають зв'язок його з іншими предметами, що є необхідною умовою для більш ясного розуміння явищ, що вивчаються в даному навчальному курсі. Також усвідомлення цих зв'язків має велике значення для формування наукового світогляду і гнучкості мислення старшокласників.

Умовою успішності систематизації є дотримання логічних правил, головним з яких є проходження єдиної основи. Найважливіший метод систематизації – класифікація, тобто розподіл об'єктів за групами на основі встановленого подібності та відмінності між ними, наприклад, класифікація видів механічного руху по траєкторії. До систематизації призводить також встановлення причинно-логічних зв'язків і відносин між учнями, фактами виділення основних одиниць матеріалу, що дозволяє розглянути об'єкт як частину системи. У процесі систематизації знань старшокласників можна користуватися такими прийомами: таблиці, схеми, графіки, конспекти тощо.

Графічні зображення допомагають швидко збагнути суть завдання, побачити зв'язки і відношення між поняттями, явищами. Систематизуючі таблиці виконують ілюстративні, інформаційні, навчальні та виховні функції. Конспект дозволяють систематизувати та логічно пов'язати інформацію.

У процесі вивчення фізики особливого значення набуває повторення кожної вивченої теми чи цілого розділу курсу, проведення узагальнення і систематизації здобутих знань, умінь, навичок. Для тематичного повторення виділяються спеціальні уроки, на яких концентрується та узагальнюється матеріал однієї якої-небудь теми.

Узагальнюючий урок фізики – це цілісна система, склад і структура компонентів якої відрізняються від інших видів і типів уроків. По-перше, на такому уроці елементи знання певної теми чи розділу курсу фізики повинні бути представлені у вигляді логічно замкнутої, цілісної системи. По-друге, узагальнення та систематизація фізичного знання одночасно сприяють усвідомленню старшокласниками методологічних знань, розуміння логіки процесу пізнання. Наступною особливістю є поглиблення набутих раніше знань. Отже, структурування елементів фізичного знання є основною методологічною ідеєю розробки змісту узагальнюючого уроку фізики [3].

Узагальнення знань учнів проводять як систематично, при вивченні матеріалу, так і на спеціальних заняттях. Можна виділити два напрямки узагальнення знань: систематизація фундаментальних знань та систематизація прикладних знань [5].

Узагальнення фундаментальних знань можна здійснити на різних рівнях. Наприклад, проводять систематизацію знань відповідно за циклом теоретичного пізнання, або зі структурою фізичної теорії, або з основними елементами фізичної картини світу. Рівень узагальнення залежить від того, на якому етапі вивчення курсу його проводять.

Важливим у вирішенні завдання узагальнення знань старшокласників є проведення комплексних семінарів міжпредметного характеру. Міжпредметні зв'язки – це складовий компонент, що вимагає дотримання принципів науковості, систематичності, свідомості. Ідея міжпредметного зв'язку, як самостійного принципу виконує свою організувальну роль: впливає на побудову

структур навчального матеріалу, на відбір методів і форм навчання. Цей принцип націлює на формулювання проблеми, її завдань, що дозволяє узагальнити та систематизувати знання, отримані при вивченні інших дисциплін, глибше осмислити зв'язки між різними явищами [4].

Одним із засобів комп'ютерного супроводу навчального процесу, спрямованого на систематизацію знань, є програма створення комп'ютерних презентацій Microsoft PowerPoint. Вона може бути одним із засобів упровадження «персоналізованої освіти як природовідповідної організації навчання» [6, с. 50], тому що дозволяє учням ефективніше виділяти суттєве і несуттєве на кожному рівні ієрархії системи знань, фіксувати і усвідомлювати абстракції як відповідні компоненти системи.

Усвідомлення старшокласниками структури системи знань передбачає виконання відповідних дій із навчальним матеріалом і перетворення його на безпосередню мету дії. Послідовність інтелектуальних дій, подана із застосуванням засобів PowerPoint, які інтенсифікують перебіг усіх етапів систематизації, зокрема етапу матеріалізованої форми дії. Застосування комп'ютерних презентацій PowerPoint для проведення уроків систематизації і узагальнення знань старшокласників, продукує особистісний темп проходження навчального матеріалу, створює можливість повторення, запам'ятовування, усвідомлення і застосування необхідної навчальної інформації стільки разів, скільки потрібно конкретному учневі [2].

До цікавих технологій, які можуть використовувати вчителя фізики на уроці узагальнення та систематизації знань, відносимо технологію веб-квест. Сайт освітнього веб-квесту міститься в локальній мережі або Інтернеті, із яким працюють старшокласники, виконуючи навчальні творчі завдання. Мета Веб-квесту – організація грамотної пошукової діяльності учнів в Інтернеті для виконання навчального проекту.

Висновки: Отже, систематизація знань передає аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, результати яких використовуються і підсумовуються у її процесі. Сам механізм сприйняття інформації людиною пов'язаний із діяльністю систематизації: при сприйнятті нової інформації учень асоціює її із уже відомим знанням.

На нашу думку, комп'ютерна підтримка навчання під час систематизації знань у процесі вивчення фізики, як процес встановлення зв'язків між фізичними поняттями, їх властивостями, способами розв'язування завдань стає обов'язковим компонентом навчання і веде до утворення системи знань у свідомості старшокласників

Перспективами подальшої розвідки можна вважати вивчення проблеми систематизації знань за комп'ютерною підтримкою у процесі навчання студентів предметів фізико-математичного циклу.

Література:

1. Бузько В. Л. Дидактичний матеріал для перевірки знань з фізики : посібник для учнів і вчителів / В. Л. Бузько ; наук. ред. проф. С. П. Величко. – Кіровоград : ФОП Александрова М. В., 2012. – 184 с.
2. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственное развитие / П. Я. Гальперин. – М., 1985. – 156 с.
3. Зарецький Ф. А. Урок фізики: пошук ефективності: Методичний посібник для середовищ / Ф. А. Зарецький СПТУ. – М.: Вища школа, 1987. – 88 с.

4. Зверева Н. М. Активізація мислення учнів на уроках фізики / Н. М. Зверева. – М.: Просвещение, 1980. – 112 с.
5. Каменецький С. Є. Моделі та аналогії в курсі фізики середньої школи / С. Є. Каменецький. – М.: Просвещение, 1987. – 72 с.
6. Співаковський О. В. Ієрархія компонент розв'язання задач // Комп'ютер у школі та сім'ї / О. В. Співаковський. – К. –2008. – С. 50.

УДК 373.5.091(477.62)

ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО МАЙДАНЧИКА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ І-ІІІ СТ. № 3

Ендеберя Н., керівник методичного об'єднання вчителів початкових класів Миколаївської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3

Постановка проблеми у загальному вигляді. Організація навчально-виховного процесу початкової школи за новими програмами відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти актуалізувала проблему використання потужного потенціалу нових інформаційних технологій (НІТ) в освіті з метою удосконалення змісту і форм організації навчання молодших школярів. Для вирішення поставленого завдання необхідним є пошук педагогічно обґрунтованих підходів до органічного впровадження НІТ у навчальний процес початкової ланки освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень, психолого-педагогічної літератури і педагогічного досвіду щодо зазначеної проблеми засвідчує, що різні аспекти застосування НІТ у загальноосвітніх навчальних закладах висвітлені у працях В. Безпалько, М. Жалдака, В. Імбер, О. Кивлюк, О. Коршунової, Н. Морзе, О. Співаковського, О. Шиман та ін.

Дослідники значну увагу приділяють особливостям організації навчально-виховного процесу молодших школярів на засадах застосування НІТ. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі початкової ланки освіти вимагає якісно нового підходу до здійснення професійної діяльності вчителя.

Учені зазначають, що окрім базових знань, потрібних для здійснення педагогічної діяльності в початковій школі, учителю необхідно оволодіти основами роботи з сучасним комп'ютером, уміти застосовувати НІТ та можливості мережі Internet для досягнення визначених у програмах початкової школи навчально-виховних цілей, освоїти нові організаційні форми залучення молодших школярів до навчальної діяльності [2; 3; 4; 6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Згідно зі стандартом освітній процес у початковій школі спрямовується на досягнення результатів навчання молодших школярів – сформованих ключових і предметних компетентностей.

У зв'язку з цим особливого значення набуває готовність учителя до формування успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій

Мета статті – розглянути особливості діяльності науково-методичного майданчика як форми організації методичної роботи в школі в умовах

інформатизації освіти, спрямованої на підвищення професійної майстерності педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні процеси інформатизації та комп'ютеризації освіти суттєво вплинули на організацію методичної роботи в школі, спрямованої на підвищення професійної майстерності педагогів.

Задовольнити вимоги часу нам допомагає співпраця педагогічного колективу Миколаївської ЗОШ I-III ст. № 3 з Творчим об'єднанням «Університет Розвитку», яке працює при кафедрі природничо-математичних дисциплін (завідувач кафедри Тетяна Анатоліївна Євтухова).

У вересні 2012 року на базі Миколаївської ЗОШ I-III ст. № 3 був відкритий науково-методичний майданчик з проблеми «Формування успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій» (науковий керівник кандидат педагогічних наук Т. М. Бондаренко).

Майданчик створений як інноваційний підрозділ організаційної структури управління Миколаївської ЗОШ I-III ст. № 3 та кафедри природничо-математичних дисциплін ДДПУ для теоретичного обґрунтування, розробки й апробації моделі професійного зростання педагогів щодо формування успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій [1].

Зростанню професійного рівня вчителів школи сприяли участь у науково-практичному семінарі «ІКТ у початковій школі». Спільна робота з науковцями допомагає учителям упроваджувати інформаційні технології в освітній процес.

Творча трансформація педагогічних ідей та перспективного педагогічного досвіду в практику використання НІТ, сприяла:

- удосконаленню якості професійної майстерності вчителів початкових класів згідно з вимогами інформаційного суспільства;
- розвитку інформаційної культури та комп'ютерної грамотності вчителів початкових класів;
- встановленню рівноваги між стрімким розвитком комп'ютерних технологій та рівнем їх використання у шкільній практиці.

Активне застосування НІТ уже сьогодні робить навчальний заклад конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг. Підтвердженням цьому є те, що студенти ДДПУ проходять педагогічну практику, разом з науковцями ведуть дослідницьку діяльність стосовно актуальних проблем організації сучасного навчально-виховного процесу в школі.

Результатом цієї роботи упродовж 2012-2014 рр. стали публікації науковців, учителів та студентів у науковій збірці «Пошуки та знахідки». Педагогічний колектив активно бере участь у Днях науки та науково-практичних конференціях, які відбуваються в ДДПУ.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

У процесі роботи над проблемою формування успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій педагогічний колектив чітко усвідомлює потребу в осмисленні практичного педагогічного досвіду, в оновленні педагогічної практики навчального закладу, в науковому та методичному зростанні.

У перспективі нашої співпраці – розробка мультимедійної підтримки організації навчально-виховного процесу в початковій школі. Особливого

значення у професійній діяльності набуває прагнення вчителів до самовдосконалення, самореалізації та самовираження, яке допомагає долати перешкоди, труднощі, які виникають; сприяє оволодінню та впровадженню НІТ в навчально-виховний процес. А творча ініціатива дає надію на успіх.

Література:

1. Бондаренко Т. М. Особливості використання інформаційних технологій в початковій школі та їх вплив на зміст професійної підготовки майбутнього вчителя / Т. М. Бондаренко // Пошуки і знахідки. Матеріали наукової конференції СДПУ / Укладач В. К. Сарієнко. – Слов'янськ, 2011– Вип. 11.– Т. 2 – С. 19 – 21.
2. Гринько В. О. Готовність майбутнього вчителя до інноваційної діяльності / В. О. Гринько // Пошуки і знахідки. Матеріали наукової конференції СДПУ / Укладач В. К. Сарієнко. – Слов'янськ, 2008 – 183 с.
3. Імбер В. І. Використання мультимедійних засобів у навчальному процесі / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 7 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2005. – С. 307 – 312.
4. Кивлюк О. Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі / О. Кивлюк // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 69 – 72.
5. Програма «Сходінки до інформатики». Навчальні програми для загальноосвітніх навч.закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 329 с. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/05_shod_informatuka.pdf
6. Співаковський О. В. Інформаційні технології в реалізації компонентно-орієнтованого навчання // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2003. – № 6. – С. 21 – 23.

УДК 378.147.88

ТЕХНОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ПРОЦЕССЕ ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

*Ершов С., преподаватель физического воспитания
ОП «Лисичанский педагогический колледж
Луганского национального университета им. Тараса Шевченко»*

Актуальность проблемы. Современный этап развития системы образования в Украине характеризуется переходом к новым педагогическим технологиям во всех учебных заведениях. Высшая школа призвана вести подготовку кадров с опережением, прогнозируя и учитывая потребности общества завтрашнего дня, опираясь на прочный методологический фундамент педагогической науки. Именно сейчас исследовательская деятельность студентов является обязательным компонентом профессиональной подготовки специалистов в области физического воспитания и спорта (Ю. Д. Железняк, Т. Т. Ротерс).

На современном этапе развития системы высшего образования научно-исследовательская деятельность студентов приобретает все большее значение и превращается в один из основных компонентов профессиональной подготовки будущего учителя физической культуры.

Кроме того, овладение учебными дисциплинами также требует от студентов владения методами научного познания и исследовательскими

умениями. Деятельность студентов позволяет наиболее полно проявить индивидуальность, творческие способности, готовность к самореализации личности.

Обществу требуются учителя, способные творчески подходить к решению проблем воспитания и образования, способные сравнивать, анализировать, исследовать, умеющие находить выход из нетипичных ситуаций. Качественная организация данного процесса возможна только с учетом потребностно-мотивационной сферы личности студента [3].

Анализ научной литературы показал, что различные аспекты проблемы формирования готовности студентов к научно-исследовательской деятельности описаны рядом педагогов и психологов. Процесс формирования исследовательских умений студентов анализировался в трудах О. Абдуллиной, С. Архангельского, И. Ерофеевой, Н. Кузьминой, В. Слостенина и др.; основам организации научно-исследовательской деятельности посвящены работы Ю. Саурова, С. Рубинштейна, Л. Выготского, В. Крутецкого; по проблеме подготовки учителя к исследовательской деятельности работали В. Бурунова, З. Васильева, В. Загвязинский, И. Зимняя, Н. Кузьмина и др. То, что формирование исследовательских умений зависит от методики и организации учебно-познавательной и научно-исследовательской деятельности студентов и от сформированности умений учиться раскрыто в работах В. Шейко, Г. Артемчук, В. Буряка, Л. Кондрашова, Г. Гранник, и др. Тем не менее, не смотря на социальное значение формирования исследовательских умений у будущих учителей, исследователи отмечают низкий уровень заинтересованности, отсутствие сознательного интереса среди студентов к учебно-исследовательской деятельности.

Нам кажется, что причина низкой активности участия студентов в исследовательской деятельности, в основном, и формировании исследовательских умений, в частности, лежит в нерешенности проблемы мотивов, мотивации, что непосредственно влияет на поиск эффективных методик и технологий обучения и их внедрение в процесс подготовки специалиста по физическому воспитанию.

Цели статьи: рассмотреть сущность понятий «мотив», «мотивация»; установить взаимосвязь между мотивом, мотивацией и процессом формирования исследовательских умений; выявить параметры наиболее эффективной технологии формирования исследовательских умений у будущих учителей физической культуры.

В научной литературе понятия «мотив», «мотивация» разными авторами трактуются по-разному, различаются не только теоретические и терминологические установки, но и что составляет мотивационную сферу человека. В философии, мотив представляется, как: «...осознанное побуждение, обуславливающее действие для удовлетворения какой-либо потребности человека. Возникая на основе потребности, мотив представляет её более или менее адекватное отражение. Мотив является определённым обоснованием и оправданием волевого действия, показывает отношение человека к требованиям общества, от мотива зависит, какой субъективный смысл имеет действие для данного человека» [4, с. 228].

В. Вилюнас обобщая мнения исследователей отмечает, что к мотивам относят все то, что побуждает реально совершаемую активность: обобщенные и

более конкретные жизненные цели, ради которых человек учится, работает, воспитывает детей, увлекается путешествиями – словом, достижению которых он посвящает свою жизнь» [1, с. 156].

Анализируя разночтение понятия «мотив», разные интерпретации его в науке мы считаем, что мотивы является побуждающей силой деятельности, и за ними в конечном счете стоят потребности (психологические, физиологические, социальные). Невозможно понять поведение человека, управлять его деятельностью и направлять её в нужное русло, не зная его мотивов: почему поступают таким образом, почему выбирают одни профессии или почему не занимаются самосовершенствованием, почему предпочитают определенные виды учебной деятельности и игнорируют другие.

Мотивация – это широкое понятие, которое применяется не только в повседневной жизни, но и во многих науках и видах деятельности (научной, социальной, спортивной, образовательной). Важно подчеркнуть следующее: если интересы и жизненные ориентации характеризуют общую готовность к деятельности, то мотивы раскрывают непосредственный личностный смысл определенной деятельности для человека, в нашем случае это формирование исследовательских умений будущих учителей физического воспитания в процессе их специальной подготовки. В этом смысле решение проблемы формирования исследовательских умений может проявиться через мотивационный процесс [2].

Исходя из вышесказанного, мотивация представляется нам, как целая система побудителей, включающая в себя потребности, мотивы, интересы, идеальные стремления, установки, эмоции, нормы, ценности.

Мы же рассматриваем мотивацию как источник совершенствования профессиональной подготовки, потенциал, наличие внутренних средств, обеспечивающих готовность субъекта к профессиональной педагогической деятельности. Сюда же включается желание развивать свои интересы и представления в области физического воспитания и спорта, возможность находить компетентное решения возникающих проблем.

В результате нашего исследования мы выяснили, что активная деятельность студентов в процессе обучения, самообразования, самосовершенствования в большей мере продиктована узколичностными мотивами. Вследствие реализации таких мотивов результаты деятельности принадлежат самой личности. Когда результаты деятельности личности становятся общественным достоянием – это обусловлено широкими социальными мотивами.

В результате анализа мотивационной сферы и личностных составляющих самосовершенствующейся личности как примера высокоразвитого индивида, мы приходим к выводу, что движущей силой процесса формирования необходимых нам исследовательских умений, могут стать узколичностные мотивы, если их направить в нужное русло – педагогическую деятельность успеха.

Чаще всего на занятиях по методикам спортивных дисциплин и теории физического воспитания в частности преподаватель использует возможности внешней мотивации, формирование же внутренней мотивации – проблема довольно сложная, но именно она является необходимым условием для успешного пути от незнания к знанию. Психология познания различает четыре

вида внутренней мотивации: по результату, по процессу, на оценку, во избежание неприятностей.

Мотивирование конкретных целей, несомненно, является незаменимым звеном в процессе формирования исследовательских умений у будущих учителей физического воспитания в процессе специальной подготовки. В этих условиях, решение проблемы формирования исследовательских умений у будущих учителей физической культуры в процессе их специальной подготовки нам видится в следующем. Основная задача – это активировать у студентов их потенциал к изменению, воздействовать, перспективу будущего.

Выводы. Наиболее подходящим средством формирования исследовательских умений у будущих учителей физической культуры в процессе их специализированной подготовки должна быть педагогическая технология, которая должна отвечать следующим требованиям: деятельность должна быть организована на основе взаимодействия и партнерства преподаватель–студент, и направлена на совместное решение проблем; обеспечение творческой деятельности студента в процессе обучения и его активное включение в процесс познания; возможность задействования сознательной мотивации через систему лично значимых интересов; иметь позитивную эмоциональную привлекательность и перспективность.

Литература:

1. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / В. К. Вилюнас. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – С. 156.
2. Никитина Е. Ю. Формирование готовности студентов педагогического вуза к научно-исследовательской деятельности средствами проблемного обучения: Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – Новокузнецк, 2007. – 12 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2 т. Т.2. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с.
4. Теория и методика физического воспитания / Под ред. Т. Ю. Крুцевич, Т.1. – К.: Олимпийская литература, 2003. – С. 228.

УДК 06(082.2)

ПОНЯТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЗАДАЧИ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ

***Жалко Н., студентка 1 курса факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.***

Профессиональное общение педагога представляет собой определенную цепь педагогических ситуаций.

«Педагогическая ситуация – совокупность условий и обстоятельств, специально задаваемых учителем или возникающих спонтанно в педагогическом процессе. Цель создания: формирование и развитие учащегося как будущего активного субъекта в общественной и трудовой деятельности, формирование его как личности» [1, с. 101].

«Сущность педагогической ситуации выражается через:

- противоречие между имеющимися педагогическими знаниями студента и новыми для него фактами, явлениями, для объяснения которых ему прежних знаний недостаточно, и которые требуют осмысления, установления связей и отношений между собой;
- развитие этого противоречия;
- его разрешение» [3, с. 53].

Педагогическая ситуация может быть стандартной и нестандартной, осознаваемой или не осознаваемой педагогом. Не осознаваемы обычно привычные, стандартные ситуации. Осознание педагогом педагогической ситуации приводит к ее проблематизации. А проблемная ситуация – это ситуация «разрыва» в деятельности педагога, «рассогласования» между целями и возможностями их достижения. Когда педагог сталкивается с проблемной ситуацией, он вынужден сделать ее предметом своего анализа, выяснить причины, создающие эту ситуацию, определить ее характер и попытаться найти подходящий способ достижения целей.

Педагогическая деятельность представляет собой процесс осознанного целенаправленного решения бесчисленного множества стандартных и нестандартных проблемных ситуаций. Но как только педагог начинает действовать осмысленно, подчиняя свои действия каким-либо (пусть самым мелким) осознаваемым целям, проблемная педагогическая ситуация превращается в педагогическую задачу.

«Все педагогические задачи связаны с изменением личности ученика, переводом ее из одного состояния в другое, более высокое по уровню воспитанности, обученности, развитости» [2, с. 50].

«Педагогическая задача – это система особого рода, представляющая собой основную единицу педагогического процесса» [2, с. 47]. В основе педагогической задачи лежит система, компонентами которой являются стороны и отношения между ними. Сторонами чаще всего являются:

- 1) учитель – ученик;
- 2) учитель – ученик – ученики.

Отношения между сторонами могут проявляться как на уровне поведения, так и на уровне ожиданий. Педагогическая задача возникает тогда, когда есть рассогласование между ожиданиями и поведением сторон. Таким образом, педагогическая задача – осмысленная проблемная педагогическая ситуация, решение которой требует познания и ликвидации рассогласованности между сторонами при помощи психолого-педагогических средств.

«Специфика педагогической задачи состоит в особенности ее решения. Как отмечал С. Г. Костюк, педагогические задачи могут быть решены посредством взаимодействия учителя с учащимися, активности самих учащихся, их деятельности. Специфика педагогической задачи заключается еще в том, что при ее анализе необходимо учитывать личностные характеристики субъектов, занятых ее решением» [2, с. 48].

Можно считать, что педагогическая задача – это основная клеточка педагогического мастерства, решение которой отражает уровень профессионализма педагога. Они создаются как учителем, так и учениками, спонтанно и специально.

Мастерство учителя – в умении превратить педагогическую ситуацию в педагогическую задачу, т. е. направить сложившиеся условия на перестройку отношений, приближая к поставленной педагогической цели.

Литература:

1. Винеvская А. В. Педагогика: словарь-справочник коррекционного педагога / авт.-сост. А. В. Винеvская; под ред. М. А. Пуйловой. – Ростов н/Д: Феникс, 2013. – 240 с.
2. Винеvская А. В. Педагогические технологии: вопросы теории и практики внедрения. Справочник для студентов / авт.-сост. А. В. Винеvская; под ред. И. А. Стеценко. – Ростов н/Д: Феникс, 2014. – С. 47 – 50, [1] – (Библиотека студента).
3. Руднева Е. Л. Педагогические задачи и ситуации как средство профессиональной подготовки будущих педагогов/Е.Л.Руднева, О.Н.Ткачева, Н. А. Шмырева //Сибирский педагогический журнал. – 2010. – № 2. – С. 50 – 58.

УДК 373.3.016:004

**ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НА УРОКАХ «СХОДИНКИ ДО ІНФОРМАТИКИ»**

*Калмикова Г., студентка 5 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми. Характерною особливістю освітнього процесу в початковій школі є збільшення обсягу інформації, яка опрацьовується учнями вже починаючи з перших днів навчання. Для адаптації молодших школярів до інформаційних навантажень активно використовуються інформаційні технології як засіб підвищення активізації навчальної діяльності, формування інформаційної компетентності, забезпечення готовності дитини до життя в інформаційному суспільстві [2].

Організація навчально-виховного процесу початкової школи за новими програмами відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти актуалізувала проблему використання ігрових технологій. Особливого значення ця проблема набуває із введенням нового предмету «Сходинки до інформатики» [1].

Аналіз досліджень і публікацій. В умовах інформатизації освіти ігрові технології в педагогічному процесі посідають одне з провідних місць.

У наш час у вітчизняній педагогіці в процесі використання ігрових технологій використовується новий вид ігор – комп'ютерні ігри. У психолого-педагогічних дослідженнях (В. Ляудис, О. Тихомиров, С. Новосьолова, Г. Петку та ін.), присвячених використанню комп'ютерних ігор у роботі з дітьми дошкільного й молодшого шкільного віку вказується на те, що специфіка комп'ютерних ігор дозволяє розглядати їх як особливий засіб розвитку пізнавальної активності, формування інформаційної компетентності.

У дослідженнях, присвячених застосуванню комп'ютерних ігор у роботі з дітьми, розглядаються:

- особливості мотивації діяльності на комп'ютері (І. Белавина, К. Еймерл, Е. Іванова, Е. Лисенко, Е. Машбиц, Ж. Шовен та ін);

- вплив комп'ютера на загальний розумовий розвиток дитини, формування операційної сторони його діяльності (Б. Гершунский, Ю. Горвиц, Б. Ломів, Е. Машбиц, С. Новосьолова, С. Пейперт, Г. Петку, Н. Поддяков, В. Ченців, Форд, Хесс та ін.);
- розвиток спілкування й співробітництва між дітьми в процесі комп'ютерно-ігрової діяльності (К. Еймерл, С. Пейперт, Ж. Шовен та ін.).

Незважаючи на значне число теоретичних праць щодо використання ІКТ, ігрових технологій у навчально-виховному процесі початкової школи, варто констатувати: досліджень із проблеми використання ігрових технологій у ході викладання нового предмету в початковій школі «Сходинки до інформатики» явно недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Успішне впровадження навчального курсу «Сходинки до інформатики» залежить не тільки від умов та ресурсів, що потрібні для реалізації державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів молодшого шкільного віку, але й від організації змістовної навчально-ігрової діяльності учнів. Тому необхідно розглянути питання використання ігрових технологій на уроках «Сходинки до інформатики».

Метою статті є розгляд особливостей використання ігрових технологій, зокрема комп'ютерних ігор, у процесі активізації навчальної діяльності, формування інформаційної компетентності на уроках «Сходинки до інформатики».

Виклад основного матеріалу. «Сходинки до інформатики» є підготовчим курсом, що передує більш широкому і глибокому вивченню базового курсу інформатики в середній школі. Він являє собою скорочений систематичний виклад основних питань науки інформатики та інформаційних технологій в елементарній формі та носить світоглядний характер. Цей курс розглядається як необхідний інструмент, що в сучасному суспільстві сприятиме більш успішному навчанню учнів у молодшій школі і в наступних класах формуванню як предметних, так і ключових компетентностей, усебічному розвитку дитини молодшого шкільного віку.

У програмі курсу значна увага приділяється застосуванню ігрових технологій, зокрема створенню інтегрованого розвиваючого предметно-ігрового середовища, де комп'ютер, як засіб навчання найбільш природно поєднується з іншими дидактичними засобами та методами. При такому підході комп'ютер стає розвивальним та збагачуючим сучасним засобом активізації навчальної діяльності дитини, формування інформаційної компетентності. Використання комп'ютера в якості ще одного принципового нового знаряддя дитячої діяльності в системі дидактичних засобів сприятиме успішному вирішенню завдань розвитку особистості дитини.

Результати аналізу сучасних досліджень, науково-методичної літератури, педагогічного досвіду засвідчують, що застосування комп'ютерних ігор як індивідуалізованого засобу розвитку пізнавальної та творчої активності дітей буде ефективним, якщо: зміст комп'ютерних програм спонукає до пізнавального та творчого пошуку, до ініціативного, самостійного розв'язку ігрових і дидактичних завдань, заданих у них; комп'ютерні програми пропонуються в порядку посилення їх пізнавальної та творчої спрямованості; педагогічна організація роботи з дітьми здійснюється в рамках особливого,

індивідуалізованого комплексного методу керівництва грою, спрямованого на розвиток творчої активності кожної дитини.

Програмних засобів, адаптованих для навчання дітей молодшого віку, існує дуже багато. Розглянемо методичні рекомендації щодо використання наявного програмного забезпечення у процесі викладання предмета «Сходинки до інформатики». Пакети програм комплекту GCompris містять велику кількість різноманітних програм – від тренажерів миші, програм для опанування різними навчальними предметами до ігор і головоломок. Тому ці пакети можуть бути використані під час вивчення багатьох тем предмета, під час самостійної роботи над навчальними проектами, на уроках повторення, узагальнення і систематизації навчального матеріалу.

Силами українських учасників цього проекту виконаний переклад українською мовою. До складу комплекту GCompris належать програми для навчання дітей читання, математики, вивчення комп'ютера та ін., а також просто декілька розважальних програм. Усі завдання є не просто підручниками, а справжніми іграми, тим більше що всі вони барвисто оформлені і мають музичний супровід.

Комп'ютерна програма «Скарбниця знань. Шукачі скарбів» є складовою частиною курсу «Шукачі скарбів». Можна набути навичок роботи з мишею і клавіатурою. Більшість ігор спрямовані на розвиток уваги, логічного мислення і навичок складання і виконання алгоритмів. Доцільно використовувати на уроках із теми «Робота з розвивальними програмами» та на інших уроках, де бажана робота учнів із розвивальними програмами і немає потреби в роботі зі спеціальними програмами. Стане в пригоді також на уроках із таких тем: «Алгоритми і виконавці» (2 і 3 класи), «Висловлювання. Алгоритми з розгалуженням і повторенням» (4 клас).

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Подальшу перспективу роботи вбачаємо у розгляді особливостей використання ігрових технологій у процесі організації проектної діяльності молодших школярів.

Література:

1. Гладун М. Комп'ютерна гра для дітей молодшого шкільного віку / М. Гладун // Інформатика та інформаційні технології у навчальних закладах. – 2013. – № 1. – С. 19 – 25.
2. Морзе Н. Система вправ з інформатики для формування алгоритмічного мислення учнів молодших класів / Н. Морзе, М. Гладун // Інформатика та інформаційні технології у навчальних закладах. – 2013. – № 4. – С. 41 – 49.
3. Програма «Сходинки до інформатики». Навчальні програми для загальноосвітніх навч.закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2011. – 329 с. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/05_shod_informatuka.pdf

УДК 821.161.2 – 32.09 «20»

ФІЛОСОФСЬКА СКЛАДОВА ТВОРЧОСТІ Т. ПРОХАСЬКА

*Ковальова І., студентка 3 курсу філологічного факультету
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Ляшов Н., канд. філ. наук, старший викладач
кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Україна має свою багату історію, упродовж якої створені високі зразки матеріальної та духовної культури, а в загальній скарбниці філософської думки

вагомий доробок належить українським мислителям: І. Вишенському, П. Мигилі, Т. Прокоповичу, Г. Сковороді, О. Потебні, П. Юркевичу, І. Франку, Д. Чижевському, О. Кульчицькому, В. Петрову, Б. Цимбалістому.

Серед сучасних українських письменників-інтелектуалів особливе місце посідає Тарас Прохасько. За життєвими орієнтирами й уподобаннями, рівнем культури й освіти він органічно вписується в коло своїх ідейних однодумців: Ю. Андруховича, Ю. Іздрика, Є. Єшкілева. Його творчість засвідчує нову хвилю в українському постмодернізмі, у центрі якого пульсуюча свідомість і розірваний екзистенційний світ інтелектуала-маргінала [1, с. 97]. Звідси у його творчості парадоксальне поєднання абсолютної свободи і непереборної приреченості, простоти і переускладненості, задоволення і відрази [2, с. 5]. Із літературознавців мало хто відносить Т. Прохаська до філософів. Однак філософські ідеї у його творчості присутні. Вони є загальною духовною опорою, на якій стоїть людина, із точки зору якої вона дивиться на навколишній світ, бачить його і зображує у своїй творчості. В особі Тараса Прохаська українська література має завершену інтелектуальну постать, яка прикрашає її духовне надбання.

Мета статті – проаналізувати філософську складову в творчості Т. Прохаська.

Філософське осмислення творчого доробку Тараса Прохаська на сьогодні є малодослідженим, тому ми стикаємося із наявністю малої кількості специфічних літературно-філософських досліджень на цю тему. О. Кулик цілком справедливо відзначив, що «він (Прохасько) серед сучасних українських авторів чи не єдиний, хто не лише у своїх творах цитує уривки з праць філософів, але й справді глибоко розуміє їх зміст» [3, с. 100]. Щодо місця філософії у житті людини автор зазначає так: «Філософія завжди при тобі, як частина тіла. Коли більше нема нічого, вона є Всім» [4, с. 58]. Тобто філософія у його розумінні – це те, що притаманне кожній людині, незалежно від віку, статі, матеріального становища. Висловлюючись так, Т. Прохасько звертається до філософської антропології і визначає філософію як одну із сутнісних характеристик людини.

Герої творів Т. Прохаська використовують цитати відомих філософів Гадамера та Гусерля, переосмислюють їхнє учення та будують власну філософію буття. Гносеологічні ідеї письменника корелюються з теорією Гадамера про «відмирання» як необхідну умову успішності інтерпретації, а також із методом трансцендентальної редукції Гусерля [3, с. 100]. Утім, у творах Т. Прохаська бачимо більш радикальний варіант гносеологічних конструктів, він використовує деконструкцію як процес поставання буття: «Деконструкція як справжній стан світу, як ознака живості» [5, с. 39]. Тож і герої його творів прагнуть відкинути існування, щоб прорватися через нього до буття.

Поняття деконструкції нерозривно пов'язане з поняттям досвіду. Ю. Іздрик колись назвав Тараса Прохаська «колекціонером досвідів». Це є цілком справедливою характеристикою письменника, бо досвід у його творчості посідає значне місце. Тут, насамперед, йдеться про досвід у найширшому розумінні – сукупність усього почутого, побаченого, пережитого і відчутого людиною за все життя. Це взаємопереливання досвідів, де кожен є учителем і учнем, вічний кругообіг пізнання досвідів завжди є одним: учитися життю, пізнавати його відтінки та кольори. Герої Т. Прохаська переважно керуються принципом: «не може бути досвіду забагато, досвіду зайвого, досвіду хибного»

[5, с. 39]. Продовжуючи думку у іншому творі, він пише: «Запорукою будь-якого досвіду є відмирання. Максимум співпадає зі смертю. Максимальний досвід потрібний для того, щоб умерти по-своєму. І щоб своєю смертю стати для когось цілим відмерлим лісом, цілим пустищем додаткового досвіду. Згодом текст стане життям, яке після появи може лиш відмирати – витіснятися досвідом» [5, с. 38]. Автор розмірковує над питанням досвіду та відмиранням як його невід'ємної характеристики і вкладає свої думки в уста вигаданих героїв. У своїх творах він майстерно розповідає про життя різних людей, описує розпад свідомості, який є, зрештою, логічним висновком до усього пережитого досвіду. Підсумовуючи свої роздуми над питанням досвіду у житті людини, Т. Прохасько зазначає, що «за всіма своїми розмаїтістю, неповторністю і безконечністю варіацій досвід врешті зводиться до кількох речей, кількох відчуттів, станів, міра і обставини прояву яких є несуттєвими поруч із тим, що колись просто було» [7, с. 18].

Слушним є твердження дослідників про те, що автор належить до тих небагатьох письменників-філософів буття, які намагаються йти шляхом Г. Сковороди, живуть і пишуть відповідно до власних філософських принципів, прислухаючись до внутрішнього голосу. Попри таке порівняння варто наголосити на тому, що Т. Прохасько виробив власну неповторну філософію, яку назвав «рослинна філософія життя». Юрій Андрухович колись сказав про нього, що так повільно і точно могла б писати рослина. Ця думка породила хвилю читацьких інтерпретацій, аж до того, що Василь Ґабор назвав Т. Прохаська «наскрізь рослинним чоловіком», а Вадим Трінчій, розвиваючи цю думку, означив його творчість як «інопланетну літературу». Але деякі дослідники, зокрема І. Солодченко вважають, що «називати його філософію рослинною було б помилково. Книжки Тараса Прохаська пронизує звичайна філософія споглядання» [8]. На нашу думку, таке визначення не є вірним, бо у творах, які відображають його світовідчуття, ці поняття нерозривно поєднані і не можуть існувати окремо. Із цього приводу автор зазначає: – «Моя рослинна філософія – заперечення самовираження, тропізми, споглядання. Пробувати, втриматися. Безсилля, співіснування, щохвилине відчуття існування, не риторика...» [5, с. 39].

Філософія Т. Прохаська поєднує у собі принципи екологічного мислення, християнства (тут мова йде насамперед про етичні принципи в житті людини та переживання всієї дійсності, як Божої волі: «Я не дочекався Гуссерля, але ми з Іржі витворили свою феноменологію, ми повернули свою онтологію від буття до життя, а понад усім поставили прозу, поруч з Божим задумом» [5, с. 39] і «рослинну філософію, елементом якої і є споглядання сезонних змін – найпростіший вихід у приватну філософію» [6, с. 94].

Т. Прохасько ввів в українську літературу таке поняття, як тотепотентність («тотепотентність – біологічне поняття, що означає всеможливість, всепридатність»). Сам він пояснив це на прикладі клітини, яка в певний момент розвитку має набір усього, «що можливе для клітини». А вже в залежності від того, де ця клітина функціонуватиме, вона набере ознак потрібних для виконання певних функцій. Але до того, як вона почне виконувати певні функції, вона є тотепотентна, тобто може бути придатною для будь-якої служби. «І от, кожна людина, – зазначає Т. Прохасько, – придатна до багатьох різних життів». Про героїв своїх творів він говорить, що «всі мої

персонажі є, власне, якоюсь ілюстрацією до цієї теорії тотепотентності. Тобто це все мої уявлення того, яким я міг бути, тому що я переконаний у тому, що в кожному є усе, що закладено в поняття людськості. Кожен може бути всім, що надається людині. Таке визначення людини є близьким до визнання філософською антропологією людини, як єдиної істоти у якій поєднані ідеї природного і соціального. Це означає, що людина може змінювати свої природні нахили, обирати власний шлях у житті. В оповіданні «Спалене літо» головний герой якраз розмірковує про наше життя, про те, що ми мусимо жити чиймось життям, поки не створимо свого власного, а створити ми можемо все, що побажаємо: «Я подумав, що ми справді живемо у чужій прозі, чужою прозою, для чиеїсь і за чиеюсь прозою. Але тільки доти, поки не придумаємо своєї (випустимо тотепотентність), назвемо неназване, виберемо невивране, уможлиavimo неможливе» [5, с. 38].

Отже, шлях філософії – це шлях обраних. Він важкий, і мало хто приходить по ньому до мети. Т. Прохасько любить філософію так само сильно, як і свого Бога, і вірить, що на її шляхах можна досягти істини. Він займається пошуком істини і, ставши мудрішим, може її досягти. Автор вважає, що хоча істина ним ще не знайдена, але може бути знайденою через аналіз мистецтва та особливу форму відображення дійсності.

Література:

1. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. – К.: Критика, 2005. – С. 97.
2. Іздрік Ю. ...Про...За...Про // Прохасько Т. Лексикон таємних знань. – Львів: Кальварія, – 2003. – С. 5 – 7.
3. Кулик О. В. Гносеологічні, онтологічні та етичні конструкти у творах Т. Прохаська / О.В. Кулик // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: «Пороги», ДНУ, 2009. – С. 98-103.
4. Прохасько Т. Лексикон таємних знань // Четвер. – 1992. – С. 58.
5. Прохасько Т. Essai de deconstruction // Прохасько Т. Лексикон таємних знань. – Львів: Кальварія, –2003. – С. 38 – 39.
6. Прохасько Т. НепрОсті // Т. Прохасько, Є. Ботак. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. – С. 65-197.
7. Прохасько Т. Некрополь / Т. Прохасько // Лексикон таємних знань. – Четвер. – 1992. – С. 12 – 22.
8. Солодченко І. Тарас Прохасько: ліричний ботан. Рецензія [Електронний ресурс] / І. Солодченко Події відбуваються і крапка. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. – Режим доступу: <http://sumno.com/literature-review/retsenziya-na-tvorchist-tarasa-prohaska/>

УДК 06(082.2)

АКТУАЛЬНОСТЬ СЕМЕЙНОЙ ПЕДАГОГИКИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

*Ковалева О., Кривко М.,
студенты 1 курса факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

В современном обществе происходят различные изменения, формируются и развиваются новые отношения, происходят преобразования институтов, важнейшим из которых является семья.

Семья – социальный институт, в котором взаимодействуют интересы общества, членов семьи в целом и каждого из них в отдельности. Семья выполняет функции, важные для общества, а также необходимые для жизни каждого человека.

Семейная педагогика – это наука о воспитании в семье, изучающая специфику условий семейного воспитания, их потенциальные возможности, разрабатывающая научно обоснованные рекомендации родителям по формированию личности ребенка. Семейная педагогика является важнейшим разделом педагогической науки, которая способствует осознанному представлению родителей о конечном результате своих воспитательных усилий, разработке программы семейного воспитания, методов и организационных форм воспитательного процесса [2]. Именно эта наука позволяет решать многие вопросы воспитания, обнаруживает трудности и помогает найти верное решение.

Цель воспитания ребенка в семье и в детском саду – всестороннее развитие личности, направленное на выявление внутренней сути человека и образованию его характера. Воспитание играет огромную роль в жизни человека. Воспитание создает самого человека.

Ребенок растет, он становится подростком, и ему нужен папа, отец – общественная личность, мастер труда, вдохновенный творчеством созидания. Ему нужно, чтобы слово отца не расходилось с делом, чтобы он был сильным своей целеустремленностью и преданностью. Подростку нужен отец, вносящий в дом веру в завтрашний день, спокойствие в души членов семьи, устанавливающий заботливые, чуткие отношения между ними. Подростку нужен отец, который сам идет к нему на откровенные разговоры и которому можно довериться. Для подростка очень важно, чтобы о его отце говорили как о человеке, заслуживающем всеобщее уважение и авторитет. Он чуток и заботлив к жене, к своим родителям. Он понимает современную молодежь, верит в нее, верит в своего сына, в свою дочь. Поощряет и подбадривает их на большие дела, на романтику труда, на творение добра, на бескорыстную дружбу, на возвышенную любовь. Гордость за своих родителей – это моральный фундамент для взлета личности ребенка.

В семье воспитание осуществляется постоянно при помощи авторитета взрослых, их примера, семейных традиций. Говорят, что у хороших родителей вырастают хорошие дети. Как часто слышим мы это утверждение, но все же, что это такое – хорошие родители. Будущие родители заблуждаются в том, что хорошими можно стать, изучив специальную литературу, тем самым овладеть особыми методами воспитания. Конечно, педагогические и психологические знания необходимы, но ведь одних знаний мало, необходимо эти знания применять вместе с заботливым, внимательным, любящим отношением к ребенку, устанавливать гармоничные отношения не только с ним, но и с другими окружающими нас людьми. В основном, потребность в педагогических знаниях возникает тогда, когда в семье отмечается неблагополучие. Воспитание осуществляется путем индивидуального воздействия на ребенка, которое складывается как в семье, так и в обществе. Ведь нас воспитывает все что

окружает: люди, вещи, явления. Как говорит известный отечественный психолог. В каждой семье складывается своя, индивидуальная воспитательная система.

Конечно, чтобы добиться успехов в воспитании каждый из родителей должен стремиться к саморазвитию в области семейного воспитания, выступать в качестве людей, которые ищут информацию о знаниях, связанных с воспитанием детей.

Классики отечественной педагогики неоднократно говорили о необходимости придания семейному воспитанию целенаправленности и научной обоснованности. К. Д. Ушинский говорил: «Ни на чем не основанная теория оказывается такой же ни куда не годной вещью, как факт или опыт, из которого нельзя вывести никакой мысли, которой не предшествует опыт и за которой не следует идея. Теория не может отказаться от действительности, факт не может отказаться от мысли» [4, с. 45].

Очень важную роль играет семья в воспитании ребенка-дошкольника, так как это первая и часто почти единственная среда, которая формирует его личность. Дошкольное детство – период высокой чувствительности ребенка к воспитательным воздействиям и влиянию среды. В этом возрасте создается основа, на которой строится все последующее воспитание. Ребенок изучает мир человеческих отношений и разных видов деятельности. Тем самым приобщается к самостоятельной жизни и может в дальнейшем реализовывать себя как личность. Ребенок-дошкольник повседневно ощущает, что забота, ласка, радости и удовольствия исходят от родных. Семья для дошкольника – «социальный микрокосм», в котором он постепенно приобщается к социальной жизни и усваивает нравственные ценности.

Исследования, посвященные проблеме осознания детьми своего опыта в семье и детском доме, очередной раз доказывают, что семья играет очень важную роль в формировании личности. Так, в семье ребенок получает представление о семейных ролях. Ребенок усваивает навыки социального поведения, подражая поведению своих родителей. Ребенок, воспитываемый в детском доме, лишен возможности усваивать первичные представления о будущих семейных обязанностях, ролевом поведении в семье [3]

Конечно, у современных семей система воспитательных мер не столь научна, как в дошкольном учреждении или школе, она, в основном, базируется на бытовых представлениях о ребенке, средствах и методах воздействия на него.

В развитии ребёнка большую роль играют семейные традиции, обычаи, которые передают из поколения в поколение, и которым он тоже обучится. Хорошая атмосфера в семье помогает ребёнку быть душевно спокойным, миролюбивым и радостным.

Именно в семье развивается личность, поэтому роль семьи в обществе невозможно сравнить ни с каким другим социальным институтом. Каждый человек на протяжении всей жизни ощущает связь с семьей как с первым воспитательным институтом. Ведь изначально только в семье в нас закладываются основы нравственности человека, формируются нормы поведения, раскрываются внутренний мир и индивидуальные качества личности.

Если родители будут активно заниматься воспитанием своего ребенка, закладывать в них все ценности личности, то они тем самым будут развивать в нем возможность без страха взаимодействовать с окружающим миром. Родители

для ребенка являются источником жизненного опыта, всего самого лучшего и прекрасного. Дети всё берут от родителей, копируют их речь, их манеры, поступки [2].

Родители влияют на поведение ребенка, когда поощряют или осуждают определенный тип поведения. Тем самым, ребенок анализирует и понимает, какие поступки необходимо совершать в обществе, а какие категорически нельзя. Он осознаёт всё, что происходит возле него, приходит сам к каким-то выводам и понимает последствия.

Семья – это школа отношений с людьми. Общение в семье влияет на формирование мировоззрения ребенка, позволяет ему вырабатывать собственные нормы, взгляды, идеи. Отношение в семье оказывают решающее воздействие на развитие ребенка.

Литература:

1. Барабохина В. А. Семейное воспитание как один из вопросов педагогики / В. А. Барабохина // Семья и школа. – 1990. – № 6. – С. 9.
2. Винеvская А. В. Педагогика / А. В. Винеvская. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2013. – 225 с.
3. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание / Т. А. Куликова // Семья и школа. – 1995. – № 11. – С. 32 – 34.
4. Ушинский К. Д. Первые уроки логики. – К. : Вища школа, 1976.

УДК 37.015.31-057.87:172.15

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І ШКОЛИ

*Коркішко А., магістрант
фізико-математичного факультету
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми. Провідною проблемою української психолого-педагогічної науки є розробка методологічних засад формування особистості учнів загальноосвітньої школи. Патріотичне виховання сучасного школяра серед різноманітних теоретичних підходів у вирішенні цього питання посідає одне з головних місць. В умовах становлення української держави патріотичному вихованню належить пріоритетна роль. Про це свідчать державні документи: Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави, Концепція патріотичного виховання учнівської молоді, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі, Концепція громадянської освіти, Національна програма виховання дітей і учнівської молоді в Україні тощо.

На сучасному етапі національно-духовного відродження України все більшої гостроти набуває проблема формування в школярів патріотизму в взаємодії сім'ї і школи. Причиною багатьох кризових явищ, притаманних українському соціуму, є криза патріотичної свідомості молоді, яка потребує нагального вирішення. Успішне виховання патріотичних якостей у молоді неможливе без участі сім'ї як у вихованні власних дітей, так і в демократичних процесах, які відбуваються в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми патріотичного виховання в сім'ї, ідеї взаємодії сім'ї і школи в цьому процесі досліджують сучасні педагоги О. Вишневський, Ю. Руденко, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, П. Щербань та ін. Зокрема, М. Стельмахович наголошував, що родинне виховання має базуватися на українознавстві, сприяти формуванню уявлень про власну націю та її самобутність.

Вихованню дітей старшого шкільного віку присвячені праці І. Бега, Л. Божович, Д. Ельконіна, І. Каїрова, Н. Миропольської, І. Підласого, Н. Янковської та ін. І. Підласий підкреслює, що знання та вміння, накопичені дитиною, пізніше стають основою для формування стійких моральних звичок, навичок суспільної поведінки (відповідальності, взаємодопомоги, чуйності, поваги та ін.), високих життєвих ідеалів.

Формулювання цілей статті. Мета даної статті – розкрити значення взаємодії сім'ї і школи в патріотичному вихованні учнівської молоді. Показати, що педагогічна взаємодія школи та сім'ї у патріотичному вихованні підростаючого покоління буде більш ефективною при здійсненні диференційованого підходу, для здійснення якого необхідне дотримання як загальнопедагогічних, так і специфічних умов.

Виклад основного матеріалу. Успішність розв'язання проблеми виховання особистості учнів загальноосвітньої школи залежить від термінового перегляду навчальних і виховних програм школи та позашкільних закладів освіти, взаємовідносин школи та сім'ї, пошуку досконалих механізмів патріотичного виховання. Однак реалізація такого важливого соціального завдання ускладнюється тим, що традиційний підхід до виховання особистості через систему спільних зусиль школи, сім'ї та суспільства не завжди є ефективним.

У зв'язку з цим слушною вважаємо думку науковця І. Бега, який виокремив позиції, на яких слід вибудовувати сучасний виховний процес [1, с. 16]:

Необхідно сповна використовувати філогенетичну здатність людини до жертовності. Із цією здатністю пов'язане історичне існування людського суспільства. Її сучасні форми – філантропію, соціальний патронаж, опіку над людьми з особливими потребами – слід перетворити на відповідні виховні технології.

Потрібно ціннісно збагатити природну захопленість особистості різноманітними аспектами життя: забезпечити позицію «неалібі в бутті» (за М. Бахтіним), де вона формувалася б як його повноцінний суб'єкт.

Важливо скеровувати підростаюче покоління на культуру гідності, а не культуру користі, дотримуючись при цьому морального раціоналізму.

На часі досягнення мети розвитку особистості з високим смисловим порогом. Така особистість не надає особливої значущості різноманітним примітивно утилітарним цінностям, спокійно ставиться до їх втрати, а переживає лише за вершинні устремління.

Слід формувати в особистості цілісну картину світу як основу її гуманізму. Тільки там, де світ стає картиною, уперше виявляється гуманізм людини. Чим цілеспрямованіше діє суб'єкт, тим стрімкіше споглядання світу. Тоді наука про світ перетворюється на науку про людину, її справжній смисл і призначення.

Розглянуті особистісно конструктивні позиції, на наш погляд, сприятимуть формуванню соціально-значущої особистості, здатної брати активну участь у перетворенні суспільного життя, відстоюванні своїх прав і переконань, тобто виховати розумних, працьовитих, морально свідомих людей із незалежною думкою, не відчужених від народу, а навпаки пов'язаних із ним повагою до історії, культури всього того, серед чого вони виростають, здатних пізнавати, перетворювати й емоційно засвоювати світ.

Формуванню такої позиції сприяє патріотичне виховання в тісній взаємодії батьків, педагогів і дітей. Результатом педагогічної взаємодії школи та сім'ї у патріотичному вихованні молоді стають особистісні якості, які інтегративно визначаються:

знаннями (знання історії народу, звичаїв, традицій, обрядів; розуміння процесів, що відбуваються у внутрішньому житті Батьківщини, в її зовнішній політиці, проблем науки і культури, спорту, екології, правопорядку; знання державної символіки, поваги до неї, правил її застосування тощо);

відношенням (чи є ставлення до Батьківщини усвідомленими; чи стали знання потребами і мотивами особистості; чи увійшли в систему її ціннісних орієнтацій і установок);

поведінкою (якою мірою відносини – любов до Вітчизни, гордість за свій народ, бажання бути корисним своїй країні, своєму місту, родині – реалізуються особистістю в конкретних вчинках і діях, чи перетворюються в переконання).

Історичний досвід свідчить, що сама сім'я чи школа не можуть виховати особистість. Це можна зробити лише в тісному зв'язку. П. Кононенко, Т. Усатенко зазначають, що «родина виховує члена держави, нації, школа – розвиває його» [2, с. 131].

Співпраця школи та сім'ї – це результат цілеспрямованої і тривалої роботи, яка, насамперед, передбачає всебічне і систематичне вивчення сім'ї, особливостей та умов сімейного виховання дитини. Педагогічна взаємодія школи та сім'ї у патріотичному вихованні підростаючого покоління буде більш ефективною при здійсненні диференційованого підходу, для здійснення якого необхідне дотримання як загальнопедагогічних, так і специфічних умов.

Загальнопедагогічними умовами є: взаємна довіра між педагогом і батьками; дотримання такту, чуйності по відношенню до батьків; облік своєрідності сім'ї, віку батьків, рівня підготовленості щодо питань патріотичного виховання; поєднання індивідуального підходу до кожної сім'ї з організацією роботи з усіма батьками класу; взаємозв'язок різних форм роботи з батьками; одночасний вплив на батьків і дітей; системність у роботі з батьками; використання культурної спадщини народу й традицій сім'ї.

Специфічними педагогічними умовами виступають: моделювання патріотичного виховання з урахуванням взаємодії сім'ї і школи; удосконалення змісту патріотичного виховання школярів на основі інтеграції саморегульованого (у сім'ї) і педагогічно організованого (у школі) аспектів діяльності; активізація патріотичного досвіду школярів із використанням різноманітних і варіативних форм і методів позаурочної виховної діяльності; опора на ціннісний потенціал змісту освіти (насамперед, предметів гуманітарного циклу), викладання літератури, історії, тощо як предметів, які формують духовну сферу людини; інтеграція навчальних і позакласних форм діяльності (екскурсії, гурткова діяльність, тематичні вечори, спектаклі, зустрічі, концерти тощо).

Алгоритмом організації взаємодії школи та сім'ї у рамках патріотичного виховання учнів можуть бути такі форми роботи [3]:

1. «У родинному колі» – анкетування батьків, надання індивідуальної допомоги родинам через консультації, зустрічі з лікарями, психологом, юристами тощо;
2. «Дерево родоводу» – організація «зустрічі поколінь», роздуми над проблемами родинного виховання, звернення до народної педагогіки тощо;
3. «Народна світлиця» – звернення до народних традицій, звичаїв, формування особистості школяра через природу;
4. педагогічний консиліум «Ви припустились помилки» – консультації батьків, що зіштовхнулися зі складною виховною проблемою, яку проводять досвідчені вчителі, психологи;
5. «Батьківський брейн-ринг» – це форма роботи, у якій співпрацюють батьки, учні, класні керівники з метою вирішення складних проблем через «мозковий штурм», у якому батьки, вчителі та учні включаються в сумісний процес творчого пошуку;
6. лекції-бесіди з проблемних питань виховання (вчитель-батьки);
7. родинні свята (спільне проведення календарних та народних свят, днів народження дітей тощо);
8. день відкритих дверей для батьків (консультації психолога, соціального педагога, відвідування уроків тощо);
9. батьківська декада «Родина, родина – від батька до сина ...»;
10. спортивні, сімейні свята «Веселі старту»;
11. сімейні прогулянки та екскурсії на природу;
12. родинна скарбниця (добірка матеріалів із досвіду родинного виховання);
13. батьківські конференції (вирішення проблем виховання дітей у родині, взаємовідносини в сімейному колі, організація родинного побуту).

У результаті цієї діяльності можливо досить чітко реалізувати принцип

взаємодії всіх суб'єктів педагогічної діяльності в утвердженні, зокрема, й у старшокласників, почуття любові, поваги до рідних, близьких, старших, яке є визначальним чинником зміцнення патріотизму учнів старшого шкільного віку.

Висновки. Підсумовуючи розглянуту проблему, констатуємо, що патріотичні почуття в молоді не виникають самі, вони є результатом цілеспрямованого виховного впливу на учнів ідеології, політики, мистецтва, суспільного устрою, виховної роботи сім'ї, школи та позашкільних закладів. Завдяки роботі школи та сім'ї, через відчуття роду кожна людина приходить «до світлого образу Батьківщини, до щирих, глибоких і чесних роздумів про найістотніший, найголовніший сенс людського життя» [4, с. 184].

Література:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. / І. Д. Бех. – К.: «Академвидав», 2012. – С.16.
2. Кононенко П., Усатенко Т. Концепція української національної школи – родини. / П.Кононенко, Т.Усатенко //Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – С. 123 – 133.
3. Петронговський Р. Р. Теорія і практика формування патріотизму старшокласників: Монографія. / Р. Р. Петронговський / За ред. проф. М. В. Левківського. – Житомир: Полісся, 2003. – 220 с.
4. Щербань П. М. Національне виховання в сім'ї. / П.М.Щербань – К.: Культурол. ПП «Борівітер», 2000. – С. 184.

УДК 37.013.22

ВАЛЕОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ – ОДИН ІЗ ВИДІВ ВИХОВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Корольова В., вихователь ДНЗ
№ 8 «Орлятко» м. Слов'янськ***

Педагогічна стратегія формування здорового способу життя (ЗСЖ) повинна сприяти самостійному виробленню відповідних переконань дитини на основі здобуття знань і досвіду. Завдяки переконанням створюється спочатку стійка мотивація до ЗСЖ, із часом валеологічна готовність і активність під час творення свого здоров'я.

Рекомендуємо змінювати ставлення дітей до ЗСЖ на основі формування традицій і ціннісних мотивацій.

Створення традицій ЗСЖ – це те, що повинно лежати в основі валеологічної роботи в дошкільних навчальних закладах, і те, до чого потрібно прагнути в кінцевому результаті [2].

Навколо дітей з самого раннього дитинства необхідно створювати таке навчально-виховне середовище, яке було б насичене атрибутами, символікою, термінологією, знаннями, ритуалами і звичаями валеологічного характеру. Це призведе до формування потреби вести здоровий спосіб життя, до свідомої охорони свого здоров'я та здоров'я оточуючих людей, до оволодіння необхідними для цього практичними навичками і вміннями [1].

Система валеологічної роботи передбачає відповідальність всього педагогічного колективу за рівень фізичного розвитку, стану здоров'я та формування культури ЗСЖ дітей і вимагає науково-методичного підходу до навчально-педагогічного процесу.

Мета нашого дослідження – вивчення умов формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку засобами валеологічних знань, умінь та навичок.

Питання формування здорового способу життя через педагогічний аспект валеології розглядали: М. Н. Аршавський, Ш. А. Амонашвілі, І. І. Брехман, Н. Н. Суртаєва, Л. Г. Татарникова й інші.

Становлення валеології у дошкільній освіті відбувалось поступово. Проаналізувавши програму «Малютко» (1992), з'ясовано, що в цілому увага спрямована на гігієну тіла, догляд за ним, користування гігієнічними засобами, а дитина виступає, як виконавець, тобто її привчають до практичних дій. Не ставиться завдання знайомити дитину з будовою власного тіла, ознаками здоров'я чи хвороби.

Детальні розробки занять, система роботи з валеологічного виховання дітей дошкільного віку (у розділі Базового компонента визначено, як «образ тіла») представлено у посібнику З. Плохій «Виховання екологічної культури дошкільників». Розробки зроблені за темами :

- «Шкіра»;
- «Органи зору»;
- «Органи слуху»;
- «Органи дихання»;
- «Органи травлення».

Ця програма для старшого дошкільного віку, передбачає переорієнтацію уваги з «інформативного» впливу, коли вихованцю словесно пояснюють стандартну модель знань, на діяльніше виховання завдяки активності самого вихованця.

Процес ознайомлення з темами полягає не в нав'язуванні системи знань, а в створенні умов (досліди, спостереження), які сприятимуть пізнанню власного «фізичного «я»». Але З. Плохій попереджає, що валеологічне виховання не зводиться лише до ознайомлення дітей з анатомією людського тіла. Надмірне акцентування на внутрішніх органах може викликати в когось з дітей бажання побачити їх в тієї ж пташки або жабки [3].

Пізнавальний інтерес – досить потужний поведінковий мотив. Діти, які мають елементарні знання про будову органів та їх функції, свідомо будуть дотримуватись правил гігієни тіла, набудуть навичок здорового способу життя.

Було розроблено експериментальну програму з валеології для дітей старшого дошкільного віку. Заняття з валеології проводились один раз на тиждень, якщо це якісь спеціальні знання, пов'язані з будовою органів, або за рахунок одного з інших видів діяльності, включаючи валеологічні цілі у структуру діяльності. Це можна пояснити тим, що формування культури здоров'я тісно пов'язано з усіма видами діяльності.

Заняття будувались так, щоб лексична тема, що розглядається на окремо взятому тижні, логічно продовжувалась на заняттях із валеології, а також коли валеологічна інформація, валеологічні знання інтегрувалися у різні види діяльності. Такий спосіб дає можливість показати дітям нерозривний зв'язок оточуючого середовища й людини, її здоров'я, природи й здоров'я людини, показати можливість дитині самостійно на основі отриманих знань забезпечувати собі безпечний, здоровий спосіб життя.

Перелік лексичних тем, які ми використовували у своїй роботі під час

проведення експерименту не були постійними, можливі варіації, але важливо, те щоб відбувалось взаємопроникнення лексичної теми і валеологічної. Важливо, щоб діти відчували зв'язок отримуваних валеологічних знань із життям.

На початку та наприкінці дослідження було проведено анкетування, за яким виявляли рівень сформованості валеологічних знань старших дошкільників.

Анкета валеологічного обстеження дітей старшої групи.

1. Чим відрізняється жива природа від неживої?
2. Робота з картинками, показати представників:
 - а) живої природи;
 - б) неживої природи.
3. Назвати ознаки: зими, весни, літа, осені.
4. Який зв'язок між живою та неживою природою? (Відповіді давати на прикладі).
5. Чи мають об'єкти неживої природи вплив один на одного? (Приклади).
6. Чи впливає стан погоди на поведінку та здоров'я людей? Як?
7. Які явища природи найбільш характерні для нашого міста? Знайти і показати їх на картинках.
8. Як охороняють природу у нашому місті?
9. Який вклад в охорону природи можеш внести ти?
10. Робота з картинками:
 - а) показати і назвати садові рослини. Яка їх роль у нашому житті?
 - б) показати і назвати декоративні рослини. Яка їх роль у нашому житті? Чи є серед них лікарські?

Результати анкетування бачимо в таблиці 1.

Таблиця 1.

Динаміка рівня сформованості валеологічних знань дітей старшого дошкільного віку.

Рівень сформованості валеологічних знань	Початок дослідження %		Кінець дослідження %	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Високий	3,92	4,25	33,4(+29,48)	17,02(+12,77)
Середній	72,56	72,35	56,8 (-15,76)	65,92 (-6,43)
Низький	23,4	23,4	9,8 (-13,72)	17,06 (-6,34)

Так, дітей із низьким рівнем сформованості в експериментальній групі (ЕГ) поменшало на 13,72 %, тоді як у контрольній групі (КГ) на 6,34 %; із середнім рівнем сформованості в ЕГ поменшало на 15,76 %, а в КГ на 6,43 %; з високим рівнем сформованості в ЕГ побільшало на 29,48 %, а в КГ на 12,77 %. Данні підтверджують позитивний вплив обраної методики на виховання та формування валеологічних знань старших дошкільників.

Висновки. Ми з'ясували, що виховання у дітей старшого дошкільного віку здорового способу життя та ціннісного ставлення до власного здоров'я засобами валеологічних знань є можливим. У цьому віці розвивається здатність до супідрядності мотивів, усвідомленого сприйняття ціннісних орієнтацій. Це

виражається у ставленні до себе, до інших людей, у розумінні соціальних і моральних цінностей.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на виявлення зв'язку у вихованні здорового способу життя валеологічних знань з фізичною культурою у дітей старшого дошкільного віку.

Література:

1. Аршавский И. А. Ваш малыш может не болеть! – М.: Сов. спорт, 1990. – 32 с.
2. Безруких М. М. Здоровьесберегающая среда и факторы, препятствующие ее созданию / Безруких М. М. // Дошкільна освіта. – 2013. – № 4 (38). – С. 70 – 79.
3. Базарний В. Володимир Базарний про здоров'язбережувальну педагогіку / Базарний В // Дошкільна освіта. – 2013. – № 3 (41). – С. 40 – 46.
4. Омельченко С. О. Педагогіка здоров'я: навч. посіб. / С. О. Омельченко. – Слов'янськ. : Вид.центр СДПУ, 2009. – 205 с.
5. Омельченко С. О. Взаємодія інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків: Монографія / С. О. Омельченко. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 352 с.

УДК 373. 24

ВИКОРИСТАННЯ ОЗДОРОВЧОЇ ГІМНАСТИКИ У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Крошка С. А., учитель-методист, магістр фізичного виховання, викладач дисциплін фізкультурного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Вимоги сучасності потребують переорієнтації змісту виховання підростаючого покоління, зміщення акцентів на створення умов для поступального, повноцінного, всебічного розвитку особистості. Для того, щоб навчити дітей жити, успішно діяти у світі, самовизначитися у ньому, необхідно сформуванню у них, починаючи з дошкільного віку, ціннісне ставлення до себе, свого образу «Я», одним із компонентів якого є «Я – здоровий». Ця парадигма сучасної освіти яскраво відображена в державних документах: Закон України «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Національна доктрина розвитку освіти», «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні».

Сучасними психологами і педагогами вивчаються умови, найбільш сприятливі для цілісного розвитку дитини як особистості, формування її психічного здоров'я (О. Кононко, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Ладивір). Проблему фізичного розвитку дітей дошкільного віку досліджують О. Богініч, Е. Вільчковський [1], Н. Гавриш [2], Л. Лохвицька [4]. У працях І. Брехмана, О. Дубогай значна увага приділяється питанням дотримання підростаючим поколінням здорового способу життя. Дослідженням теорії використання ранкової гімнастики з оздоровчою аеробікою у процесі фізичного виховання присвячені роботи М. Єфименка [3], Т. Ротерс [5], Н. Сократової [6].

Водночас залишається недостатньо вивченою проблема організації фізичного виховання нетрадиційними способами.

Система профілактичної та корекційної роботи з оздоровлення дошкільнят приділяє особливу увагу впровадженню в освітньо-виховний процес здоров'язбережувальних технологій, які забезпечують можливість проводити

оздоровлення в цікавих різноманітних формах, забезпечують фізичне та психічне здоров'я малюків: оздоровчу аеробіку та зв'язку; пальчикову та дихальну гімнастику; гімнастику для стоп та після роботи на комп'ютері; гімнастику імунну, для очей та гімнастику пробудження; казкову та віршовану гімнастику; за авторською моделлю М. Єфименка; гімнастику з елементами хатха-йоги.

У своїй статті маємо спробу проаналізувати види оздоровчої гімнастики та її форми.

Регулярні заняття аеробікою надають оздоровчу та тонізуючу дію на організм, у процесі занять нею поліпшується діяльність серцево-судинної та дихальної систем, підвищується працездатність, укріплюються кісткова та м'язова тканини.

Аеробіка допомагає упоратися з фізичними й емоційними стресами протягом дня, адже служить діючим засобом проти емоційних розладів дітей. Вона включає комплекс дозованих фізичних вправ, які виконуються з різним фізичним навантаженням і швидкістю. Вправи виконують здебільшого у супроводі музики, завдяки чому створюється піднесений емоційний стан при виконанні фізичних рухів.

Т. Ротерс пропонує комплекси для дошкільнят: вправи на м'ячах із ріжками для дівчаток, вправи з силової гімнастики для хлопчиків, вправи на стільці та вправи для ритмічної гімнастики [5, с. 25].

Мета аеробіки в дошкільному закладі – компенсувати дефіцит рухової активності. До комплексу ранкової гімнастики слід дібрати не дуже інтенсивні вправи, зменшити їхнє дозування. Аналогічно складається і комплекс гігієнічної гімнастики після денного сну. У фізкультурхвилинках (1-2 хв.) також можна застосовувати короткий комплекс вправ з ритмічної гімнастики під фонограму. У ритмічній гімнастиці темп виконання вправ визначається темпом музичного супроводу.

Аеробіка – це комплекс загальнорозвивальних гімнастичних вправ гармонійно організований емоційно-ритмічною музикою. Систематичні заняття аеробікою сприяють поліпшенню функцій серцево-судинної, дихальної, нервової і ендокринної систем, опорно-рухового апарату.

Аеробіка здебільшого планується у ДНЗ у формі гуртка 2 рази на тиждень, а також під час ранкової гімнастики. При складанні комплексів інструктор фізичної культури (ФК) дотримується певної структури у їх побудові, яка повністю відповідає програмовим і методичним вимогам.

Кожне заняття може включати релаксаційні вправи на початку («Дерево», «Равлик», «Квіточка», «Сніжинка», «Листочок»); розминку («У зоопарку», «Гопачок», «Канатоходець»); вправи базового комплексу («Привітання», «Веселі ніжки», «Танцюють плечі», «Котик», «Хвилька», «Неваляйка»); вправи «Хатха-йога» («Сидіння по-турецьки», «Черепашка», «Ластівка»); акробатичні вправи («Лебідь», «Равлик», «Кілочко», «Корзинка»).

По завершенню кожного заняття передбачена творча пауза або танцювальна хвилинка та рухлива гра.

Степ аеробіка – проста, не вимагає зайвого зосередження і концентрації думок на правильному засвоєнні тих чи інших рухів. Надає позитивну дію на весь організм.

Фітбол – це аеробіка з використанням спеціальних гімнастичних м'ячів. Використання м'ячів вносить певний ігровий момент у заняття. Крім цього, фітбол – ефективний тренажер для різних проблемних зон.

Унікальна методика дихальних вправ (О. Стрельникова). Гімнастика благотворно впливає на організм, відновлює порушене носове дихання; покращує дренажну функцію бронхів; позитивно впливає на обмінні процеси; налагоджує порушені функції серцево-судинної системи; виправляє різноманітні деформації грудної клітки та хребет; підвищує загальну опірність організму, його тонус, покращує нервово-психічний стан.

Дихальну гімнастику найкраще робити в режимі повного дихання. Таку гімнастику рекомендується робити 2-3 рази на день через 1-2 год. після прийому їжі. При цьому слід стояти, або сидіти рівно у розслабленому стані. Треба робити швидкий (за 2-3 с.) глибокий вдих і повільний (15-30 с.) видих з повним напруженням діафрагми і «стисненням» грудної клітки. У кінці видиху доцільно затримати дихання на 5-10 с, а потім знову форсовано вдихати. Таких дихань може бути 2-4 за 1 хв. Тривалість одного сеансу дихальної гімнастики має бути до 5-7 хв.

На сьогоднішній день загальновідомий факт: рівень розвитку вищих форм пізнавальної діяльності перебуває у прямій залежності від стану рухового аналізатора в цілому, а особливо від ступеня сформованості тонких рухів кистей і пальців рук. У зв'язку з цим заходи з розвитку дрібної моторики рук повинні обов'язково включатися в систему корекційно-розвивального навчання дітей.

На першому етапі вводять пальчикові вправи, які проводяться під ритмічну музику. Закріплюються вони на заняттях, під час ігор (з гудзиками та шнурками, дрібними конструкторами, паличками). Починається із знайомства зі своїми пальцями, їх назвами, призначенням, з елементарних вправ. Комплекси пальчикової гімнастики включаються до фізкультхвилинок, індивідуальної роботи з дітьми. Ігри з пальчиками розвивають мозок дитини, стимулюють розвиток мови, творчі здібності, фантазію. Завдяки пальчиковим іграм дитина отримує різноманітні сенсорні враження, у неї розвивається уважність і здатність зосереджуватися.

Серед інноваційних оздоровчих технологій для дітей дошкільного віку в ДНЗ слід виокремити імунну гімнастику, для стоп, для роботи за комп'ютером та гімнастику пробудження. Як показала практика, досить ефективним є впровадження у процеси життєдіяльності дитини оздоровчих технологій терапевтичного спрямування, до яких відносяться арттерапія, піскова терапія, казкотерапія, ігрова терапія, сміхотерапія, музична терапія. У щоденному житті дитини варто використовувати різноманітні оздоровчі технології.

Імунна гімнастика – супроводження рухами раніше вивчених віршиків – дає організму емоційний, оздоровчий заряд. Гімнастика пробудження – невід'ємна частина фізичного розвитку дітей. Її місце – у другій половині дня після денного сну. Прокидаючись та виконуючи елементарні фізичні вправи, діти налагоджують свій організм до подальшої рухової активності.

Щоденно після денного сну в усіх групах проводиться комплекс вправ гігієнічної гімнастики. До нього входять загальнорозвиваючі вправи, які виконувалися вранці, а також вправи з профілактики порушень постави та плоскостопості. Гімнастику проводять від 8 до 15 хвилин. Можна працювати і

триваліший час. Кількість вправ у комплексах також варіативна: від 4-5 до 8-10 хв. Вона дає змогу запобігти швидкому відтоку крові від головного мозку.

Оздоровча гімнастика є невід'ємною організуючою частиною режиму дня дошкільного закладу і важливою складовою фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільнятами.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у детальнішому розкритті значення імунної гімнастики на організм дошкільнят.

Література:

1. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Суми : Університет. кн., 2005. – 428 с.
2. Гавриш Н. В. На шляху до оновлення. Про готовність педагогів до реалізації нової Програми / Н. В. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – с. 7-10.
3. Єфименко М. М. Театр фізичного виховання та оздоровлення дошкільників / Єфименко М. М. – К. : Знання, 2003. – 456 с.
4. Лохвицька Л. В. Дошкільникам про основи здоров'я : Навч.-метод. Посіб / Лохвицька Л. В., Андрющенко Т. К. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 176 с.
5. Ротерс Т. Т. Музыкально-ритмическое воспитание и художественная гимнастика / Ротерс Т. Т. – М. : Просвещение, 1989. – С. 25.
6. Сократова Н. В. Сучасні технології збереження і зміцнення здоров'я дітей: Навчальний посібник / Сократова Н. В. – К. : Просвіта, 2009. – 345 с.

УДК 06(082.2)

ИГРА КАК ПУТЬ РАЗВИТИЯ ДОШКОЛЬНИКА

*Кубышкина М., Мисливец Н., студенты 1 курса
факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

Огромная роль в развитии и воспитании ребенка принадлежит игре - важнейшему виду деятельности дошкольника. Поэтому, согласно ФГОС ДО обучение ребенка дошкольного возраста должно проходить именно в атмосфере игры. Она является эффективным средством формирования личности малыша, его морально – волевых качеств, в игре реализуется потребность воздействия на мир. Однако игра – это не только удовольствие и радость для ребенка, что само по себе очень важно. С ее помощью можно развивать познавательные процессы малыша. Потребность в игре у детей сохраняется и занимает значительное место и во время обучения в начальной школе. В играх нет реальной обусловленности обстоятельствами, пространством, временем. Дети – творцы настоящего и будущего. В этом заключается обаяние игры.

Дошкольный возраст условно можно разделить на три части, основываясь в этом разделении на виды игр. Так, до трех лет в ведущей игровой деятельности ребенка преобладает манипулирование предметами. Все время бодрствования младенца можно назвать манипулятивной игрой. Малыш осваивает окружающую его действительность. С помощью игрушек он знакомится с цветовой гаммой, погружается в мир звуков, форм, запахов, вкусов, учится координировать свои движения. На этом этапе он повторяет действия взрослых,

используя игрушки как модели предметов. Это является первым этапом возникновения у ребенка собственно игры.

В среднем дошкольном возрасте, а это 5-6 лет, формируется такой вид игры, как ролевая игра. В сюжетно-ролевой игре дети отражают окружающее их многообразие действительности, воспроизводят сцены из семейного быта, взаимоотношения взрослых. Для среднего дошкольного возраста именно отношения между людьми являются главным в игре. Так, Д. Б. Эльконин, продолжая идеи Л. С. Выготского, выделил структурные компоненты ролевой игры, как высшей формы развития игровой деятельности ребенка среднего дошкольного возраста [3]:

- 1) роль;
- 2) игровые действия по реализации роли;
- 3) игровое замещение предметов;
- 4) реальные отношения между играющими детьми.

Для старшего дошкольного возраста ведущим видом игры является игра по правилам. Именно подчинение правилам, вытекающим из взятой на себя роли, является главенствующим компонентом. Дети очень критично относятся к соблюдению правил игры своими партнерами.

Возникновение игры произошло в ходе исторического развития общества, в котором ребенок изменил свое положение в системе общественных отношений. Эту теорию активно развивал в своих исследованиях Д. Эльконин [3]. Игра стала результатом появления сложных форм разделения труда, потому что включение ребенка в производительный труд стало невозможным. Так возникла ролевая игра, а вместе с ней начался новый период дошкольного детства.

Для того, чтобы лучше разобраться в таинстве детской игры, можно обратиться к работам выдающегося советского психолога Л. Выготского. В своей лекции «Игра и ее роль в психическом развитии ребенка» он детально описывает теорию детской игры [1].

Игра должна быть понята как воображаемая реализация нереализуемых в настоящее время желаний. Но это уже обобщенные желания, позволяющие отсроченную реализацию. Критерий игры - создание мнимой ситуации. В самой аффективной природе игры заложен момент мнимой ситуации.

Игра с мнимой ситуацией всегда включает правила. То, что в жизни бывает незаметно, в игре становится правилом поведения. Если ребенок играет роль матери, он действует по правилам поведения матери.

Это могут быть правила, преподанные взрослыми, и правила, устанавливаемые самими детьми (Пиаже их называет правилами внутреннего самоограничения и самоопределения). Мнимая ситуация позволяет ребенку действовать в познаваемой, мыслимой, а не видимой ситуации, опираясь на внутренние тенденции и мотивы, а не на воздействия окружающих предметов; начинается действие от мысли, а не от вещи.

Два парадокса игры: ребенок открывает значение вещи, но передает его другой вещи (заместителю); он стремится делать, как хочется (играть), но ограничивает себя правилами (как бывает). Сила самоуправления возникает в свободной игре. Игра учит желать, соотнося желание с правилом.

Игра создает зону ближайшего развития. В игре ребенок выше своего возраста, он «как бы на голову выше самого себя. Действие в воображаемом поле... создание произвольного намерения, образование жизненного плана,

волевых мотивов – все это возникает в игре и ставит ее на высший уровень развития». Отсюда ее роль как ведущей деятельности. Развитие игры направленно от игры-воспоминания к игре-воображению, от акцентов на мнимую ситуацию – к главенству правила.

Но существует особый вид игры, которую может начинать, развивать и контролировать взрослый. Это особые «развивающие» игры. Они направлены на развитие познавательных процессов ребенка, подготовку к школе, формирование познавательного интереса, учебной мотивации и раскрытие индивидуальных особенностей малыша и творческого мышления. Проводя такие игры с ребенком, необходимо соблюдать несколько простых, но достаточно важных правил, чтобы развивающее воздействие этой игры стало максимально эффективным:

1. Каждая игра должна иметь целевую направленность, и все игровые задания должны быть подчинены ей.

2. Продолжительность игры должна определяться активностью детей, их интересом к выполнению игрового задания. При первых признаках утомления необходимо переключиться на другой вид деятельности. Следует постоянно поощрять детей, оказывая им своевременную помощь, делая это незаметно. Ребенку должно быть знакомо чувство успеха.

3. Игровые задания должны быть посильными, понятными, но в то же время содержать элемент трудности, ребенку надо приложить усилия, проявить терпение, чтобы достигнуть цели.

4. В игре необходимо участие взрослого: объяснение правил игры, показ действий, совместные действия с ребенком, наблюдение за выполнением заданий, предупреждение конфликтных ситуаций и детского травматизма.

5. Начинать следует с простых игр, постепенно их усложняя и модифицируя.

6. Игровой материал должен быть красочным, интересным, доступным для использования детьми соответствующего возраста [4].

Хотелось бы отметить, насколько важен эмоциональный компонент в детской развивающей игре. Подкрепление результата положительными эмоциями, похвалой взрослого, сопутствует возникновению у ребенка познавательного интереса, который в будущем перейдет на более высшую ступень- учебную деятельность. Родителям необходимо проявлять терпение к неудачам малыша, не придавать им много внимания, а лучше заниматься повторением и разбором трудных моментов. А педагогам в свою очередь необходимо опираться на ФГОС ДО, ведь он рекомендует создание особых условий для реализации детской игры:

- создание условий для свободного выбора детьми деятельности, участников совместной деятельности;
- поддержка детской инициативы и самостоятельности в разных видах деятельности (игровой, исследовательской, проектной, познавательной и т.д.);
- поддержка спонтанной игры детей, ее обогащение, обеспечение игрового времени и пространства.

Самые разнообразные игры дают малышу опору для познания окружающего, являются основой для восприятия мира, а также помогают войти в социальное взаимодействие с окружением. Зачастую именно от родителей и педагогов зависит, как ребенок будет воспринимать мир. Поэтому очень важно

правильно подобрать развивающие игры, а также привить ребенку верное, не искаженное восприятие окружающего мира. Именно родители являются первыми собеседниками и друзьями ребенка, с которыми он может играть, а, значит, на них лежит огромная ответственность за правильный выбор игр для развития будущего гражданина.

Литература:

1. Выготский Л. С. Собрание соч. – Т. 2. – М., – 1984. – 452 с.
2. Попова М. В. Психология растущего человека: краткий курс возрастной психологии / М.В.Попова. – М.: ТЦ Сфера, 2002. – 340 с.
3. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – М., Просвещение, 1997. – 388 с.
4. ФГОС ДО [Электронный ресурс] Режим доступа: URL <http://минобрнауки.рф/новости/3447/файл/2280/13.06.14-ФГОС-ДО.pdf>

УДК 37.015.31:172.15

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

*Кузьменко Ф., студентка магістратури факультету підготовки вчителів початкових класів ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Свтухова Т., завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема національного виховання учнів набуває неабиякої актуальності саме з огляду на останні події у країні. Майбутнє держави започатковують у тому числі її найменші громадяни – діти, виховання і навчання яких здійснюється в системі національного виховання. На вищі покладається особлива відповідальність у підготовці майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів.

В Україні вченими розроблена відповідна теоретична база щодо національного виховання. І все ж проблема національного виховання на теоретико-методичному рівні залишається невичерпаною. Серед учителів існує певна частина тих, хто недостатньо обізнаний з надбаннями національного виховання, відповідно, не відчуває його потенційних можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема національного виховання знайшла своє відображення у педагогічній спадщині Я. Коменського і Й. Песталоцці. Українська народна педагогіка розкрита в педагогічній спадщині вчених-педагогів України (Г. Ващенко, О. Воропай, М. Драгоманов, О. Духнович, М. Стельмахович, В. Сухомлинський).

Виховання учнів на засадах народної педагогіки вивчалась О. Соколовською, М. Стельмаховичем); залучення учнів до українських національних звичаїв і традицій розглядали О. Батухніна, С. Ласунова, Н. Рогальська, В. Стрельчук, В. Фан, З. Файчак; зміст і напрями національного виховання досліджували В. Гнатюк, В. Демчук, М. Красновський, І. Мартинюк, Г. Пустовіт, Ю. Руденко, П. Щербань.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті

полягає у розгляді та аналізі сучасних педагогічних поглядів на національне виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Національне виховання – не лише важливий фактор розвитку і примноження матеріального і духовного потенціалу нації, відтворення продуктивних сил суспільства, а й основа освоєння загальнолюдських надбань культури, гарант збереження безперервності і духовної єдності поколінь, гармонізації міжнаціональних відносин. Необхідність переосмислення всієї організації навчально-виховного процесу школи, насамперед початкової ланки, із позицій народності полягає у забезпеченні повернення нашої школи в русло європеїзму, що має індивідуальність, неповторність кожної людини за найвищу цінність і з огляду забезпечення розвитку її самобутності, здібностей, волі й творчої ініціативи [5].

А. Богуш зазначає, що дієвим засобом у цій справі є народознавча робота, яка ґрунтується на виховному досвіді народу. Особливої уваги заслуговують принципи народознавчої роботи з дітьми: взаємозв'язок народної педагогіки з життям, сьогоденною практикою навчання й виховання молоді, принципи історизму, краєзнавства, регіонального підходу до ознайомлення дітей з народознавчим матеріалом [1].

На сучасному етапі становлення національної системи освіти народну педагогіку розглядають як систему формування духовності. Одним із важливих засобів у цій справі, як зазначає В. Струманський, є чітко спланована, систематична виховна діяльність, у процесі якої створюються умови для накопичення учнями досвіду життя, громадської активності, забезпечується максимальне задоволення індивідуальних інтересів і нахилів молодших школярів [9, с. 116].

В умовах України, зазначає М. Добрускін, великого значення набуває національна спрямованість виховного процесу, що в недалекому минулому недооцінювалося, або й зовсім ігнорувалося. Тобто національне виховання як складова частина виховного процесу в цілому, повинна відбивати національну історію і традиції, усе багатство демократичної культури як самобутнього явища світової цивілізації, одночасно залишаючись вільним від національної обмеженості і винятковості. Кожна спільнота виробляє свої культурні цінності, що поділяються більшістю її членів. Навіть, якщо ці норми вироблені іншими, вони набувають специфічних ознак саме даної спільноти [4, с. 6].

Як зазначає Ю. Гапон, значним недоліком є те, що особистість здебільшого розглядалась поза рамками етнічності, етнічної свідомості зокрема. Особистість формується під значним впливом оточення, як природних, так соціальних явищ. Створюється складна система зв'язків, яка реалізується у відносинах людини до природи, до інших людей, з якими вона вступає у взаємодію. Народжується певна культура – від елементарних правил поведінки, побуту – до глибоких проявів духовності. Усі ці явища складають поняття етносу. Кожній особистості властиве чуття етнічної ідентичності як глибокого емоційного стану. Воно не завжди усвідомлюється самою людиною, особливо коли вона не володіє достатнім рівнем культури, освіченості, а отже, самосвідомості. Але яким би високим не був цей рівень, «до космічного всесвітнього життя людина прилучається... завдяки; життю національному» [3, с. 29].

Основою національної системи виховання в Україні є вітчизняна етнопедагогіка. Український дослідник М. Стельмахович небезпідставно до її основних розділів відносить народне родинознавство, родинну педагогіку, народну дидактику та педагогічну деонтологію. Однак, щоб українська школа стала справді національною, вона має базуватися на українській педагогіці, на українській національній системі виховання. Використання знань і засобів української народної педагогіки в національній школі ставить реальний заслон бездуховності, допоможе усвідомити дітям і підліткам свою громадянську роль спадкоємців народних цінностей та традицій українського народу. На думку вченого, в основі української національної школи лежать такі провідні принципи: народність, природовідповідність, гуманність, демократизм, культуровідповідність, наступність і спадкоємність поколінь, родинно-шкільна гармонія, європеїзм, підприємливість. «Дотримання цих принципів ставить дитину в природне становище, коли вона росте і розвивається у звичному для неї середовищі, в атмосфері культури свого народу, вчиться і виховується рідною мовою шляхом культурно-історичних, духовно-національних традицій і звичаїв» [8, с. 26].

І. Огієнко у роботі «Українська культура» наводить слова Б. Грінченка про те, що русифікація України, її школи, культури, звичаїв призводить до того, що діти у школі не розуміли, чого їх навчають [6]. Те саме стосується всього культурологічного комплексу, який мусив би бути національно спрямованим, тим більше в Україні, яка протягом століть зазнавала нищівної русифікації, де донедавна російською мовою були охоплені всі сфери життя. Згідно з додатковими заходами щодо вдосконалення вивчення російської мови, затверджених Міністерством народної освіти УРСР у 1982 році, вимагалось навчання російської мови не лише у вищих і загальноосвітніх закладах України, а й у дошкільних закладах для дітей неросійської національності. У цьому документі йшлося про те, щоб «запровадити у 1983/84 навчальному році навчання дітей російської мови в старших групах дошкільних закладів» [7].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Оскільки основна мета національного виховання – всебічний розвиток особистості, то вся діяльність педагога повинна бути спрямована на формування в учнів високого рівня національної культури, моральних, інтелектуальних і фізичних якостей. Успіх реалізації програми національного виховання в Україні буде значною мірою залежати від того, як педагог зуміє перебудувати свої взаємовідносини в навчально-виховному процесі на основі співробітництва і співдружності, творчого мислення і педагогічного пошуку, глибокого розуміння багатства особистості учня.

Національні святині, уречевлені ідеали народного виховання мають запанувати у всіх навчально-виховних закладах. Усі навчальні й виховні програми освітніх закладів слід наповнити національною культурою – словом, піснею, музикою, народним мистецтвом.

Література:

1. Богуш А. М. Українське родознавство в дошкільному закладі: Практикум в дошкільному закладі: Навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закладів / Богуш А. М., Лисенко Н. В. – К.: Вища школа, 2003. – 206 с.
2. Волинець К. І. Інтеграція змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх вихователів у педагогічних училищах і коледжах України: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 1997. – 196 с.

3. Гапон Ю. А. Соціально-педагогічні технології виховання: технологічні основи і практика / Ю. А. Гапон // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 29.
4. Добрускін Марко. Освіта і суспільство // Рідна школа. – 1999. – № 3. – С. 6 – 7.
5. Концепція національної системи освіти України // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1999. – № 8. – С. 9 – 25.
6. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. – К., 1918. – С. 233.
7. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2003. – 328 с.
8. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К., 1985. – С. 26.
9. Струманський В. П. Виховна робота в національній школі: Навчальний посібник. – К.: ІЗМН, 1997. – 116 с.

УДК 373.3.02:004

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ КОМП'ЮТЕРНОГО НАВЧАННЯ

*Літош К., студентка 2 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Сарієнко В., старший викладач кафедри природничо-
математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Інформаційні технології навчання повинні розроблятися з урахуванням класичних дидактичних принципів. Комп'ютерне навчання в своєму змісті будується на тих же принципах, проте розгляд структури самої дидактики як сукупності теорій дидактичних принципів, навчальних методів, навчальних програм і загальної системної теорії підручника, дозволяє у кожному елементі структури визначити як загальне так і часткове, що відноситься до інформаційної технології навчання. По-перше, інформаційна технологія навчання є новою методичною системою, що дозволяє розглядати учня не як об'єкт, а як суб'єкт навчання, а комп'ютер – як засіб навчання. Учень переходить в нову категорію, тому що за формою комп'ютерне навчання є індивідуальним, самостійним, але здійснюється за загальною методикою, реалізованою у навчальній програмі. Зміна рольової обстановки веде до значного перегляду теорії навчання. З'явилася необхідність розробки теорії дидактичної технології, яка є частиною інформаційної технології навчання.

Розглянемо послідовно основні дидактичні принципи.

Принцип науковості визначає зміст знання, вимагає включення в нього не тільки традиційних наукових знань, але й найбільш фундаментальних положень сучасної науки, а також питань перспектив її розвитку. При цьому способи засвоєння навчального матеріалу повинні бути адекватні сучасним науковим способам пізнання. Науковий підхід до викладу навчального матеріалу, його структурування і виділення основних понять і зв'язків між ними є як основою для розробки змісту комп'ютерної навчальної програми, так і одним із методів сучасного наукового пізнання [1]. Види навчальної діяльності, здійснюваної при засвоєнні змісту при комп'ютерному навчанні, відображають основні моменти наукового пізнання. Сам зміст при структуруванні і виділенні різних рівнів

складності засвоєння учнями дозволяє включати не тільки ті теми, які забезпечують обов'язковий мінімальний рівень знання, але, по-перше, розглядати більш широкі поняття даного навчального предмета, розширювати кругозір учня, робити його знання більш фундаментальними, по-друге, пов'язувати ці поняття з іншими предметами, вивчаючи їх у взаємозв'язку і будуючи тим самим більш повну наукову картину світу. Використання експертних систем виводить навчання на новий якісний виток, дозволяє практично в будь-якому навчальному закладі, оснащеному комп'ютерами, незалежно від його місця розташування, використовувати методичний і науковий досвід експертів вищої кваліфікації. Отже, науковість змісту забезпечується самою інформаційною технологією навчання.

Принцип доступності при комп'ютерному навчанні переходить від загального дидактичного принципу доступності для певної вікової групи учнів або для певного усередненого учня даного віку в принцип індивідуальної доступності і розглядається як можливість досягнення мети навчання. Навчальний матеріал, реалізований у комп'ютерному навчанні, припускає наявність розгалужень, різних шляхів і швидкостей проходження навчального курсу, надання допомоги у вигляді пояснень, підказок, додаткових вказівок і завдань, постійно контролює і підтримує на необхідному рівні мотивацію учня. Доступність при комп'ютерному навчанні відіграє роль фільтра змісту, світлофора процесу навчання і, в кінцевому рахунку, забезпечує досягнення мети навчання учнями з різною початковою підготовкою.

Найбільш широко розглянуто в літературі, щодо комп'ютерного навчання, принцип наочності, званий також «інтерактивної наочністю» [2; 4]. Якщо в традиційному розумінні під наочністю розумівся, насамперед, ілюстративний компонент, забезпечення потреби учня побачити в будь-якій формі предмет або явище, провести з ним мінімальні маніпуляції, то в комп'ютерному навчанні наочність дозволяє побачити те, що не завжди можливо в реальному житті навіть за допомогою найбільш чутливих і точних приладів. Більше того, з представленими в комп'ютерній формі об'єктами можна здійснити різні дії, вивчити їх не тільки статичне зображення, а й динаміку розвитку в різних умовах. При цьому комп'ютер дозволяє виокремити головні закономірності досліджуваного предмета чи явища, розглянути його в деталях. Різні форми представлення об'єкта можуть змінювати один одного і за бажанням учня, і за командою програми, чергуючи або використовуючи одночасно образне, аналітичне, мовне уявлення.

Принцип наочності піддався в інформаційних технологіях навчання значної диференціації. При відображенні чуттєвого об'єкта не слід захоплюватися «натуралізмом», у програмі має бути представлена не будь-яка модель, а тільки та, яка сприяє реалізації дидактичних цілей даної навчальної програми; модель, що міститься в програмі, слід пред'явити в формі, що дозволяє найбільш чітко розкрити істотні зв'язки і відносини об'єкта; істотні ознаки, зв'язки і відносини моделі повинні бути в програмі адекватно зафіксовані кольором, анімацією, звуком і т.д.

Наочність, що забезпечується комп'ютером, дозволяє говорити про новий потужний інструмент пізнання – когнітивної комп'ютерної графіки, яка не тільки представляє знання у вигляді образів-картинок і тексту, а й дозволяє

візуалізувати ті людські знання, для яких ще не знайдені текстові описи або які вимагають вищих рівнів абстракції.

Принцип систематичності і послідовності пов'язаний як з організацією навчального матеріалу, так і з системою дій учня з його засвоєння. Комп'ютерне навчання характеризується послідовністю специфічних дій, частина яких притаманна навчанню в будь-яких формах, а частина – тільки комп'ютерному. Такими діями, наприклад, є сприйняття інформації з екрана дисплея, робота в знакових моделях, уведення відповіді з клавіатури. Для забезпечення принципу послідовності учню на початку сеансу комп'ютерного навчання корисно дати орієнтовну основу дії, сформулювати мету навчання. Незалежно від складності та довжини шляху, що приводить учня до мети, це відбувається систематично і послідовно. Поняття послідовності отримало свій сенс в інформаційних технологіях навчання. Під послідовністю саме й розуміється черговість видавання навчальних фрагментів навчальною програмою, побудова і коректування найбільш ефективною послідовності при самостійній роботі учня в інтелектуальних навчальних середовищах. Залежно від змісту навчального матеріалу, послідовності надання знань можуть будуватися або по індуктивному, або по дедуктивному методу. Саме уявлення знань в інформаційних технологіях навчання забезпечує дидактичний принцип систематичності.

Принцип свідомості засвоєння забезпечується в комп'ютерному навчанні методикою організуючої стратегії, якій віддається перевага в сучасних інформаційних технологіях навчання. Ця методика, описана в зарубіжних психолого-педагогічних теоріях комп'ютерного навчання, спрямована на виховання стратега, який розглядає предмети і явища в їхньому взаємозв'язку, самостійно вивчає матеріал, доповнюючи отримані в навчальному закладі знання. Для реалізації принципу свідомості учню повідомляються цілі і завдання навчання, відомості з предметної діяльності та основних етапах її здійснення. Успішність реалізації принципу свідомості навчання залежить від теоретичного рівня курсу, повноти розкриття досліджуваних понять і їх взаємозв'язків.

Інформаційні технології навчання зажадали введення, обґрунтування та розкриття ще одного загального принципу, який, хоча й був присутній завжди в процесі навчання, але не був основним. Мова йде про комунікацію, організацію діалогу між учнем та навчальним об'єктом, у даному випадку – між комп'ютером і учням. Цей принцип, притаманний тільки комп'ютерному навчанню і називається принципом когнітивності комунікації. Діалог – це форма спілкування, характерними особливостями якого є змішана людино-машинна ініціатива, передбачення намірів користувача і можливість співпраці з системою. У процесі діалогу відбувається розуміння того, що хоче, що знає і що передбачає зробити мовець, а також завдяки неусвідомленій співпраці, отримують складні відповіді, які відповідають на висловлені питання [3]. Саме правильне взаємнерозуміння партнерів діалогу при комп'ютерному навчанні становить зміст принципу когнітивності комунікації при розгляді інформаційних технологій як методичної системи. Діалог людини і комп'ютера має ряд особливостей, його можна визначити як обмін інформацією між обчислювальною системою і користувачем, що проводиться за допомогою інтерактивного терміналу та за певними правилами.

Додержання описаних принципів у процесі комп'ютерного навчання забезпечує якісне засвоєння учнями навчального матеріалу з інформатики, оскільки створює фундаментальну педагогічну основу для навчального процесу.

Література:

1. Беспалько В. П. Освіта і навчання з участю комп'ютерів (педагогіка третього тисячоліття) / В. П. Беспалько. – М.: НВО «МОДЕК», 2002. – 134 с.
2. Кукушин В. С. Современные педагогические технологии // Начальная школа / В. С. Кукушин // Пособие для учителя. (Серия «школа развивающего обучения»). – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – 448 с.
3. Негодаев И. А. На путях к информационному обществу / И. А. Негодаев. – Ростов-на-Дону.: Изд. ДГГУ, 1999. – 247 с.
4. Шакотько В. В. Комп'ютер у початковій школі: Навч.-метод, посібн. / В. В. Шакотько. – К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2006. – 128 с.

УДК 37.091.2:004

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

*Литвинова Т., студентка магістратури
факультету підготовки початкових класів*

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

*Гринько В., доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми. Діагностична діяльність викладача є важливим інструментом психолого-педагогічного вивчення особистості студента, рівнем його освіченості і вихованості, прогнозування динаміки розвитку та професійного самовдосконалення, фактором підвищення ефективності педагогічного процесу.

Останніми роками актуалізується проблема інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у педагогічній діагностиці викладачем вищої школи, оскільки реформування системи освіти в процесі приєднання системи освіти України до Болонського процесу передбачає забезпечення її технологічної модернізації, що можливе за умови проведення наукових досліджень у педагогічній галузі знань.

Педагогічна діагностика є невід'ємним і важливим елементом навчального процесу, саме вона покликана забезпечити різнобічне вимірювання стану педагогічного процесу, з'ясувати причини утруднень і недоліків його перебігу та результатів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження різних проблем, пов'язаних із педагогічною діагностикою здійснювали такі вчені, як О. Белкін, В. Беспалько, Б. Бітінас, Л. Катаєва, О. Колгатін, О. Кочетов, В. Максимов та ін. Попри широке поширення інформаційно-комп'ютерних технологій у повсякденному житті, проблема застосування цих технологій у педагогічній діагностиці не набула широкого дослідження в науковій літературі.

Поняття «педагогічна діагностика» вперше пропонується К. Інгенкампом у рамках наукового проекту в 1968 році. Німецький учений основною підставою для виокремлення сутності нового терміну серед інших понять вважає наступні завдання діагностики: по-перше, оптимізація процесу індивідуального навчання, по-друге, в інтересах суспільства забезпечення правильного визначення результатів навчання і, по-третє, керуючись виробленими критеріями, зведення

до мінімуму помилки при переведенні учнів із однієї навчальної групи в іншу, при направленні їх на різноманітні курси та при виборі спеціалізації навчання. За допомогою педагогічної діагностики аналізується навчальний процес і визначаються результати навчання [2].

Педагогічна діагностика (у перекладі з грецької «здатність розпізнавати») – процес постановки «діагнозу», тобто встановлення рівня розвитку суб'єкта діагностики. Зміст педагогічної діагностики полягає у спостереженні якісних змін, які відбуваються в суб'єкті діагностики. Окрім того, необхідно здійснити важливий аналіз зібраної інформації з метою визначення певних досягнень та недоліків у розвитку, становленні професійної позиції студента, у розкритті якості змін, які спостерігаються в його діяльності, особистісному розвитку.

Мета статті полягає у дослідженні можливостей використання ІКТ для оцінки результатів навчання студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктом педагогічної діагностики є учні та студенти всіх освітніх установ. Предметом педагогічної діагностики є оцінка результатів і оцінка стану цього процесу. Будучи важливою частиною процесу освіти, діагностика не скасовує і не замінює будь-яких методів навчання і виховання; вона всього лише допомагає виявити досягнення і недоліки студентів.

За аналогією із трьома основними функціями освітнього процесу виділяються наступні основні сфери діагностики: виховання, освіта та навчання. Розглянемо більш детально:

а) у сфері виховання – виявлення та вимірювання складу та структури життєвих установок особистості, міра оволодіння особистістю культурним потенціалом людства;

б) у сфері освіти – визначення міри розвитку особистості та оволодіння системою узагальнених знань про себе, про світ і про способи діяльності, тобто знань у широкому сенсі цього слова. Сюди здебільшого можна віднести знання теоретичні та методологічні;

в) у сфері навчання – визначення рівня оволодіння переважно конкретних знань, умінь і навичок, набутих в окремих освітніх установах.

Сутність педагогічної діагностики полягає у вивченні результативності навчально-виховного процесу. Усі дослідники одностайно виділяють об'єктивність як вимогу до педагогічної діагностики і педагогічного контролю. Інформаційно-комп'ютерні технології покликані не лише ліквідувати суб'єктивізм у вищій школі, але й підвищити рівень якості педагогічної діагностики.

Загалом інформаційно-комунікаційні технології можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, розповсюдження, збереження та управління інформацією. Під цими технологіями розуміють комп'ютери, мережу Інтернет, радіо- та телепередачі, а також телефонний зв'язок.

Суттєвою перевагою інформаційних технологій є те, що вони прискорюють процес оцінки результатів навчання та дають студентам і викладачам можливість швидше відстежувати досягнуті успіхи. Раніше студентам доводилося днями або навіть тижнями чекати рекомендацій,

заснованих на оцінці їхніх знань. Тепер же відповідь може бути отримана практично миттєво. Це дає студентам можливість оперативно виявляти проблеми в навчанні і повторювати ключові поняття.

Одним із методів діагностування є тестування. Саме цей метод відповідає нашим вимогам – мінімальний рівень суб'єктивізму, легко адаптується під зовнішнє динамічне середовище, є сучасною тенденцією згідно із світовим досвідом.

На відміну від інших методів діагностування, тести характеризуються такими особливостями: відносною простотою процедури й необхідного обладнання; безпосередньою фіксацією результатів; можливістю використання як індивідуально, так і для груп; зручністю математичної обробки результатів; короткочасністю діагностичного етапу; наявністю встановлених стандартів (норм) [3].

Неодмінними для здійснення дослідження за допомогою тестування є: комплекс випробувальних завдань, який є обов'язковим для всіх, хто бере участь у дослідженні; стандартна система оцінювання; середні показники виконання даного тесту.

Зрозуміло, що проектування тестів потребує значних витрат часу. Але розроблена викладачем система тестових завдань з певної навчальної теми у подальшому призводить до суттєвого скорочення часу на контроль за навчальною діяльністю студентів.

Наведемо приклади програм та платформ, які допомагають викладачам в організації діагностичного процесу.

Контрольно-діагностична система TEST-W (TEST-W2) є безкоштовною. Із нею розповсюджується пакет тестових завдань із різних предметів. При бажанні можна створювати нові або редагувати старі тести. Для цього в пакеті є спеціальний редактор.

MyTest – програма для проведення комп'ютерного тестування. Включає в себе три модулі: модуль тестування, модуль редактор тестів і журнал тестування. Редактор тестів настільки простий, що користувач навіть з мінімальним знанням комп'ютера зможе скласти тест.

MyTest дає можливість складати тести різних типів із різними варіантами відповідей. Наприклад, у якості відповідей можуть використовуватися: ручне введення тексту або числа, вибір хибності чи істинності твердження, одиничний або множинний вибір варіантів, перестановка літер, вибір порядку проходження тощо.

Одним із найшвидших і простих способів створення тесту є використання Google Форми – частини офісного інструментарію Google Drive.

Google Форми дають можливість створювати наступні види тестових запитань: тестові завдання закритої форми з множинним вибором (вибір однієї правильної відповіді), прапорці (вибір декількох правильних відповідей), введення тексту, вибір зі списку, шкала, сітка, дата та час. Форми абсолютно безкоштовні – для використання ресурсу потрібно лише мати акаунт Google.

QUIZLET, PROPROFS, KAHOOT!, CLASSMARKER, PLICKERS, EASY TEST MAKER та інші – платформи, які надають безліч можливостей сучасному викладачу в плані діагностики, але більшість із них мають платну основу [1].

Висновки. Діагностична діяльність – це свідомо цілеспрямована активність, спрямована на виявлення стану, рівня розвитку, змін суб'єктів

педагогічного процесу з метою прогнозування навченості та вихованості студента і колективу, розроблення стратегії і добору необхідних методів і засобів організації педагогічного процесу, зростання педагогічної майстерності викладача.

Педагогічна діагностика забезпечує науковий підхід до організації навчально-виховного процесу, оптимальний вибір мети, завдань, планування навчання студента. Вона є елементом педагогічної культури і підвищує ефективність навчально-виховного процесу. Діагностична діяльність викладача є важливою і складовою його загальної педагогічної діяльності.

Сучасні інформаційні технології є тим засобом, який може допомогти студентам стати успішними громадянами інформаційного суспільства. Володіння та доречне використання цих технологій викладачами свідчить про їх професійність та прагнення до розвитку.

Література:

1. Антоненков Є. Сім платформ для створення тестів [Електронний ресурс] / Є. Антоненков. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/45747>
2. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / К.Ингенкамп. – М.: Педагогика, 1991. – 240 с.
3. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов / П. Клайн – М. : «ПАН Лтд.», 1994.– 283 с.

УДК 378.011.3

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ

*Міненко Г., викладач природничих дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
ЛНУ імені Тараса Шевченка», м. Лисичанськ
Харченко О., викладач природничих дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
ЛНУ імені Тараса Шевченка», м. Лисичанськ*

Сучасна людина, на жаль, стає все більш віддаленою від краси природи. Умови цивілізації формують у людини невірне уявлення про її панування над природою.

Сучасна екологічна ситуація є досить унікальна, оскільки значно зросла інтенсивність і змінилась сама суть впливу людини на природне середовище. Це призвело до того, що виникла реальна загроза порушення рівноваги в навколишньому природному середовищі в результаті діяльності людини. Саме тому формування екологічної культури, гармонійних відносин людини й природи посідає нині в Україні особливе місце. Сьогодні ставлення людини до природи розглядається як важлива громадянська характеристика особистості [1].

Проблема екологічного виховання знаходить своє відображення в працях таких науковців як Ю. Бабанський, Г. Білявський, Л. Біляєва, Н. Лисенко, Т. Шамова. Питання формування відповідального ставлення молоді до проблем навколишнього середовища вивчали такі вчені як О. Біда, В. Вербицький, Н. Пустовіт [3].

Метою статті є розкриття можливостей спеціалізованої лабораторії у прищепленні студентській молоді любові до природи та бажання берегти й примножувати її багатства.

З метою здійснення виховної та освітньої діяльності з проблем вивчення пристосувальних властивостей організмів до умов довкілля, залучення студентів до здійснення творчо-пошукової, культурно-методичної, культурно-просвітницької, природозберігаючої та екскурсійної діяльності, звернення студентської молоді до проблем довкілля та розвиток професійної компетентності майбутніх педагогів у галузі екології у 2013-2014 н.р. у ВП «Лисичанський педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка» було відкрито лабораторію методики ознайомлення з природою. Ця лабораторія допомагає вирішити одне з найважливіших завдань сьогодення – звернути увагу молоді до природи.

У лабораторії використано нетрадиційний колекційний метод побудови експозиції, де експонати є ілюстрацією певних природних ландшафтів, що дає можливість побачити особливості пристосування живих організмів до різноманітних умов існування. Матеріал, що зібраний у лабораторії, дає можливість навчити майбутніх учителів та вихователів ДНЗ методам, формам, прийомам роботи з живою природою; активно пропагувати знання про природу; організувати наукові дослідження та спостереження; формувати професійну компетентність студентів у галузі екологічного виховання; забезпечувати максимально ефективне використання матеріальних цінностей лабораторії для реалізації формування знань про різноманітність біогруп та ландшафтів земної поверхні у вихованців навчальних закладів освітнього округу.

Нормативно-правовою базою діяльності лабораторії є низка законодавчих документів, серед яких: Закон України про освіту [2]; Закон України про охорону навколишнього природного середовища; Указ Президента України від 12.09.95 р. «Про Основні напрями реформування вищої школи в Україні»; Державна національна програма «Освіта»; Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті; Постанови Кабінету Міністрів України (Про стандарт якості освіти; Про Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту, Вимоги до державних стандартів вищої освіти та інші); Постанова Верховної Ради України "Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки»; Концепція екологічної освіти.

Профіль лабораторії ознайомлення з живою природою – вивчення пристосувальних властивостей організмів до різних умов існування, що викликано різницею географічного положення природних зон, у яких дані організми проживають. Основними проблемами пошуково-творчої роботи лабораторії є вивчення природних умов різних територій Землі та адаптаційних властивостей об'єктів живої природи до них. Лабораторія сприяє залученню студентів до експериментально-дослідницької діяльності, формує бережливе відношення до культурного та природного надбань різних куточків Землі, розвиває духовно-моральні цінності у майбутніх учителів початкової школи, вихователів ДНЗ.

Завдяннями лабораторії ознайомлення з живою природою є здійснення виховної та освітньої діяльності за допомогою експозицій лабораторії, залучення студентів до здійснення творчо-пошукової, культурно-методичної, культурно-

просвітницької, природозберігаючої та екскурсійної діяльності, звернення студентської молоді до проблем довкілля та розвиток професійної компетентності майбутніх педагогів у галузі екології; налагодження співпраці з молодіжними екологічними організаціями області, України та країн близького зарубіжжя.

Фундаментом діяльності лабораторії є занурення особистості у середовище різноманітних ландшафтів земної поверхні, що допомагає учаснику екскурсії вести діалог з природою, розуміти її закони та властивості. Адже без знань законів природи людина ніколи не зможе сформуванати адекватного світогляду.

Основними напрямками діяльності лабораторії є:

- проведення екскурсій, що дозволяє використовувати дидактичні матеріали, які значно розширюють рамки навчальної дисципліни, активізують пізнавальну активність молоді, її зацікавленість до вивчення природи;
- залучення студентів до дослідницької діяльності, що дозволяє викликати у майбутніх педагогів бажання до пошуку та проведення експериментів;
- збір та збереження природних об'єктів, що дозволяє розширювати можливості демонстрації адаптаційних властивостей організмів до різних умов середовища;
- створення медіатеки з питань природничого характеру, яка являє собою зібрання книг, відео-, фото- та аудіо-матеріалів, електронних презентацій, що стане запорукою успіху на пробних заняттях з педагогічної практики у школі та ДНЗ.

Діяльність лабораторії ознайомлення з природою налаштована на співпрацю з ДНЗ та загальноосвітніми навчальними закладами освітнього округу, гуртком «Юні друзі природи» Луганського обласного центру еколого-натуралістичної творчості молоді та з ботанічним садом і зоологічним музеєм Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Важливим завданням для ефективного функціонування лабораторії є вивчення можливості співпраці з молодіжними екологічними організаціями області та України та входження до державного освітнього медіапростору з метою ефективного професійного становлення майбутніх учителів.

Експозиції лабораторії створено на основі зонально-регіонального принципу, що дає можливість характеризувати величезне різноманіття рослинного та тваринного світу Землі. Такий принцип побудови експозицій дає можливість відобразити цілісну картину різних об'єктів рослинного та тваринного світу певних природних ландшафтів та їх природні взаємозв'язки. Це дає можливість отримати яскраву і науково достовірну картину величезного біологічного різноманіття флори та фауни Землі, а також значний обсяг цікавої інформації про його особливості, закономірності будови, пов'язані з адаптаційними властивостями.

На Землі за кількістю опадів виділяють вологий, посушливий та помірний клімат. Тому експозиції лабораторії демонструють особливості природних ландшафтів, що характерні для територій з різними кліматичними умовами. Тут представлено:

- ландшафти аридної зони (з невеликою кількістю опадів) – пустелі, напівпустелі, степи – їх малочисельний світ флори та фауни, і різноманітні пристосування до вкрай суворих умов існування;
- ландшафти території із вологим кліматом – їх різноманіттям видового складу біоти, що адаптований до високих температур і вологості повітря;
- ландшафти, що характерні для помірного клімату Землі. Саме в цій зоні представлено ландшафти рідного краю.

Також у лабораторії є зона оранжереї, у якій представлено рослини, що існують у природних умовах у різних кліматичних умовах.

З метою розширення знань студентів про властивості живої природи розпочата робота із створення відеотеки, що містить відеофрагменти про флору та фауну різних природних зон. Використання даних фрагментів під час педагогічної практики дає змогу розвивати пізнавальну активність дітей, що є необхідною умовою ефективно проведеного заняття.

Отже, створена лабораторія методики ознайомлення з природою дає змогу формувати у майбутніх фахівців уміння використовувати новітні форми, методи та прийоми роботи з природою задля ефективного формування природничих уявлень у початковій та дошкільній галузі освіти.

Перспективами у подальшій роботі лабораторії залишається розширення можливостей співпраці з екологічними центрами та організаціями області, України та світу і продовження та вдосконалення роботи щодо входження до освітнього медіапростору з метою ефективного професійного становлення майбутніх педагогів.

Література:

1. Андреева В. М. Методика организации самостоятельной работы студентов в процессе изучения общественных наук / В. М. Андреева. – Вып. 6. – Изд-во ЛГУ, 1989. – 279 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» // Інформ. зб. Мін-ва освіти України. – 1999. – № 15. – С. 6 – 31.
3. Пустовіт Н. О. Екологічні задачі, ігри та вікторини / Н. О. Пустовіт, З. Н. Плечова. – К. : 1995. – 179 с.

УДК 37.013.42

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ І ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ІДЕАЛІВ ТА СМАКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

*Мурсамітова І., викладач дисциплін музичного циклу
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»,
Гарбузюк Т., викладач дисциплін музичного циклу
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»*

Сьогодні українська культура переживає переламний момент. Не треба багато доказів, що свідчили б про розповсюдження у вітчизняній культурі та житті у цілому тих глибинних процесів масовізації (інше розуміння сенсу життя, інші критерії оцінок), у результаті яких стало можливим стрімке розповсюдження масової культури.

Різкий вихід із-під жорсткого адміністративного контролю та цензури на всі види діяльності спричинив багатоманітне, неоднорідне та вивернуте ставлення ще вчора повністю контрольованих народів до поняття «свобода». Свобода політична, свобода вибору, свобода пересування і навіть свобода самовизначення постають і до сьогодні в усій своїй неоднозначності. Ця проблема стосується кожного з нас, це зумовлено її складністю, великою кількістю шляхів вирішення, що і становить актуальність теми дослідження.

Метою цієї статі є аналіз впливу масової культури на сучасну українську культуру та, зокрема, на українську молодь.

У рамках певної історичної епохи завжди існували різні культури. У сучасному суспільстві особливе значення має масова культура, яка не виражає вишуканих смаків чи духовних пошуків народу. Вона зрозуміла й доступна людям різного віку, усім верствам населення незалежно всі рівня освіти. Вона має меншу художню цінність, ніж елітарна чи народна культура. Вона задовольняє миттєві запити людей, реагує на будь-яку нову подію і відображає її. Тому зразки її, зокрема шлягери, швидко втрачають актуальність, застарівають, виходять з моди.

Масова культура стала об'єктом загального дослідження у другій половині ХХ століття. Хоча вже у ХІХ столітті Г. Лебон, Г. Тард, З. Фрейд розглядали проблему масової культури у зв'язку з процесами перетворення громадянського суспільства в масове. Одними із перших, із точки зору негативного впливу масової стереотипізації, намагалися осмислити феномен масової культури Ж. де Местр, Л. Бональд, Е. Берк, А. де Токвіль.

Явище масової культури є не просто різновидом «традиційної культури», але істотною зміною культури в цілому. Тобто розвиток засобів масової інформації і комунікації (радіо, кіно, телебачення, ілюстровані журнали, Інтернет), індустріально-комерційний тип виробництва і розподіл стандартизованих духовних благ, відносна демократизація культури, підвищення рівня освіченості мас при парадоксальному зниженні духовних запитів. Масова культура – явище не однорідне, воно має свою структуру й рівні. В сучасній культурології, як правило, виділяють 3 основні рівні масової культури: кіч-культура, мід-культура, арт-культура.

Кіч є однозначним: він не ставить питань, він містить лише відповіді, задалегідь підготовлене кліше. Не викликає духовних пошуків, складного психологічного дискомфорту.

Щодо мід-культури, слід відзначити її подвійний характер. Вона має деякі риси традиційної культури, але водночас містить риси масової культури.

Арт-культура розрахована на найосвіченішу частину публіки. Головним завданням арт - культури є максимальне наближення масової культури до норм і стандартів традиційної культури [4, с. 78].

Як самостійне явище масова культура оцінюється суперечливо. У цілому існуючі точки зору можна розділити на дві групи. Представники першої групи дають негативну оцінку цьому феномену. На їхню думку, масова культура формує у її споживачів пасивне сприйняття дійсності, під її впливом змінюється система цінностей: прагнення до розважального стає домінуючим. Масова культура ґрунтується не на образі орієнтованому на реальність, а на системі іміджів, що впливають на несвідому сферу людської психіки. Покликання і призначення дійсної культури – облагороджування і вдосконалення людини.

Інші спеціалісти, говорячи про негативні сторони масової культури, зазначають, що відбувається маніпулювання людською психікою, експлуатація емоцій і інстинктів підсвідомої сфери відчуттів людини, перш за все відчуттів самотності, провини, ворожості, страху, самозбереження [1, с. 128].

Тим часом дослідники, що дотримуються оптимістичної точки зору на роль масової культури в житті суспільства, указують що: вона притягує до себе маси, що не уміють продуктивно використовувати свій вільний час; створює свого роду семіотичний простір, який сприяє тіснішій взаємодії між членами високо – технологічного суспільства; дає можливість широкій аудиторії познайомитися із творами традиційної (високої) культури. Очевидно, що вплив масової культури на суспільство не є однозначним і не вписується в бінарну схему «біле – чорне». У цьому полягає одна з головних проблем аналізу масової культури.

Масова культура, ураховуючи всі ці особливості свідомості, надає продукцію, яка легко сприймається, дозволяє поринути у світ мрій та ілюзій, створює враження звернення до конкретного індивіда [6, с. 42].

У сучасній Україні проблема україномовної і, як хотілося б, доброякісної масової культури набуває надзвичайної ваги. Справа у тому, що пересічна людина підсвідомо тягнеться до примітивізованих, звульгаризованих форм масової культури. Особливо ця тенденція посилена за умови культурної кризи, причому не лише у пострадянських країнах, а й у зовні благополучних європейських країнах.

Те, що свідомість молодого покоління в масовій культурі формується здебільшого засобами мистецтва, цілком закономірно. Прагнення виявити свою самоцінність і особистість через мистецтво переважній частині молоді видається доступним і легшим від інших видів діяльності. Ось так і вирости, як гриби після рясного дощу, різноманітні фестивалі, дитячі й молодіжні: «Слов'янський базар», «Таврійські ігри», «Перлини сезону», «Голос країни». «Голос – діти» та інше.

Вище йшлося головним чином про музичну масову культуру, телебачення. Але не можна обійти мовчанням масову літературну продукцію, яка пропонується молоді, пересічним обивателям. Вплив художньої літератури на формування людської особистості завжди був великий. Створюючи уяву картини життя, ситуації, в яких опиняються дійові особи, автор мимо своєї волі спонукає читача до «прогривання» створених ситуацій, проектування на себе зображених картин. При цьому читач непомітно для себе, унаслідок психологічних законів сприйняття художнього тексту, стає героєм твору, відпрацьовує певні моделі поведінки. І саме це підсвідоме засвоєння поведінкових зразків, становить суть виховного впливу літератури незалежно від бажань автора.

Легко уявити, які моделі поведінки «програються» та «приміряються на себе» читачем сучасної «неякісної» масової літературної продукції. Окрім шкоди, яку вона несе сама по собі, її негативна роль полягає також у тому, що вона витісняє, заступає гарну, повноцінну, змістовну літературу, таку, що живить розум. Хоча очевидно, що масова література повинна захоплювати читача.

Масова культура міцно закріпилася у сучасному суспільстві, і чекати її спонтанного зникнення, принаймні, в найближчий історичний період, не доводиться. Очевидно, що вона продовжить своє існування в теперішньому

вигляді. Необхідна ідейна трансформація масової культури через її наповнення більш високими ідеями, соціально-значимими сюжетами і естетично досконалими образами [5, с. 60].

Ми вважаємо, що одним з завдань освітніх закладів є об'єднання соціально активної молоді з числа представників позитивно спрямованої молодіжної субкультури навколо спільної для всіх мети – відродження національної культури, що несе в собі здобутки масової культури.

Отже, масова культура є потужним інструментом впливу на духовний розвиток особистості. Задля забезпечення умов ефективного формування і виховання естетичних ідеалів та смаків української молоді було б доцільно підвищити вимоги до діяльності митців, діячів культури; запроваджувати заходи попередження їх негативного впливу; сприяти ефективному використанню духовної спадщини українського народу для ствердження духовних загальнолюдських цінностей.

Література:

1. Джон Сторі. Теорія культури та масова культура. Вступний курс. – К/ : Вид-во «Акта», 2005. – С. 128.
2. Йоркіна Є. Б. Психолого-педагогічні умови формування індивідуального стилю виконавської діяльності музиканта-інструменталіста: автореф. дис. / Є. Б. Йоркіна. – К.: 1996. – 21 с.
3. Кононенко О. В. Еволюція поняття «масова культура» на шляху до постіндустріального суспільства / О. В. Кононенко // Розбудова держави. – 1998. – № 3/4. – С. 35 – 47.
4. Костина А. В. Массовая культура как феномен постиндустриального общества / А. В. Костина. – М. : Высшая школа, 2008. – С. 78.
5. Обертинська А. П. Деякі аспекти розвитку масової культури / А. П. Обертинська // Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтва. – 2000. – № 1. – С. 57 – 61.
6. Пальм Н. Д. Масова культура в Україні: до аналізу проблеми / Н. Д. Пальм // Вісник ХНУ. – Серія «Теорія культури та філософія наук». – Харків : ХНУ, 2001. – Вип. 24. – С. 41 – 43.
7. Свідзинський А. Масова культура / А. Свідзинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsl.ukrtel.net/biblio/index.php>.

УДК 37.015.31 - 053.4:172.15:908

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЇХ ІЗ РІДНИМ КРАЄМ

*Ніколаєва Л., студентка 5 курсу факультету
дошкільної освіти та практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Бондаренко Н., доцент кафедри дошкільної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Дитинство — час незабутніх переживань, яскравих вражень, які довго зберігаються в пам'яті людини і є органічною частиною її духовного світу, що пов'язує із рідною домівкою, місцями, де вона народилася, зростала. Дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку патріотичних почуттів.

Видатні вітчизняні психологи (О. Запорожець, В. Мухіна, Л. Венгер,

Л. Божович та ін.) вважали дошкільний вік найбільш сенситивним у розвитку дитини. У цей період активно формуються моральні норми поведінки, почуття любові до своїх батьків, рідного дому, народу, краю, виникають перші основи зв'язків зі світом, історичними коріннями, закладаються підвалини національного менталітету. Патріотичні почуття – це переживання, із яких у майбутньому виросте громадянська позиція особистості, її людська та національна гідність [8]. Даний відрізок життя людини є найсприятливішим для емоційно-психологічної дії на дитину, оскільки образи сприйняття дійсності, культурного простору дуже яскраві і сильні, і тому вони залишаються в пам'яті надовго, а іноді і на все життя, що дуже важливо у вихованні патріотизму. У той же час слід зазначити, що цілісна наукова концепція формування громадянина, патріота свого міста в сучасних умовах ще не створена. У педагогів-практиків у зв'язку з цим виникає чимало питань, у тому числі: що входить сьогодні в зміст патріотичного виховання, якими засобами потрібно його здійснювати, урахувавши специфіку дошкільного віку.

Як вважають науковці, можливості сприйняття життєвого досвіду та знань дітей старшого дошкільного віку не обмежені власним досвідом дітей і є «віддаленими у часі» (Л. Артемова, А. Богуш, О. Запорожець, Н. Лисенко). Для досягнення більшої результативності в роботі зі старшими дошкільниками з формування патріотичних почуттів необхідно проводити ознайомлення дітей з українським народознавством із програмою та емоційно-художніми впливами на основах особистісно-орієнтованої моделі взаємодії вихователя і дитини [7, с.13].

Патріотичне виховання особистості, починаючи з дошкільного віку, створює певні передумови громадянської поведінки людини. Патріотизм дошкільника і любов до Батьківщини починається із любові до своєї сім'ї, дому, рідної вулиці, дитячого садка. У цьому зв'язку, як нам здається, величезного значення набуває визначення мети, завдань, змісту та засобів патріотичного виховання дітей дошкільного віку. До основних завдань патріотичного виховання особистості, які визначені педагогом-гуманістом В. Сухомлинським належать:

- формування любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста);
- формування любові до культурного спадку свого народу;
- виховання любові, поваги до своїх національних особливостей;
- почуття власної гідності і поваги як до представників свого народу, так і інших, які проживають в Україні;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей [3, с. 3-8].

Отже, дитина старшого дошкільного віку повинна знати, як називається країна, у якій вона живе, її головне місто, та місто, у якому вона живе, які в ньому є найголовніші визначні місця, природа рідного краю та країни, національність, до якої належить її сім'я; людей, які у славили своєю працею рідний край. Для організації освітньо-виховної роботи педагоги можуть використовувати такі форми роботи, як: екскурсії вулицями рідного міста (села); бесіди з дітьми про рідний край мають бути пов'язані з екскурсією, треба звернути увагу на назву вулиць, архітектуру, оздоблення будинків; необхідно відвідати особливо цікаві та видатні місця (пам'ятники, площі, сквери);

пропонувати дітям скласти історію родини; почитати художню літературу, проводити разом із сім'єю свята та розваги. [2, с. 11]. Важливим напрямком роботи з виховання любові до Батьківщини є формування у дітей уявлень про людей рідної країни, необхідно згадати тих людей, які прославили нашу країну – художників, композиторів, письменників, винахідників, учених, мандрівників, філософів, лікарів. Педагогічний досвід А. Макаренка, його принцип єдності інтересів особистості в колективі важливий і сьогодні. Ми використовуємо досвід педагогів стосовно визначальної ролі сім'ї, батьків у вихованні основ патріотизму дітей (Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський).

Дошкільники повинні знати найбільш цікаві історичні місця рідного краю, вони можуть дізнаватися, що відбувається за межами свого міста (села) [4, с. 12-13].

У програмах дошкільного закладу підкреслюються, що у дітей мають бути поняття про сім'ю, родину, рід. Дитина повинна знати своїх братів та сестер, старших роду та близьких родичів, їх професії та цікаві сторінки з історії сім'ї. Серед різних засобів виховання патріотичних почуттів у старших дошкільників значне місце посідає ознайомлення із краєзнавчим матеріалом, яке ґрунтується на таких засадах:

- ознайомлення дошкільнят із рідним містом повинно природно будуватися на фоні краєзнавчого матеріалу;
- формування особистісного ставлення до фактів, подій, явищ у житті міста, створення умов для активного залучення дітей до соціальної дійсності, підвищення особистісної значущості для них того, що відбувається навкруги;
- розвиток музейної педагогіки, що надає можливість дитині налагодити діалог з культурним надбанням минулого та сьогодення;
- здійснення діяльнісного підходу залучення дітей до історії, культури, природи рідного міста, можливий вибір самими дітьми тієї діяльності, у якій вони хотіли б відобразити свої почуття, уявлення про побачене та почуте (творча гра, складання оповідань, загадок, аплікація, ліплення, малювання, проведення екскурсій, участь у благоустрої території, охороні природи) [1, с. 30-48].

Могутнім засобом формування патріотичних почуттів, духовних цінностей (які мають нерозривний зв'язок) у старших дошкільників є культурно-історичне середовище, культурно-історична спадщина, культурно-історичний простір. Особливості навколишньої природи, менталітету, традиції буття, художньо-естетична творчість мають значний вплив на дітей: Е. Дістервег («культуровідповідність»); К. Ушинський («інстинкт місцевості»); С. Русова («виховання на рідному ґрунті»); В. Сухомлинський («школа виховання добрих почуттів»); А. Богуш та Н. Лисенко («принцип краєзнавства»). Принцип краєзнавства в роботі з дошкільниками тісно пов'язаний з регіональним підходом до відбору пізнавально-виховного матеріалу. Особливого значення дослідники проблеми формування патріотизму, духовної культури приділяють виховному потенціалу вивчення історичного минулого вітчизни. Так, А. Фасоля вважає за необхідне вивчити історію, шлях, який пройшов рідний народ від давнини до сучасності, багатство культури, бо такий підхід формує історичну пам'ять, зводить воедино дію раціональної та емоційної сфер [5, с.138-139].

Такої ж думки дотримується О. Денисюк, яка вважає, що в старшому дошкільному віці активно формуються почуття любові до рідного народу, краю, виникають першооснови зв'язків зі своїми історичними коренями, закладаються

підвалини національного менталітету. Дослідниця вважає, що діти спроможні засвоїти знання, які виходять за межі їхнього життєвого досвіду. Це створює сприятливі умови для ознайомлення дошкільників із історією країни. Певний історичний матеріал (уявлення про історію рідного міста (села), історичні пам'ятники рідного краю, життя та діяльність визначних представників української нації у світовій культурі) включено у зміст варіативних програм виховання та навчання в дошкільних закладах. Найбільш повно ідея можливості повідомлення історичних відомостей старшим дошкільникам втілена в авторській програмі Л. Артемової «Історія України для дітей віком від 3-х до 7-ми років» [6, с. 17]. Як вважає Н. Рогальська, зміцнення педагогічних позицій родинного і суспільного виховання, формування підростаючої особистості успішніше реалізується, якщо діти зростають у процесі духовних надбань народу. Отже, ми вважаємо актуальним формування у дітей уявлень про важливість знання історії своєї родини, свого родоводу, бо це і становить необхідну основу патріотичного виховання зростаючої особистості [7, с. 13]. Це є лише фрагментом вивчення означеної проблеми. У подальшому проводитимемо дослідження проблеми наступності дошкільного закладу і сім'ї, використання варіативних форм роботи з сім'єю, із обов'язковим залученням до цієї роботи людей старшого віку (бабусь, дідусів), використання технології музейної педагогіки у формуванні основ патріотизму старших дошкільників.

Література:

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі / А. М. Богуш, Н. Гавриш . – К., Слово 2008. – С. 30 – 48.
2. Великий тлумачний словник української мови / [уклад. і голов. Б. Грінченко]. – К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. – Том 1. – С. 11.
3. Денисюк О. М. Формування уявлень дітей старшого дошкільного віку про історію України . / О. М. Денисюк. – К. , 2000. – С. 38.
4. Лещенко О. М. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку / О. М. Лещенко. – Дошкільне виховання. : 2003. – № 9. – С. 12 – 13.
5. Рогальська Н. В. Розвиток надбань української дошкільної етнопедагогіки та їх використання в сучасному дошкільному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. Наук : спец. 13.00.01 / Н. В. Рогальська. – К., 1996. – С. 138-139.
6. Сухомлинська О. В. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності / О. В. Сухомлинська – Дошкільне виховання. – 2003. – № 2. – С. 3 – 8.
7. Фасоля А. М. Становлення духовного світу особистості школяра, як психолого-педагогічна проблема / А. М. Фасоля // Педагогіка психологія. 1996. – № 23 . – С. 138 – 139.
8. Якубенко В. Від народознавства до свідомого патріотизму / В. Якубенко. – Дошкільне виховання. – 2002. – № 8 . – С. 12 – 13.

ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТА КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ

*Оларь Т., Соседова Е., студенты
1 курса факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

До сих пор нет единого перевода на русский язык английского слова «Mindmap». Основные варианты таковы: «карта ума», «умная карта», «карта сознания» и т.д. В переведенной на русский язык книге Тони Бьюзена, автор этой технологии, использует название ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТА.

Интеллект-карта – это технология изображения информации в графическом виде. Интеллект-карта отражает связи (смысловые, ассоциативные и др.) между понятиями, частями, составляющими проблемы предметной области, которую мы рассматриваем [2].

Широкое использование интеллект-карт началось еще во второй половине 20 века, благодаря британскому энтузиасту психологу Тони Бьюзену. Он написал 82 книги, одна из которых – «Научите себя думать», включена в перечень величайших книг тысячелетия. Он систематизировал использование интеллект-карт, разработал правила и принципы их построения, сделал очень многое для распространения этой технологии. С его легкой руки интеллект-карты сейчас составляют бизнесмены, ученые, инженеры и люди многих других профессий.

Чтобы ваши интеллект-карты получались более качественными, важно понимать происхождение их структуры.

Как объект можно представить себе каждую мысль, каждый образ или эмоции, от которого расходятся во все стороны много «ниточек», связей, ведущих к другим объектам (мыслям, эмоциям, образам).

Мозг – хранилище информации. Выглядит как огромная система таких объектов и связей между ними, а мышление можно представить себе, как электрический ток, бегущий по «ниточкам», от одного объекта к другому. Мышление как бы разбегается от центрального объекта в разные стороны.

Моделью такого процесса Бьюзен называет радиантное мышление и является интеллект-карта. Иными словами, интеллект-карта отражает радиантную структуру мышления – и в этом главный секрет ее эффективности!

Области применения интеллект-карт

1. Обучение;
2. Запоминание;
3. Презентации;
4. Планирование;
5. Мозговой штурм;
6. Принятие решений.

В контексте обучения интеллект-карты можно использовать для следующих задач:

- 1) конспектирование (книг, учебников, статей, лекций) на слух;
- 2) написание статей, рефератов, курсовых;
- 3) анализ, понимание;

4) запоминание.

Запоминание в учебной деятельности практикуется на подготовке к экзаменам, зачетам, запоминание списков (например, что сделать? что купить? и т.д.). При подготовке и проведении *презентаций* интеллект-карты помогают практически на каждом этапе (сбор и анализ материала, подготовка плана выступления, использование как наглядного материала (плакаты, слайды), раздаточные материалы и др.). Интеллект-карты помогают также в *планировании* времени, бюджета, каких-либо проектов. *Мозговой штурм* основан на: выборе темы, индивидуальной мозговой атаке, составлении коллективной карты (согласование всех идей), инкубацией, второй реакцией, анализом и принятием решений. И, наконец, *принятие решения* позволяет более взвешенно рассмотреть ту или иную ситуацию (купить – не купить; взять – не взять и т. д.).

С помощью интеллект-карт мы упорядочиваем полученную информацию. Наши мысли будто разложены по полочкам. Мы способны лучше запоминать информацию, потому что так устроен головной мозг человека. Мыслительные процессы происходят подобным образом, как и изображение на карте. То, что предоставлено наглядным примером усваивается лучше. Наш мозг без затруднений впитывает информацию, полученную зрительно. Вы не будите себя мучить и заучивать что-либо. Очень просто и легко в домашних условиях самому создать интеллект-карту!

Как составить интеллект-карту?

- 1) используйте центральный образ;
- 2) используйте 4 и более цветов;
- 3) чаще рисуйте выпуклые предметы, буквы;
- 4) делайте свою карту как можно интересней;
- 5) играйте размерами букв, толщиной линий и масштабами графики;
- 6) заполняйте так, чтобы было с первого взгляда ясно;
- 7) чертите стрелки, когда нужно показать связи;
- 8) комбинируйте цвета;
- 9) будьте аккуратны.

Составление интеллект-карт требует особой внимательности и творческого подхода!

Следует учесть!

1. Чтобы видеть заглавные термины, надо писать на каждую линию по одному слову.
 2. Используйте печатные буквы. Текст легче читается и зрительно запоминается, если он написан печатными буквами.
 3. Выделяйте ключевые слова.
 4. Следите за тем, чтобы длина линии была равна длине соответствующего слова.
 5. Главные линии делайте плавными и жирными.
 6. Бумагу располагайте перед собой только горизонтально.
- Таким образом, используя интеллект-карту вы добьетесь невероятного успеха как в учебе, так и в обыденной жизни.

Литература:

1. Винеvская А. В. Педагогические технологии. Справочник для студентов (под редакцией И.А. Стеценко)/ А. В. Винеvская. – Таганрог, ТГПИ, 2011. – 48 с.

2. Педагогика: словарь-справочник коррекционного педагога / авт.-сост. А. В. Винеvская; под ред. М. А. Пуйловой. – Ростов н/Д: Феникс, 2013. – 267, [1] с. – (Социальный проект).

УДК 06(082.2)

КРУГЛЫЙ СТОЛ КАК НАИБОЛЕЕ ЭФФЕКТИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

*Олейник А., студентка
1 курса факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

Как известно, со вступлением в силу Федерального Государственного Образовательного стандарта внеурочные занятия стали неотъемлемой частью образовательного процесса. Если до недавнего времени школа могла сама выбирать проводить или не проводить дополнительные занятия для учеников начальных классов, то теперь данному виду деятельности уделено достаточно большое внимание, а именно – определено место и время в образовательном процессе, ведь совместно с урочной деятельностью, внеурочная призвана реализовывать основную образовательную программу. Сложно не согласиться с тем, что внеурочная деятельность имеет весьма важное место в образовательном процессе. Какова же конкретно ее роль? И какая из форм внеурочной деятельности наиболее эффективна в условиях современного мира для современных детей?

Согласно ФГОС НОО, образовательные учреждения выполняют основную образовательную программу через две обязательных составляющих: учебный план и внеурочную деятельность. Внеурочная деятельность должна быть организована в соответствии с направлениями развития личности ученика, а именно: спортивно-оздоровительное, духовно-нравственное, общекультурное и общеинтеллектуальное направления [1].

Формами реализации данной деятельности по вышеперечисленным направлениям являются: экскурсии, кружки, круглые столы, секции, школьные научные сообщества, конференции, практики, соревнования, олимпиады, поисковые и научные исследования и т.д. [2].

Также, согласно нормативным документам, данные формы внеурочной деятельности должны формировать:

- установки на здоровый, безопасный образ жизни;
- способность принимать и сохранять цели и задачи учебной деятельности;
- социально-ориентированный, целостный взгляд на мир в его органичном единстве и разнообразии природы, культур и народов;
- умение активно использовать речевые средства для решения коммуникативных и познавательных задач;
- эстетические потребности, ценности и чувства;
- навыки сотрудничества со сверстниками в разных социальных ситуациях, умение не создавать конфликты и находить выходы из спорных ситуаций;

- умение планировать, контролировать и оценивать учебные действия в соответствии с поставленной задачей и условиями ее реализации; и др.

Так какая же из форм внеурочной деятельности наиболее эффективно выполняет все вышеперечисленные задачи? Считаем, что это круглый стол. Следует обратить внимание на то, что в современном мире с каждым днем все больше и больше развивается коммуникативная индустрия. Сегодня, для того, чтобы эффективно функционировать в системе общественных взаимоотношений, необходимо иметь достаточно компетенций в данной отрасли. Готовить ребенка к встрече с большим миром следует с детства. То есть, главной задачей внеурочной деятельности должно стать формирование коммуникативных навыков. Ребенок должен прочувствовать, понять насколько важно уметь правильно общаться для достижения своих целей. На наш взгляд, лучше всего данные навыки позволяет развить именно круглый стол. Его структура представляет собой диалог на заданную тему, в ходе которого участники могут высказать свой индивидуальный взгляд на проблему, а также предложить оригинальные пути её решения. Данная технология позволяет ученикам научиться безбоязненно высказывать свои идеи, неординарно мыслить, правильно и грамотно излагать свои предложения, взаимодействовать с другими людьми, а также поднимет самооценку. Более того, круглый стол позволяет детям почувствовать себя взрослыми, причастными к общим, глобальным проблемам, ведь проекты, предложенные на круглых столах можно воплотить в жизнь на всевозможных уровнях: от местного, до мирового, что полностью соответствует задачам конкретного мероприятия.

Круглый стол как форма работы может быть использован не только для работы со школьниками, но и с их родителями, ведь, как известно, семья имеет огромное значение в формировании личности ребенка, поэтому учителя обязаны как можно больше привлекать родителей к школьной жизни их детей и, чем неординарней будет способ привлечения, тем более эффективным будет результат. Родителям, большинство из которых училось еще в советской школе, где подобные методы не применялись, будет весьма интересно в форме такой деловой игры как можно больше узнать о личности своих детей, их интересах и способностях, окружающем коллективе и атмосфере. Еще одним немаловажным плюсом круглого стола является сплочение участников. Ведь они, в ходе здоровой полемики, все вместе приходят к одному компромиссному решению. Кто-то побеждает, кто-то проигрывает, но все остаются довольны.

Круглый стол, как педагогическая технология появился достаточно недавно, поэтому его можно считать инновацией. Несмотря на недавнее внедрение, данная форма работы достаточно широко используется педагогами всех ступеней образования: от дошкольного до высшего профессионального. Это говорит о безусловной эффективности и доступности. Организация круглого стола не требует особенных финансовых затрат, тема может быть абсолютно любой в зависимости от возраста и возможностей участников, что позволяет применить данную технологию и в условиях специальных образовательных учреждениях.

Следует сказать о том, что использование данной технологии рекомендовано Федеральным Государственным Общеобразовательным стандартом. Поскольку в наши дни вся деятельность педагога регламентирована всевозможными нормативными документами, наша задача сделать учебный

процесс наиболее эффективным и увлекательным, опираясь именно на рекомендуемые технологии. Круглый стол подходит для этого как нельзя лучше, отвечая всем требованиям и удовлетворяя все познавательные потребности современных детей.

Литература:

1. Калечиц Т. Н. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися / Т. Н. Калечиц. – М.: «Просвещение», 1980. – 189 с.
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Г. К.Селевко .– М.: Народное образование, 2008.– 256 с.
3. www.nbu.gov.ua — сайт библиотеки им. В. Вернадского.

УДК 378.03.(045)

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ У ВИХОВАННІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*Осіпцов А., завідувач кафедри фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини
Маріупольський державний університет*

Вирішення актуалізованих складових розвитку системи національної освіти в умовах сучасності ускладнюється тим, що в Україні на сучасному етапі відбулися значні зміни в політичному, соціально-економічному, культурному житті, які привели до певної девальвації загальнолюдських цінностей (далі ЗЛЦ) особистості, які дійсно несуть сучасній молодій людині радість та естетичну й морально-етичну насолоду, можливість соціально-ціннісної її самоактуалізації та самореалізації у нашому сьогоденні.

У контексті викладеної соціально-економічної та культурологічної ситуації у міжнародному і національному просторі якість освіти є інтегративною категорією, що за своєю сутністю віддзеркалює різні аспекти соціального розвитку України: історичні, філософські, політичні, педагогічні, духовно-естетичні, морально-етичні, правові, демографічні, економічні й інші. Саме тому актуальні та соціально глибокі зміни в суспільстві, формування соціально-ціннісних орієнтацій і потреб у суспільстві неможливі без попередніх аксіологічно спрямованих реформувань в освітній галузі. У сучасних умовах ця соціально-культурна проблема особливо актуалізується на рівні діяльності університетів України, в умовах яких молоді люди соціально-ціннісно самовизначаються, формують духовно-естетичні, морально-етичні, громадянські, професійно-трудова ознаки особистості. Навчання у вищому закладі освіти – це стан освіти, виховання, соціальної ідентифікації, коли молода людина здійснює свідомий вибір життя у відповідності з морально-етичними, духовно-естетичними та фаховими ідеалами [2; 3; 4].

Системноутворюючим фактором соціально-освітньої діяльності університетів є мета їх суспільного функціонування, що інтегративно спрямовується на ефективне виховання особистості майбутніх фахівців, соціально-ціннісним підґрунтям якого є цілеспрямоване формування ЗЛЦ особистості у студентської молоді, які є потужним чинником конституювання життя народу, як індивідуальної іпостасі людства, розкриття його етнічного автопортрета, неповторного вияву загальнолюдського досвіду, культури, які вічно існують як цілюще джерело розвитку людської індивідуальності. Аналіз

наукових джерел із вище означеної проблеми дослідження, соціально-педагогічні спостереження в галузі вищої професійної освіти України спонукали нас до вивчення цієї важливої для нашого часу проблеми освітньої діяльності вищої школи.

Реалізація нашого наукового дослідження здійснювалася з принциповим врахуванням сутності поняття «структура», яке за В. Загвязінським і Є. Рапацевичем розглядається, як стала сукупність зв'язків між компонентами об'єкту, що забезпечує його цілісність та самототожність. Структурність об'єкту передбачає розгляд його сутності, як систему, що має специфічну ієрархію компонентів, їх функціональність, емерджентність та реляційність. Конфігурація функціональних зв'язків у системі є структурою, що залишається сталою в умовах зміни системи, збереження її основних якостей під впливом зовнішніх факторів та виникнення нових ситуацій.

Такий гносеологічний підхід до визначення структури ЗЛЦ студента вищого навчального закладу забезпечив їх відображення взаємного розміщення в цій аксіологічній системі, прогнозування та реалізацію їх динаміки розвитку на рівні логіки, етапів формування особистості студентів університету. Аналіз літературних джерел з проблеми виховання ЗЛЦ у її міждисциплінарному аспекті дозволяє встановити, що загальнолюдські цінності є комплексом понять, які входять в систему філософського вчення про людину, яке у якості найважливішого предмета аксіологічного дослідження розглядає саме особистість, закономірності її гармонійного розвитку та соціально-ціннісної самореалізації.

На основі системної сутності вище сформульованих понять, принципового врахування соціально-культурологічних детермінант, у якості структури ми визначили чотири компоненти, які відображають сталі властивості цієї аксіологічної системи.

Перший компонент ми визначили, як когнітивний, що включає результати навчальної, професійної та кваліфікаційної діяльності студента, на засадах яких формується професійний і загальнолюдський світогляд, творче мислення, бачення шляхів оптимальної професійно-трудової його підготовки, в якій студент інтеріорізовано усвідомлює формуючу позицію ЗЛЦ, соціальних потреб, цінностей суспільства. Формування знань, конвергентного, дивергентного, інтуїтивного мислення студента, опанування теорії цінностей, соціально-культурологічного досвіду суспільства утворює інтелектуально-духовне підґрунтя виховання особистості.

Когнітивний компонент системи ЗЛЦ в особистості студента забезпечує формування стійких філософських соціальних, культурологічних, психолого-педагогічних та загальнолюдських понять, у яких зафіксоване їхнє ціннісне значення для особистості та суспільства в формах оцінок, освіти, цінностей, сутності практики, які мають константний характер ціннісних орієнтацій та суспільних детермінант (цілі-цінності, термінальні та інструментальні цінності). Інформаційно-матрична структура когнітивного компоненту системи ЗЛЦ студента вищезазначеного навчального закладу вимірюється методиками тестування у формі стандартизованих завдань та процедур, що дозволяють встановити наявність або відсутність знань, здібностей, мотивів до аксіологічних форм діяльності майбутнього фахівця в формуванні його особистості (істина, знання, теорії, концепції, поняття, об'єктивність тощо).

Другий компонент в структурі ЗЛЦ студента університету ми визначили, як аксіологічний, що включає повний спектр соціальних, духовних, морально-етичних норм (узагальнення, глибокозмістовна цінність, досвід багатьох поколінь у формі загальнолюдської цінності, що є морально-етичним зразком вчинків, життєвим правилом, духовним орієнтиром, мудрістю), на засадах яких в процесі фахової освіти формується його особистість. Аксіологічний компонент цього явища охоплює у відповідності до духовної структури людини такі її загальні цінності, як: смисл життя, добро, щастя, повинність, відповідальність, дисципліна, совість, честь, гідність, краса, піднесення, мораль, співпереживання, взаємодопомога, гуманістичні ідеали, патріотизм, віра, сім'я праця.

Третій компонент системи загальнолюдських феноменів цінностей студента університету ми визначили, як праксіологічний, що включає цінності вчинків, дій студента в аспекті їх ефективності у контексті формування його особистості. Цей компонент включає знання та практичні дії студента в соціумі вищого навчального закладу, вміння їх ефективно використовувати в досягненні термінальних цінностей, продуктивного застосування інструментальних цінностей в процесі професійної освіти за обраним фахом.

Зазначений вище компонент включає ціннісні характеристики таких соціально-педагогічних форм діяльності студента в умовах фахової підготовки, як: спілкування, взаємодія, співпраця, співтворчість, взаємодія, діяльність в малій групі, команді, колективі, діалог, діяльність у системі «суб'єкт ↔ суб'єктних» відносин, інтерактивні форми діяльності, форми самоактуалізації, самооцінки та рефлексії у ситуаціях ризику, конфлікту, морально-етичного вибору, персональної відповідальності, дисципліни; соціально-ціннісного самовизначення та самореалізації; ідентифікації себе, як аксіологічно-структурованої особистості майбутнього фахівця; стан психологічного здоров'я та форми його розвитку, формування культури здоров'я особистості, його професійного акме.

Четвертий структурний компонент вищезазначеної аксіологічної системи ми визначаємо, як мотиваційно-потребнісний, що охоплює інтереси, особистісні та соціальні мотиви студента університету до усвідомленої на засадах ЗЛЦ професійної освіти.

Мотиваційно-потребнісний компонент системи ЗЛЦ студентів університету охоплює низку наступних мотивів, які за В. Ковальовим та Є. Ільїним [1, с. 90] класифікували як: духовно-пізнавальні мотиви (пов'язані з позицією студента відносно внутрішньої та зовнішньої політики держави); морально-етичні мотиви (базуються на ЗЛЦ); духовно-естетичні мотиви (потреби краси та піднесення); широкі соціальні мотиви (патріотизм, гуманізм); діяльнісні мотиви (праця, колектив, професійна діяльність); стимулюючі мотиви (оцінка, заохочення, спонукання до успіху); мотиви досягнення (цілі, завдання, когнітивні мотиви, мотиваційна інтерпретація); мотиви формування особистості (загальнолюдська культура, професійна культура, громадянська культура); мотиви нормативної поведінки; мотиви допомоги людині; мотивація сімейного життя; мотиви самовдосконалення (самовиховання, самоосвіта, саморозвиток).

Викладена структура мотивів характеризує мотиваційно-потребнісний компонент системи ЗЛЦ особистості студента університету як психоемоційну та духовно-ціннісну детермінанту, що цілісно інтегрує когнітивний, аксіологічний, праксіологічний компоненти вищезазначеної аксіологічної системи. При цьому

вважаємо за необхідне навести теоретичне узагальнення відносно конструкторної властивості мотиваційно-потребнісного компоненту системи ЗЛЦ в особистості студента вищого навчального закладу, якому за аргументованим

Отже, сформульована сутність та структура поняття ЗЛЦ особистості студента університету доводять системну генезу цього аксіологічного явища, його соціально-ціннісну обумовленість, що знаходить сутнісне відображення у когнітивному, аксіологічному, праксіологічному та мотиваційно-потребнісному компонентах цієї системи.

Структура системи ЗЛЦ студента доводить, що функціональні зв'язки між когнітивним, аксіологічним, праксіологічним та мотиваційно-потребнісним компонентами створюють ситуацію розвитку особистості, яка детермінується такими їх властивостями, як: формувати поняття, уявлення, узагальнення, пам'ять; реалізувати взаємозв'язок мовлення з пізнавально-виховною діяльністю студента; розвивати інтуїтивне, конвергентне, дивергентне, наочно-діяльнісне, наочнообразне, творче мислення особистості студента; формувати особистісні, соціальні, життєві цінності (сенси життя, праця, істина, знання, професійно-трудова вміння, здоров'я, порядність, доброчесність, взаємодопомога, освіта тощо) студента; удосконалювати його мотиваційно-потребнісну сферу та праксіологічні параметри особистості у відповідності до майбутньої професійно-трудова її діяльності (духовно-естетичне та морально-етичне ставлення до результатів і наслідків).

У ході дослідження ми визначили базові аксіологічні напрямки змісту виховання ЗЛЦ у процесі формування особистості студента університету:

- визначення системи культурних детермінант сучасної вищої освіти;
- формування системи закономірностей, принципів та соціально-педагогічних умов процесу виховання ЗЛЦ особистості у студентської молоді;
- обґрунтування теоретичної моделі виховання ЗЛЦ особистості у студентів університету;
- системне використання критеріїв сформованості ЗЛЦ особистості студентів університету;
- системний аналіз та керований розвиток ціннісних орієнтацій, соціальних потреб, виховання ЗЛЦ особистості у студентів університету;
- створення соціокультурного середовища вищого навчального закладу;
- системного діагностування динаміки вихованості ЗЛЦ у студентів;
- упровадження інноваційних соціально-педагогічних технологій виховання ЗЛЦ студентів університету в процесі їх фахової освіти.

Отже, викладена аксіологічна модель прогнозованої особистості студента, виховання його ЗЛЦ шляхом цілеспрямованого розвитку їх когнітивного, аксіологічного, праксіологічного та мотиваційно-потребнісного структурно-функціональних компонентів дозволяє чітко визначити педагогічні, культурологічні, психологічні й соціальні фактори ефективного формування змісту кожної окремої цінності, її інтеграції в особистості майбутнього фахівця під впливом культурних детермінант освіти.

Як результат нашого дослідження, можна констатувати, що обґрунтована сутність, структура та зміст ЗЛЦ особистості студентів університету набирають статусу бути методологічним підґрунтям ефективного визначення концептуальних засад особистісно-орієнтованого виховання вищезазначеного феномену. Необхідність подальшої розробки означеної проблеми зумовлено певними якісними змінами у системі освіти та українському суспільстві, які потребують формування гуманістичних цінностей.

Література:

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – С. 90.
2. Масальський В. Класичні університети України: історія походження та зміст терміна / В. Масальський, Г. Димиденко // Схід. – 2010. – № 7. – С. 105 – 110.
3. Роганова М. В. Ціннісно-індивідуальний творчий підхід в організації навчання студентів / М. В. Роганова // Вісник Київського міжнародного університету. Серія «Педагогічні науки»: [зб. наук. праць]. – Випуск 6. – К. : КиМУ, 2005. – С. 67 – 73.
4. Шевченко Г. П. Педагогіка духовності // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : [Зб. наук. праць.] – Вип. 1. / Г. П. Шевченко. – Луганськ, 2004. – С. 3 – 9.

УДК 373.3.016:51

ДО ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ ІЗ КУРСОМ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Пересадько О., студентка 4 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Євтухова Т., завідувач кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Актуальність проблеми. У зв'язку із загостренням проблем взаємовідносин суспільства і природи перед сучасною педагогічною наукою і практикою виникли нові невідкладні завдання. Необхідно забезпечити підготовку молодого покоління бути спроможним вивести людство зі стану глибокої екологічної кризи, у якій воно опинилось через незнання або ігнорування законів взаємовідносин суспільства і природи, споживацьке ставлення до неї. Основні причини малоефективності криються в тім, що кінцева мета екологічного навчання – відповідальне відношення до навколишнього середовища – складне комплексне утворення, і у зв'язку із цим, один навчальний предмет, що формує здебільшого природничо-наукові знання з біологічної екології, упоратися з формуванням багатогранного ставлення молодших школярів до природного й соціального середовища не може. На порядок денний стало питання про залучення інших шкільних предметів у процес екологічного навчання.

Аналіз останніх досліджень. Принцип природовідповідності, починаючи від Я. Коменського, неодноразово зустрічається в педагогічних системах XVI – XIX ст., причому кожен із великих теоретиків (А. Дистервег, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, та ін.) розуміють цей принцип по різному. Феофан Прокопович застосовував перші елементи позашкільної, позакласної роботи

(екскурсії у природу, дослідництво, масові релігійні свята, збереження довкілля, благоустрій стародавнього Подолу). Не стояв осторонь питання необхідності природничої освіченості К. Ушинський. На сьогодні проблемі формування екологічної культури молодших школярів присвячені праці таких науковців, як Н. Виноградова, Т. Денисова, А. Плешаков, Н. Пустовіт.

Л. Салєєва, М. Сарибєков пропонують виховувати у дітей бережливе ставлення до природи у процесі навчання. Питання інтеграції екологічних знань зі змістом інших предметів шкільного курсу вивчають Є. Гріньова, Д. Кітяжева, Л. Симонова.

Метою статті є обґрунтування ефективності методики формування екологічних знань шляхом інтеграції зі змістом уроку математики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція як мета навчання повинна дати учневі ті знання, які відбивають зв'язаність окремих частин миру як системи, навчити дитину з перших кроків навчання представляти світ як єдине ціле, у якому всі елементи взаємозалежні. Інтеграція ж як засіб навчання спрямований на розвиток ерудиції, на відновлення існуючої вузької спеціалізації у навчанні. У той же час інтеграція не повинна замінити навчання класичним навчальним предметам, вона повинна лише з'єднати одержувані знання в єдину систему.

Інтеграція – це шлях до досягнення цілісного погляду на навколишній світ. В основу інтеграції покладено міжпредметні зв'язки [4]. Міжпредметні зв'язки – це дуже важливий у сучасних умовах наукової інтеграції фактор формування змісту і структури навчального предмета [1]. Міжпредметні зв'язки при їх систематичному і цілеспрямованому здійсненні перебудовують весь процес навчання. Тобто виступають як сучасний дидактичний принцип [2].

Навчання в сучасній школі реалізуються як цілісний навчально-виховний процес, що має загальну структуру і функції, які відображають взаємодію викладання і навчання [5]. Функції навчання – це якісна характеристика навчально-виховного процесу, у якому виражена його направленість і результативність у формуванні особистості учня. Міжпредметні зв'язки забезпечують реалізацію усіх функцій навчання: освітньої, розвивальної і виховної. Ці функції визначаються у взаємозв'язку і взаємодоповнюють одна одну. Єдність їх є результатом цілеспрямованої побудови процесу навчання, як навчально-виховної системи [3].

Для перевірки рівня знань із екологічного виховання було проведено анкетування серед учнів двох 2-х класів, один з яких був експериментальним, другий – контрольним. Підсумовуючи результати вивчення рівня сформованості елементів екологічної свідомості молодших школярів в обох класах, можна сказати, що у 51,2 % дітей виражені утилітарно-споживницькі мотиви ставлення до природи («люблю літо, бо канікули, можна купатися, кататися на велосипеді», «хотів би бути вовком, бо він сильний» тощо); у 8 % учнів спостерігається мотивація оцінюючих переживань («якщо то були лікарські рослини, то не правильно»); у 32 % учнів переважає морально-етична мотивація.

Знання молодших школярів асоціюються з окремими природними об'єктами. 4,8 % дітей неживу природу не вважають складовою її частиною. Більшість учнів сезонні зміни в природі зводять або тільки до змін у житті рослин, або тільки до змін у житті тварин, або ж пов'язують їх тільки зі змінами в неживій природі. 24 % учнів не вважають людину частиною природи, а 56 %

дітей висловлюють думку «людина – частина природи», але не усвідомлюють взаємозв'язків між людиною і природою. Отже, елементи екологічної культури в учнів експериментального класу перебувають на недостатньому рівні. Така ситуація вимагала негайного втручання і корекції. Із урахуванням даних, одержаних при вивченні реального стану екологічного виховання, спираючись на загальні положення педагогів, психологів, методистів про виховання школярів, яке здійснюється перш за все в процесі навчання, про вирішальну роль в екологічному вихованні природознавчих знань, про те, що засвоєння знань завершується тоді, коли вони змінюють погляди учня на навколишню дійсність і відношення до неї, що в молодшому шкільному віці переважає емоційно-естетичне сприймання середовища, що мислення молодших школярів конкретно-образне, але в його структурі дедалі більше зростає роль абстрактних компонентів, можна запропонувати методику формування екологічної культури молодших школярів шляхом інтеграції екологічних знань з курсом математики. Мета експериментального навчання і виховання полягала в підвищенні рівня сформованості елементів екологічної культури молодших школярів, формуванню в них екологічної свідомості.

Мета конкретизувалась такими виховними завданнями: сприяти оволодінню учнями позитивними мотивами ставлення до природи, допомогти набуті знання про природні взаємозв'язки.

Експериментальна програма не вимагала додаткового часу і здійснювалась в рамках звичайного навчально-виховного процесу початкової школи.

В експериментальному класі на уроках математики учням пропонувались завдання з екологічним змістом: математичні диктанти, текстові задачі та ігрові математичні завдання, що базуються на екологічному сюжеті. Екологічний матеріал, що використовувався у запропонованій методиці формування екологічної свідомості, добирався з урахуванням вікових особливостей школярів. На уроках були створені умови для забезпечення розуміння дітьми взаємозв'язків компонентів системи «людина – суспільство – природа», усвідомлення естетичної цінності природи, встановлення зв'язку між інтелектуальним і емоційним розвитком дитини. Числові дані мали великий вплив на емоційну сферу учнів. Вони мали змогу об'єктивно оцінити негативні та позитивні наслідки діяльності людини в природі. Текстові задачі та тематичні диктанти сприяли не тільки екологічному вихованню, але й привертали увагу до самого предмету.

Порівняльний аналіз результатів впровадження методики формування елементів екологічної свідомості молодших школярів шляхом інтеграції екологічних знань з курсом математики показав істотні зміни в розподілі дітей за рівнями сформованості елементів екологічної свідомості. Так, високого рівня досягли 24 % учнів (було 20 %), середнього — 56 % (було 44 %), на низькому рівні залишилось 20 % (було 36 %).

Висновки. Формування елементів екологічної культури молодших школярів вимагає поєднання традиційних і нетрадиційних організаційних форм. Серед нетрадиційних форм належне місце посідають інтегровані уроки.

Екологізації навчання і виховання молодших школярів сприяють математичні завдання екологічного змісту. Наукові знання про природу, спираючись на числові дані, більше впливають на почуття дітей, на екологічну

поведінку їх у навколишньому середовищі й забезпечують високий рівень екологічних знань молодших школярів.

Отже, отримані дані свідчать, що запропонована методика формування елементів екологічної культури молодших школярів шляхом інтеграції екологічних знань із курсом математики є дійсно ефективною у початковій школі.

Література:

1. Вороніна Л. П. Структура діяльності вчителя щодо здійснення міжпредметних зв'язків / Л. П. Вороніна // Педагогіка. – К., 1995. – Вип. 23. – С. 76 – 80.
2. Нісімчук А. С., Падалко О. С., Шпак О. Р. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 368 с.
3. Савченко О. Я. Інтегрований урок у початкових класах / О. Я. Савченко // Поч. школа. – 1995. – № 6. – С. 16 – 19.
4. Симонова Л. П. Экологическое образование в начальной школе: Учебное пособие для студ. сред. пед. учеб. Заведений / Л. П. Симонова. – М.: «Академия», 2000. – 395 с.
5. Екологічне виховання молодших школярів –режим доступу:
http://osvita.ua/school/lessons_summary/ekolog/272/

УДК 373.3.091.212.7:159.955

ВПЛИВ ОЦІННИХ СУДЖЕНЬ НА РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Пересацько О., учитель ЗОШ №34 м. Макіївка

Кошелєв О., доцент кафедри

природничо-математичних дисциплін

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Постановка проблеми. Шкільна успішність є важливим критерієм оцінки дитини як особистості з боку дорослих і однолітків. Статус відмінника або невстигаючого відбивається на самооцінці дитини, її самоповазі і самоприйнятті. Успішне навчання, усвідомлення своїх здібностей та умінь якісно виконувати різні завдання приводять до становлення почуття компетентності – нового аспекту самосвідомості, що поряд із розвитком сфери довільності можна вважати центральним новотвором молодшого шкільного віку. Якщо почуття компетентності в навчальній діяльності не формується, у дитини знижується самооцінка і виникає почуття неповноцінності, можуть розвинути компенсаторні самооцінка і мотивація.

Аналіз останніх досліджень. «Із перших років життя, – писав В. Сухомлинський, – на тернистому шляху навчання перед дитиною з'являється ідол – оцінка. Для однієї дитина він добрий, для іншої – жорстокий, безжалісний. Дитина намагається задовольнити чи, у найгіршому разі, обдурити ідола і поступово звекає учитися не для особистої радості, а для оцінки» [4, с. 88].

Педагогічна оцінка, за словами Ш. Амонашвілі, – це процес співвіднесення результату чи ходу навчальної діяльності з пропонованими еталонами, процес визначення перспективи, яким чином надалі будувати навчальний процес, виявити причини помилок, неуспішності учнів [1]. О. Савченко вважає, що оцінка-бал є лише одним із засобів мотивації, вона не повинна витісняти найбільш важливих і довготривалих стимулів активного і сумлінного навчання.

Окремі з науковців – Н. Бібік, Л. Бондаренко, М. Вашуленко, І. Коробко, Л. Кочина – виступають проти того, щоб використовувати замість оцінок матеріальні замінники – сонечка, зірочки, рибки тощо, хоча дітям це дуже подобається. Чим молодший учень, тим частіше йому потрібна опора на позитивну оцінку вчителя.

Метою статті є визначення впливу оцінних суджень на рівень успішності молодших школярів. Виклад основного матеріалу дослідження.

У повсякденному житті вчителі, учні та їх батьки не розрізняють вирази «отримати відмітку» чи «отримати оцінку». Однак, у педагогічному словнику [2], слова «оцінка» та «відмітка» не є синонімами. Оцінка – це думка (людини) про цінність, рівень чи якість чого-небудь або кого-небудь; відмітка – це встановлене (державою) позначення ступеня знань учнів. У шкільному лексикону ці два слова зблизились до нерозрізнення, бо вчителів привчили своє власне ставлення про цінність учнівських зусиль та досягнень відображати мовою, сформованою чиновниками Міністерства освіти і науки. Склепка понять «оцінка» та «відмітка» відбулася тому, що довгі роки наша країна мала єдину загальнодержавну систему оцінювання: п'ятибальну відміточну систему.

Коли вчитель оцінює відповідь учня, він повідомляє, перш за все, своє власне ставлення до конкретної роботи конкретного учня. Коли вчитель ставить відмітку, на перший план висувається загальнодержавний стандарт якості знань, вмінь і навичок, надзвичайно зручний для зовнішнього контролю над навчальними закладами, але при цьому забувається, що головне в педагогічній і учнівській праці – сам процес оволодіння знаннями, уміннями і навичками.

Сьогодні, відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту», оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів здійснюється вербально (словесно), у 3-4 класах – за 12-бальною шкалою [3].

Бажання отримати добрі оцінки неправильно розглядати як кар'єризм. Учитель повинен засобом оцінки привити учням здорове честолюбство і здатність критично підходити до досягнутого. Засобом оцінки вчитель виховує школярів, впливає на їхнє ставлення до навчання, працездатність і вимогливість до себе; розвиває, якщо робити це правильно, їхню увагу, наполегливість і старанність, дозволяє правильно оцінити власну успішність й успішність інших, виховує, у належній мірі, їхню самооцінку, самосвідомість і скромність, формує мотивацію школярів. Будь-яка оцінка, яку учень вважає справедливою, неважливо – позитивна вона чи негативна, стає стимулом його діяльності й поведінки в майбутньому.

Психологами доведено, що саме факт контролю, як особливого виду діяльності, яка вимагає самостійності та оцінювання, порушує «психологічну рівновагу» учнів, збуджуючи або пригнічуючи їх. За таких обставин виявити справжній рівень навчальних досягнень досить важко. Тільки індивідуальний підхід дає змогу зняти психологічну напругу у дітей, створити в процесі перевірки умови для повної реалізації їхніх суб'єктивних можливостей і об'єктивного оцінювання вчителем. Важливо, щоб індивідуалізація ґрунтувалася на єдності загальних вимог до всіх учнів із урахуванням індивідуальних особливостей кожного.

Дитина прагне утвердити себе в новій ролі, шукає опори в ставленні вчителя до себе, бажаючи, щоб вчитель помітив її позитивні якості. Тому оцінка здатна викликати в учня цілу гаму гострих переживань: радість, емоційне

задоволення успіхом, сором за невдачу, внутрішній протест проти осуду тощо. Радість і задоволення досягненнями в навчанні підтримують рівень намагань учня та засвоєння знань, створюють позитивний емоційний фон стосунків з учителем і однолітками. Почуття гіркоти і невдоволеність невдачами можуть спричинити неусвідомлений конфлікт із оточенням, зниження самооцінки, зневіру.

Це не означає, що слід уникати негативних емоцій, бо тоді довелось б або зовсім не помічати помилок у роботі учня, або щоразу пов'язувати їх із незалежними від нього причинами. Це звело б нанівець і знецінило роль педагогічної оцінки в керуванні навчанням.

Учити дітей без класичної, звичної оцінки, – справа важка і ризикована. Необхідно роз'яснити свою позицію батькам, адже вони чекають від дитини найперше оцінку, яку вона приносить зі школи. Отже, перед школою стоїть завдання – виростити розвинену дитину на уроці, за безпосередньою участю вчителя.

Навчання без оцінок сприяє поступовому переходу від дошкільної форми навчання до шкільної. Воно дає змогу подолати психологічну кризу, робить бажаним відвідування школи, посилює індивідуальний підхід до учнів, урізноманітнює форми спілкування з батьками. Діти почувають себе більш спокійно, вільно, впевнено, бо їх щиро люблять, радіють їхнім успіхам. Учитель та учні – єдиний організм. Учені запевняють, що подібний феномен виникає двічі в житті кожної людини: при народженні (дитина віч-на віч із батьками) та під час зустрічі з першою учителькою.

Психологам і педагогам добре відома роль відмінної оцінки, як засобу створення позитивних емоцій і бадьорого настрою, що допомагає підвищенню успішності та продуктивності навчання. Саме тому вчитель має вірити в сили кожного свого учня, завжди надавати йому змогу розпочинати все знову і знову, долаючи різноманітні труднощі. Тільки мудре, доброзичливе ставлення першого вчителя сприятиме адаптації маленького учня до нового для нього виду діяльності – навчання.

Для з'ясування, як впливає оцінка на емоційний та духовний стан дитини, у 2-му класі протягом півріччя проводили навчання без відміток, шляхом педагогічної оцінки. При цьому вчитель має можливість закласти основи для формування в учнів уміння об'єктивно оцінювати хід і результати своєї діяльності, стимулювати розвиток навчальних мотивів, створити атмосферу доброзичливих взаємин у класі, що необхідно для підтримування в учнів почуття власної гідності, доброти і чуйності, бажання працювати разом із однолітками. Спостереження показали, що протягом усього часу навчання без відміток діти були більш розкуті на уроках, не боялися висловити власну думку, не мали страху перед оцінками.

На уроках практикувалося порівняння роботи учня з тим, як він працював раніше, показуючи його рух уперед. Часто пропонувалося дітям самим оцінити виконане завдання. Самооцінка вироблялася за допомогою правильного використання вчителем оцінки, як стимулюючого фактора, а також за допомогою спеціальних методичних підходів, коли вчитель звертається до учня з пропозицією самому оцінити свою відповідь чи виконану роботу. Словесне оцінювання здійснювалось відповідно до рівнів досягнень: низький, середній, достатній і високий.

Безвідміткове навчання впливає також і на вчителя, оскільки не дає змоги нав'язувати свій авторитет учням, а змушує постійно знаходити нові шляхи стимулювання дитячої творчості у процесі навчання. Від цього починають народжуватися нові форми й засоби організації навчання, нові ідеї виховання.

Отже, безвідміткове навчання, словесна, аргументована оцінка впливають не тільки на емоційний стан дитини, але є також ефективним засобом підвищення успішності. Воно сприяє підвищенню успішності, діти стають більш розкутими, вільними, з радістю йдуть на уроки, зібрані, зосереджені, вміють адекватно реагувати на словесну, аргументовану оцінку.

Висновки. Навчання повинно бути вільним від будь-яких засобів тиску на дітей, психологічного дискомфорту, який часто породжує оцінка. Молодий школяр учиться працювати, думати, спостерігати. Оцінка не обов'язково повинна бути бальною. Словесні судження впливають на емоційний стан дитини, а також є ефективним засобом підвищення успішності. Клас не ділиться на відмінників та невстигаючих. Уміло користуючись педагогічною оцінкою, учитель має змогу закладає основи для формування в учнів уміння об'єктивно оцінювати хід і результати своєї діяльності, стимулює розвиток навчальних мотивів, створює атмосферу доброзичливих взаємин у класі.

Надалі необхідно розробити відповідні методичні рекомендації класоводам, чітко визначити орієнтовні показники засвоєння знань, умінь і навичок із кожного предмета та прийоми оцінювання.

Література:

1. Амонашвили Ш. А. Об оценке и отметке / Ш. А. Амонашвили // Начальная школа: плюс – минус. – 1999. – № 9. – С. 49 – 52.
2. Гончаренко С. І. Український педагогічний словник / С. І. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Дрогомирецька О. Особливості систем контролю знань, умінь та навичок / О. Драгомирецька // Рідна школа. – 2000. – № 1. – С. 55 – 57.
4. Сухомлинський В. О. Моя педагогічна система / В. О. Сухомлинський // Рад. школа. – 1988. – № 6. – С. 88 – 89.

УДК 36:24=161.2

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

*Руднева Н., студентка 5 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Скляров О., студент 5 курсу
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Чепіга В., доцент кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Чугай С., старший викладач
кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми. Естетичне виховання в Україні спрямовано на опанування підростаючим поколінням національним культурним досвідом,

складовою якого, безумовно, є музика. Розвиток музичних здібностей – одне із завдань, визначених Концепцією національного виховання. Найбільш органічно цей процес відбувається у практиці музично-естетичного виховання початкової школи, адже музичні здібності, як першооснова музичної культури, є природним підґрунтям для загального музично-естетичного розвитку молодших школярів та формування в них музичних здібностей.

Аналіз останніх досліджень. Досліджували музичні здібності, розробляли шляхи і методи їх формування й розвитку вітчизняні (О. Коваль, Л. Масол, Є. Печерська, О. Ростовський) та зарубіжні науковці (Е. Жак-Далькроз, З. Кодай, К. Орф, Ш. Судзуки, Б. Трічков). Окремі аспекти досліджуваної проблеми дістали втілення в наукових працях у ракурсі загальномузичного виховання (Е. Абдуллін, О. Апраксина, Г. Падашса, О. Рудницька), зокрема на народній основі (А. Авдієвський, І. Бех, А. Болгарський, І. Зязюн, А. Іваницький).

Натомість, не зважаючи на вагомий теоретичний та практичний внесок указаних вище досліджень у розв'язання означеної проблеми, залишаються недостатньо дослідженими методичні засади формування музичних здібностей у дітей молодшого шкільного віку.

Метою статті є визначення психолого-педагогічних аспектів розвитку музичних здібностей учнів молодших класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «здібності» є широко вживаним у науковій літературі. Науковці К. Альбуханова, Є. Баранов та ін., вивчаючи здібності дітей, доводять існування трьох ознак. По-перше, під здібностями ними розуміються «індивідуально-психологічні властивості, що відрізняють одну людину від іншої; ніхто не стане говорити про здібності там, де йдеться про індивідуальні риси» [1, с. 89]. По-друге, здібностями дослідники називають лише ті, що мають відношення до успішного виконання певної діяльності. По-третє, поняття «здібність» не зводиться до тих знань, навичок чи умінь, які уже набуті окремою людиною.

О. Коваль, спираючись на дослідження сучасної психології, підкреслює, що здібності є однією з базових якостей психіки, яку вчені розглядають у трьох аспектах: як якість високоорганізованої матерії (мозку), що дозволяє відображати об'єктивний світ; як суб'єктивний образ об'єктивного світу; як переживання, розуміючи під терміном «психіка» продукований мозком складний комплекс процесів, кінцеву функцію якого складає формування поведінки за миттєвих та ймовірно-прогнозуючих обставин. Порівнюючи визначення психіки та здібностей, дослідниця робить висновок про те, що «саме здібності реалізують функцію відображення та перетворення дійсності в практичній та ідеальній формі». На наш погляд, теоретичний висновок О. Коваль про те, що «здібності знаходять своє місце в структурі психіки як якості мозку відображати об'єктивний світ, каналізуючи ці якості по конкретних психічних функціях», є дуже важливим, оскільки психічні функції реалізуються в психічних процесах, то в даному випадку, як зазначає автор, «здібності співвідносяться з якостями пізнавальних та психомоторних процесів» [3, с.11].

Загальні здібності притаманні кожній людині. До них віднесені розумові здібності, пам'ять, увага та ін. В. Богословський, зазначає: «Здібності є синтезом властивостей людської особистості, що забезпечують високі досягнення у діяльності» [2, с.151]. Дослідник також виділяє види здібностей за їхньою

спрямованістю чи спеціалізацією. До загальних здібностей він відносить певну систему індивідуально-вольових властивостей особистості, що забезпечує відносну легкість і продуктивність у діяльності. Загальні здібності є наслідком як природної обдарованості, так і всебічного розвитку особистості. Спеціальні здібності формуються в результаті системного навчання, допомагають досягти високих результатів у певній спеціальній галузі діяльності, наприклад, музичній, літературній, науковій, образотворчій тощо. Спеціальні здібності класифікуються ним як музичні; лінгвістичні; інтелектуальні; творчі. Знання, уміння й навички, стосовно здібностей, залишаються зовнішніми лише доти, поки вони не освоєні. Залучаючись до діяльності, по мірі їх виховання, здібності формуються, розвиваються, удосконалюються.

Низький рівень інтелектуального розвитку, відставання, слабка успішність є наслідком не лише відсутності певних здібностей. У багатьох ситуаціях можна було б досягти більшої ефективності навчального процесу, якби з дітьми своєчасно працювали педагоги, зокрема психологи, розкривали в зрозумілій для них формі закономірності функціонування й розвитку особистості.

Протилежної точки зору щодо розв'язання проблеми формування здібностей дотримуються О.Мороз, О.Падалка, В.Юрченко, Н.Філіпенко, які вважають, що необхідно переосмислити зміст навчання: треба вчити не стільки знанням, скільки формувати мислення людини, тобто під час навчання слід розвивати здібності учнів та вчити їх узагальненим способам діяльності.

Отже, педагогічні дослідження, присвячені вивченню сутності здібностей, свідчать про те, що під цими індивідуально-психологічними особливостями розуміється сукупність позитивних умінь та навичок, що певною мірою сприяють повноцінному оволодінню й виконанню діяльності. До того ж, простежуються дві точки зору щодо походження здібностей: у одному випадку їх вважають вродженими утвореннями, що підтверджується розкриттям понять «обдарованість» і «обдаровані діти»; в іншому – як результат оволодіння знаннями, уміннями і навичками. На цій основі здійснюється пошук оптимальних умов, необхідних для їх виховання, розвитку й формування.

Б. Теплов довів, що «музичні здібності можуть почати проявлятися раніше за будь-які інші», майже на першому році життя дитини і розвиваються на основі вроджених індивідуальних задатків [5]. Задатки, як природний потенціал людини, виступають передумовою вияву здібностей. Як анатомо-фізіологічні передумови, задатки можуть реалізуватися в здібності лише в умовах людського існування, активної, навіть напруженої, діяльності та в процесі засвоєння досвіду людства через спілкування, навчання, виховання. Зазначимо, що здібності формуються тільки в тій діяльності, у процесі якої у дитини виникають позитивні емоції.

Питання про структуру музичності є одним з найскладніших. Поняття «музичності» розглядається як комплекс здібностей, які, на відміну від інших, необхідні для занять саме музичною діяльністю і водночас пов'язані з будь-яким видом музичної діяльності. У кожної дитини є певний рівень музичності, що в умовах спеціально організованого процесу навчання виступає основою формування музичних здібностей. Тому головною метою вихователів, музичних керівників і педагогів є пошук шляхів для формування цих здібностей. Основною ознакою музичності вважається переживання музики, здатність людини емоційно на неї відзиватися. Щоб глибше сприйняти зміст музичного

твору, людина повинна мати здатність диференціювати слухом напрями звуків, розрізняти і сприймати виразність музичного ритму. Музичність – це індивідуально-психологічна власність будь-якого виду музичної діяльності. Визначається три типи музичності: емоційно-образний, раціональний і репродуктивний, які різняться за якісними особливостями вияву музичних здібностей.

Виключне значення для гармонійного розвитку особистості має музичне мислення. Воно виявляється у здатності дитини простежити за зміною настроїв музики, осмислити взаємозв'язок інтонацій, тем, образів, частин, задум твору в цілому, виразність музичної мови, розрізнити засоби музичної виразності, що передають зміст.

Серед музичних здібностей окремо вирізняються сенсорні музичні здібності. Учені відзначають, що основу сенсорних музичних здібностей складає здатність до розрізнення висоти, тембру, динаміки і тривалості музичних звуків. Це досягається за допомогою таких різновидів музичного слуху, як: звуковисотний, тембровий і динамічний. Заслуговує на увагу модель музичних здібностей, розроблена К.Тарасовою [4], яка складається з двох підструктур: емоційного відгуку на музику та пізнавальних музичних здібностей. До пізнавальних віднесено сенсорні й інтелектуальні здібності, музична пам'ять. Сенсорні музичні здібності – це музичний слух (мелодичний, тембровий, динамічний, гармонічний) та чуття ритму, інтелектуальні – музичне мислення (репродуктивне, продуктивне) та музична уява.

Інтерпретуючи розроблені зазначеними вище дослідниками структури музичних здібностей, ми створили власну структуру музичних здібностей дітей молодшого шкільного віку, яка складається з підструктур: музично-слухові здібності, здібності до різних видів музичної діяльності, музично-творчі здібності. Також до цієї підструктури ми віднесли пізнавальні музичні здібності, до яких включили інтелектуальні здібності, які впливають на музичне мислення (репродуктивне і продуктивне) та музичну пам'ять (розпізнавальну і відтворюючу).

Висновки. Отже, на основі аналізу психолого-педагогічних аспектів категорій «здібності», «музичні здібності», структури музичності можна визначити музичні здібності молодших школярів як стійкі індивідуально-психологічні властивості, які є передумовою та запорукою успішного здійснення музичної діяльності.

Детермінуються музичні здібності соціальними умовами, формуються в процесі цілеспрямованого виховання та навчання, проявляються в особливостях сприймання дитиною музики. Саме при оволодінні різними видами музичної діяльності, у процесі цілеспрямованого виховання й навчання у молодших школярів формуються музично-слухові здібності (ладове та музично-ритмічне чуття, музично-слухові уявлення), здібності до різних видів музичної діяльності (сприймання, спів, музично-рухова діяльність, гра на музичних інструментах, драматизація) та музично-творчі здібності, які в сукупності складають структуру музичних здібностей. Формування музичних здібностей сприяє розвитку стійкої уваги, уяви, пам'яті, активізує репродуктивне та продуктивне мислення дітей молодшого шкільного віку, позитивно впливає на їх загальнокультурне становлення, ґрунтується на використанні різних методів музичного виховання і навчання та застосування на кожному етапі роботи органічного поєднання

колективної, групової, індивідуальної форм роботи та різних видів музичної діяльності.

Література:

1. Абульханова К. А., Баранов Е. Г., Богданов Е. Н., Бодалев А. А., Бурняшев М. Г. Психология и педагогика: Учеб. пособие / А. А. Деркач (науч. ред.). – 3-е изд., доп. и перераб. – М.: Издательств-во Института Психотерапии, 2002. – 584 с.
2. Богословский В. И., Извозчиков В. А., Потемкин М. Н. Наука в педагогическом университете: Вопросы методологии, теории и практики / Российский гос. педагогический ун-т им. А. И. Герцена / В. И. Богословский (общ. ред.). – СПб.: Издательство С.-Петербургского ун-та, 2000. – 202 с.
3. Коваль О. В. Формування музичних здібностей молодших школярів на уроках музики: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. В. Коваль Ніжинський держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2002. – 24 с.
4. Тарасова К. В. Онтогенез музыкальных способностей. – М.: Педагогика, 1988. – 176 с.
5. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов // Избранные труды: в 2 т. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1985. – 328 с.

УДК 06(082.2)

**ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПО ДОСТИЖЕНИЮ НАИВЫСШИХ
РЕЗУЛЬТАТОВ В ОБУЧЕНИИ СЛАБОВИДЯЩИХ**

*Свищёва Е., Хачатрян С.,
студенты 1 курса факультета ПсихДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

В настоящее время актуальна проблема преемственности между ступенями образования. Чтобы сделать переход детей в школу более мягким, учитель должен внимательно познакомиться с формами и методами работы в дошкольном учреждении, помочь ребенку быстрее адаптироваться к новым условиям.

Преемственность между дошкольными учреждениями специального назначения и школами для детей с нарушением зрения осуществляется по тем же направлениям, что и в норме, а именно: в содержании обучения и воспитания, в методах и приемах, в организационных формах учебно-воспитательной работы.

В 1996 г. Коллегия Министерства образования впервые зарегистрировала преемственность как главное условие непрерывного образования, а идею приоритета личностного развития – как ведущий принцип преемственности на этапах дошкольного – начального школьного образования. Преемственность детского сада и школы предполагает установление взаимосвязи между ее звеньями с целью последовательного решения задач обучения и воспитания – взаимосвязь учебного содержания, воспитательно-образовательной работы, а также методов ее осуществления. Существенным в преемственности является взаимосвязь между предыдущим и последующим образовательными этапами и сохранение определенных черт предшествующего опыта в последующем [1].

В процессе деятельности приобретается жизненный опыт, познается окружающая действительность, усваиваются знания, вырабатываются умения и навыки, благодаря чему развивается и сама деятельность. Воспитатели дошкольных учреждений формируют у детей с патологией зрения готовность к предстоящей учебной деятельности в школе. Учителя младших классов школы слепых и слабовидящих используют при изучении нового материала познавательный опыт учащихся, накопленный в дошкольный период.

Как показывают специальные исследования, в дошкольных учреждениях и специальных школах для детей с нарушениями зрения принцип преемственности часто нарушается в содержании, в методах и в организационных формах учебно-воспитательной работы.

Для установления преемственной связи в коррекционно – воспитательной работе со слепыми и слабовидящими детьми дошкольного и младшего школьного возраста, необходимо выявить пробелы, те уязвимые места, которые требуют специальной коррекции.

Начнем с содержания программ, по которым работают специальные дошкольные учреждения для детей с нарушениями зрения. Вся коррекционная работа в специальных дошкольных учреждениях для детей с нарушениями зрения осуществляется как в повседневной жизни, так и в процессе специально организованной деятельности, то есть на занятиях. Ребенок с патологией зрения развивается в условиях ограничения, искажения или полного отсутствия визуальной информации об окружающем мире. Нарушение зрения отрицательно влияет на развитие всех познавательных процессов (зрительные ощущения, восприятие, представление, речь, память, внимание, воображение).

Работая в тесном контакте, педагоги стремятся к единому подходу в воспитании и обучении каждого ребенка. Именно этот стиль работы создает эмоционально положительный климат и благоприятные условия для усвоения программного материала каждым ребенком.

При работе с детьми с нарушением зрения следует учитывать, что наиболее успешно ребенок познает окружающий мир на основе знакомства с реальными предметами, а затем уже на макетах, муляжах и иллюстративном материале. В связи с этим важно в период дошкольного возраста научить детей, пользуясь неполноценным зрением, правильно зрительно выделять важные существенные признаки и свойства [3].

На практике нередки случаи, когда значительная часть урока уходит на уточнение или первичное формирование представлений о ситуации, отраженной в содержании задачи (приходится давать конкретные предметы для осматривания и т.п.).

Для примера возьмем урок математики в 1-м классе, на котором предстоит решать задачу о мешках с картофелем.

Выявив пробелы в представлениях школьников о том, сколько весит мешок с картофелем, какой он по величине и т.п., учитель оставляет запись воспитатели о необходимости экскурсии в овощной магазин с целью знакомства детей с реальной ситуацией. Воспитатель может организовать приобретение необходимого опыта и другим путем (это зависит от местных условий школы). Главное, чтобы предварительная работа по коррекции представлений и приобретению нужного чувственного опыта была проведена во внеурочное

время, что позволит учителю на уроке уделить внимание выполнению основных дидактических задач.

Можно подобную пропедевтическую работу предусмотреть заблаговременно и осуществлять во время коррекционных уроков, на которые в начальных классах отводятся специальные часы. Так же, в начальной школе существует обучения изобразительной деятельности. Этот вид занятий необходим для того, чтобы научить детей правильно анализировать цветные, контурные, силуэтные рисунки, графическую символику. Мысленно представлять по ним предметы, процессы, явления окружающей действительности.

На этих занятиях проходит чтение изображений к сказкам, рассказам, стихам, используются настольные игры (лото), учебники (математика). Обучение чтению изображений должно сопровождаться показом игрушек, предметов, природных материалов, наблюдениями.

Задача таких занятий состоит в том, что бы научить воспринимать и передавать в рисунке характерные особенности предметов (величину, форму, цвет, материальную фактуру, расположение в пространстве).

Другими основными методами и средствами в работе с детьми являются: обследования, экскурсии, наблюдения, упражнения, иллюстрации, просмотр диафильмов, наглядный материал, слушание записей со звуками окружающего мира, а так же дидактические и творческие игры. В начальных классах школы игра занимает в среднем всего 18-20 % свободного (от сна) времени ребенка, по сравнению с 68-70 % времени в детском саду. Такой резкий «уход» от игры отрицательно сказывается на качестве усвоения младшими школьниками учебного материала и социальной адаптации их в новых условиях.

Как правило, воспитатели в детских садах придают занятиям особый интригующий характер, используют игровые ситуации. Учителям же младших классов не всегда удается достичь облегчающей познавательный процесс эмоциональности во время урока, что отрицательно сказывается на результатах коррекционно-воспитательной работы с детьми в первоначальный период школьной жизни ребенка с глубокой зрительной патологией. Нарушение преемственности в использовании игровых форм деятельности можно объяснить тем, что игры детского сада не всегда годятся в школе. Необходим или отбор специальных игр, которые бы органически вписывались в содержание основной учебной деятельности ребенка, или адаптация (приспособление) дошкольных игр к новым школьным условиям. Имеются некоторые общие недостатки в осуществлении принципа преемственности младшей школой и специальным детским садом. Так, педагоги обоих звеньев не всегда представляют себе коррекционно-компенсаторные возможности предстоящего педагогического мероприятия. Нередко допускаются ошибки в подборе наглядного материала, его качестве не всегда соответствует требованиям охраны зрения, его место на занятии и уроке, количество предлагаемых объектов зачастую недостаточно продумываются.

В настоящее время существует немало разнообразных оптических средств, технических приспособлений, машин и аппаратов, которые предназначены для слабовидящих и слепых. В коррекционных целях технические средства обучения и воспитания используются редко. Особо важной проблемой обучения и воспитания слепых детей была и остается

проблема ориентировки в пространстве и мобильности. Именно через потерю самостоятельности при передвижении ребенок начинает чувствовать свой дефект. Самостоятельные передвижения слепого в окружающей среде возможны лишь после ознакомления с этой средой, после создания у него четких представлений о ней. Прежде всего, необходимо научить детей ориентироваться на местности, развивать у них наблюдательность, внимание, быстроту реакции, чувство пространства. Важное значение имеет умение определять направление, расстояние, скорость, рельеф дороги, звуки и другие особенности, имеющие при ходьбе слепого первостепенное значение. Незаменимое значение при этом имеют различные рельефные пособия. Обучение пользованию такими пособиями необходимо начинать еще в дошкольном возрасте, продолжая обучение в школе. Учитывая то, что топографические представления о форме пути, соотношении отдельных его отрезков и последовательном расположении на нем различных объектов формируются у слепых проще, в работе со слепыми детьми младшего школьного возраста следует пользоваться наглядными пособиями типа «карта-путь». Освоение навыков осязательного восприятия схем-путей наиболее целесообразно проводить в игровой форме. Отличным приемом для быстрой ориентации в пространстве, является создание макетов школьного двора, спортивной площадки, транспортные маршруты микрорайона (выбор оптимальных маршрутов передвижения, изучения особо сложных участков, переходов через проезжую часть дороги.), а так же расположение дома, сарая, других подсобных помещений, салонов автобусов, поездов, самолетов, расположение салонов магазинов, кафе, столовых и т. п. [2].

С психологической точки зрения переходный период от дошкольного к школьному детству считается наиболее сложным и уязвимым. Большое значение при этом играет преемственность стиля отношения к ребенку воспитателя и учителя, что является благоприятным условием для формирования уверенности в своих силах, развития доверия к учителю, активного включения в учебу. Таким образом, практика показала, что преемственность в обучении и воспитании детей с глубокими нарушениями зрения достигается путем постоянных контактов и взаимодействия работников дошкольных учреждений и учителей школ, а главной задачей, для реализации единой линии развития ребенка на этапах дошкольного и начального школьного образования, является придание педагогическому процессу целостного и последовательного характера.

Литература:

1. Гудонис В. Теоретические предпосылки интеграции лиц с нарушенным зрением / В. Гудонис // Дефектология. – 1996. – № 2. – С. 7.
2. Кулешова Е. В. Особенности классификации предметов, изображенных на картинках, слабовидящими детьми младшего школьного возраста / Е. В. Кулешова // Вопросы психологии, – 2003. – № 3. – С. 18 – 22.
3. Солнцева Л. И. Адаптация диагностических методик при изучении детей с нарушениями зрения / Л. И. Солнцева // Дефектология. – 1998. – № 4. – С. 9.

УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ТВОРЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Семенченко В., студентка магістратури факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Сарієнко В., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Головний стратегічний напрям удосконалення світової та вітчизняної системи освіти лежить у площині вирішення проблеми формування активності студентів у виявленні ними власної креативності, розвитку цієї якості особистості та пошуку адекватних завданню ефективних методів, які б сприяли формуванню творчої активності [1]. Вирішення цього питання напряму пов'язане з розв'язанням важливої проблеми допомоги кожному студенту, який готується працювати з дітьми, побачити приховані можливості формування та розвитку власної креативності через використання певних методик та інтегрування отриманого досвіду роботи над собою в особистий досвід із подальшим використанням його в професійній діяльності.

Організуючи навчальний процес студентів щодо підготовки їх до творчої педагогічної діяльності в майбутньому, викладачі ВНЗ повинні дотримуватись наступних головних вимог:

- чітко формулювати пізнавальні завдання; завдання мають бути проблемними, спонукати студентів до активності, до творчого мислення, до пошуку нових знань і нових способів дій;
- уважно спостерігати за ходом навчальної діяльності як в академічній групі, так і в малих групах при використанні інтерактивних технологій навчання;
- зосередити увагу на діяльності слабких студентів;
- не створювати не виправданого змагання на швидкість виконання завдань [4].

Систему професійної підготовки майбутнього вчителя до творчої педагогічної діяльності В. Моляко пов'язує зі створенням таких організаційних умов:

- забезпечення теоретичного оснащення (формування наукового світогляду під час вивчення навчальних дисциплін, оволодіння сучасною педагогічною та психологічною теорією);
- реалізація методичного оснащення (вміння варіативно використовувати методи, прийоми, форми навчання й виховання в залежності від конкретних ситуацій, оволодіння технікою і технологією розв'язання педагогічних завдань);
- спонукання до творчого розв'язання педагогічних завдань, в основі якого лежить віра у можливість учнів, позитивне відношення до педагогічної діяльності, незадоволеність уже досягнутим, потреба у самовдосконаленні та інше;
- сприяння розвитку здібностей, необхідних для творчої діяльності: пізнавальної активності, вміння визначити альтернативу очевидному,

аналіз та оцінка різноманітних варіантів, прогнозування ходу педагогічного процесу та можливостей розвитку учнів, висування гіпотез та здійснення переносу [2].

Методика підготовки майбутнього вчителя початкових класів до творчої педагогічної діяльності реалізується на базі змісту педагогічних дисциплін, курсу «Педагогічні технології у початковій школі», курсу «Основи педагогічної творчості» та педагогічної практики.

Передумовою підготовки майбутніх учителів до творчої педагогічної діяльності є глибоке вивчення всіх навчальних дисциплін у рамках конкретної спеціальності. Якщо мова йде про підготовку вчителів початкових класів, то особлива роль у цьому процесі належить педагогічним дисциплінам, оскільки здобуті знання з цих дисциплін є основою для педагогічної творчості. Засвоюючи предмет «Вступ до спеціальності», студенти знайомляться не тільки з необхідними теоретичними відомостями, але й включаються у творчу діяльність, мають змогу зіставити елементи педагогічної майстерності з акторськими. Студенти оволодівають знаннями про особливості професійної творчої діяльності, етапи творчого процесу, ознайомлюються з вимогами до особистості вчителя початкових класів, його професійних якостей, дізнаються про особистісні характеристики, притаманні творчо працюючому вчителю, отримують елементарні відомості про педагогічну творчість. У майбутніх вчителів починають формуватися вміння та навички професійного спілкування, оцінки новаторського стилю педагогічної діяльності, аналізу власної готовності до творчої педагогічної діяльності.

У процесі вивчення таких педагогічних дисциплін, як «Історія педагогіки», «Дидактика», «Теорія і методика виховання» у майбутніх учителів удосконалюються і формуються система професійних педагогічних знань і умінь, які є передумовою їхньої готовності до творчої педагогічної діяльності. Студенти оволодівають знаннями про сутність, стилі і функції педагогічного спілкування, про способи оперативного розв'язання комунікативних завдань у непередбачуваних комунікативних ситуаціях. У майбутніх учителів починають формуватися вміння та навички професійного спілкування з аудиторією, а саме: вільно тримати себе і керувати своїми емоціями і почуттями, прогнозувати подальший розвиток педагогічної ситуації, володіти неочікуваною комунікативною ситуацією.

Курс «Педагогічні технології у початковій школі» покликаний підвищити рівень знань майбутніх учителів з проблеми інноваційних технологій, їхнього впровадження в практику; ознайомити з сучасними вітчизняними та зарубіжними технологіями та їх втіленнями у сучасних закладах освіти; сприяти впровадженню учителями інновацій, умінню відбирати ефективні інноваційні технології, адаптувати їх до конкретних умов. У пояснювальній записці зазначається, що у сучасній початковій школі переважає педагогіка формування особистості, рідше зустрічається педагогіка здібностей або педагогіка «розвитку заради розвитку», а в окремих школах має місце педагогіка співтворчості учасників навчально-виховного процесу. Різниця між цими типами педагогік полягає у домінуванні інформаційних аналогів. Так, у педагогіці формування особистості переважають педагогічні технології із вербальною інформацією, зорієнтовані на: учня-«слухача», напрям життєдіяльності «людина – знакові системи», абстрактний тип сприймання, науковий та офіційно-діловий стилі

мовлення, абстрактні і знаково-символічні типи зображень, словесні формулювання творчих задумів, формування конструктивно-інтелектуальних вмінь, логічно-понятійних, планувальних дій учнів.

У педагогіці «розвитку заради розвитку» переважають педагогічні технології із домінантою сенсорної інформації, зорієнтованої на: учня-«глядача», напрями життєдіяльності «людина – людина» і «людина – художні образи», емоційний тип сприймання («художника»), художній і розмовний стилі мовлення, метафоричний і сюжетний типи графічних зображень (художньо-графічних), формування конструктивно-художніх умінь, уявно-образних, вербально-художніх дій учнів.

У педагогіці співробітництва переважають педагогічні технології із домінантою структурної інформації, зорієнтованої на: «учня-діяча», напрями життєдіяльності «людина – природа» і «людина – техніка», конкретний тип сприймання, публіцистичний стиль мовлення, конкретний тип графічних зображень, формування конструктивно-технічних умінь, пошуково-макетувальних або техніко-технологічних дій учнів.

Отже, аналіз практичних матеріалів дозволив з'ясувати умови та шляхи підготовки майбутнього вчителя до розвитку творчої педагогічної діяльності:

Особистісно-мотиваційні умови полягають у зацікавленості і позитивному ставленні, інтересі до впровадження творчої педагогічної діяльності, усвідомленні необхідності використання у початковій школі.

Організаційно-методичні умови спрямовані на організацію навчальної діяльності із засвоєння і використання на практиці творчої педагогічної діяльності через систему лекційних, семінарських, практичних занять.

Психолого-педагогічні умови акцентують увагу на психологічних особливостях навчально-педагогічної роботи зі студентами: усвідомлення студентами мети, сприймання її як особистісно значущої; розвиток у студентів активно-діяльнісного підходу до процесу вибору методів навчання, формування у студентів потреби в самоаналізі та самооцінці виконаних завдань, виявленні та усуненні допущених помилок, формування у студентів стійкої потреби в самоосвіті.

Матеріально-технічні умови полягають в забезпеченні комплексу навчально-методичного забезпечення (підручниками, посібниками із педагогічної творчості) [3].

Отже, наявність зазначених дидактичних умов забезпечує успішність підготовки майбутніх учителів початкової школи до творчої педагогічної діяльності.

Література:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
2. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В. О. Моляко // Обдарована дитина, – № 6. – 2005. – С. 2 – 9.
3. Роменець В. А. Психологія творчості: Навчальний посібник 2-ге видання / В. А. Роменець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
4. Хліві О. П. Формування у студентів педагогічного коледжу готовності до роботи з обдарованими дітьми / О. П. Хліві // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – № 1. – С. 47 – 51.

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНОГО ЦИКЛУ

*Сергієнко Н., Цимбал О., викладачі
загальнотехнічних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»*

Постановка проблеми. Прискорений соціально-економічний розвиток нашої країни висуває усе нові вимоги до людського фактору не тільки в області виробництва, а й у сфері освіти, яка повинна краще готувати молодь до життя і праці. У наш час розвиток науки і техніки призвів до корінних змін у взаємозв'язку науки і виробництва, наука стає безпосередньою виробничою силою. Знання різних галузей не є тепер ізольованими, вони стають найбільш дієвими при зв'язку між науками.

Реалізація міжпредметних зв'язків у навчанні сприяє наступності у формуванні понять на заняттях різних дисциплін. Запровадження ефективних міжпредметних зв'язків – справа ефективної підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти. За умов використання міжпредметних міждисциплінарних зв'язків ефективніше здійснюється загальнодидактичні принципи – свідомості, систематичності, послідовності, доступності – в оволодінні студентами необхідними знаннями, уміннями, навичками, досвідом творчої діяльності. Удосконалення системи підготовки майбутніх учителів технологій на сьогоднішній день розглядається як одна з невід'ємних складових реформи системи освіти в цілому. Однак визначивши зміст педагогічної підготовки вчителя, згідно з вимогами навчальних програм і порівнявши його з станом цих проблем в реальності, можна визначити і реалізувати конкретні заходи необхідні для забезпечення належної підготовки майбутніх учителів технології. Аналізуючи зміст освіти, стає очевидним, що в сучасних соціально-економічних умовах необхідно здійснювати не лише психолого-педагогічну, а й методичну підготовку майбутніх учителів, із збереженням її фундаментальності [1, с. 73]. Підготовка майбутніх учителів технології повинна здійснюватись на основі соціального замовлення суспільства, у тісному взаємозв'язку з досягненнями педагогічної науки і практики, із врахуванням інтеграційних процесів у всіх сферах суспільної діяльності.

Міжпредметні зв'язки у процесі підготовки майбутніх фахівців, на думку вчених, являють собою єдність цілей, функцій, змістових і структурних елементів навчальних дисциплін [3, с. 35]. Їх реалізація сприяє узагальненню, систематизації та міцності знань, формуванню узагальнених навичок і вмінь, а у кінцевому результаті – формуванню цілісного наукового світогляду та якостей всебічно та гармонійно розвиненої особистості фахівця як суб'єкта професійної діяльності. Це пов'язано з тим, що у міжпредметних зв'язках, які сприяють інтеграції загальнонаукових і професійних знань підготовки майбутніх фахівців, міститься оптимальне методичне рішення багатьох дидактичних проблем професійної підготовки.

Розкриттю різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання у вищих педагогічних закладах, використанню

міжпредметних зв'язків серед дисциплін загальнотехнічного циклу присвячені дослідження багатьох науковців, зокрема: С. Є. Бондаренко., О. О. Коробова, М. В. Курач, О. С. Баранова, О. І. Васюк, П. В. Кузьменко, Е. Л. Глинскої, Г. Д. Філатової, В. В. Титової, П. Г. Кулагіної, В. П. Максимової та ін..

Метою даної статті є розгляд міжпредметних міждисциплінарних зв'язків дисциплін загальнотехнічного циклу.

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку науково-технічного прогресу, сучасної виробничої сфери та ринкової економіки зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах, здатних до конкурентної боротьби та мобільності на ринку праці. Це зумовлює розробку нових підходів до змісту підготовки майбутніх фахівців усіх спеціальностей, у тому числі вчителів трудового навчання.

Загальнотехнічна підготовка вчителів трудового навчання як одна з основних частин політехнічної освіти вирішує низку завдань. По-перше, вона дає студентам основні систематичні знання про техніку як одну з важливих галузей навколишньої дійсності. Майбутні фахівці вивчають основні функціональні органи технічних засобів, знайомляться з принципами дії і будовою знарядь праці, машин і технічних систем; із застосуванням техніки в різних галузях, історією і основними тенденціями розвитку техніки. По-друге, у студентів формуються важливі загальнотехнічні вміння і навички, які необхідні їм у професійній діяльності, тим самим вирішуючи навчально-пізнавальні завдання.

Підготовка майбутніх учителів трудового навчання в умовах педагогічної інтеграції до організації безпечної діяльності школярів є одним з найважливіших напрямів їхньої професійної підготовки. Під професійною підготовкою майбутніх учителів ми розуміємо спеціально організований навчальний процес, спрямований на формування у них готовності до самостійної професійної діяльності із врахуванням специфіки змісту кожної з них і особливостей міждисциплінарної взаємодії. [2, с.61]

Міждисциплінарні зв'язки не тільки засіб досягнення загальних соціальних цілей навчання – всебічного розвитку особистості студента, але і один з необхідних факторів формування конкретних педагогічних завдань, визначення загальнопредметних систем знань, вмінь відношень. Взаємозв'язок знань з різних навчальних предметів виступає як необхідність не тільки для пізнання наукових основ сучасного виробництва, але і для свідомого виконання студентами трудових завдань, практичних робіт.

Так, при вивченні навчальних дисциплін «Основи швейної справи», «Основи обслуговуючої праці», «Столярна справа», «Слюсарна справа», «Основи декоративно-прикладного мистецтва», «Технічна творчість учнів» студенти використовують знання з математики (проводяться розрахунки, вимірювання, визначення кількості деталей у виробі), креслення (застосування прийомів роботи креслярсько-вимірювальними інструментами, під час побудови окремих геометричних фігур, креслення розгорток, визначення форми предметів), образотворче мистецтво (здійснюється при виборі продуктів праці, їх графічному зображенні, оздобленні), виготовлення аплікацій, сувенірів, витинанок, масок, персонажів лялькового театру неможливе без елементарних знань сучасного дизайну, також невід'ємною складовою при вивченні предметів загальнотехнічного циклу є знання з безпеки життєдіяльності та основ охорони

праці (формування навичок безпечної праці, користування різноманітними інструментами, безпечної поведінки в навчальному закладі, побуті, дотримання санітарно-гігієнічних вимог, правил пожежної безпеки).

Актуальність міжпредметних зв'язків у навчанні студентів спеціальності «Технологічна освіта» очевидна. Вона обумовлена сучасним рівнем розвитку науки, на якому ярко виражена інтеграція суспільних і технічних знань. Однак основне завдання навчального процесу складається ще і в тому, щоб навчити студентів використовувати теоретичні положення, що вивчаються для аналізу і пояснення реальних об'єктів і явищ, для рішення практичних завдань, з якими вони зустрічаються, тобто навчити використовувати теорію як метод пізнання для аналізу реальних явищ і вирішення практичних проблем. Саме в цьому і міститься здійснення зв'язку теорії з практикою [4, с.252].

Проаналізувавши досвід та практику застосування міжпредметних зв'язків на заняттях з професійного навчання приходимо до висновку, що основними шляхами посилення реалізації цього принципу є :

- необхідність удосконалення організаційної і координаційної роботи з налагодження зв'язків між навчальними предметами та циклами (професійно-технічного та загальноосвітнього);
- систематичний підхід при застосуванні зв'язків на теоретичних та практичних заняттях з використанням активних методів навчання;
- розробка методичних рекомендацій, інструкцій, завдань, які орієнтують студентів на використання міжпредметних зв'язків;
- удосконалення методики викладання, підвищення мотивації педагогічної діяльності викладачів та усвідомлення ними мети та завдань по посиленню зв'язків між дисциплінами.

Міжпредметна інтеграція – це найбільш дієвий засіб підвищення якості професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів, яка змінює мету і вектор змісту професійної підготовки: від передачі знань і умінь предметного змісту до розвитку особистості. Упровадження міжпредметної інтеграції у професійну освіту передбачає організацію інтегрованого освітнього простору, у якому предметні складові співвідносяться із суб'єктною активністю студента. Він стає суб'єктом інтеграції міжпредметних ресурсів професійної підготовки.

Література:

1. Балл Г. О. Формування готовності до професійної праці у контексті гуманізації освіти / Г. О. Балл, П. С. Перепелиця // Психологічні аспекти гуманізації освіти. Книга для вчителя / За ред. Г. О. Балла. – Київ-Рівне, 1996. – 167 с.
2. Зверев П. Д. Максимова В. Н. Межпредметные связи в современной школе / П. Д. Зверев, В. Н. Максимова. – М.: Просвещение, 1981. – 160 с.
3. Кулагин П. Г. Межпредметные связи в процессе обучения / П. Г. Кулагин. – М.: Просвещение, 1981. – 96 с.
4. Тхоржевський Д. А. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін / Д. А. Тхоржевський. – К.: Вища школа, 1992. – 336 с.

ІНШОМОВНА МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

*Сєдих В.П., викладач філологічних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»*

Знання іноземної мови у наш час – не тільки атрибут культурного розвитку людини, але й умова успішної кар'єри. За умов реалізації завдань реформи загальноосвітньої школи вчителі й методисти постійно шукають резерви вдосконалення навчально-виховного процесу з англійської мови, підвищення ефективності засвоєння учнями програмного матеріалу, яка так чи інакше залежить від рівня методичної сформованості вчителя. Поглиблення процесів інтеграції України у загальноєвропейський простір (інформаційний, політичний та економічний) відбувається на фоні становлення Європи Знань. Відповідно до Болонського процесу змінюються і вимоги до педагогічної освіти, зокрема у контексті професійної підготовки вчителів, яка спрямовується на виховання толерантності й позитивного сприймання культурного та національного розмаїття. Вивчення англійської мови, формування мовної особистості школяра в загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до поставлених державою завдань вимагає ґрунтовної підготовки й високорозвиненої професійної методичної компетентності вчителя. Проблеми мовної освіти, її стандартизації й уніфікації, формуванню національно-мовної особистості присвятили свої дослідження науковці О. Біляєв, А. Богуш, Л. Варзацька, М. Вашуленко, О. Горошкіна, С. Караман, Л. Мацько, А. Нікітіна, М. Пентилюк, О. Савченко, Г. Шелехова та ін., що підтверджує актуальність проблеми якісної іншомовної методичної культури вчителя початкової школи як одного з критеріїв в розвитку особистості учня початкової школи й пошук шляхів для її вирішення. Беручи до уваги Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, керуючись внутрішньодержавними вимогами, зазначимо, що теоретичну та практичну основу сучасної мовної освіти в Україні складають документи, серед яких положення Державної національної програми «Освіта (Україна XXI століття)». Особливу роль початкової школи в системі шкільної мовної освіти, що зумовлено певними характеристиками цього віку, відіграють уміння вчитися, готовність до продовження навчання в основній школі, моральна вихованість, позитивний соціальний досвід. Надзвичайно важливо, щоб кожен, від кого залежить якість навчання мови в початковій школі, усвідомлював її як пріоритет, бачив взаємозв'язок між усіма чинниками, що впливають на неї [1, с. 34].

Вбачається, що окрім оптимізації філологічної підготовки майбутнього вчителя, посилення його методичної підготовки до проведення уроків іноземної мови у початковій школі, слід звертати увагу на методи і прийоми, які формують особистість учнів сьогодні. Учитель, який бездоганно володіє всіма аспектами й видами іншомовленнєвої діяльності, уміє навчити, володіє технологіями, що дозволяють навчати, але не акцентує достатню увагу на світоглядних орієнтирах, якостях особистості та розвитку в цілому, не може розглядатись як методично підготовлений, висококваліфікований спеціаліст. Відповідно змістом освіти може бути культура як така, і методична культура в цілому. У контексті

підготовки майбутнього вчителя початкової школи змістом його іншомовної методичної освіти може бути лише методична культура, тобто та частина загальної культури, яка накопичена у царині відповідної людської діяльності – навчанні іноземної мови. Зміст методичної підготовки має зводитись не тільки до формування стійких стереотипів майбутнього вчителя початкової школи щодо форм та методів організації навчально-виховного процесу з іноземної мови у початковій школі, а також специфіки формування видів мовно-мовленнєвої діяльності відповідно до психофізіологічного розвитку молодшого школяра. Важливим аспектом є акцентування уваги майбутнього фахівця на значущості професії учителя іноземної мови, функціях, що на сьогодні їх виконує вчитель, принципах його діяльності, особистісних якостях, світоглядних орієнтирах, рефлексивних здібностях. Мова йде про досягнення достатнього рівня іншомовної методичної культури молодого спеціаліста, який у процесі професійної діяльності підвищуватиметься за умови активної, цілеспрямованої навчально-виховної діяльності та потреби у самовдосконаленні. Основною практичною метою навчання англійської мови є формування в учнів комунікативної компетенції, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати англійську мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, розвивати особистість у поєднанні з національним патріотичним вихованням засобами порівнянь, зіставлень. Відповідно основним є лінгвокультурологічний напрямок, де головними є «особистість (людина з її мисленням) – мова – культура» [2, с. 78-79].

Ця мета передбачає досягнення школярами такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування в усній (говоріння, аудіювання) та письмовій (читання, письмо) формах у межах визначених комунікативних сфер, тематики ситуативного мовлення та на основі вивченого мовного і мовленнєвого матеріалу. Виховна та інформаційна цінність навчання англійської мови молодших школярів проявляється у більш ранньому входженні дитини в загальнолюдську культуру через спілкування новою мовою. При цьому діти краще усвідомлюють явища власної національної культури порівняно з культурою країни, мова якої вивчається. Експерименти останніх років підтвердили, що заняття іноземною мовою розвивають дітей, перш за все, їх логічне мислення, піднімають їх освітній і культурний рівень, спостерігається позитивний вплив вивчення іноземної мови та на знання рідного. Усвідомлення загальнолюдських цінностей – невід’ємна частина розвитку почуття національної самобутності. Вивчаючи разом з мовою життя інших країн, школярі порівнюють отриману інформацію з життям рідної країни. Завдяки такому порівнянню вони вчаться бачити успіхи своєї країни і її проблеми, поважати й цінувати традиції й звичаї свого народу. Почуття національної гідності зміцнюється, коли учні вільно можуть розповісти іноземним гостям про свою оселю, родину, країну, свій край, його історію, про цікаві географічні маршрути, про наукові досягнення, про твори мистецтва, про традиції й звичаї [3, с. 21-22].

Сучасне оновлене суспільство вимагає оновлених методів та форм навчання. Отже, згадані вище інноваційні технології можуть зіграти важливу роль у процесі навчання іноземних мов молодших школярів. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні іноземна мова стала важливим чинником у загальній

освіті, тому сучасний педагог молодшої школи покликаний якнайефективніше донести до школяра потрібні знання, щоб виховати всесторонньо розвинену особистість [4, с. 65-66].

Ураховуючи вікові особливості молодших учнів, які починають вивчення іноземної мови, найбільш важливим елементом є мотивація, бо, на відміну від дорослих або учнів середньої школи, які мають деяку ступінь мотивації (наприклад, потрібно скласти іспит, надія на матеріальну винагороду, або можливість майбутньої подорожі і т. д. – це вид зовнішньої мотивації, яка пов'язана із чинниками за межами класної кімнати), учні початкової школи її не мають, і тому необхідно, щоб учитель підвищив мотивацію у класі задля заохочення і успішного вивчення мови. Це означає, що учні можуть бути основною рушійною силою здійснення самого процесу навчання і їхня основна мотивація – це отримання задоволення або бажання почувати себе комфортніше на уроці. Як правило, ці мотиви відносяться до категорії, яка називається внутрішня мотивація [5, с. 34].

Література:

1. Бігич О. Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Монографія. – К.: Вид.центр КНЛУ, 2004. – 278 с.
2. Іноземна мова в середній школі: методичні засади викладання / Укл. С. Г. Чиж – К., 2003. – 124 с.
3. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія / С. М. Мартиненко. – К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 434 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. Авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. Мороз О. Г., Сластьонін В. О., Філіпченко Н. І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. Навчальний посібник. – К., 1997. – 166 с.

УДК 378.147.091:373.3:004

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Спускан С., студентка магістратури
факультету підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Ляшова Н., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

У статті розглянуто питання підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій. Висвітлено основні інформаційні технології, які доцільно використовувати в діяльності вчителя-початківця.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті найбільш характерним явищем сучасного етапу розвитку цивілізації є, на наш погляд, лавинний зріст обсягу інформації та залучення інформаційних ідей, засобів та технологій майже до кожної галузі людської діяльності та педагогіки. Швидкий розвиток технічних і програмних можливостей персональних комп'ютерів, розповсюдження

інформаційно-комунікаційних і креативних технологій створюють реальні можливості для їхнього використання в системі освіти з метою розвитку творчого потенціалу людини в процесі навчання та забезпечення наступності навчання між різними ланками навчально-виховних закладів освіти.

Отримані результати дослідження. Сучасний учитель початкових класів має бути фундаментально освіченою людиною, здатною активно і творчо діяти, гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї професійної діяльності у відповідності до вимог сьогодення, забезпечувати якість і результативність навчально-виховного процесу, самостійно набувати необхідні для професійної діяльності компетентності, грамотно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, самостійно працювати над власним розвитком, підвищенням свого освітнього і культурного рівнів, удосконалювати особисту систему моральних якостей, соціальних мотивів і цінностей.

Саме тому пріоритетним завданням освіти є сприяння професійному розвитку і саморозвитку педагогічних працівників на засадах використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу створення цілісного освітнього простору для розвитку професійної компетентності вчителів.

Теорія використання інформаційних технологій в освітньому процесі активно розробляється у працях В. Бикова, А. Гуржій, М. Жалдака, Ю. Жука, О. Машбиця та ін. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу вищої школи засобами ІКТ розглядаються у дослідженнях С. Архангельського, К. Овчіннікової, І. Роберта, А. Уварова та ін. Особливості проектування, реалізації та розвитку інформаційно-освітніх середовищ висвітлюються у наукових доробках Ю. Афанасьєва, Т. Вострікової, В. Красильнікова, В. Платонова, В. Ясвіна та ін.

Необхідно зауважити, що безпосередньо для навчального процесу вчителя початкових класів було розроблено небагато технічних пристроїв. Серед них можна назвати лише графопроектор і лінгафонний пристрій. Усі інші технічні засоби запозичені з побуту: програвач, магнітофон, телевізор, відеомагнітофон, комп'ютер. Щоразу, під час появи нового технічного пристрою, педагоги початкових класів розмірковують, як використати його для розв'язання дидактичних завдань. Отже, аналізуючи природні якості засобів навчання, педагоги визначають їх дидактичні властивості та функції у навчальному процесі [1, с. 12].

Учні пізнають навколишній світ за допомогою сенсорики. Проте, основними каналами отримання інформації є зорові аналізатори. Тому не випадково, що дев'яносто відсотків усієї інформації учні отримують за допомогою зору, а десять відсотків – за допомогою слуху. «Краще один раз побачити, ніж 100 разів почути» – так говорить досить актуальне прислів'я [2, с. 10]. Отже, дуже важливим є будь-якому вчителю початкових класів використовувати в своїй діяльності інформаційні системи.

За останні роки в школах з'явилися та інтенсивно розвиваються копіювальна і відеотехніка, музичні центри, нові покоління діапроекторів і графопроекторів. Усе більше шкіл обладнані сучасними комп'ютерними кабінетами. Ефективне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі сприяє успішному вирішенню поставлених перед школою і вчителем завдань.

Зауважимо, що існує два шляхи використання мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі в початковій школі:

- використання спеціальних навчальних програм, у яких передбачаються матеріали для різних видів навчальної діяльності, також пропонується методика їхнього використання;

- самостійний відбір окремого матеріалу щодо конкретних цілей навчання.

Але введення такої технології в освітню діяльність вимагає не просто навчання майбутніх педагогів початкових класів, але й представляє собою комплексну науково-педагогічну, соціальну та організаційну проблему, від рішення якої залежить інтелектуальний потенціал найближчого майбутнього.

Майбутній учитель початкових класів повинен знати, що використання інформаційних технологій у початковій освіті, можливість зберегти й опрацювати велику кількість різномірної інформації (звукової, графічної, текстової та відео) та компонувати її у зручному виді сприяє:

- розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних і творчих здібностей учнів;

- формуванню в учнів пізнавальних можливостей, прагнення до самовдосконалення;

- забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, безперервності взаємозв'язку між гуманітарними, технічними науками та мистецтвом;

- постійному динамічному оновленню змісту, форм та методів навчальних процесів тощо [3, с. 19].

Практичні дослідження показують, що інформаційні технології як найбільш ефективний і багатофункціональний засіб, який інтегрує в собі могутні розподілені освітні ресурси, може забезпечити формування і прояв ключових компетенцій учня початкових класів, насамперед, інформаційної і комунікативної.

Проте зауважимо, що існують певні недоліки використання інформаційних систем у початковій школі:

- відсутність комп'ютера в домашньому користуванні деяких учнів і вчителів, час самостійних занять у комп'ютерних класах відведено далеко не у всіх школах;

- у вчителів недостатньо часу для підготовки до уроку, на якому використовуються комп'ютери;

- недостатня комп'ютерна грамотність учителя;

- відсутність контакту з учителем інформатики;

- у робочому графіку вчителів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет;

- складно інтегрувати комп'ютер у поурочні структуру занять;

- не вистачає комп'ютерного часу на всіх;

- у шкільному розкладі не передбачено часу для використання Інтернет на уроках;

- при недостатній мотивації до роботи учні часто відволікаються на ігри, музику, перевірку характеристик ПК і т.п.;

- існує ймовірність, що, захопившись застосуванням інформаційних технологій на уроках, учитель перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративного методу [4, с. 2].

Висновки. Отже, застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. У вітчизняній загальноосвітній школі в останні роки комп'ютерна техніка й інші засоби інформаційних технологій стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних предметів. Інформатизація істотно вплинула на процес придбання знань. Нові технології навчання на основі інформаційних і комунікаційних дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань.

Перспективи подальших розробок у даному напрямку ми вбачаємо у використанні потенціалу і можливостей соціальних мереж у професійній діяльності вчителя початкових класів.

Література:

1. Данилова О. В. Мультимедія власноруч: текст, графіка, анімація, відео / О. Данилова, В. Манако, Д. Манако. – К.: Вид. дім «Шкіл. Світ»: Вид. Л. Галіціна, 2006. – 120 с. – (Б-ка «Шкіл. Світу»).
2. Освітні технології: Навч.-метод. посібн. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; / За ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 255 с.
3. Роберт Н. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования / Н. В. Роберт. – М.: «Школа-Пресс», 1994. – 344 с.
4. Соловьева Л. Ф. Компьютерные технологии для учителя. – СПб.: БВ-Петербург, 2003. – 160 с.

УДК 373.3.016:51

СФОРМОВАНІСТЬ УЯВЛЕНЬ ПРО СКАЛЯРНІ ВЕЛИЧИНИ У ДІТЕЙ 6 – 7-ЛІТНЬОГО ВІКУ

*Старицька О.,
вчитель ЗОШ № 9 м. Краматорськ*

Методисти і вчені-педагоги, при спробі визначити ступінь сформованості уявлень про скалярні величини у дітей 6-7 років, зіштовхуються з багатьма питаннями і, зокрема такими: які уявлення про величини мають дошкільники і молодші школярі? Чи змінюються їх уявлення з віком? Чи можуть діти адекватно сприймати математичний зміст поняття величини?

Загальноновизнано психологами і методистами, що діти 3-6 років мають деякі первинні уявлення про величини завдяки своєму почуттєвому досвіду, який є джерелом пізнання дошкільника. Діапазон чуттєвого досвіду залежить від того, наскільки тонко дитина володіє чуттєвими відчуттями і комплексом спеціальних дій (розглядування, обмацування, порівняння, зіставлення і т.д.), що впливають на сприйняття і мислення.

Діти 3-6 років уже розрізняють розміри багатьох знайомих предметів. У 3-4 роки діти правильно виконують завдання принести великий м'яч або довгу палицю. У їхній пасивній мові є уже ці слова й уявлення про різниці в протяжності об'єктів. Безпомилково визначають діти на великій відстані фігуру дорослого і дитини. Усе це говорить про константність сприйняття розмірів предметів, які довгостроково знаходяться в їхньому досвіді.

Дослідження вчених показали, що діти утруднюються у виявленні кількісних відношень у предметах із значимими для них конкретними ознаками. Так, М. Вінсент встановив, що п'ятилітнім дітям важко, наприклад, виділити подібність фігур за розміром, якщо ці фігури різняться за кольором [1, с. 304].

Дослідниками А. В. Павлюковою і Л. Бондаренко пропонувалося дітям завдання на заміщення предметів (за ознаками кольору, форми, розміру і кількості) [3, с. 118]. Виявилось, що і молодші школярі, і дошкільники справлялися з задачею тим ефективніше, чим меншу кількість конкретних ознак мав предмет-заступник. А після дій із такими, начебто більш абстрактними заступниками, більшість дітей починали правильно виділяти необхідну ознаку і на конкретних предметах.

Усе це пояснюється тим, що для дитини 5-7 років усі параметри (характеристики) речі рівноцінні: щоразу він порівнює об'єкти за тими властивостями, які «самі» виступають на передній план, розглядає їх в якості характеристики всієї речі, а, отже, і всіх її властивостей.

У результаті подальшого самостійного розвитку дитини і її навчання в школі об'єкт, – в уявленні, – починає «розділятися» на окремі відносно самостійні властивості, і потім уже дитина порівнює об'єкти лише за тими з них, щодо яких ставиться питання. Словом, раніш величиною «мислився» увесь об'єкт, а тепер кожний об'єкт починає «представлятися» у вигляді зібрання багатьох і різних величин. Тому тепер основне і головне питання для дитини полягає в тому, про які величину мова йде, і яка величина фактично змінюється: чи та, про яку питається, або якась інша.

Таке розрізнення має вирішальне значення в оволодінні величинами, що чітко подано в дослідженнях Ж. Піаже [4].

За зовнішньою стороною предметів (речей) для дитини відкривається їхня внутрішня структура, у котрої кожна основна властивість предмета (речі) характеризується певною величиною, значення якої встановлюється не прямим порівнянням об'єктів (одного з одним), а згодом порівнянням елементів цих об'єктів і їх взаємно однозначному співвіднесенні.

На цій основі зрозумілим і природним шляхом формується «принцип зберігання кількості». Він виступає насамперед як факт, що «якщо ми нічого не додавали і нічого не відбирали», то зміна предмета (речі) за однією властивістю (скажімо, рівня води в судині) не змінює іншої його властивості (кількості води). Компенсація однієї такої зміни протилежною (висоти – шириною, довжини – товщиною і т.д.) – це вже допоміжне пояснення, що можливе лише в тих випадках, коли різні параметри предмета (речі) пов'язані явно (наприклад, рівня води і її об'єму). Але коли різні параметри вже явно між собою не пов'язані, то таке пояснення виявляється вже не придатним.

Протягом розвитку дітей від 3 до 7-8 років Ж. Піаже й інші дослідники спостерігали, як змінюється відношення між безпосередньою сенсорною картиною речей і цією розумовою схемою.

Спочатку діти, «навчені гірким досвідом», просто утримуються від оцінки величин. Потім, у 5-6 років, коли «розумовий» поділ параметрів стає достатньо стійким, настає фаза співіснування обох «точок зору»: діти бачать кількісне відношення речей (за Піаже), але розуміють, що в дійсності воно інше, і самі добре виражають цю двоїстість: «здається, що більше (менше), а насправді однаково». У сприйнятті становище ще не змінилося, але «у розумі», який

проникає за поверхню речей, воно вже інше. Тепер діти не бачать протиріччя між тим, що «здається», і тим, що є «насправді»: зміна однієї з речей відразу обмежується параметром, який діти чітко відрізняють від параметра питання: змінився рівень води в судині, а не кількість води; змінилася відстань між шматочками, а не їх кількість і т.д. [4].

Дослідженнями учених-психологів встановлено, що в корі великих півкуль знаходяться нервові клітини, «обслуговуючі» мислення і які дозволяють встановлювати взаємовідносини між різноманітними предметами реального світу. Уміння встановлювати зв'язки і відношення і є найважливішим компонентом творчості. Ці уміння можна і потрібно розвивати за допомогою спеціального і цілеспрямованого тренування. Якщо дитина навчиться встановлювати співвідношення між одними об'єктами, то вона зможе легко відшукувати зв'язку і відношення в цілком інших ситуаціях, іншій обстановці, тобто переносити сформовані уявлення й уміння в іншу обстановку.

Процес розвитку таких нервових клітин частково просліджується й в експериментальних дослідженнях Ж. Піаже, результати яких показують, що на ранніх стадіях інтелектуального розвитку об'єкти представляються для дитини важкими або легкими на основі безпосереднього сприйняття. Великі речі дитина завжди схильна вважати важкими, маленькі – завжди легкими. Для дитини ці і багато інших уявлень абсолютні, доки безпосереднє сприйняття здається єдино можливим. Поява інших уявлень про речі (як, наприклад, в експерименті з плаванням тіл: камінчик легкий для дитини, але важкий для води) означає, що дитячі уявлення починають втрачати своє абсолютне значення і стають відносними.

Крім уявлень про величини, діти мають і деякі уявлення про міри їх виміру. Так, більшість дітей шести років знають, що для визначення довжини предметів, їх треба виміряти. Частина дітей правильно вказує, що метром вимірюють довжину і висоту столу і т.д. Діти, що не знають узвичаєних мір, говорять, що вимірювання роблять лінійкою, палицею, «стрічкою з цифрами» і інше. Ці відповіді показують, що діти називають не міри, а лише ті інструменти, за допомогою яких провадяться виміри, описують їхні зовнішні ознаки («на ній усякі цифри намальовані», «вона така рівна», «у магазині міряють метром, тільки він дерев'яний» і т.д.). На питання, що вимірюють метром, діти називають різноманітні предмети (меблі, картину, папір, зріст людини і т.д.).

Уявлення дітей про вимірювання «протяжностей» відбивають їх особистий досвід. Діти усвідомлять, що для визначення розмірів предметів їх треба виміряти; вони знають і про те, що їх власний зріст також вимірюють, проте про засоби вимірювання вони говорять неточно («сантиметром», «зміряти головами», «потрібно стати разом так спиною», «удома на двері підкреслити»).

Як показують дослідження Л. Б. Ісимчук та інших учених [2], уміння і знання дітей про вимірювання місткості судин (вимірювання рідин і сипучих тіл), знаходяться на найнижчому рівні. Більшість дітей не знають, наприклад, як можна виміряти молоко у глечикі: «сантиметром», «лінійкою», «виміряти на вагах», «виміряти за градусником» і т.д. Їх відповіді свідчать про те, що вони далекі від практики вимірювання об'ємів рідин і саме слово «виміряти» викликає в них лише знайомі асоціації. Не знають діти, як правило, і назви мір для виміру обсягів рідин. Деякі називають лише ті мірки, якими користуються дорослі у своєму побутовому житті (ополоник, склянка і т.д.). У розповідях про покупки

діти говорять, що вони купували з батьками літр молока, але, що літр є міра, вони звичайно не знають. Відсутні у дітей і чіткі уявлення про різну місткість судин, не знають вони і прийомів порівняння їх обсягу. Проте в процесі діяльності, маніпулюючи різноманітними ринками і сипучого матеріалом, діти помічають певну залежність між величиною ринки і кількістю сипучого матеріалу, необхідного для її наповнення: для великої – багато, для маленької – мало, а для однакових – однакова кількість піску. Отже, дитина на основі чуттєвого досвіду розширює і збагачує свої уявлення про величини.

Що стосується сприйняття (розуміння) математичного змісту поняття величини, то практично всі дослідники сходяться в думці, що діти 3-7 років їм не опановують, але вже з 8-9 років (ймовірніше за все, унаслідок математичного навчання) вони починають його розуміти. Розуміння відбувається поступово, у залежності від практичного використання величини та її абстрактності.

Література:

1. Винсент М. Зависимость обучения от типа ориентировочной деятельности / М. Винсент / Под ред. П. Я. Гальперина и Н. Ф. Талызиной. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1968. – 238 с.
2. Ісимчук Л. Б. Ще раз про величини / Л. Б. Ісимчук // Початкова школа. –2003. – № 7. – С. 25-29.
3. Павлюкова А. В. Психология решения учащимися производственно-практических задач / А. В. Павлюкова, Л. П. Бондаренко / Под ред. Н. А. Менчинской. – М.: Просвещение, 1965. – 255 с.
4. Пиаже Ж. Избранные психологические труды: Пер. с франц. / Пиаже Ж. – М.: Просвещение, 1979. – 659 с.

УДК 06(082.2)

СКАЗКОТЕРАПИЯ ИЛИ ВОСПИТАНИЕ СКАЗКОЙ

*Сурина А., студентка 1 курса факультета ПимНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.*

«Маленькие детки – маленькие бедки», – гласит народная мудрость. Действительно, чем взрослее становятся наши дети, тем больше появляется у них взрослых проблем. Подрастающего ребёнка часто одолевают всевозможные страхи, печаль, гнев и раздражение. Что является причиной этого беспокойства, порой не понимают ни сами дети, ни их родители. Что же делать в таком случае? Как помочь своему ребёнку?

Сказка. Детство. Радость за одного героя и сочувствие другому...

Все мы помним мир детства и сказочных персонажей. Родителей, которые рассказывали нам сказки. Многие специалисты утверждают, что полезно и нужно знакомить детей со сказкой, так как возможно воспитание сказкой, коррекция детских недостатков при помощи сказки.

Возникает вопрос: «Что же такое сказкотерапия или воспитание сказкой?».

«Сказкотерапия – один из наиболее увлекательных видов здоровьесберегающих технологий. Он является инновационным методом в

работе с детьми дошкольного возраста, который может доступно и ненавязчиво воздействовать на ребёнка» [3, с. 5]. Сказкотерапия – самый древний и самый детский метод практической психологии. Ведь ещё наши предки, занимаясь воспитанием детей, не спешили наказывать провинившегося ребенка, а рассказывали ему сказку, из которой становился ясным смысл поступка. Сказки служили моральным и нравственным законом, предохраняли детей от напастей, учили их жизни. Зная, как сказка влияет на жизнь человека, можно очень многим помочь своему ребёнку.

С помощью сказок можно решить многие проблемы. Это и низкая самооценка, и неуверенность, и различные боязни (темноты, врачей), проблемы с едой или горшком, слишком агрессивный или гиперактивный ребенок, гибель близкого члена семьи и многое другое.

У него есть любимая сказка, которую он просит почитать вновь и вновь? Значит, эта сказка затрагивает очень важные для ребёнка вопросы. Посоветуйтесь с психологом. Сеансы сказкотерапии помогут вам понять, что привлекает ребенка в сюжете этой сказки, какой из героев нравится ему больше всех, почему он выбирает именно эту сказку. Со временем пристрастие ребенка к той или иной сказке меняется, и это означает, что малыш растет, развивается и ставит перед собой новые жизненные вопросы. Исследования психологов показывают, что в любимых сказках запрограммирована жизнь ребенка. «Скажи мне, какая твоя любимая сказка, и я скажу кто ты» – так перефразировали известную поговорку психоаналитики. Родители могут освоить сказкотерапию и самостоятельно, но психологическое консультирование, всё равно, не помешает. Для мягкого влияния на поведение ребенка психолог подбирает специальные сказки.

Сказки для сказкотерапии подбираются разные: русские народные и авторские, специально разработанные психокоррекционные и медитативные сказки, и многие другие. Часто психолог предлагает малышу сочинить сказку самостоятельно. Сочинение сказок ребёнком и для ребёнка - основа сказкотерапии. Через сказку можно узнать о таких переживаниях детей, которые они сами толком не осознают, или стесняются обсуждать их со взрослыми. Через сказку можно, например, узнать об отношении ребенка-дошкольника к разводу родителей.

Сказка сближает родителей с ребенком, ведь именно сказка является понятной как ребенку, так и его родителям. Благодаря сказкам с ребенком могут произойти чудесные перемены.

«Почему сказка так эффективна при работе с детьми разных возрастов? В дошкольном возрасте восприятие сказки позволяет ребенку свободно мечтать и фантазировать. При этом сказка для ребенка – не только вымысел и фантазия, но и особая реальность, которая позволяет в доступной форме для понимания ребенка сказочной форме постигать взрослый мир переживаний и чувств» [2, с. 179].

Как же сочинить лечебную сказку? Прежде чем самостоятельно заниматься сказкотерапией, родителям следует почитать книги по этой методике, или пройти курс психологического консультирования, где специалисты научат, как правильно самим сочинять сказки. Если вы заметили, что у вашего ребёнка есть какая-то эмоциональная проблема (например, он раздражителен, груб, капризен или агрессивен), нужно придумать сказку, где

герои, их похождения и подвиги будут помогать вашему малышу эту проблему решить. Сначала мы описываем героя, похожего на ребенка по возрасту и характеру (придуманная нами сказка может даже начинаться со слов: «Жил-был мальчик, очень похожий на тебя...»). Далее, показываем жизнь героя в сказке так, чтобы ребенок сам увидел сходство со своей жизнью (ведь сказкотерапия – это индивидуальные сказки для конкретного человека, надо чтобы малыш мог видеть в главном герое себя). Затем, выдуманный нами герой попадает в проблемную ситуацию, похожую на реальную ситуацию ребенка (он тоже чего-то боится, чувствует себя одиноким и. т. п.) и приписываем герою все переживания малыша (конечно, по сюжету должно появиться много возможностей и способов для преодоления этих препятствий). Потом, сказочный герой (а с ним и ребёнок) начинает искать выход из создавшегося положения и, конечно, находит его.

«Неизменным обучающим и воспитывающим народным средством является сказка. Народные сказки сопровождают человека на протяжении всей его жизни. Первый воспитательный аспект сказки – это её содержание. В них рассказывается о жизни, быте, занятиях, обычаях и нравах народа.

Сказка помогает ребёнку поверить в силу добра, которое побеждает не само по себе, а путем преодоления трудностей и борьбы со злом. Сказки учат мыслить, понимать добро» [5, с. 224]. Например, ребёнку, любящему приврать по пустякам, стоит почитать сказку «Заяц-хвастун», легкомысленному и шаловливому «Приключения Незнайки», эгоистичному и жадному малышу будет полезно послушать сказку «О рыбаке и рыбке», а робкому и пугливому – «О трусливом зайце». В этом случае не стоит явно указывать на сходство героя с ребёнком – малыш сделает выводы сам. Просто обсудите сказку вместе. Это поможет малышу лучше усвоить извлеченный из сказки опыт, а родителям – лучше понять своего ребенка.

«Вхождение в сказку» является очень важным моментом. Это – момент волшебства, таинства, «наполнения суперэнергией». Для того, чтобы перенестись в необычное пространство, нужны «волшебная сила», «сверх сила» или, по крайней мере, преодоление барьера, препятствия» [1, с. 248].

Формы работы со сказкой также многоцветны и разнообразны, как сама жизнь. Абсолютно всё, что нас окружает, может быть описано языком сказок. Если родители смогут правильно использовать все возможности сказкотерапии, то окажут своим детям неоценимую помощь. Во-первых, ребенок будет знать, что родителям небезразличны его проблемы. Во-вторых, он сможет усвоить такое жизненное правило: «нужно искать силы для преодоления трудностей в себе самом». В-третьих, сказки показывают, что безвыходных ситуаций не существует, выход всегда есть – надо только его поискать. А ещё «походы» в сказочный мир разовьют воображение ребёнка, научат свободно, не страшась опасностей, импровизировать, дадут ему чудесное умение использовать для решения проблем волшебную силу творчества!

«...сказка чрезвычайно многогранна, как и сама жизнь, это делает её эффективным психотерапевтическим и развивающим средством. И чтобы это средство дало результат, надо использовать сказки в полной мере...» [1, с. 249].

Литература:

1. Бутров В. Е. Сказкотерапия – как метод психолого-педагогической коррекции развития ребенка с нарушением речи/ Бутров В. Е., Семенова Т. П. // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2011. – № 9. – С. 246 – 249.
2. Винеvская А. В. Педагогические технологии: вопросы теории и практики внедрения. Справочник для студентов/авт. – сост. А. В. Винеvская; под ред. И. А. Стеценко. – Ростов н/Д: Феникс, 2014. – 253 с. – (Библиотека студента).
3. Позднякова О. В. Сказкотерапия в работе с детьми дошкольного возраста / О. В. Позднякова //Сборники конференций НИЦ Социосфера. – 2014. – № 56. – С. 5 – 6.
4. Рыжманова А. Л. Сказкотерапия как направление психосоциальной работы/ А. Л.Рыжманова // Журнал [Труды молодых ученых Алтайского государственного университета]. – 2010. – № 7. – С. 236 – 238.
5. Снопова Т. К. Народная сказка – средство воспитания и обучения детей / Т. К. Снопова // Сибирский педагогический журнал. – 2008. – № 3. – С. 223 – 227.

УДК 06(082.2)

КАТЕГОРИЯ ЗДОРОВЬЯ И ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ КАК ОДИН ИЗ СТРУКТУРНЫХ КОМПОНЕНТОВ ЛИЧНОСТИ

*Холина О., студентка 1 курса
факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Петрова Е.*

К настоящему времени разработано много педагогических проектов для решения проблемы формирования основ здорового образа жизни человека. Однако значительная часть педагогов, осознавая важность формирования здорового образа жизни, не владеет в полной мере средствами и методами достижения этих целей, а также имеет весьма расплывчатые знания и представления о сущности здорового образа жизни [4].

Анализируя определения здоровья, предложенные разными авторами, нами выделены общие положения, которые считаем в своей работе основополагающими:

– Здоровье – это состояние оптимальной жизнедеятельности организма, позволяющее адаптироваться к условиям окружающей среды, высокая степень сопротивляемости неблагоприятным воздействиям.

–Здоровье обеспечивается процессами сохранения и развития различных функций человека как индивида, личности, индивидуальности.

–Здоровье является условием полноценной жизни человека, удовлетворением его материальных и духовных потребностей, участия в труде и социальной жизни [3].

Следовательно, здоровье человека – это определяемый комплексом социально-психологических, медико-биологических, психофизиологических характеристик интегративный показатель, который включает целую систему основных факторов воздействия: окружающая биологическая среда, образ жизни человека (личностный фактор), социум [2].

К ухудшению состояния здоровья и возникновению различных заболеваний достаточно часто приводит неразумный, нездоровый образ жизни человека.

Противоположной этому состоянию категорией является «здоровый образ жизни», который для молодого поколения в современное время становится все более актуальным и значимым, так как ведет к процветанию и долголетию. Все мы от рождения получаем определенный генетический набор, который обеспечивает максимальное достижение возможных жизненных целей. Но реализовать эти возможности на практике и достичь своего максимального жизненного уровня могут только здоровые люди, которых среди ведущих здоровый образ жизни существенно больше [3].

Проблеме здорового образа жизни посвящено много работ, указывающих на ее сложность и актуальность в современном обществе, так как пренебрежение правилами здорового образа жизни, небрежное и расточительное отношение к своему здоровью характерно для широких слоев населения, независимо от уровня образования и качества профессиональной подготовки.

С точки зрения психологической науки, категорию «образ жизни» определяют как совокупность способов и форм жизнедеятельности, характерных для данного общества, социальной группы или личности, рассматриваемых в единстве с объективными условиями (Асмолов А., Лисицин Ю., Новиков В., Тихомирова Л.).

На основе вышеизложенных положений мы считаем возможным выдвинуть собственную концептуальную модель понятия здорового образа жизни, которая представляет собой совокупность многих компонентов.

Здоровый образ жизни представляется нами как многогранное понятие, включающее в себя следующие компоненты: факторный, ценностно-мотивационный, эмоциональный, личностно-оценочный, когнитивный, установочный, поведенческий, образовательный.

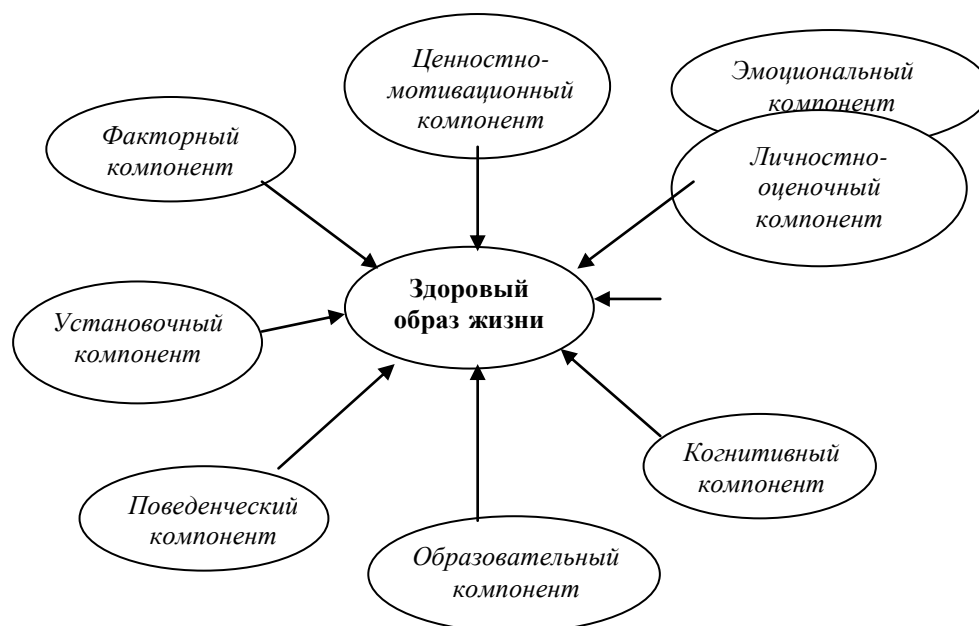


Рис.1. Теоретическая модель здорового образа жизни

Рассмотрим представленные компоненты более подробно.

Факторный компонент – включает в себя группу факторов риска, влияющих на снижение показателей здоровья, от которых зависит здоровый

образ жизни человека, к ним относятся наиболее влияющие негативизмы в жизни современного человека: курение, алкогольная зависимость, переизбыток, малоподвижный образ жизни, несоблюдение режима труда и отдыха, психосоциальный стресс.

Ценностно-мотивационный компонент – ценностные ориентации, наряду с органическими и социальными потребностями, образуют основу мотивационной сферы личности. Их иерархическая структура оказывает решающее влияние на то, какими будут главные мотивы той или иной деятельности. При отсутствии концепции современного общества, особенно необходима концепция собственной жизни, здоровья, собственного здорового образа жизни. Несомненно, выбор личных ценностей, определение ценностных ориентаций является одной из главных задач юности.

Эмоциональный компонент – эмоциональный фон выступает одним из значимых условий, влияющих на оценку положительных или индифферентных отношений к образу жизни.

Когнитивный компонент имеет не менее важное значение в становлении личности как субъекта здорового образа жизни. Он включает в себя следующие познавательные процессы: мышление, воображение, внимание, память, восприятие, речь.

Учитывая возрастные особенности, очень важно предоставить как можно больше информации о здоровом образе жизни для анализа, рассуждений, показать полезность и целесообразность ведения здорового образа жизни.

Установочный компонент. Установки могут влиять на механизмы саморегуляции, устойчивости и согласованности социального поведения, на процессы социализации. Изменение установки может происходить под влиянием социального окружения, пропаганды. Установка определяет устойчивый, последовательный, целенаправленный характер протекания деятельности, выступает как механизм стабилизации, позволяющий сохранить ее направленность в непрерывно изменяющихся ситуациях. В то же время установка может выступить и как фактор, обуславливающий инертность, косность деятельности, затрудняющий приспособление к новым ситуациям.

Личностно-оценочный компонент играет немаловажную роль в становлении здорового образа жизни. Данный компонент здорового образа жизни включает обобщенное свойство личности, появляющееся в инициативности, критичности, адекватной самооценке и чувстве личной ответственности за свою деятельность и поведение, касающееся своего здорового образа жизни.

Поведенческий компонент определяет наличие действий как актов поведения, имеющих определенный смысл, и поступков — более крупных актов поведения, как правило, имеющих общественное, социальное значение и связанных с нормами поведения, отношениями, самооценкой, самосознанием.

Образовательный компонент определяет возможность целенаправленного формирования научного мировоззрения, стиля жизни, развития потребности получения информации. Получение наиболее полной информации о здоровом образе жизни, негативизмах, дают возможность выбора и принятия ответственности за свое здоровье [1].

Таким образом, можно сказать, что понятие здоровый образ жизни является многогранным и включает в себя совокупность многих составляющих, которые непосредственно влияют на его формирование.

Концептуальная модель понимания здорового образа жизни предполагает наличие всех выше рассмотренных компонентов, каждый из которых имеет свое особое значение в формировании и развитии здорового образа жизни.

Литература:

1. Бландинская О. М. Социально-психологические особенности мотивации сохранения и укрепления здоровья у старшеклассников: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05./ О. М. Бландинская. – Ярославль, 2002. – 26 с.
2. Малыгин А. М. Основы здорового образа жизни/ А. М. Малыгин. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ, 2001. – 194 с.
3. Назарова Е.Н. Основы здорового образа жизни / Е. Н. Назарова, Ю. Д. Жилов. – М.: Академия, 2013. – 168 с.
4. Пикалова Л. П. Формирование здорового образа жизни: клинико-психологические аспекты/ Л. П. Пикалова // Проблемы психологии и эргономики. – 2000. – № 1. – С. 68 – 71.
5. Физическая культура и здоровый образ жизни студента. / Под ред. М. Я. Виленского. – М.: Кнорус, 2013. – 212 с.

УДК 373.5.016:78

ЗАСВОЄННЯ ІНСТРУМЕНТУ БАЯНУ В ПРОЦЕСІ ГРИ ЗА СЛУХОМ ІЗ УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

*Цимбал А., старший викладач
Дзержинського музичного училища,
м. Дзержинськ*

Проблема творчого розвитку особистості, її інтелектуального потенціалу привертала до себе увагу дослідників різних галузей наукового знання в плані пошуків нових напрямів і підходів, нових аспектів у самому предметі дослідження. Одним із напрямків дослідження є процес формування виконавських дій учнів у навчанні гри на інструменті [3].

Навчання музичному виконавству має особливе значення для формування духовного обліку підростаючого покоління, засвоєння ним гуманітарних цінностей, тому, що в даному процесі учень опановує музику «зсередини», шляхом особистого виконавського опиту, не тільки слухаючи, але і відтворюючи музичний твір.

Натомість освоєння музичного мистецтва пов'язане з певними труднощами. Музикування є складним і багатограним процесом. Технічне здійснення і художнє втілення виконавського задуму забезпечується за допомогою уявних і рухових дій. Формування єдності цих дій є найголовнішим завданням педагога. Реалізація цього завдання визначає успішність подальшого виконавського розвитку учня.

Проблема формування виконавських навичок розглядалася представниками різних виконавських шкіл і напрямів. Деякі з них пов'язували виконавську дію із проявом односторонньої фізичної або психічної активності, коли музикант удосконалює тільки рухи рук, пальців або «внутрислухові здібності» («механічна школа» – Ш. Ганой, І. Гуммель; «анатомофізична школа» –

Р. Брейтхаупт, Ф. Штейнхаузен; «психотехнічна» – Ф. Бузоні, Я. Хейфец, Т. Лешетіцький).

Ф. Бах, Ф. Лист, Ф. Шопен, Р. Шуман підкреслювали особливе значення психічної функції – музичного слуху, направляючого дію моторних органів.

Провідну роль уявних дій у процесі виконання відзначали провідні музиканти і просвітники (Н. Римський-Корсаков, А. Рубінштейн, С. Майкапар, В. Одоєвський, М. Курбатов, В. Сафонов).

К. Мартінсен звернув увагу на те, що розвиток музичного виконавця визначається наявністю у нього уявного відтворення звукових образів, а також рухового відчуття місця звучання звукових образів на клавіатурі. За його твердженням, ефективність виконавського процесу залежить від випередження дії моторики діями внутрислухової сфери.

Сучасні дослідження, ґрунтуючись на даних фізіології, загальної та музичної психології, розглядають виконавський акт як складний психофізичний процес, а виконавську дію – як взаємовплив функцій музичного слуху і рухових органів. При цьому дії музичного слуху зумовлюють кінцевий результат (Г. Ципін, О. Шульпяков)

На взаємозв'язок слухових і виконавських дій указували такі автори, як С. Савшінський, А. Щапов.

Аналіз та узагальнення різних робіт дозволяє зробити наступний висновок: виконавські дії – це дії музичного слуху, які відтворюють подумки майбутнього звучання у взаємозв'язку з руховими діями, втілюють реальне звучання на клавіатурі, а також процес слухової уваги, який забезпечує випередження рухових дій і контроль за якістю звукового результату (продукуюча та контролююча функції слуху).

Основні принципи педагогічної діяльності спрямовані на формування виконавських дій у процесі навчання гри на інструменті (насамперед – фортепіано) розглядалися у роботах Ю. Акімова, А. Алексеева, Л. Баренбойма, Г. Когана, Н. Любомудрової, Г. Нейгауза, С. Савшинського, Т. Юдової-Гальперіної.

Тим не менш, е музично-педагогічній практиці цей процес здійснюється, частіш за все, на більш пізніших ступенях навчання, що обмежує реалізацію виконавських можливостей учня.

Початковий період навчання гри на баяні є особливо важливим, бо вміння та навички, які складаються в цей період, продовжують впливати на подальший виконавський розвиток учня. Це дає підстави для наукового пошуку системи методів формування всього комплексу елементів, які забезпечують ефективне функціонування виконавчих дій учня.

Початкове навчання – самий відповідальний і важкий етап у роботі педагога, це фундамент, на якому будуватиметься подальший розвиток учня.

У навчанні гри на баяні первісний період має особливо важливе значення. У цей час виробляються не тільки основні навички, які надалі полегшать розвиток учня, але і закладається його ставлення до музики, як до справи, якою він, можливо, буде займатися, і дуже важливе значення мають перші уроки з учнем.

Уроки музики не можна починати з навчання «ремеслу». Здавалося б, це загальновідомо, але на практиці буває інакше. Маленький учень приходить у клас, музика для нього – улюблена пісня, музична казка, музична передача.

І ось, з першого ж уроку: ноти, тривалості, апплікатура, нескінченні вправи, необхідні для постановки рук.

Багато важкодосяжного, нового. Під час незрозуміло, де ж музика? Заняття стають нестерпними, інтерес ось-ось згасне; у цей період найлегше «втратити» учня, назавжди вселити в нього страх перед заняттями музикою.

«Перш, ніж почати вчити грати на якому б то не було інструменті, – говорив Г. Нейгауз, – учень – будь-то дитина або дорослий – повинен вже духовно володіти якоюсь музикою, зберігати її у своєму розумі, носити у своїй душі і чути своїм слухом» [4, с. 48].

Практика показує, що прогресивна музична педагогіка завжди надавала великого значення ролі слухового досвіду учня в процесі навчання. Разом з тим, багато педагогів починають навчання дитини гри на інструменті з самих перших уроків.

Учень знайомитися з нотною грамотою, грає твори, учиться читати ноти і перекладати на клавіатуру те, що бачить. Схема такого процесу: «Бачу – граю – чую». Це призводить до того, що учень привчається до читання нот без попереднього слухового уявлення про їх звучання і слух таким чином не виконує функцію головного контролера задуманого звучання. Вихід у формулі: «Бачу – чую – граю». На перших порах з початківцями початковий пункт «бачу» ще не включається, тому що дитина не знає нотної грамоти, дана формула обмежена поняттями: «Чую – співаю».

Звідси зрозуміло, що перші заняття повинні бути присвячені читанню найпростіших мелодій. Перш ніж грати, мелодію потрібно проспівати. Потім, коли дитина ознайомиться з нотною грамотою, засвоїть її, ця формула отримає інший вираз в остаточному вигляді: «Бачу – чую – (співаю) – граю» [3].

Можна рекомендувати таку послідовність у первісному навчанні гри по слуху:

- знаходження одного звуку на правій клавіатурі;
- знаходження звуку вгору і вниз від заданого;
- повторення простих ритмічних фігур на одному звуці;
- ритмічна гра на чергуванні двох звуків;

на більш пізньому етапі –

- догравання учнем мелодії, розпочатої педагогом;
- підбір найпростіших мелодій;
- підбір елементів акомпанементу до досліджуваних мелодій;
- гра за слухом на виборній клавіатурі;
- транспонування за слухом.

Займатися «вистукуванням», «прохлопуванням» ритму не доцільно, адже цей прийом призводить у свідомості учня до відірваності понять висоти і тривалості звуку. Сприймати слухом різні ритмічні послідовності легше в рамках якої-небудь звуковисотної організації. При складанні первинних вправ педагог повинен керуватися наступним:

- ритмічні вправи повинні включати в себе не більше 2-х видів тривалостей;
- спочатку будувати вправи в 2-х, потім в 4-х і лише після цього в 3-х дольному метрі;
- побудова повинна мати чітку структуру: двутакт, 4-, 8-и, 3-, 6-титакт і т.д. Доцільно використовувати метод ритмічної словесної підтекстовки.

Уміння підбирати мелодії за слухом та акомпанемент до них необхідно кожному баяністові для практичної роботи як у художній самодіяльності, так і на професійній естраді. На жаль, далеко не всі баяністи можуть це успішно робити, бо програма навчання в навчальних закладах не передбачає повною мірою розвиток подібних навичок.

Розвиток слухових навичок дає можливість учневі глибше відчувати музику, зрозуміти її зміст. Ці заняття повинні органічно входити до уроку за фахом.

Література:

1. Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. В 3-х ч. / А. Алексеев. – М. : Музыка, 1988. – 415 с.
2. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини / Н. Ветлугіна. – К. : Музична Україна, 1979. – 175 с.
3. Мотов В. Розвиток початкових навичок гри за слухом / В. Мотов // Баян та баяністи. – № 5. – М. : Музыка, 1981.
4. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры / Г. Нейгауз. – М. : Музыка, 1967. – 318 с.

УДК 373.3:004

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОЦЕСІ ПРОПЕДЕВТИКИ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

*Черкун Т., студентка 3 курсу факультету
підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Бондаренко Т., доцент кафедри
природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Постановка проблеми. Динамічність сучасного інформаційного світу ставить перед педагогікою нову проблему – розвинути закладену в кожній людині здатність до творчості, формувати самостійність, пізнавальну активність необхідні для того, щоб успішно діяти у різних видах діяльності.

Першооснова творчої активності, самостійності особистості, закладаються в дошкільному та молодшому шкільному віці. У зв'язку з цим підсилюється значення освітньо-виховної роботи дошкільної установи та початкової школи, спрямованої на стимулювання самостійності й активності дітей у різних видах діяльності, активізацію їхніх творчих проявів, зокрема у процесі пропедевтики початкового навчання [2; 3].

Актуальність і доцільність дослідження проблеми пропедевтики початкового навчання на засадах використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) зумовлюється спрямованістю його результатів на подолання низки суперечностей між: стратегічною метою забезпечення неперервності освіти впродовж життя та відсутністю організаційно-педагогічних умов її досягнення; необхідністю впровадження нових підходів до пропедевтики початкового навчання в умовах інформаційного суспільства й реальним станом підготовки освітян до такої діяльності; потребою в інтеграції зусиль дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладів, батьківської громадськості в справі підготовки дітей до школи й відсутністю науково-методичного забезпечення цього процесу; високим соціальним та особистісним значенням готовності до

навчання в школі кожної дитини й застарілими організаційними формами підготовки дітей до школи.

У науково-педагогічному обігу часто синонімічно вживаються терміни «пропедевтика», «підготовка до школи», «готовність до школи», «шкільна зрілість». При чому «пропедевтика» й «підготовка» виступають як синоніми. Існують також певні розбіжності щодо тлумачення позначених ними понять. Усебічний аналіз наукових досліджень, зіставлення й порівняння наявних у психолого-педагогічній, філософській, довідниковій літературі визначень дали можливість виявити співвідношення основних понять. Так, під пропедевтикою початкового навчання ми розуміємо комплекс педагогічних заходів, спрямованих на загальний розвиток дитини (фізичний, психічний, розумовий, емоційний, морально-вольовий, соціальний); створення передумов для формування основ загальнонавчальних умінь та навичок (організаційних, інтелектуальних, комунікативних), які забезпечили б дитині успішну навчальну діяльність не тільки в першому класі, а й на наступних життєвих етапах. Водночас результатом процесу пропедевтики початкового навчання ми вважаємо готовність дитини до шкільного навчання.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема підготовки дітей до школи привертала увагу вчених, серед яких Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, З. Борисова, Е. Вільчковський, О. Дусавицький, З. Плохій, Т. Поніманська, В. Прокопенко, О. Савченко, Л. Федорович, К. Щербакова, В. Ядешко та ін.

Аналіз наукових досліджень І. Адамека, Р. Буре, Ш. Амонашвілі, Т. Беньової, М. Дочевої, С. Козлової, М. Поддякова, Г. Цукерман та ін. свідчить, що проблема підготовки дітей до школи є актуальною і для країн ближнього та дальнього зарубіжжя [1].

Дослідники, психологи, науковці, педагоги-практики, шукають нові форми і методи організації процесу пропедевтики початкового навчання, які спрямовані на розвиток самостійності, пізнавальної активності дітей.

Проблему розвитку самостійності, пізнавальної активності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку найбільш природнім образом дозволяють розв'язати ІКТ.

У психолого-педагогічних дослідженнях значна увага приділяється теоретичному потенціалу та практичному досвіду застосування інформаційних технологій у навчальному процесі (В. Биков, А. Гуржій, М. Жалдак, Ю. Машбиць, В. Монахов, О. Співаковський та ін.); виявлено особливості організації навчальної діяльності та спілкування в системі «педагог-дитина» із використанням інформаційно-комунікаційних технологій (А. Брушлинський, Т. Габай, Г. Лаврентьєва, С. Литвинова, М. Максимович, Ю. Машбиць та ін.). Ряд учених і практиків (Г. Лаврентьєва, С. Литвинова, М. Максимович, О. Співаковський та ін.) вважають, що рання адаптація до світу комп'ютерів не тільки полегшить дитині входження в доросле життя, але і сприятиме ефективності навчання за допомогою комп'ютера і використання його в ігровій діяльності. Одне з найбільш авторитетних комп'ютерних видань у світі «Сhір» указує, що цифровий світ диктує свої закони – крім зошитів, ручок та підручників сьогоdnішньому школяреві справді необхідна сучасна комп'ютерна техніка. Вона потрібна перш за все для того, щоб з самого початку ПК став для дитини не тільки іграшкою і телевізором «в

одній коробці», але перш за все інструментом для навчання, творчості і спілкування з усім світом [4].

Отже, на сьогодні постає ще одна проблема – проблема підготовки висококваліфікованих фахівців, які готові доцільно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології на всіх етапах безперервної освіти дитини.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що в педагогіці накопичений певний досвід розвитку самостійності, пізнавальної активності дітей у процесі пропедевтики початкового навчання, але спеціальних досліджень, де розглядаються процес формування готовності дітей до навчання в школі на засадах використання ІКТ, спрямований на розвиток самостійності, пізнавальної та творчої активності дітей мало.

Одним з найважливіших завдань зазначеного процесу є впровадження комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання, які спроможні допомогти підвищити його якість.

Процеси інформатизації та комп'ютеризації освіти суттєво вплинули на організацію пропедевтики початкового навчання. Розроблені продуктивні ідеї підготовки дітей до систематичного навчання в школі потребують подальшого розвитку з урахуванням тих нових можливостей, які надає сьогодні використання ІКТ.

Мета статті полягає в аналізі процесу пропедевтики початкового навчання на засадах використання ІКТ із точки зору діяльності дитини як повноправного суб'єкта зазначеного процесу.

Виклад основного матеріалу. Широке використання сучасних ІКТ у всіх сферах суспільного життя вимагає якісно нового підходу організації процесу пропедевтики початкового навчання. Проблема використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання розглядається сучасними науковцями в двох напрямках.

Перший – упровадження в дидактику дошкільної та початкової освіти інформаційних технологій і педагогічних методів їх застосування; розробки структури занять, рекомендацій щодо санітарно-гігієнічних вимог, проблем безпеки з організації комп'ютерно-ігрового комплексу в навчальних закладах.

Другий напрям – всебічний розвиток дітей у комп'ютерно-орієнтованому ігровому середовищі: оволодіння умінням вирішувати завдання конструктивної діяльності; формування просторових уявлень; розвиток логіко-математичних умінь; творчої активності, інтелектуальний, естетичний розвиток дитини.

Досвід організації та проведення підготовчих занять на базі шкіл свідчить, що тривалість їх збільшується. Натомість застарілими підходами та організаційними формами підготовки дітей до школи забезпечити належну готовність до школи стає усе важче. Результати аналізу впровадження інноваційних підходів до пропедевтики початкового навчання показують, що значну перевагу педагоги надають використанню ІКТ. Комп'ютер у процесі пропедевтики постає у ролі третього суб'єкта навчально-виховного процесу, спрямованого на загальний психічний розвиток дитини та її підготовку до навчання в школі.

Результати аналізу сучасних досліджень, науково-методичної літератури, педагогічного досвіду засвідчують, що застосування ІКТ як індивідуалізованого

засобу розвитку пізнавальної та творчої активності дітей буде ефективним, якщо: зміст комп'ютерних програм спонукає до пізнавального та творчого пошуку, до ініціативного, самостійного розв'язку ігрових і дидактичних завдань, заданих у них; комп'ютерні програми пропонуються в порядку посилення їх пізнавальної та творчої спрямованості; педагогічна організація роботи з дітьми здійснюється в рамках особливого, індивідуалізованого комплексного методу керівництва грою, спрямованого на розвиток творчої активності кожної дитини.

Використання ІКТ активізує пізнавальну активність та розвиває самостійність, створює умови для продуктивної діяльності дитини, сприяє розвитку наочно-образного мислення дитини. Як показали дослідження, особливо успішно формуються за допомогою комп'ютерних технологій спеціальні якості мислення – динамічні просторові уявлення, що розвивають символічні функції наочно-образного мислення.

Організація процесу пропедевтики початкового навчання на засадах використання ІКТ сприяє наступності ігрових форм навчальної діяльності старших дошкільників та першокласників, що забезпечується шляхом взаємозв'язку, узгодження та поступового ускладнення змісту навчальних програм цих ланок освіти.

Практика процесу формування готовності до навчання в школі на засадах використання ІКТ показує, що у дитини, яка оволоділа елементарною комп'ютерною грамотою добре розвинуті увага, пам'ять, мислення.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати аналізу теоретичних досліджень, досвіду практичної педагогічної діяльності дозволили нам виявити педагогічні умови процесу пропедевтики початкового навчання на засадах використання ІКТ із точки зору діяльності дитини як повноправного суб'єкта зазначеного процесу.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури, педагогічного досвіду показує, що використання ІКТ у процесі пропедевтики початкового навчання сприяє загальному розвитку дитини, створює передумови для формування основ загальнонавчальних умінь та навичок (організаційних, інтелектуальних, комунікативних), які забезпечили б дитині успішну навчальну діяльність.

Перспективи подальших наукових пошуків пов'язані з вивченням регіональних особливостей організації пропедевтики початкового навчання на засадах використання ІКТ, зокрема у процесі діагностики готовності дітей до школи показує, що діти приходять до першого класу з різним рівнем її сформованості.

Література:

1. Бондаренко Т. М. Психолого-педагогічні умови застосування ІКТ в початковій школі / Т. М. Бондаренко. – Пошуки і знахідки. Матеріали наукової конференції СДПУ / Укладач В. К. Сарієнко. – Слов'янськ, 2012. – Вип. 12. – Т. 1 – С. 51 – 53.
2. Горвиц Ю. М. и др. Новые информационные технологии в дошкольном образовании / Ю. М. Горвиц, А. А. Чайнова, Н. Н. Поддьяков. – М.: Линка-Пресс, 1998. – 328 с.
3. Кивлюк О. Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі / О. Кивлюк // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 69 – 72.
4. Один школьник – один компьютер // Комп'ютерне видання «Chip». – 2007. – № 8. – С. 16 – 18.

*Шайдуллина А., Ющенко К.,
студенты факультета ПИМНДиДО
Таганрогского института им. А. П. Чехова*

А. С. Макаренко писал: «Игра имеет важное значение в жизни ребенка... Каков ребенок в игре, таким во многом он будет в работе, когда вырастет. Поэтому воспитание будущего деятеля осуществляется, прежде всего, в игре...» [3, с. 79].

По мнению Л. С. Выготского, смысл игры заключается в развитии всех способностей и задатков ребенка. Игра учит, формирует, воспитывает человека [1].

В игровой деятельности наиболее интенсивно формируются психические качества и личностные особенности ребенка. В игре складываются виды деятельности, которые потом приобретают самостоятельное значение. Игровая деятельность влияет на формирование произвольности психических процессов. Так, в игре у детей начинает развиваться произвольное внимание и произвольная память [2].

Игровой сюжет, предъявление учебных или любых других задач в игровой форме, прежде всего, служат для привлечения ребенка к деятельности, создания у него положительной мотивации, снятия страхов, в том числе страхов перед учебными занятиями, новой обстановкой и людьми.

Игра стимулирует исследовательское поведение, направленное на поиск и приобретение новой информации. Стимулируется развитие познавательных способностей, наблюдательности, сообразительности и любознательности.

В игре развивается и речевая деятельность. Ребенок понимает не только то, что всякая вещь имеет свое имя, но и имеет свой смысл, свое значение, которое может замещать вещь. Ребенок действует со значениями предметов, опираясь на начальных этапах развития игры на их материальные заместители — игрушки, а затем только на слово-наименование как знак предмета, а действия становятся обобщенными действиями, сопровождаемыми речью. Игровая ситуация создает переименование предмета, а затем и играющего. Появляется так называемая «ролевая речь» (Д. Б. Эльконин), определяемая ролью говорящего и ролью того, к кому она обращена. Это лучше всего доказывает опыт экспериментального формирования сюжетно-ролевой игры у умственно отсталых детей: по мере формирования ролевого поведения речь детей становилась более богатой и разнообразной по своим функциям: возникала планирующая речь и речь как средство эмоционального отношения к предметам (Соколова, 1973). Ролевая игра в кукольный театр помогает детям с заиканием преодолеть речевые дефекты.

Активная игровая деятельность с оторванными от предметов значениями развивает воображение и повышает творческий потенциал ребенка, так как ребенок по-своему преобразует окружающую среду, что часто приводит к новым, нетрадиционным результатам.

Ролевая игра развивает произвольное внимание и произвольную память через стремление понять и наилучшим образом воспроизвести внутреннее содержание роли и все правила ее выполнения.

В игре формируется самосознание ребенка — способность к идентификации через отождествление себя с образом или ролью в образной или сюжетно-ролевой игре, с другими участниками игры в игре с правилами или с другими персонажами или со зрителями в режиссерской игре.

Через игровую позицию (роль) формируется личная позиция, возможность увидеть себя с позиции другого, стремление занять другую позицию, мотивация к достижениям.

Подводя итог можно сделать вывод, что игра является одной из основ в развитии. С помощью игры у ребёнка лучше развиваются познавательные процессы (мышление, память, внимание, речь, восприятие). Игра позволяет творчески мыслить, соблюдать и редактировать правила. Придумывать новые игры на базе и опыте пройденных игр. В игре могут быть задействованы игроки разных возрастов и социальных ролей, например, родители – ребёнок, учитель – ученик, ребёнок – ребёнок. В групповой игре, дети выбирают лидера, что свидетельствует об их самостоятельности. Каждый человек с элементами игры встречается в возрасте младенчества, когда мама и папа играют с ребёнком погремушкой и т.д. Успешность общения даже во взрослом возрасте будет благодаря играм, в которые человек играл в детстве, потому что игра формирует самостоятельность, творческий подход к любому делу, установить контакт с собеседником и чувствовать себя уверенно в различных ситуациях[4].

Как говорил В. А. Сухомлинский: «Игра — это огромное светлое окно, через которое в духовный мир ребенка вливается живительный поток представлений, понятий об окружающем мире. Игра — это искра, зажигающая огонек пытливости и любознательности» [5].

Литература:

1. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка : Избр. психол. иссл. [Мышление и речь. Проблемы психологического развития ребенка] Под ред. А. И. Леонтьева, А. Р. Лурия. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1956. – 516 с.
2. Карпов А. В. Общая психология : Уч. пособ. для высш.уч. завед / А. В. Карпов. – М., Психология, 2004. – 432 с.
3. Макаренко А.С. Лекции о воспитании : Собр. соч. в 7 т. А.С. Макаренко. – М., Педагогика, 1958. – Т. 3. – 420 с.
4. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям : Собр. соч. в 6 т. / В. А. Сухомлинский. – М., Педагогика, – Т. 4. – 988. – 346 с.

УДК 06(082.2)

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ

***Шевченко В., Ярмонтович К., студенты 1 курса
факультета ПИМНДиДО***

***Таганрогского института им. А. П. Чехова
Научный руководитель –
канд. пед. наук, доцент Винеvская А.***

Игра – это источник положительных эмоций. С помощью игр ребенок познает мир и себя самого. Игровые технологии являются составной частью педагогических технологий. Проблема применения игровых технологий в образовательном процессе в педагогической теории и практики не нова. Разработкой теории игры, ее методологических основ, выяснением ее

социальной природы, значения для развития обучаемого в отечественной педагогике занимались Л. С. Выготский, А. Н. Леонтьев, Д. Б. Эльконин и др.

Игра – наиболее доступный для детей вид деятельности. Ребёнок с раннего детства имеет возможность быть самостоятельным, общаться со сверстниками. К. Д. Ушинский писал: «Для дитя игра – действительность, и действительность гораздо более интересная, чем та, которая его окружает. Интереснее она для ребёнка именно потому, что отчасти есть его собственное создание. В игре дитя живёт, пробует свои силы и самостоятельно ими распоряжается» [2, с. 49].

В последнее время использование игровых технологий стало очень популярным в практике многих педагогов и психологов. В нашей стране разработкой вопроса об игровой деятельности занимались выдающиеся педагоги и психологи, такие как П. Блонский, Л. Выготский, О. Газман, К. Ушинский, С. Шацкий и другие.

В теоретической литературе игра рассматривается как:

- 1) Особое отношение личности ребенка к окружающему миру;
- 2) Социально заданный ребенку и усвоенный им вид деятельности;
- 3) Особая деятельность, по результатам которой происходит усвоение самого разнообразного содержания и развитие психики ребенка;
- 4) Как помощь при социализации ребенка в обществе;
- 5) Социально-педагогическая форма организации детской жизни;
- 6) Как помощь ребенку в тяжелых жизненных ситуациях. (А.В.Виневская «Словарь-справочник коррекционного педагога»).

Игровые технологии направлены на развитие памяти, образного и логического мышления, восприятия, внимания, воображения, творческой способности ребёнка. Комплексное использование игровых технологий помогает подготовить ребёнка к школе.

Как отмечает Виневская А., Шацкий С. выделяет общие особенности игры:

- активность участников;
- коллективность;
- занимательность;
- моделирование;
- проблемность;
- творческий характер;
- эмоциональная окрашенность.

Функции игры по В. В. Петрусинскому:

- обучающая;
- коммуникативная;
- развлекательная;
- психотехническая;
- релаксационная.

Существует много классификаций игр. Мы рассмотрим классификацию по О. Газману:

- сюжетно-ролевые;
- подвижные;
- дидактические.

Структура игровой деятельности:

В ней можно выделить три основных этапа:

- 1) Подготовка: выбор игры, постановка целей, разработка программы проведения;
- 2) проведение: воплощение программы в деятельности, сама игра с учетом логики действий, правил, атрибутов и так далее;
- 3) подведение итогов: анализ игры в целом, оценка действий каждого участника [1].

Необходимо различать в игре ее сюжет и содержание. Сюжет игры – это та область действительности, которая воспроизводится детьми в игре. Сюжеты игр разнообразны. Они изменяются в зависимости от конкретных условий жизни, от вхождения ребенка в более широкий круг жизни, вместе с расширением его кругозора. Содержание игры – это то, что воспроизводится ребенком в качестве центрального момента деятельности и отношений между взрослыми в их трудовой и общественной жизни. В содержании игры выражено глубокое проникновение ребенка в деятельность взрослых людей; оно может отражать лишь внешнюю сторону человеческой деятельности.

Детская игра – вид деятельности детей, заключающийся в воспроизведении действий взрослых и отношений между ними, направленный на ориентировку и понимание предметной и социальной действительности, одно из средств физического, умственного и нравственного воспитания детей [1]

Особую группу составляют дидактические игры – разновидность игр с правилами, созданными в целях обучения и воспитания детей. Она имеет педагогическую и игровую задачу, правила, действия и результат. Дидактические игры по характеру используемого материала делятся на:

- 1) предметные – с дидактическими игрушками и материалами;
- 2) настольно-печатные, основанные на подборе картинок по принципу сходства (лото, домино) или по принципу сложения целого из частей (типа разрезанных картинок);
- 3) словесные.

Деловая игра – форма воссоздания предметного и социального содержания профессиональной деятельности, моделирования систем отношений, характерных для данного вида практики [1].

Структурными компонентами деловой игры являются, классификация по А. Вербицкому:

- имитационная модель;
- игровая модель;
- методическое обеспечение;
- техническое обеспечение.

Игровая технология является одной из уникальных форм обучения, которая позволяет сделать интересным и увлекательным развитие ребёнка. Значение игры нельзя исчерпать и оценить, так как она является не только развлечением и отдыхом, но и способна перерасти в обучение, творческое проявление в труде и человеческих отношениях.

Литература:

1. Винева А. В. Словарь-справочник коррекционного педагога / А. В. Винева. – Ростов-на-Дону: «Феникс». – 2013. – С. 171 – 175.
2. Ушинский К. Д. Первые уроки логики. – К.: Вища школа, 1976. – 120 с.

ЗМІСТ

<i>Аматьєва О., Павленко І.</i> психолого-педагогічні аспекти формування самостійності у дітей дошкільного віку.....	3
<i>Базильчук Т., Дьоміна В.</i> Проблема сформованості медіаграмотності майбутніх учителів початкових класів.....	8
<i>Бондаренко Т.</i> Формування готовності майбутніх учителів до викладання курсу «сходинки до інформатики» в початковій школі.....	11
<i>Бондаренко Т., Бондаренко А.</i> Проектні задачі як засіб формування готовності молодших школярів до проектної діяльності на засадах використання ІКТ.....	14
<i>Бондаренко Т., Красноєєва О.</i> Взаємодія у формуванні успішної особистості школяра шляхом використання нових інформаційних технологій.....	17
<i>Бондаренко Т., Супрунова С.</i> Робота з казкою як засіб забезпечення наступності у процесі пропедевтики шкільного навчання в роботі з дітьми дошкільного віку.....	19
<i>Борисенко Л. Л.</i> Використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності майбутніх педагогів.....	23
<i>Брюховецька О., Демченко П.</i> Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовці майбутніх вчителів трудового навчання.....	26
<i>Вдович О.</i> Активізація творчого потенціалу – запорука підвищення ефективності навчання на уроках музики.....	29
<i>Вірченко В., Сарієнко В.К.</i> Основні умови розвитку доказового мислення в учнів початкової школи.....	32
<i>Гайворонцева Ю., Сенченко А., Винева А.</i> Принцип наглядного обучения.....	35
<i>Головченко К., Кравцова К., Бондаренко Т.</i> Психолого-педагогічні умови застосування веб-квест технології в початковій школі.....	37
<i>Голота В., Пивоварова Г.</i> Становлення соціальної ідентичності студентської молоді в інтеркультурному освітньому просторі.....	41
<i>Григоренко Г., Григоренко Д.</i> Фахова підготовка вчителів фізичного виховання на засадах особистісно-орієнтованого навчання	44
<i>Грушевська І., Сидоренко Н.</i> Використання спадщини М. Монтессорі у дошкільних закладах України	49
<i>Гуцало О., Севастянова О., Крилова М.</i> Виховання у студентів педагогічних коледжів почуття професійної відповідальності в процесі волонтерської діяльності..	53
<i>Демченко М., Дудник О.</i> Роль сім'ї у формуванні моделі агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку.....	56
<i>Доброва М., Євтухова Т.</i> Особливості виховання дитини в неповній сім'ї: теоретичний аспект проблеми.....	60
<i>Дубова О.</i> роль спортивних заходів в формуванні здорового образу життя у дітей дошкільного віку.....	6
<i>Дьоміна В., Лелека Т.</i> Проблеми систематизації та узагальнення знань старшокласників у процесі вивчення фізики з комп'ютерною підтримкою.....	66
<i>Ендеберя Е.</i> Діяльність науково-методичного майданчика Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. № 3.....	69
<i>Ершов С. И.</i> Технология формирования исследовательских умений у будущих учителей физической культуры в процессе их профессиональной подготовки.....	71
<i>Жалко Н., Винева А.</i> Понятие педагогической задачи и педагогической ситуации.....	74
<i>Калмикова Г., Бондаренко Т.</i> Використання ігрових технологій на уроках «Сходинки до інформатики».....	76
<i>Ковальова І., Ляшов Н.</i> Філософська складова творчості Т. Прохаська.....	78
<i>Ковалева О., Кривко М., Винева А.</i> Актуальность семейной педагогики в современном обществе.....	81

<i>Коркішко А.</i> Теоретичні основи патріотичного виховання учнівської молоді у взаємодії сім'ї і школи.....	84
<i>Корольова В.</i> Валіологічні знання – один із видів виховання основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку.....	87
<i>Крошка С.</i> Використання оздоровчої гімнастики у дошкільному закладі.....	90
<i>Кубышкина М., Мисливец Н., Винеvская А. В.</i> Игра как путь развития дошкольника.....	93
<i>Кузьменко Ф., Євтухова Т.</i> Проблема національного виховання в сучасній педагогічній науці.....	96
<i>Літош К., Сарієнко В.</i> Дидактичні принципи комп'ютерного навчання.....	99
<i>Литвинова Т., Гринько В.</i> Використання ІКТ у процесі педагогічної діагностики.....	102
<i>Мінєнко Г., Харченко О.</i> Екологічне виховання студентської молоді засобами спеціалізованої лабораторії.....	105
<i>Мурсамітова І., Гарбузюк Т.</i> Деякі аспекти впливу масової культури на формування і виховання естетичних ідеалів та смаків української молоді.....	108
<i>Ніколаєва Л., Бондаренко Н.</i> Педагогічні умови формування патріотичних почуттів у дошкільників у процесі ознайомлення їх із рідним краєм.....	111
<i>Оларь Т., Соседова Е., Винеvская А.</i> Интеллект- карта как педагогическая технология.....	115
<i>Олейник А., Винеvская А.</i> Круглый стол как наиболее эффективная технология внеурочной деятельности.....	117
<i>Осіпцов А.</i> Структурні компоненти у вихованні загальнолюдських цінностей студентської молоді.....	119
<i>Пересадько О., Євтухова Т.</i> До питання інтеграції екологічних знань із курсом математики в початковій школі.....	123
<i>Пересадько О., Кошелєв О.</i> Вплив оцінних суджень на рівень успішності молодших школярів.....	126
<i>Руднева Н., Склярєв О., Чепіга В., Чугай С.</i> Розвиток музичних здібностей молодших школярів як психолого-педагогічна проблема.....	129
<i>Свищєва Е., Хачатрян С., Винеvская А.</i> Деятельность по достижению наивысших результатов в обучении слабовидящих.....	133
<i>Семенченко В., Сарієнко В.</i> Умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до творчої педагогічної діяльності.....	137
<i>Сергієнко Н., Цимбал О.</i> Міжпредметна інтеграція як засіб підвищення ефективності викладання предметів загальнотехнічного циклу.....	140
<i>Сєдих В.</i> Іншомовна методична культура вчителя початкової школи як основний критерій у розвитку особистості учня.....	143
<i>Спускан С., Ляшова Н.</i> Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій.....	145
<i>Старицька О.</i> Сформованість уявлень про скалярні величини у дітей 6-7-літнього віку.....	148
<i>Сурина А., Винеvская А.</i> Сказкотерапия или воспитание сказкой.....	151
<i>Холина О., Петрова Е.</i> Категория здоровья и здорового образа жизни как один из структурных компонентов личности.....	154
<i>Цимбал А.</i> Засвоєння інструменту баяну в процесі гри за слухом із учнями молодших класів.....	157
<i>Черкун Т., Бондаренко Т.</i> Використання ікт у процесі пропедевтики початкового навчання.....	160
<i>Шайдуллина А., Ющенєв К.</i> Роль игры в развитии ребёнка.....	164
<i>Шевченко В., Ярмонтович К., Винеvская А.</i> Игровые технологии в обучении.....	165

ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Матеріали наукової конференції
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(22 – 24 квітня 2015 р.)

Випуск 15

Відповідальний за випуск:

Т. А. Євтухова – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри природничо-математичних дисциплін
Макет і верстка – **О. С. Скибіна**

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори.

Адреса редакції: 84122, вул. Леніна, 12, м. Слов'янськ Донецької області,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
кафедра природничо-математичних дисциплін

E-mail: kafpmd@mail.ru

Підписано до друку

Формат.....

Тираж.....